Foredrag

over

Norges Historie i 1814,

holdt i

Trondhjems Forelæsningsforening 1888

af

Nils Jørgen
N. J. Gregersen.

Trondhjem.
A. Holbæk Eriksens Forlag.
1889.

A. Holbæk Eriksens Bogtrykkeri

De til Undertegnede saavel offentlig, som privat yttrede Ønsker om at se en Række Foredrag over Norges Historie i 1814, der blev holdt i Trondhjems Forelæsningsforening 1888, udgivne i Trykken, imødekommes herved. Stoffet har jeg søgt at inddele og ordne til en nogenlunde kortfattet Læsning for Hvermand.

N. J. Gregersen.

I.

Indledning.

Norge har snart i 75 Aar høstet Frugterne af den nationale Reisning i 1814. Lidt efter lidt er hin Tids Mænd vandret bort; til Gjengjæld ser den nulevende Slægt deres Gjerning i et saa meget fyldigere og klarere Billede.

Norge befandt sig ved Udgangen af 1813 i en Stilling, indadtil fuld af store Vanskeligheder, udadtil truet af alvorlige Farer.

England havde med en Haardnakkethed, som Intet kunde svække, bekjæmpet Napoleons Omkalfatringer paa det europæiske Fastland. Det Tidspunkt nærmede sig, da denne ubetvingelige Modstand skulde sætte sine Mærker. Midt i sin Seirsvælde formaaede den franske Keiser hverken at afvæbne Spanien eller at tilintetgjøre Fædrelandskjærligheden paa den pyrenæiske Halvø. Napoleon havde sat sin Fod paa Preusens Nakke. Han havde drevet sin Svigerfader, Østerriges Keiser, over til Frankriges Politik. Men han søgte forgjæves at sikkre sin Broder den spanske Throne.

Napoleons Magt var ved et hidtil ukjendt Held i mindre end et Tyvetal af Aar voxet langt over den sunde Fornufts Grændser. Vanheldets Time kom, og den sank sammen i et mindre Tal af Maaneder. Ved sit Tog ind i Rusland lagde

Napoleon selv Øxen ved Træets Rod; hans Indrykning i Moskva var det første dybe Hug. Den mest fremsynte af Napoleons Omgivelser, Fyrst Talleyrand, kaldte det „Begyndelsen til Enden", og hans Ord var profetiske.

Talleyrand, og Ligesindede med ham, gjorde sig i Stilhed rede til at forlade det synkende Skib. Hos ham og dem forsvandt Troskaben, saasnart den kom paa Kant med Egenkjærligheden. Men der var andre Mænd, forhen nøie forbundne med den franske Keiser, som af Statshensyn, af Kjærlighed til store Samfund og af Omsorg for disses Fremtid allerede havde forladt ham, for derpaa at vende sig mod hans utæmmelige Magtbegjær. Saaledes Bernadotte.

Det var en mærkelig Skjæbne, som forvandlede den franske General Bernadotte til den svenske Kronprinds Karl Johan.

For ikke fuldt 5 Aar siden havde den svenske Konge Gustav den Fjerde ved sin forrykte Styrelse af sit Lands Anliggender reist Revolutionen mod sig. Sverige befandt sig da paa Krigsfod med Norge og Danmark. Her i Norge førte den ligefremme og jevne, men ogsaa energiske og dygtige Prinds Kristian August Overbefalingen. Som det mest rønte paa, blev han Landets Redningsmand. Intet Under da, at Nordmændenes Kjærlighed til Kristian August var stor; men hans Hengivenhed for dem var neppe mindre.

Han følte, i hvor høi Grad Norge tiltrængte Fred, og han indsaa, hvor lidet Krigen var til Gavn for nogen af Parterne. For ham stod Revolutionen i Sverige som et Tegn til bedre Dage for den skandinaviske Halvø. Trods Krigstilstanden gav han derfor underhaanden sit Æresord paa, at intet Indfald i Sverige skulde ske fra norsk Side, om end den svenske Grændsehær marscherede mod Stockholm for at fremskynde den svenske Statsomvæltning. Vel satte han som Betingelser for denne Uvirksomhed fra norsk Side, at Rusland ikke faldt ind i Sverige, og at Kongen af Norge og Danmark ikke gav ham Befaling til at rykke over Grændsen.

Men selv i et af disse Tilfælde skulde fornødent Varsel om Vaabenhvilens Ophør blive givet.

For den svenske Grændsehær naaede Stockholm, var Revolutionen en fuldbyrdet Kjendsgjerning. Men det staar derfor lige fast, at Gustav den Fjerdes Afsættelse og den gamle, arvingløse Karl den Trettendes Tronbestigelse havde fundet Sted under den norske Overgeneral Prinds Kristian Augusts indirekte Medvirken.

Kort Tid efter, endnu for hin Krig mellem Norge—Danmark og Sverige var afsluttet, valgtes den norske Overgeneral til svensk Kronprinds. Da Freden til Jönköping sluttedes den 10de December 1809, hindrede Intet, uden Kjærligheden til Norge og Nordmændene, ret beseet heller ikke denne, Kristian August fra at modtage det paa ham faldne ærefulde Valg. Som Kristian August forlod han Norge, som Kronprinds Karl August fæstede han sin Arne i Sverige. Det blev ham ikke forundt at vise, hvad han som svensk Konge havde kunnet udrette for Norges Vel; thi allerede 28de Mai 1810 kaldtes han bort ved en pludselig Død. Usande, men derfor ikke mindre frugtbare Rygter om Giftmord var i Gang. Den forbittrede svenske Pøbel hævnede sig ved at mishandle en Uskyldig tildøde. I Norge satte Efterretningen om det pludselige Dødsfald det hele Folk i Bevægelse, og Rygterne om Dødsaarsagen reiste atter den dæmpede Uvillie mod Svenskerne. Ikke mindst af denne Grund saa mange brave og høisindede Nordmænd, og fremst blandt disse Grev Wedel, i Prindsens hurtige Bortgang en national Ulykke.

Den svenske Konge og de svenske Stænder maatte atter se sig om efter en Tronarving. Valget faldt efter nogen Vaklen paa Bernadotte. Han var da Napoleons Undergivne, og han modtog Valget med Keiserens Samtykke.

Saaledes blev Karl Johan svensk Kronprinds.

Sveriges Stilling ligeoverfor det store europæiske Opgjør, som øiensynlig nærmede sig, og den skandinaviske Halvøs geografiske Beliggenhed maatte allerede i og for sig trykke den svenske Tron-

følger over mod Rusland. Ved sin egen Fremfærd mod Sverige og mod svenske Interesser fremskyndede Napoleon Bruddet med sin tidligere General. Karl Johan traf bindende Aftale med den russiske Keiser mod Napoleon.

For faa Aar siden havde den danske Konge med Erobrerens Forhaabninger kastet sine Blikke paa Landet hinsides Øresund. Virkeligheden blev en ganske anden. Snart var det Tidspunkt inde, da de, der nu havde Magten, af den danske Konge forlangte Norge overgivet til Sverige som Erstatning for svensk Bistand mod den franske Keiser.

Norge vidste, hvad de tabte i den svenske Kronprinds, som ikke var mere. Hvad der boede hos den franske Hærfører, som nu var hans Eftermand, laa skjult i Fremtidens Skjød.

Medens dette i store Træk var Norges Stilling udadtil, var dets indre Vilkaar ogsaa alt andet end lyse.

Omkring Aarsskiftet 1808—1809 var Tilstanden her i Landet rent elendig. Store Dele af Folket led Hunger, savnede derhos ogsaa flere andre Betingelser for et nødtørftigt menneskeligt Udkomme. Dog — da Noden var størst, var paa en vis Maade Hjælpen nærmest. Ud paa Høsten 1809 begyndte man at beskytte Handelsskibe mod Kapringstrafikken ved Licencer eller Fribreve for Handelsamkvemmet tilsøs. Saadanne Licencer udstedtes ogsaa for Kornladninger. Lidt efter lidt var det værste over, og Landets Brodforsyning i 1810 og 1811 nogenlunde upaaklagelig. Men 1812 var atter et rent Misværtaar; vel lettede i 1812 det frie Samkvem mellem de nordiske Lande noget, men i Marts 1813 ophørte ogsaa dette Gode. Fredsslutningen mellem Sverige og England var ensbetydende med stor Korntrang i Norge. Licencefarten ophørte. Landets Tilstand var atter sørgelig. Vistnok var 1813 et Kronaar; hist og her livnærte man sig ved allerede at skjære Groden grøn; men Aarets Høst viste sig, hvor rig den end var, aldeles utilstrækkelig til at raade Bod paa den store Trang.

De økonomiske Forholde vexlede nogenlunde paa samme Vis. Ved Licencernes Istandbringelse fik Trælasttrafikken et mægtigt Fremstød og store Formuer tjentes paa enkelte Hænder. Snart formørkedes dog disse Udsigter ved den Pengeforvirring, som mer og mer gjorde sig gjældende. Denne Forstyrrelse i Landets Pengevæsen viste sig paa det Føleligste, da den haarde, om end, som Forholdene artede sig, fra Statens Synspunkt nødvendige Rigsbankforordning af 5te Januar 1813 saa Dagens Lys. Denne Forordning medførte en ren Omvæltning i Manges Forholde, forvirrede Menigmands Begreb om, hvad var Ret og Uret, og skulde føles i sine Virkninger langt ned i næste Slægtled.

Alt sammenlagt var saaledes Norges materielle og økonomiske Stilling ved Udgangen af 1813 paa de fleste Steder mislig, i enkelte Strøg rent sørgelig.

Derimod var den intellektuelle Udvikling i god Fremgang. Selskabet for Norges Vel, endelig indledet under den for Prinds Kristian August ved hans Afreise til Sverige givne Afskedsfest, var oprettet under stor og almindelig Tilslutning. Dette Selskab tog Universitetssagen i sin Haand. Under 1ste Juni 1811 udstedte det Indbydelse til almindelig Subskription, som overalt fandt fædrelandssindet Tilslutning. Den 2den September samme Aar faldt kongelig Resolution for Universitetets Oprettelse; den 11te December næstefter afholdtes en almindelig Takkefest rundt om i Landet til Erindring om denne store Sags heldige Løsning. Det aandelige Liv, der saaledes var givet ny Næring, pulserede, tiltrods for Tidens Pinagtighed og Nød, kraftigere og kraftigere.

Spørgsmaalet om, hvorvidt Nordmændene skulde lade sig afhænde som Umælende fra en Magt til en anden, eller selv bestemme sin Skjæbne, mødte saaledes et materielt og økonomisk afkræftet, men aandelig aarvaagent og energisk Folk. Hos politisk indsigtsfulde og intellektuelt udviklede Mænd i By og Bygd raadede ganske vist forskjellige Synsmaader. Nogle holdt fast ved Danmark, andre ivrede for at sætte Fod under eget Bord, medens dog allerede

da et Faatal var klartskuende og fordomsfrit nok til samtidig i en fri Forening med Sverige at se Fremtidens Haab. Men bag disse fremskudte Landsmænd stod Nationen, gjennemstrømmet af Kjærlighed til sin Hjemstavn og indblæst den politiske Frihedsstræbens Aande; vel ukyndig i Partipolitik og fremmed for Intriger, men nøisom i Levesæt, enfoldig i Tro, trofast i Handling, og derfor moralsk rustet til at møde de kommende Dages Trængsel.

1814 er det fornemste Aar i Norges Historie. Den senere Tids Forskning har paa mange og vigtige Punkter spredt større og større Klarhed over vore Fædres Gjerning. Disse Foredrag ville med Bistand af hin Forsknings Resultater, paa en for Hvermand let forstaaelig Maade søge at fremstille denne Gjerning i sine Hovedtræk.

II.

De 72 Tillidsmænds Raadslagning i Kristiania ved Aarsskiftet 1813—1814.

Prinds Kristian Frederik, hvis Person skulde faa saa stor en Betydning for Norges politiske Fremtid, var den norsk-danske Konges, Frederik den 6tes, Fætter og formedelst dennes Barnløshed arveberettiget til Tronen. Af Kongen afsendt som Statholder til Norge, slap han, uden at forulempes af fiendtlige Krydsere, fra Jylland over til Norge i en liden Baad. Forklædt som Matros steg han med et Par Officerer, Nordmændene Brock og Falsen, der var hans Ledsagere, iland ved Hvaløerne den 21de Mai 1813, tidlig om Morgenen. Allerede den følgende Dag udstedte han som „Prinds til Danmark og Norge, Statholder over Kongeriget Norge, kommanderende General", en Proklamation. Et Sidestykke til den Opgave, som Kristian August saa udmærket løste for fem Aar siden, vilde efter al Sandsynlighed snart foreligge for Kristian Frederik; det norske Folk var i ethvert Fald ikke mindre stærkt i sin Villie nu, end da; vilde ogsaa Kristian Frederik blive Norge en ny Kristian August?

For den skarpe Iagttager viste Kristian Frederik sig snart anderledes. Kristian August havde ikke mindst vundet Nordmændenes Hjærter ved sin borgerlige Fremtræden, sit tarvelige Levesæt og sit jevne Væsen. Kristian Frederik lagde strax for Dagen sin Trang til ydre Hyldest. Landet var udarmet; men her som overalt viste det sig, at Tiderne maatte være mer end saare slette, for Festlighederne kunde undværes. Kristian Frederik gjorde i 1813 flere Reiser søndenfjelds omkring i Landet for at lære det at kjende;

saa var der Jubel og Kalas baade her og der. Paa denne Fart kom Prindsen nu og da i Berørelse med norske Almuesmænd. Loyale, som de var og altid havde været, frydede de sig over at se den Mand, som efter al Sandsynlighed engang i Tiden skulde bestige Tronen, i sin Midte. Men mangen stout Bonde, hvis Hustru havde strævet nok for at lindre Nød og stille Hunger rundt om i Fattigmands Hjem, rystede paa Hovedet. Han forstod i sit stille Sind slet ikke, hvad al denne festlige Glands og Selskabstummel med Armoden som Gjenbo vel skulde tjene til. Saameget mindre, som Prindsen selv langtfra var nogen overdaadig Mand. Han havde saagar formanet til Sparsomhed.

Store Kræfter voxer sig ofte frem i tilbagetrukken Stilhed. Der var en Mand i Landet, som, hverken da eller senere, lod sig blænde af den almindelige og jublende Hyldest, hvis Overbevisning om, hvad var til Norges sande Vel, forblev urokket, og denne Mand var Grev Wedel. Medens Kristian Frederik ved sin Belevenhed, Talefærdighed, selskabelige Tække, fyrstelige Venlighed, mandlige Vakkerhed, Galanteri overfor Kvinder, men derhos ogsaa ved sine ubestridelige Kundskaber, sin Flid og sin Arbeidsdygtighed vandt de dannede Klassers Yndest og Tiltro, blev Grev Wedel rolig i Baggrunden. Han traadte ikke op mod Prindsen, men endnu mindre spændte han sig foran dennes Triumfvogn. Grev Wedel lagde ikke Skjul paa sin Tænkemaade; tvertimod ytrede han, blandt andre ogsaa til Prindsen, frimodig og ligefrem sin Mening om Norges sande Interesser. Grev Wedel stod paa samme Standpunkt, som han allerede ved Kristian Augusts Valg til svensk Tronfølger utvetydig havde givet tilkjende. Saameget mere vidnede dette om Grev Wedels uafhængige Aand, som deres Tal, der dengang anskuede den norske Stats politiske Stilling under samme Synsvinkel, snart var regnet.

Gjæstebudsrien havde ogsaa en Ende. Tidens mørke Alvor krævede snart den nye Statholders fulde Agtpaagivenhed. Mad og Penge var Dagens Feltraab, Penge og Mad var Dagens

Løsen. Strengere og strengere bevogtedes Havets store Alfarvei af Fiendens Krydsere. Pengepræmier udlovedes og udbetaltes til dem, der lykkelig bragte Kornskuden over Kattegat og Skagerak til norsk Havn. Kraftigere, end enhver Præmie, virkede Synet af de Kjæres blege Munde og indfaldne Kinder; for deres Skyld øvedes mangen Stordaad, som Gjerningsmanden ikke talte videre om, andre endnu mindre.

Da den rige Grøde var bragt under Tag, bedredes i de kornproducerende Distrikter Tilstanden noget. Men eftersom det led paa Aaret blev en anden Dyrtid, Mangelen paa Penge, mer og mer følelig. Den, som var kjæk nok og heldig nok, kom alligevel ingen Vei uden Mynt. Men Mynt lod sig ikke slaa af Hvermand. Frederik den 6tes Regjering indsaa tilsidst, at Noget maatte gjøres for at bringe Norge i en ligeoverfor Pengevæsenet mer uafhængig og selvhjulpen Stilling. De desangaaende mellem den danske Regjering og Statholderen i Norge pleiede Underhandlinger endte med, at Prindsen, dels ved direkte Henvendelser, dels gjennem Valg samlede 72 Mænd fra forskjellige Kanter af Landet til Forberedelse og Istandbringelse af en egen norsk Pengeindretning. Disse Tillidsmænd traadte sammen den 15de December 1813 i Latinskolens Festsal i Kristiania. Forsædet førte Prindsen, i hans Fravær Stiftamtmand Thygesen. Nationen var paa denne Maade, om end i meget ufuldkomne Former, raadspurgt i et vigtigt Statsanliggende. Selve Mødets Sammenkaldelse er saaledes et Træk, eiendommeligt i og for sig og betydningsfuldt som Forløber for kommende Begivenheder.

Som rimeligt var benyttede Kristian Frederik en saa bekvem Anledning til at holde en løftet og patriotisk Aabningstale. Forsamlingen havde strax Fornemmelsen af, at den var en repræsentativ Foranstaltning; den nedsatte et Komiteudvalg paa 15 Medlemmer til Sagens Forberedelse. Disse 15 var: Jakob Aal, Niels Aal, Carsten Anker, Peder Anker, Cappelen, Johansen, Ronow, Lorch, Meyer, Nielsen, Reinhardt, Rosenkrantz, Tank,

Thygesen og Trampe, altsaa for en stor Del Navne, vi senere finder igjen under Begivenhedernes Udvikling. Udvalget udarbeidede Statuter, og Mødet afsluttedes den 5te Januar 1813, ligeledes med høitstemte Taler af Prindsen. Dennes Opraab havde ogsaa stor Indflydelse paa Forsamlingen; thi der tegnedes til den nye „private Laane- og Diskontoindretning" ikke mindre end 1,720,000 Rigsdaler Sølv til Laane- og 696,000 til Diskontoafdelingen, heraf ved Prindsen selv henholdsvis 60,000 og 30,000.

Forsaavidt havde jo dette Træk sin Betydning, som det viste, hvor gjennemtrængt allerede denne Forsamling var af det Krav, Tidens Alvor og Omsorg for Landets Fremtid stillede til Nationens fremstaaende Mænd. Den største Interesse ved Mødet hviler dog hos Valget paa Direktører. Vel blev tvende af Prindsen udpegede Mænd, Stiftamtmand Thygesen og Konferentsraad Anker, udkaarede som saadanne. Men de øvrige tre var Grev Wedel, Kjøbmand Th.s Joh.s Heftye og Agent Nielsen. At Grev Wedel, som da var fraværende fra Landet, og om hvem alle vidste, at han ikke var Kristian Frederiks Mand, desuagtet blev overdraget dette Tillidshverv, viste noksom, hvor rodfæstet hans Anseelse var. Et Par andre Kjendsgjerninger fra dette Bankmøde er ogsaa betegnende for Stillingen. I et Selskab hos Thygesen meddelte Værten med en glad Mine sine Gjæster, at han havde en god Efterretning til dem. Strax smittede Værtens Stemning; man stimlede om ham, og de for saa bekymrede Ansigter opklaredes end mer, da Thygesen vidste at berette, at der var Fred i Vente. Men saa kom Tillægget: „Throndhjems Stift maa afstaaes til Sverige, det er Betingelsen." Da svandt Lysstraalen ligesaa hurtig, som den var kommen; flere af de Omstaaende yttrede med al den Energi, de kunde lægge i sine Ord, at heller end et sønderlemmet Fædreland, da et Norge, forenet med Sverige. Ved Siden af denne lille Begivenhed parrer sig en anden. Prindsens Beundrere — eller haandgangne Mænd — tilstillede flere af Mødets Medlemmer anonyme skriftlige Opfordringer om allerede da at udraabe

ham til Konge i Norge. Idet Mødet opløstes under Leveraab for den regjerende Konge og for Prinds Kristian Frederik, raabte ogsaa en enkelt Stemme: Leve Kong Kristian. Men disse Paavirkninger og dette Forsøg blev uden Virkning.

Ligesaa selve Bankmødet. Og det var vel for de fædrelandssindede Subskribenter. Thi det vilde sikkert have været haardt nok for mange af dem at indløse sine Løfter. Den hele Sag gik i Glemmebogen nu, da Kristian Frederik og Nordmændene fik andet at tænke paa.

Strubetaget om det fattige Norge begyndte at knytte sig sammen. Den Sæd, der var saaet ved Traktaten mellem Rusland og Sverige i April 1812, ved Freden mellem Sverige og England i Juli samme Aar, og ved Forbundet mellem disse Lande i Marts 1813, spirede frodigt. Karl Johan havde sluttet sig til Napoleons Modstandere, den danske Konge havde gjort stik det modsatte. Folkeslaget ved Leipzig brød Napoleons Kraft. Den franske Keiser var flygtet til Frankrige, de fiendtlige Hærmasser trængte op over den danske Halvø. Den lille danske Hær var ude af Stand til at holde sig mod Overmagten.

Frederik den Sjette, der havde drømt om Erobringer, maatte den 14de Januar slutte Freden til Kiel. Ved denne afstod han Norge til den svenske Seirherre; Enden paa Danmarks ulykkelige Krig var, at den danske Konge blev henvist til, hvad han nu havde igjen af sine Riger.

Saaledes var da pludselig Kristian Frederik Statholder i et afstaaet Rige, Styresmand over et bortskrevet Folk, General over en Armé, løst fra sin Troskabsed. Hvad vilde den danske Arveprinds, den norske Statholder, den norske Overgeneral, og hvad vilde Nordmændene selv nu gjøre?

III.

Kristian Frederiks Trondhjemsreise.

Ja, hvad vilde Kristian Frederik, og hvad vilde Nordmændene nu gjøre?

Fredstraktaten mellem Danmark og Sverige, sluttet i Kiel den 14de Januar 1814, indeholdt blandt andet følgende:

Hans Majestæt Kongen af Danmark frasiger sig, saavel for Sig Selv, som for sine Efterfølgere til Thronen og til Kongeriget Danmark, uigjenkaldeligen og for bestandig, til Fordel for Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Hans Efterfølgere til Thronen og Kongeriget Sverrig, alle Sine Rettigheder og Adkomster til Kongeriget Norge, nemlig til de her opregnede Bispedømmer og Stifter: Christiansand, Bergen, Agershus og Throndhjem med Nordlandene og Finmarken lige indtil Grændsen af det Russiske Rige. Disse Bispedømmer, Stifter og Provindser, der udgjøre hele Kongeriget Norge, tilligemed alle Indvaanere, Byer, Havne, Fæstninger, Landsbyer og Øer paa alle Kyster af dette Kongerige, saavelsom de tilhørende Besiddelser — Grønland, Færøerne og Island ikke deri indbegrebne — ligesom alle Forrettigheder, Rettigheder og Fordele skulle for Fremtiden tilhøre Hans Majestæt Kongen af Sverrig med fuld Eiendomsret og Souverænitet, og danne et Kongerige forenet med det Svenske. Til den Ende lover og forpligter Hans Majestæt Kongen af Danmark sig, paa den høitideligste og mest forbindende Maade, saavel for Sig, som for Sine Efterfølgere og for hele Kongeriget Danmark, til aldrig at gjøre nogen direkte eller indirekte Fordring paa Kongeriget

Norge eller paa nogen af dets Bispedommer, Stifter, Øer og Landstrækninger, hvis Indbyggere alle ere, ved og i Kraft af nærværende Afstaaelse, løste fra den Hyldings- og Troskabs Ed, som de have svoret Kongen af Danmarks Krone.

Hans Majestæt Kongen af Sverrig forpligter sig, paa den formeligste og mest forbindende Maade, til at lade Indvaanerne af Kongeriget Norge og dets tilhørende Dele beholde Nydelsen af dets Love, Fritagelser, Rettigheder, Friheder og Privelegier saadanne, som de ere for nærværende Tid.

Den 18de Januar udstedte den danske Konge, under Henvisning til Kielertraktaten, følgende aabne Brev til Nordmændene:

„Vi Frederik den VIte af Guds Naade Konge til Danmark o. s. v. gjøre vitterligt: At da Vi under mange haarde og sammenstødte Omstændigheder for Vort Monarki have forat gjenoprette Freden i Norden, og for at afværge fra Kongeriget Norge en det overhængende Hungersnød, ved Fredstraktat af 14de d. M. frasagt Os, sáavel for Os som Vore Efterfølgere til Danmarks Throne og Kongerige, til Fordel for H. Maj. Kongen af Sverige og hans Efterfølgere til Sverriges Throne alle Vore Rettigheder og Adkomster til bemeldte Kongerige Norge, saa have vi ved samme Fredstraktat afløst, ligesom Vi og ved dette Vort aabne Brev afløse alle Norges Indbyggere i Almindelighed, og Enhver af dem især, fra den Hyldnings- og Troskabsed, de, som Undersaatter i Almindelighed eller som Embedsmænd i Særdeleshed, Enhver i sin Stilling, civil eller militær, geistlig eller verdslig, til Os have aflagt; hvorhos Vi, paa Grund af og i Overensstemmelse med Traktatens 16de Artikel, indbyde dem Alle til med Orden og Rolighed at gaae over til den nye Regjering, som paa den mest forbindende Maade har forpligtet sig til at lade Norges Indvaanere beholde og nyde Deres Love, Fritagelser, Rettigheder, Friheder og Privilegier saadanne, som de for nærværende Tid er.“

I Forbindelse med dette aabne Brev tilstillede den danske Konge det norske Folk en Kundgjørelse, i hvilken han nærmere redegjorde for de tvingende Grunde, som fremkaldte Norges Afstaaelse til Sverige. Frederik den VIte sender Nordmændene i denne Kundgjørelse sin og sin Kongestammes Afskedshilsen og udtaler det „oprigtige Ønske", „at Lykke og Held maa til den seneste Tid blive det tappre og ædle Folks Lod."

Endelig udgik den 5te Februar fra den danske Regjering en Bekjendtgjørelse, i hvilken alle Embedsmænd i Norge, der ikke var norskfødte, samt ogsaa norske, der ikke ønskede at forblive i Landet under den nye Tingenes Tilstand, opfordredes til at vende tilbage til Danmark, saasnart de var afløst af sine af den svenske Regjering indsatte Efterfølgere.

I Danmark nærede man saaledes ingen Tvivl om Nordmændenes Underkastelse.

Kristian Frederik havde længe ventet paa en skjæbnesvanger Vending i Norges Sag. Med Flid og Arbeidsomhed havde han i de sidste Maaneder af det forløbne Aar søgt at forberede sig paa, hvad der maatte komme. Ganske, som Afgjørelsen nu saa ud, havde han dog neppe ventet den.

Med en Depesche af 17de Januar modtog han fra Kong Frederik et Udtog af Kielertraktaten og Bestemmelser om Norges Afstaaelse. Han fattede uden synderlig Betænkelighed sin Beslutning. I sit Svar til Kongen af 26de Januar skriver han blandt andet:

„Deres Majestæt kan afstaa Riget; men De kan sandelig ikke berøve Deres Slægt Arve-Rettigheden dertil, og da vi tidlig eller sildig kunne haabe at udøve den, saa anser jeg det for min Pligt at protestere for Nationens og hele Europas Øine mod en slig Afstaaelse — — — — — — —
For Himlens Skyld anse ikke Norge endnu for en svensk Provinds; det er høist rimeligt, at Nationen sætter sig til Modværge. Det er Deres og Deres Huses troe Undersaatter. De ere

Mennesker. Giv Dem Brod og Vaaben; da ere de uovervindelige. Er Grev Wedel endnu i Danmark, og er hans Opførsel ikke tvetydig, da er han Manden til at paaskynde Kornafskibningen fra Jylland under Privates Navn. Briggerne ere indefrosne og kunne saaledes ei for Tiden afseile til Danmark.

Af dette Brev fremgaar for det første, at Kristian Frederik ikke havde nogen klar Forestilling om, hvor afgjort den danske Konges Afstaaelseshandling var; for det andet, at der ikke, som antaget, bestod nogen hemmelig Underhaandsoverenskomst mellem Kongen og ham om at forhale Norges Afstaaelse; og for det Tredie, at Prindsen ikke erkjendte, at Kongens Forskrivning havde berovet ham Arveret til Norges Trone.

I denne sidste Opfatning havde Prindsen Uret.

Den danske Enevoldskonge havde paa den mest udtømmende Maade afstaaet til Kongen af Sverige, hvad han som saadan ansaa for at være Kongens Rettigheder i og over Norge. Det ligger i Enevoldskongedømmets Begreb, at i samme Øieblik, som en slig Afstaaelse var traktatmæssig istandbragt, var ogsaa vedkommende Kongeeie tilintetgjort. Men udenfor dette Kongeeie havde Kristian Frederik ingen Arveret. Prindsens Arveret var tilintetgjort med Tilintetgjørelsen af Kong Frederik den Sjettes Herredømme over Norge. Der var intet at arve. Denne Kjendsgjerning lod sig ikke omstyrte ved nogensomhelst Fortolkning af den danske Kongelov.

Havde Prindsen saaledes ingen Ret til at være eller kalde sig Enevoldskonge over Norge, havde han eiheller nogen anden Arveret til den norske Trone.

Der var visselig en tredie Part mellem Kongen af Danmark, som afstod Norge og Nordmændene, og Kongen af Sverige, til hvem Kongen af Danmark afstod Norge og Nordmændene. Men denne tredie Part var det norske Folk. Kristian Frederik kunde nok blive Konge i Norge; men ingen anden end Nationen eller Nationen ved sine udkaarede Mænd kunde nu sætte denne

Krone paa Prindsens Hoved. Frederik den Sjette havde fraskrevet sig sine Rettigheder i Norge og over Nordmændene; med Guds Bistand havde nu Nordmændene Norges Fremtid i sin egen Haand.

Som tidligere nævnt var Stiftamtmand Thygesen og Konferentsraad Carsten Anker Prinds Kristian Frederiks nærmeste og fortroligste Raadgivere. Hvad mundtlig forhandledes mellem disse Mænd umiddelbart efter Kielertraktatens Afslutteise kan man vel for en stor Del forestille sig, men ikke med Sikkerhed vide. Hvad man i denne Forbindelse kjender, er Prindsens offentlige og officielle Handlinger til Rigets Sikkerhed; alt taler dog for, Lidet eller Intet imod, at Prindsen for en stor Del lod sig lede af de nævnte Mænd.

Da Prindsen først og fremst maatte være beredt paa at væbne Landet til Forsvar mod Angreb fra Sverige, var hans første Omsorg at udnævne militære Chefer. Blandt disse var især Oberstloitnant Krebs og Oberst Hegermann ansecde og afgjorte af Prindsen. Denne var i hine Dage hel modig; saaledes skrev han til Hegermann, at hvis „alt er færdigt, ønsker jeg, at Fienden vilde komme.“ Armeintendanten, Generalmajor Haxthausen, paalagdes at ile med Foranstaltninger til Armeens Proviantering og Beklædning. Disse og andre lignende Forberedelser krævede imidlertid Penge. Den for faa Uger siden oprettede norske Laane- og Diskontokasse hørte man ikke mer til. Den var og blev paa Papiret. Prindsen tog sin Tilflugt til det paa samme Tid letteste og sletteste af alle Midler, han lod gjøre Papirpenge. Under 27de Januar 1814 fabrikeredes af saadanne Beviser ikke mindre end $3^1/_2$ Million Rigsbanksedler, der skulde modtages i alle Kasser og af alle Oppebørselsbetjente. Disse Penge fik Øgenavnet Prindsesedler.

Under alt dette Stræv fastholdt uden Tvivl Prindsen stadig Tanken om at gjøre sig eller lade sig gjøre til Enevoldskonge. Dels for at undgaa Sammentræf med svenske Udsendinge, som han ventede, dels for at undersøge, om ikke Leiligheden til at

tage Kongenavn nu maatte være gunstig, tiltraadte Prindsen sent den 27de Januar en Reise til Trondhjem, Norges gamle Kongestad. Han standsede paa Eidsvold. Her havde han i Carsten Ankers Hus en foreløbig og mindre Sammenkomst med enkelte høitstaaende Mænd, saaledes, foruden Værten, Biskop Bech, Stiftamtmand Thygesen, Oberst Sejersted, Etatsraad v. Holten og Kjøbmand Carsten Tank. Sandsynligvis har Prindsen i dette Møde ikke reist Spørgsmaal om Kristian Frederik som Enevoldskonge. Derimod har ganske sikkert hans Arveret i sin Almindelighed været paa Bane; der er Grund til at antage, at de fleste af de Mødende da ikke benægtede Tilværelsen af en saadan Ret.

Om Prindsens Reise op igjennem Mjøstrakterne og Gudbrandsdalen har man en hel Tradition. Vel var Kielertraktatens brutale Bestemmelser ikke kjendte op over Bygderne. Men Folket havde hørt det som en Løbeild omfarende Rygte, at Landet skulde tvinges til at blive svensk. Dette Rygte var nok til overalt at sætte Sindene i Bevægelse. Alle vilde gjerne se Prindsen, som saa modigt og vakkert havde erklæret at ville gjøre Norges Sag til sin og være dets Redder i Nødens og Trængselens Time.

Der fortælles, at Prindsen, da han naaede op til Kringelen, uagtet det var mørkt gik af Slæden og ved Fakkelskin stolpede sig op til Sinklarstøtten. Der, saa lyder Beretningen, deklamerede han, støttet paa et Par haandfaste Døler:

„Ve hver en Nordmand, som ei bliver hed,
saa ofte han denne mon skue.“

Det er noksaa rimeligt, at noget lignende er passeret; thi Prindsen havde et fremtrædende Hang til theatralsk Effekt. Er Traditionen rigtig, fik han imidlertid umiddelbart efter en hel Pøs koldt Vand over sig. En udlevet og rynket Kjærring trængte sig frem med Raabet: „Aa lad mig faa se Prindsen, aa lad mig faa se Prindsen.„ „Se Du, Mor“, svarede han. Nu, melder Kroniken, holdt Kjærringen en gammel Sjaaløgt op til Prindsens Ansigt, mønstrede dette omhyggelig, som det skikkede sig for en

gammel Spaakjærring, og raabte: „Saa Du er Kristian Frederik! Vakkert Kjød og Blod er det i Dig, men for veik ser D u ud til at blive Norges Frelsermand.“

Muligens er dette en tilpyntet Beretning. Men sikkert er det i ethvert Fald, at Prindsen overalt mødtes med Begeistring af Almuen. Dølerne oppe i Gudbrandsdalen anstillede ikke Betragtninger over, om Prindsen saa veik eller stærk ud. For dem var det nok, at Landet var i Fare, at han var Rigets Statholder, og at han vilde stille sig i Spidsen for Fædrelandets Forsvar. Man ved, at Almuen forlangte Krudt og Bly for at væbne sig. Prindsen tilskrev nemlig den 3die Februar fra Tofte i Gudbrandsdalen, hvor han overnattede, Generalmajor Harthausen blandt andet: „Jeg har lovet Almuen Krudt og Bly, som Hr. Generalmajoren følgelig maa tilsende Amtmand Sommerfelt jo for jo heller. . . .“

Prindsens Reise op gjennem Landet var saaledes et Triumftog. I Gudbrandsdalen kunde Kristian Frederik føle sig tryg. Saa sikker ansaa han sig ikke paa Nedturen, den han agtede at lægge gjennem Østerdalen. Han gav den 1ste Februar Ordre til, at der skulde sørges for Vagt paa hans Nattekvarter, naar han drog tilbage igjen, for at sikre ham mod mulig Overrumpling fra Grænsen af, en Sikkerhedsforanstaltning, som dog viste sig ganske overflødig.

Medens Prindsen nærmede sig den gamle Kongestad, var Gjæringen begyndt saavel i denne, som Landets øvrige større Byer. Mærkelig nok husede Trondhjem en Mand, den senere Politimester Lie, der var fremsynet nok til i en selvvalgt politisk Forening med Sverige at se den bedste Fremtid for Norge. Da Stemningen i Trondhjem, som andetsteds i Landet, nu var bleven ubetinget fiendtlig mod Sverige og mod Svenskerne, lagdes Lie og hans Meninger fra mange Hold for Had. Men paa den anden Side vilde Tronderne heller ikke have nogen Enevoldskonge. Naar store Vendepunkter forestaar i en Nations Liv, har politiske

Rygter hurtige Vinger. Det var ingenlunde ukjendt oppe i Trondhjem, at den Prinds, som nærmede sig Byen, efter al Sandsynlighed husede Enevoldstanken i sit Hjerte. En kjæk og raadsnar Mand, Byskriver Carl Falsen, satte sig i Bevægelse og fik istand en Adresse til Kristian Frederik, undertegnet af 58 anseede Indvaanere af Trondhjem, og gaaende ud paa at opfordre Prindsen til Sammenkaldelse af en folkevalgt Forsamling. Vel manglede under denne Adresse enkelte af de mest hoitstaaende tronderske Embedsmænds Navne. Men de, som havde undertegnet den, havde desuagtet Tyngde nok til at kræve sin Mening respekteret som Udtryk for Byens Mening. Gjennemlæser man Adressens Underskrifter, ser man strax, at den har nærved alle de Navne, der senere i en lang Række af Aar, tildels den Dag i Dag, horer til Trondhjems bedste.

Adressen er ikke forsynet med Datum, kun betegnet med Februar. Den har saaledes oiensynlig været færdig til at overrækkes Prinsen, naar denne maatte ankomme. Adressen blev heller ikke dateret. Da Kielertraktatens Bestemmelser om Norges Afstaaelse ikke blev offentliggjorte, medens Prindsen opholdt sig i Trondhjem, kom ikke Adressen længere, end paa Papiret. Den formelle Adgang til at fremføre dens Indhold for Prindsen savnedes. Men selvfolgelig blev Adressen ingen Hemmelighed for Prindsen og for hans Folge. Den var der, og den gjorde sin Virkning.

Prindsen laa paa Størens Præstegaard Natten mellem 4de og 5te Februar, og fortsatte den 5te Reisen til Trondhjem. Paa Melhus mødtes han af Byens Embedsmænd, steg paa Grev Schmettows strax udenfor Byen liggende Landsted til Hest, og gjorde saaledes ridende sit Indtog i Byen, hvis Tropper paraderede. Det har sin Interesse at gjengive, hvad Kristian Frederik yttrede under dette sit Indtog. Til Folket sagde han: „Med Henrykkelse har jeg gjennemreist Eders Land, og dette herlige Land skulle Svensken erobre? Det skal i Evighed aldrig ske.“ Til

Tropperne yttrede han: „Jeg hilser Eder, brave Trøndere! Ved Eders og Vaabenbrødres Bistand kan og skal Norge bestaa udelt og ubetvunget. Jeg stoler paa det norske Folk og paa en retfærdig Sag, som Gud vil beskytte. Lad et tre Gange gjentaget Hurraraab gjenlyde for gamle Norges Held.“ Til Borgerskabet henvendte han følgende Ord: „Jeg føler mig inderlig tilfreds ved at se mig omringet af Trondhjems Borgere. Ægte norsk Sind har hjemme i Trøndelaget; derfor vil jeg føle mig lykkelig blandt Eder, og den Tid, jeg kan opholde mig her, vil stedse synes mig for kort. Held Trondhjem og dets Indvaanere.“ Sin fjerde Tale holdt Prindsen til de i Stiftsgaarden fremmødende Embedsmænd og Borgere, og den lød saaledes: „Jeg udtrykker Dem min Tilfredshed ved at se mig i Deres Midte. Hvor lykkelig vilde jeg være ved at bringe Dem sikkert Haab om Fred; det er Nationens Ønske og Maalet for mine Bestræbelser; men kun det selvstændige Norge kan nyde Fredens Velsignelser. Skulde den kjøbes ved Underkastelse under fremmed Aag, da vilde det være en ligesaa stor Vanære for den nærværende Slægt, som Uheld for vore Efterkommere. Foruroligende Rygter bebudede, at gamle Norge skulde stykkes ud. — Dette skulde aldrig have skeet. Dertil staar Tanken ei heller; men nu gjælder det det Hele. Dog, Norge kan og skal bestaa ved Sambrægtighed. Jeg er uadskillelig fra Norge. Min Tillid staar til det norske Folk, mit Haab til Gud, min Løn skal være Folkets Kjærlighed. Jeg paaskjønner det Fædrelandssind, jeg overalt møder, og jeg vil glædes, hver Gang jeg kan give dette Samfund Prøver paa min Velvillie.“

Prinds Kristian Frederik var en Mester i fagre Ord. Det er jo en smuk Gave, naar den, som skal regjere over Land og Folk, er forlenet med Veltalenhed. Men en Fyrste maa mindre end nogen anden glemme, at denne Herlighed kun er et virkeligt Gode, naar der bag de løftede Ord staar en Mand.

Under den Bevægelse, der var i Gang i Trondhjem, blev der kun lidet Tale om Prindsens Arveret. Meningen gik stærkere

og stærkere i den Retning, at man vel ønskede Prindsen som Konge efter Nationens frie Valg, men fremfor alt, at Landet skulde gives en Konstitution. Dette var den skrevne, men ikke overleverede Adresses Kjærnepunkt, og Fortjenesten af først at have gjort dette Folkekrav gjældende tilkommer utvivlsomt Byskriver Falsen. Al Sandsynlighed taler derhos for, at det var Opinionen i Trondhjem, som bragte Prindsen til at give Enevoldstanken paa Baaden. At denne Trøndernes Holdning ogsaa virkede paa Omgivelserne, kan man formentlig slutte sig til af den Ændring, som man ved fandt Sted i Trondhjemsbispens, Dr. Bugges Synsmaade. Biskop Bugge var Prinsens Fortrolige, saavel under Trondhjemsopholdet, som senere, ansaaes for dennes politiske Hjælper, og ivrede for, at Prindsen ufortøvet skulde bestige Tronen. Af et Brev fra Biskoppen til Prindsen, dateret 18de Februar, erfares, at Bugge i Mellemtiden mellem Prindsens Ophold i Byen og da havde skiftet Anskuelse om et meget væsentligt Punkt, nemlig om det Hensyn, der maatte tages ligeoverfor fremmede Hoffers Stilling til Prindsens Paastand om Arveret til Norges Trone. I dette Brev ytrer Biskoppen sig saaledes:

„Da Deres Kgl. Høihed første Gang yttrede, at ville bevise Deres Tronbestigelses retmæssige Grund af Deres Arvetal, ansaae jeg denne Grund for uomstødelig og retfærdig. Men nærmere Betragtning i min Enlighed har bragt mig paa andre Tanker, som jeg holder for hellig Pligt at ytre. — — — — Men fremmede Hoffer kunne, synes mig, svare paa Deres Kgl. Høiheds Note: Arveret som Adkomst til Norges Tronbestigelse kunne vi ikke antage; thi 1) Arv falder ikke, før Arveladeren er død. Hvad Fr. 6 efterlader sig, er Arv, mere ikke, og til Arv maa Arve Retten indskrænkes. 2) Antages det Princip, at en eventuel Tronarving bemægtiger sig en Provinz, som den rette Regent har afstaaet, paa Grund af sin Arve-Ret, saa kan ingen Fred med Tryghed sluttes, medmindre man tillige indhentede alle eventuelle Arvingers, ja endog deres ufødte Afkoms Samtykke. —“

Sikkert er det jo, at Prinds Kristian Frederik hverken blev udraabt eller søgte at blive udraabt til Konge under sit Ophold i Trondhjem. Vel ligesaa sikkert er det, at han drog fra Trondhjem med den Overbevisning, at Norge maatte gives en Konstitution. Denne Overbevisning hindrede dog ikke Prindsen fra endnu at anse sig som arveberettiget til Tronen, det vil med andre Ord sige: Tronen skulde ikke være Folkets Gave til ham, men Konstitutionen hans Gave til Folket. Men allerede under Nedreisen blev han tvivlraadig ogsaa i denne Henseende.

Kristian Frederik opholdt sig i Trondhjem fra 5te til 10de Februar. Han lagde Tilbageveien til det søndenfjeldske over Røros. Under Reisen nedover dukkede nye og atter nye Betænkeligheder hos ham. En af de tvende Mænd, med hvilke han Aaret iforveien var steget iland ved Hvaløerne, Major Brock havde fulgt efter ham op til Trondhjem og var nu hans Ledsager nedover. Brock havde været nede i Kjøbenhavn, havt Audiens hos den danske Konge, og var vendt tilbage til Prindsen dels med private Budskaber, dels med Efterretninger og Meddelelser om den almindelige politiske Stilling. Det laa i Sagens Natur, at alt eftersom denne Stilling klarere og klarere fremstillede sig for den tidligere Statholder, maatte ogsaa Vanskelighederne, ja Farerne ved det Foretagende, han stod i Begreb med at indlede, stærkere og stærkere gjøre sig gjældende. Brock var en aaben, ærlig og frimodig Mand; han lagde ikke Skjul paa sin Anskuelse om Arvespørgsmaalet. Heller ikke forbulgte han, at den offentlige Mening i Landet gik Prindsens Paastand om Arveret imod. Efter nylig at have opgivet Enevoldstanken, blev Kristian Frederik saaledes ogsaa vaklende ligeoverfor Spørgsmaalet, vel ikke om sin Arveret i og for sig, men om det Kloge i overhovedet at reise Krav paa Tronen fra Arverettens Synspunkt.

Retfærdigheden byder at tilføie, at det dengang neppe faldt Kristian Frederik synderlig tungt at opgive sit Krav paa en personlig Ret til Norges Krone. Kristian Frederik var 28 Aar,

i sin unge Mandoms fulde Kraft. Han var da en Begeistringens Mand, og han havde en fyrig, let bevægelig Aand. Desaarsag følte han, for en Datidens Fyrste at være, Sympathi ligeoverfor den mer og mer fremtrædende konstitutionelle Tankeretning. I Norge havde Folket overalt mødt ham med aabne Arme. Han vidste nu, at Landets oplyste og formaaende Mænd paa saare faa Undtagelser nær ikke ønskede ham som selvgjort Enevoldskonge; han vidste ogsaa, at saavel Landets oplyste og formaaende Mænd, som det menige Folk først og fremst vilde Selvstændighedsspørgsmaalets Reisning. Med disse Indtryk og i denne Sindsstemning drog han fra Trondhjem nedover til Eidsvold igjen. Og disse Indtryk, denne Sindsstemning fandt en naturlig og kraftig Bundsforvandt i Landets politiske Stilling, saaledes som denne mer og mer utilsløret viste ham hele sin Virkelighed. Hvad han her i Norge skulde kunne udrette, maatte ske med Folket og ved Folket; uden Nationens Bistand var han hjælpeløs. Alt forenede sig saaledes til at gjøre ham modtagelig for det Krav, som Trondhjemsadressen havde reist, og som fædrelandssindede Nordmænd snart skulde gjentage for ham.

Vel muligt ogsaa, at allerede da en anden Tanke faldt over ham, Tanken paa Arveretten til den danske Trone. De store Magter, som havde bestemt, at Norge skulde gives til Sverige, vilde bedømme hans Holdning strengere eller mildere, alt eftersom han selv søgte at sætte sig paa Tronen i Norge, eller modtog Kronen efter det norske Folks frie Beslutning. I denne Forbindelse kan nævnes en liden Tildragelse under Reisen. Prindsen og Brock saa en Aften en Sky, der lignede en Kvinde med et Scepter i Haanden. Medens de udvexlede Tanker om dette Syn, brast pludselig Skyen ved Scepteret, som faldt ud af Kvindens Haand. „Saa De, hvorledes Scepteret faldt hende af Haanden og gik itu," spurgte Prindsen senere sin Ledsager. „Men," skyndte denne sig at svare, „det blev helt igjen ved hendes Fødder."

Fem og tyve Aar senere og fem og tyve Aar ældre

tænkte i ethvert Fald Kristian Frederik anderledes om Forholdet mellem Fyrste og Folk. Fem og tyve Aar senere besteg han den danske Trone. Som Kristian Frederik skulde han i 1814 med løftet Stemning modtage den norske Konstitution; som dansk Konge modsatte han sig i 1839 det danske Folks Ønske om en dansk Forfatning.

IV.

Eidsvoldsmødet 16de og 17de Februar.

Mangt og meget taler saaledes for, at Kristian Frederik allerede før det anstundende Møde paa Eidsvold var betænkt paa at indrette sig efter Omstændighederne.

Sandsynligvis har Prindsen valgt de fleste af de Mænd, som var indkaldt til dette Møde, efter Thygesens og Carsten Ankers Anvisning. Den til flere af de Indkaldte stillede skriftlige Anmodning lød saaledes:

„Bekjendt med Deres varme Følelser for Fædrelandet og Hengivenhed for mig, ønsker jeg at tale med Dem i vigtige Anliggender betræffende Rigets nærværende Stilling, hvorfor De herved anmodes om at indfinde Dem i Morgen Eftermiddag inden Kl. 4 Slet paa Eidsvolds Jernværk til slig Samtale. Til Deres Beforbring findes paa Skrimstad og Dragvold en løs Hest Kl. 11 og 1.

Statholderskabet i Norge, Eidsvold den 15de Februar 1814.

Christian Frederik."

Imidlertid havde ogsaa andetsteds Landets ved Kielertraktaten saa pludselig forandrede statsretlige Stilling sat tidligere skjulte Kræfter i Bevægelse. Selvstændighedssindede Mænds stille Arbeide kom nu frem fra Pult og Gjemmer. Under Kristian Frederiks Trondhjemsfærd samledes saaledes paa Gaarden Vollebæk, i Nærheden af Kristiania, hos dens Eier, Sorenskriver Magnus Kristian Falsen, der var førnævnte Carl Falsens Broder, foruden Eieren selv, Professor Sverdrup, Kammerherre Peder Anker, Overlærer Platou og Lektor Adler. I dette Møde oplæste

Sorenskriver Falsen et af ham og Adler forfattet Udkast til Grundlov for Norge. Tvende af Deltagerne i dette Møde, Professor Sverdrup og Kammerherre Peder Anker, mødte ogsaa den 16de Februar paa Eidsvold. Begge disse Mænd indsandt sig altsaa til denne for Norges Fremtid saare vigtige Sammenkomst med det Adler-Falsenske Grundlovsudkast i friskt Minde.

Dog, blandt de paa Eidsvold Mødende var mange flere end disse To gjennemtrængt af den Overbevisning, at Øieblikket til at forhverve Norge en fri Forfatning nu var inde og for enhver Pris maatte benyttes. De tyve Mænd, der med Sikkerhed vides at have været tilstede ved dette Møde den 16de og 17de Februar 1814, var, nævnt i alfabetisk Orden:

Kammerherre Anker, Guvernør Anker, Konferentsraad Anker, Oberst Arenfeldt, Generalauditør Bergh, Biskop Bech Major Brock, Amtmand Collett, Etatsraad Falbe, Generalkvartermester Haffner, Generalmajor Haxthausen, Kammerraad Holst, Admiral Lütken, Agent Nielsen, Kammerherre Rosenkrantz, Oberst Sejersted, Konferentsraad Sommerhjelm, Professor Sverdrup, Kjøbmand Tank og Etatsraad Treschow.

Derhos deltog i Mødet Prindsens Privatsekretær, Etatsraad v. Holten, og sandsynligvis Oberstløitnant Rode.

Om man nu, 74 Aar senere, ser paa denne Liste med vor Tids Øine, vil man uden Betænkelighed kalde Forsamlingen aristokratisk paa sin Hals, bureaukratisk og høikonservativ. Og dog har neppe nogensinde et Tyvemandsraad forsamlet sig her i Landet, i høiere Grad besjælet af ægte Frisind. Det var en stor Dag i det norske Statsliv, da disse Mænd traadte sammen paa Eidsvold; aldrig havde Norge havt større Trang til Mandemod og Beslutsomhed hos fremstaaende Mænd, og aldrig har det fundet en større Fylde af disse Egenskaber i et Faatals Hjærtelag, end paa dette Møde. Saa afgjort var Mødets konstitutionelle Aand, at det forsvindende Mindretal kun tjener til end mer at fremhæve Bevægelsens Styrke.

Efterat Prindsen underhaanden havde forhandlet, blandt andre med Sverdrup, Sommerhjelm, Rosenkrantz, Falbe, Treschow og Bergh, aabnedes Mødet Kl. 6½ om Eftermiddagen med Kielertraktatens Oplæsning. Efterat Prindsens Privatsekretær ligeledes havde gjort Forsamlingen bekjendt med Traktaten mellem Danmark og England og Kong Frederik 6tes aabne Brev til Nordmændene, rettede Prindsen først det Spørgsmaal til Mødets Medlemmer, om de antog, at Landet skulde bøie sig under Kielertraktatens nedværdigende Bestemmelser.

Hertil svarede Alle som En: Nei.

Om den derpaa følgende Forhandling, der beskjæftigede sig med Prindsens statsretlige Stilling ligeoverfor Norge, vil vi lade Kristian Frederik selv berette. Han førte Dagbog i det franske Sprog; hvad han nedskrev Natten mellem den 16de og 17de Februar har stor Vægt som historisk Dokument. Thi for det første indeholder det utvivlsomt Prindsens inderste Tanker; for det andet maa denne Beretning ved sin Umiddelbarhed og Friskhed ansees for ganske og aldeles paalidelig.

Kristian Frederiks Dagbog denne Aften lyder i Oversættelse saaledes:

„Denne Dag vil altid blive mig mindeværdig. Jeg støttede min Mening om Nødvendigheden af at sætte mig paa Tronen ikke alene paa den Fordel, som en kraftig Handling vilde bringe i Folkets og Europas Øine, men fremfor Alt paa min Arve- og Successionsret til Tronen, som var tilfaldt mig som Arvelod ved Kong Frederik den Sjettes uretmæssige Afstaaelse.

Da jeg idag konfererede med Juristerne Rosenkrantz, Sommerhjelm, Falbe og med de oplyste Mænd Treschow og Sverdrup, var de alle af den Mening, at Kongeloven ikke udtalte sig om dette uforudseede Tilfælde, og at man ikke vel kunde bestride en uindskrænket, suveræn Konge Retten til at afstaa en Del af sine Stater, uden hvilken en for ham ulyk-

kelig Krig blot kunde endes med Statens ubetingede Oplosning. Meget langt fra at ville støtte min Ret til Tronen paa en Grundsætning, som kan bestrides, — meget langt, siger jeg, fra at ville af falsk Ærgjærrighed gjøre Paastand paa en Krone, som ikke kan tilhøre mig efter den klareste Ret, har jeg modent overtænkt dette vigtige Spørgsmaal, og jeg har med den Glæde, som alene en ren Ven kan nyde, hørt den Tale, som Professor Sverdrup, for det første i en privat Audiens, holdt for mig, og i hvilken han besvor mig ikke at sætte Kronen paa mit Hoved imod næsten alle Nationens oplyste Mænds almindelige Mening: „Disse Rettigheder, som Frederik den 6te faktisk har opgivet, falde tilbage i Folkets Hænder; det er af disse Hænder, at De vil modtage en Krone, som bliver meget skjønnere, naar Folkets Kjærlighed vil have overdraget den til Dem.“ Alle talte i samme Aand, nemlig Rosenkrantz, Per Anker, Sommerhjelm, Nielsen, Tank, Amtmand Collet og Hartthausen, Falbe, Lütken, da Spørgsmaalet blev fremsat. Efter Oplæsningen af de officielle Aktstykker begyndte Diskussionen med den høitidelige Erklæring, at Ingen vilde være Svensk, og derefter gjentoges det, som jeg ovenfor har omtalt. Alle raadede til, at jeg, saaledes som jeg havde erklæret at ville gjøre, burde gribe Regjeringens Tøiler og holde dem med fast Haand, med hele en Konges Magt, at jeg burde sammenkalde Nationens Deputerede og lade dem give Norge en Forfatning; da vilde Tronen tilfalde mig med den ubestrideligste, den helligste Ret, og ethvert Individ af Nationen vilde blive interesseret i at forsvare den med sit Liv. Paa den Maade vilde Følgerne af en saadan Nationens enstemmige Beslutning falde tilbage paa den, ikke paa mig. Min Ven Anker, som ellers er meget despotisk i sin Mening, og Biskopen (Beck), der er svag som et Rør og skifter Parti, som han bytter Skjorte, var af den samme Mening, at dette vilde være den mest fornuftige Fremgangsmaade, især da den offentlige

Mening holder paa den. Min eneste Indvending — thi jeg kan blot onske Folkets Bedste — var, at dette vilde byde vor Fiende Midler til at drive Rabalder og at det ikke vilde stille os høiere i de fremmede Magters Mening paa den Maade, som en kraftig Handling vilde kunne gjøre det, en saadan, som forst at sætte mine Fædres Krone paa mit Hoved; men alle forsikrede mig om, at naar den offentlige Mening paa denne Maade var bleven raadspurgt, vilde den ikke finde sig i nogen Modsigelse, og de lovede mig med almindelig Samstemning, at de ikke vilde taale en eneste Indvending. Enhver modsat Mening kunde alene være en Folge af svensk Paavirkning, som man maatte udrydde. Jeg føler Vægten af deres Forestillinger, og jeg har frivillig opgivet baade de Rettigheder, som jeg troede at have, og min personlige Mening ligeoverfor den offentlige Mening, der er udtalt paa en saadan Maade af kloge og agtværdige Mænd. Sejersted har bagefter sagt mig, at han var af samme Mening. Jeg vil da antage Titel af Regent, og jeg vil sætte mig i Spidsen for Folket for at forsvare dets Rettigheder, et smukt Hverv, som Gud vil velsigne. Alle har vist den største Begeistring for mig og for Fædrelandet."

I denne sin Optegnelse siger Prindsen, at han „modent" har overtænkt det vigtige Sporgsmaal, ikke at burde støtte sin Ret til Tronen paa en Grundsætning, som kan bestrides. Dette tyder med al fornoden Bestemthed hen paa, at Kristian Frederik, som foran antaget, allerede under Nedreisen til Eidsvold fra Trondhjem har beskjæftiget sig med Tanken om at opgive sin Arveret. Thi en Overveielse, der havde været indskrænket til en saa travel Dag, som den 16de Februar, vilde Prindsen sikkert ikke have karakteriseret som „moden". Endvidere lader Prindsen flyde fra sin Pen den mærkelige Yttring: „Paa den Maade vilde Folgerne af en saadan Nationens enstemmige Beslutning falde tilbage paa den, ikke paa mig." Denne Ytring er jevngod med Bevis for, at Prindsen,

som ogsaa allerede antydet, under Nedreisen til Eidsvold blandt alle Fremtidsmuligheder ogsaa har havt sin egen personlige Resiko som fremtidig Arving til den danske Trone for Die. Endelig maa den Sætning: „Sejersted har bagefter sagt mig, at han var af samme Mening", med Føie kunne anføres som Vidnesbyrd om, at Tonen under det første, mindre og private Møde paa Eidsvold, under Prindsens Opreise til Trondhjem, har været en anden. Thi i dette Møde deltog jo Sejersted; af den Maade, paa hvilken Prindsen anfører hans Ord, synes at fremgaa, at han sigter til en Ændring i Oberstens Anskuelser.

Syv og tyve Aar senere udtalte den Mand, som paa Mødet med den største Styrke, den mest indtrængende Veltalenhed, og med hele sin kraftige Personligheds inderlige Overbevisning havde talt Landets og Folkets politiske Friheds Sag, Professor Sverdrup, offentlig, at han dengang „optraadte som den almindelige Stemnings Organ i det Øieblik, da ingen Nordmand betænkte sig i Valget mellem Afhængighed og Selvstændighed, Trældom og Frihed." Kristian Frederiks egen Erkjendelse godtgjør tilfulde, hvor megen Sandhed der rummes i disse Ord.

Natten mellem den 16de og 17de Februar var for Prindsen en anstrængende Arbeidsstund. I disse Nattetimer udarbeidede han Udkast til de Kundgjørelser, som den nye Tingenes Tilstand gjorde fornødne. Før Mødet var hævet Kl. 9 den foregaaende Aften, havde dets Medlemmer enstemmigen opfordret Prindsen til som Regent indtil videre at overtage Styrelsen af Landets Anliggender. Statholderskabet var hævet, Regentskabet begyndt.

Forsamlingen traadte atter sammen Kl. 12 den paafølgende Dag. Prindsregenten forelæste da selv de Udkast til Kundgjørelser, Erklæringer og Proklamationer, som i Nattens Løb var udarbeidede. Af alt, hvad man ved om Prindsregentens Fremtræden denne Dag i sin nye Værdighed, fremgaar det med Sikkerhed, at hans Handlinger nu hvilede ikke paa klog Beregning, men paa en indre og hjertevarm Følelse af det Ophøiede i den fattede Beslutning.

Allerede de Ord, med hvilke han aabnede denne Dags Forhandlinger, viser dette. „Al Forandring", yttrede han, „der skal blive til Velsignelse for Folket, maa begynde fra Gud, og vil jeg derfor, at for Noget foretages, skal Folket over det ganske Land samle sig i Herrens Tempel og anraabe den Høieste om Visdom, Kraft, Held og Velsignelse til dette store Foretagende. Denne Dag skal siden aarlig helligholdes i vort Land. Her bekjendtgjøres alle Aktstykker angaaende Afstaaelsen, og tager jeg da som Lovens Overholder alle i Ed til Landet og Loven. Siden forsamle sig den 10de April Landets Deputerede for at vælge en Konge. Naar de er samlede, da træder jeg tilbage som privat Mand, til de har valgt. Dem skal vorde forelagt til Bedømmelse en Konstitution, som i Forveien udkastes. Den uindskrænkede Magt skal de og vil de have." Endnu inderligere klang hans Slutningsord til Forsamlingen. „Og nu, Medborgere", tilraabte han den, „giver hinanden Hænderne med det Løfte: Samdrægtigen at virke som trofaste Nordmænd for Norges den gode Sag, hvilken Gud vil velsigne."

Ved Siden af disse Vidnesbyrd i Ord om sin Tænkemaade gav Prindsregenten i Mødet ogsaa sine personlige Følelser tilkjende. Da han oplæste sit Udkast til Kundgjørelse for det norske Folk, brast han i Graad; han laa derved under for en indre Bevægelse, som overførtes paa Forsamlingen. Den opmærksomme Iagttager vil i dette Træk se et betegnende Udtryk for Kristian Frederiks virkelige Karakter.

Det var denne Kristian Frederiks virkelige Karakter, som i de kommende Maaneder skulde gjøre ham til den rette Mand for Norge under eiendommelige baade indre og ydre politiske Forholde. Og den 16de og 17de Februar 1814 kom det slet ikke an paa, om Kristian Frederik havde de sterke Nerver og den jernfaste Villie, som i en Alvorsdyst en fremskudt Mand har behov. Øieblikkets Nødvendighed var en anden. Øieblikkets Krav var et Sammenslutningens Mærke, en Autoritet, der kunde lede Reisningsbevægel-

sen trindt om i Landet mod et fælles Maal. Eidsvoldsmodets Mænd stillede Kristian Frederik i Spidsen for denne Gjerning, og Kristian Frederik gik til dette Værk med dyb og inderlig Overbevisning om dets Betydning for det norske Folks Fremtid. Kielertraktaten havde stillet Norges Indvaanere lige med enhver anden afhændelig Vare; fra Eidsvoldsmodet gik Signalet til Modstand mod slig Behandling udover Landet. Kielertraktaten lovede at den nye Eier skulde respektere Nordmændenes Love, Fritagelser, Rettigheder og Privilegier, saadanne som de var, da Traktaten affattedes. Eidsvoldsmodets Mænd kaldte den Rigsforsamling til Virksomhed, der fri og selvstændig skulde grundlægge Norges kommende Lovstiftning.

V.

Norge erklærer sig uafhængigt. Rigsforsamlingen indkaldes.

Den Kundgjørelse til det norske Folk, hvis Oplæsning den 17de Februar i Eidsvoldsmødet satte Prindsregenten og gjennem ham de Mødende i en saa heftig Bevægelse, dateredes og udstedtes den 19de. Den havde følgende Indhold:

„Nordmænd! Kundbart er det for Eder, at Hs. Majestæt, Kong Frederik den VIte, uagtet sin Kjærlighed til det norske Folk, som vi taknemmeligen erkjende, nødedes til ved den svenske Regjerings Rænker, understøttede af talrige Hære, at frasige sig sin Ret til Norges Throne. Med Harme have I erfaret at I ere overgivne til en Regjering, der har vist Eder den Foragt, at troe ved søde Ord og tomme Løfter at kunne lokke Eder til Utroskab mod Eders Konge, ligesom den og har udøvet det aabenbare Fiendskab midt under Freden at ville udhungre Eder, for ved dette umenneskelige Middel at rokke det Mod, som den vidste ellers at være urokkeligt; og nu tiltroer den Eder den Svaghed godvilligen at underkaste Eder det svenske Aag og samme Ulykke, som Sveriges Sønner nu maae taale, for en Udlændings Herskesyge og fremmede Penge at stride i et fremmed Land.

Dog, det frie norske Folk kan selv bestemme sin Skjebne.

Sværger paa at ville hævde Norges Selvstændighed, kræver Gud den Almægtige til Vidne paa Eders Eds Oprigtighed, og nedbeder Himlens Velsignelse over Eders elskte Fædreland!

Det er Guds Styrelse, trofaste Nordmænd! at jeg, Norges Thrones Odelsbaarne, i denne Stund er midt iblandt Eder;

nu kunne I vorde reddede ved den Samdrægtighed, som boer i Eders Barm!

Jeg har hørt Folkets lydelige Stemme for Uafhængighed, for djærv og ubetinget Modstand mod fremmed Vold. Dette er Kald nok for mig, der besjæles af varm Følelse for Norges Held og Hæder, til at forblive blandt dette trofaste Folk, naar det gjælder dets Selvstændighed, og saalænge min Stilling kan bidrage til at vedligeholde Rolighed og Orden blandt Nordmænd.

Af Forsynet bestemt til i denne Stund at styre Riget, skal jeg med kraftig Haand, uden at ændse Møier og Farer, værne om Norges Sikkerhed og holde Lovene i Hævd.

En Samling af Nationens selvvalgte, oplyste Mænd skal dernæst, ved med Visdom og Samdrægtighed at bestemme en Regjeringsform for Norge, give denne Stat fornyet Kraft mod aabenbare og hemmelige Fiender, og af dens Bestemmelser vil det afhænge, om jeg fremdeles skal rogte det Hverv, hvortil Nationens Ønske i denne Stund kalder mig.

Elskede norske Folk! Mange Prøver har jeg allerede modtaget paa Eders Kjærlighed og Tillid. Blandt Eder vil jeg stedse befinde mig glad og tryg. Fred og derved oplivede Næringsveie og Velstandskilder vil jeg stræbe efter at erhverve, og ingen Idræt være mig vigtigere, end at afvende Krigens Plager for Norge. Kun naar Voldsmænd krænke Rigets Frihed og Selvstændighed, da skulle de føle, at der boer Kraft i Nordmændenes Arm til at hevne Forurettelser, og Mod i hans hele Sjæl til at foretrække Død for Underkuelse.

Kummer og Trængsler ville vi tilsammen freidigen gaae imøde, hvis uforsonlige Fiender ei ville unde Riget Ro; men inden vore Grændser skal herske Endrægtighed og Fædrelandssind til villigen at opoffre Alt for at hævde det gamle Norges Ære, og atter at hæve det til fordums Glands. Da skulle engang vore fælles Bestræbelser, velsignede af Gud den Almægtige, krones med et heldigt Udfald, og Nordmanden skal

give et Bevis paa den Sandhed, at et Folk er uovervindeligt, som frygter Gud og føler varmt for Fædrelandet."

Regentskabet i Norge, Christiania den 19de Februar 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

Tænker man ved Gjennemlæsningen af denne Kundgjørelse paa Kristian Frederik, lægger man i sit stille Sind til, at han tog Munden svare fuld. Men fæster man ved dette Dokument foran sig tillige Opmærksomheden paa den, det var stilet til, det norske Folk, føler man, hvorledes Kundgjørelsens Indhold var vel skikket til at gjøre den tilsigtede Virkning. Det gjorde den ogsaa.

Samtidig med denne Kundgjørelse udgik derhos fra Regentskabet til Nationen følgende aabne Brev:

„Jeg Christian Frederik, Norges Regent, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, Gjør vitterlig: At det norske Folk, løst fra sin Eed til den Stormægtigste, Høibaarne Fyrste, Frederik den VIte, Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg, og saaledes gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, lydeligen og endrægtigen har yttret sin bestemte Villie til ikke at samtykke i nogen Underkastelse under Sveriges Konge, men derimod til at hævde sin Uafhængighed og Selvstændighed. Odelsbaaren til Norges Throne, og bestemt i denne Stund til at staae i Spidsen for et trofast og tappert Folk, følger jeg villigen det hellige Kald, og anser det for min første Pligt, af yderste Evne at virke for det norske Folks Frihed og Sikkerhed. Som Rigets Regent, hvilken Titel jeg antager med alle Rettigheder og med den Myndighed, som Fredrik VIte har frasagt sig, og som Nationen vil forlene mig, for i Farens og Trængslens Stund at afvende Uorden og Fordærvelse fra Landet, skal

min oprigtige Bestræbelse være at vedligeholde Freden med alle de Magter, som ikke krænke det norske Folks Rettigheder.

Af Nationen valgte Mænd skulle samles den 10de April førstkommende i Eidsvold udi Agershus Amt, for at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Fred og Statens Tarv.

Gud den Allerhøieste vil velsigne og beskytte en retfærdig Sag og et samdrægtigt Folks Anstrengelser mod fremmed Undertrykkelse, der altid var og skal være ukjendt i gamle Norge.

Regentskabet i Norge den 19de Februar 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

Samme Dag tilskrev Kristian Frederik den danske Konge. Han angav for denne de Bevæggrunde, der bragte ham til at sidde overhørig den kongelige Befaling om at foranstalte Land og Fæstninger overgivne til Sverige og selv at begive sig tilbage til Danmark.

Efterat saaledes de Dokumenter, som dannede Uafhængigerklæringens Grundlag, var udstedte, kom Turen til en hel Række heraf følgende Foranstaltninger. Den vigtigste af disse var Fastsættelsen af de Former, under hvilke Folket skulde opfordres til at iværksætte Bevægelsen, og efter hvilke det skulde foretage Valg til den anstundende Rigsforsamling. Samme Dag, 19de Februar, udgik et Cirkulære til Rigets Biskopper, i hvilket disse paalagdes at varetage det Fornødne. Sognepræsterne rundt om i Landet skulde til en bestemt Dag samle Menigheden i Kirken; efter en „kort, men kraftfuld Indledningstale" havde de at oplæse saavel Frederik VItes, som Prindsregentens aabne Brev til det norske Folk. Derpaa blev Menigheden at opfordre til paa

Spørgsmaalet: „Sværge I at hævde Norges Selvstændighed, og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland?"

med oploftede Fingre at give følgende

Svar: „Det sværge vi, saasandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord."

„De tilstedeværende Øvrighedspersoner og Embedsmænd, 12 af Menighedens agtværdigste Mænd og Præsten“ skulde underskrive et Vidnesbyrd om, at vedkommende Præstegjelds Indvaanere „med Fædrelandssind“ havde aflagt denne Ed.

Som Text for den ved Anledningen forkyndte Prædiken fastsattes 8de og 9de Vers af Davids 62de Salme. Dagen skulde helligholdes som en Bededag over hele Riget.

Foruden forannævnte Vidnesbyrd om, at Eden var aflagt, skulde ogsaa en Adresse, stilet til Regenten, og indeholdende Fuldmagt for tvende blandt Menighedens civile, militære eller geistlige Embedsmænd, Brugseiere, Jorddrotter eller Gaardbrugere over 25 Aar til at forrette som Valgmænd Udkaarede, forsynes med de samme Underskrifter. Den ene af de Valgte skulde tilhøre Bondestanden. De havde begge efter Berammelse at begive sig til det af Amtmanden nærmere betegnede Sted, for sammen med de øvrige Valgmænd fra Amtets Præstegjæld blandt dettes mest oplyste Mænd at vælge tre Repræsentanter til den paa Eidsvold 10de April sammentrædende Rigsforsamling. Disse tre Repræsentanter havde at medbringe samtlige Adresser fra Amtet og overrække dem i Prindsregentens Hænder.

Lignende Valgmaade bestemtes for de større Byer. Kristiania, Kristiansand og Trondhjem skulde hver sende to, Bergen fire Repræsentanter. De øvrige Byer kun en. I Byer, der kun havde en Menighed, udkaaredes Repræsentanten direkte ved Stemmeflerhed.

Ved Siden af denne Expedition udgik en anden lignende, om Edfæstelse og særegne Valg, saavel til Landetaten som Søetaten. Af hver Division eller Eskadron, samt for hver Brig og for hvert Værft, skulde udnævnes to Valgmænd, en indfødt Officer og en Mand af Underklasserne, hvilken sidste tillige skulde være Gaardeier og over 25 Aar. Disse Valgmænd samledes hos Regiments- eller Korpschefen og udkaarede en Officer og en Mand af Underklasserne til at møde som Repræsentanter ved Rigsforsamlingen.

Havde denne Fremgangsmaade sit Udspring i Kristian Frederiks egne Overveielser, vidner den om megen Statsklogskab. Hos det menige Folk kunde Prindsregenten ikke sætte nogen stærkere Kraft i Virksomhed, end Kirkens Mænd. Enhver Edsfæstelse frembringer en mer eller mindre høitidelig Stemning. Hvor dybt maatte da ikke denne Handling, foretagen i Guds Hus, ledet af Kirkens Tjener, og henvendende Løftet, ikke til Fyrste eller Konge, men til Rigets egen saa pludselig gjenfødte Selvstændighed, virke paa Almuens Følelsesliv! Ganske vist var der mange i Mængden, for hvem Sagens Kjærne og Handlingens Rækkevidde stod lige uklare. Men at den Tanke: Norges store Dag er kommen — at den Tanke gjennembævede den hele Nation, viser mer end noget andet den Beredvillighed, med hvilken Eden allevegne, i By som i Bygd, blev aflagt.

Havde Prindsen fundet en gunstig Form for Edens Aflæggelse, var han ikke mindre heldig med Indholdet af Eden selv. Den var saaledes affattet, at den gav Nationens kaarne Mænd fuldkommen frie Hænder. Folket svor at ville offre alt for Landets Selvstændighed — i hvilken Skikkelse det nye Statsliv skulde voxe sig frem, var Fremtidens Sag.

Ligesaa kloge var Reglerne for Valget. Bondestandens ubetingede Indflydelse gav dette et demokratisk Præg; derhos sikkrede Prindsregenten sig, saavel gjennem Valgenes Administration, som ved den særegne og eiendommelige Representationsret for Armé og Marine, Sympati i den endelig valgte Forsamling. Man har paastaaet, at Bestemmelsen om en Bonde eller Gaardeier i hvert Par Valgmænd ikke var fremmed for Bihensyn til den svenske Almue. Kristian Frederiks Fremtidsplaner gik i ethvert Fald viden om Norges Grændser — var det ham muligt at fortrænge den svenske Kronprinds, laa ogsaa Veien til de tre skandinaviske Kroners Forening paa hans Hoved aaben.

Den 22de Februar samlede Prindsregenten om sig de i Kristiania værende militære, geistlige og civile Autoriteter samt de

mer fremstaaende Borgere. For disse oplæste han de fornævnte Dokumenter angaaende Norges Skilsmisse fra Danmark. Ogsaa ved denne Leilighed viste Kristian Frederik sig overordentlig bevæget; ogsaa nu overførtes denne Prindsens Bevægelse paa den omstaaende Forsamling. Hans Slutningsord: „Og nu Medborgere! giver hverandre Hænderne med det Løfte samdrægtigen at virke som trofaste Nordmænd for Norges den gode Sag, hvilken Gud vil velsigne!“ modtoges ogsaa her under dyb Medfølelse.

Hidtil havde Prindsregenten havt lutter Medgang. Men lutter Medgang fremkalder ofte Overmod. Samme Dag ankom til Kristiania en svensk Deputation, bestaaende af Landshøvding Rosen, Major Sköldebrand og Baron Lilliehorn. Ikke alene almindelig Klogskab, men hævdet diplomatisk Sædvane maatte tilsige Prindsregenten i en Audiens at paahøre, hvad disse Mænd maatte have at forebringe. Men „Kristian Frederiks“ Hang til theatralsk Effekt var stærkere, end „Prindsregentens“ diplomatiske Klogskab. Han modtog de svenske Udsendinge, omgiven af Stab og en Kreds af høie Embedsmænd, bebreidede dem, at den svenske Konge udsatte Nordmændene for Hunger, affærdigede dem overlegent, næsten haanligt, saa dem drage sin Vei, forbittrede over den tilføiede Fornærmelse, og havde saaledes, for i det givne Øieblik at kunne udfolde en forloren Kraft, tilføiet sin Anseelse som en for sin Alder sindig og erfaren Statsmand et dybt Skaar. Thi der var dem blandt hans Omgivelser, som indsaa, at han Intet vandt for sig selv eller for Norge, ved d a at slaa i Bordet til Sverige.

Paa Mængden gjorde dog dette Feilgreb intet Indtryk. Tre Dage senere, den 25de Februar, samledes Hovedstadens Borgere til den store kirkelige Akt. Prindsregenten begav sig med Stab, fulgt af Borgergarden og eskorteret af en Afdeling ridende Jægere, mellem Rækker af paraderende Tropper fra Palæet op til Kirken. Efter Biskop Bechs Indledningstale oplæstes Prindsregentens Kundgjørelse af 19de Februar. Derpaa gik Prindsregenten hen til en ved Koret anbragt Forhøining, paa hvilken han

tog Plads, omgiven af sin Stab, af Byens fornemste Embedsmænd og af dens Tillidsmænd. Paa Biskopens Opfordring aflagde derpaa saavel Prindsregenten som Menigheden den forelæste Ed.

Efter Edens Aflæggelse henvendte Kristian Frederik følgende Ord til de i Kirken Forsamlede:

„Gud den Almægtige har hørt vor Ed. Han kjender min Oprigtighed, og han vil skjænke mig Kraft og Visdom til at udføre det store Værk til Folkets Frelse og dets Rettigheders Forsvar. Vort Haab staar til Forsynet, som vil velsigne vor retfærdige Sag formedelst den Samdrægtighed, der besjæler os Alle, og paa hvilken den Pagt, vi har indgaaet, er bygget saa fast som paa Norges Klippegrund. Nu lyde Bønnen i Herrens Hus."

Efter at Biskopens Prædiken var tilende, udbragtes derpaa af den hele Forsamling et: „Held for Norge, Held for Norges Regent!" Denne Hyldning besvarede Kristian Frederik fra sin Kirkestol med de Ord: „Elskede norske Folk. Modtager mit Hjertes Tak! Folkets Kjærlighed er min Glæde og min Løn. Lad mig altid finde en saadan Stemning iblandt Eder, og Gud skal velsigne os Alle."

Vor nøkterne Tid vil alt dette synes noget opstyltet. Heller ikke vil den altfor hyppige Anvendelse af Guds Navn i politiske Udtalelser tiltale vore Dages alvorlige Kristne. Men dengang tænkte og følte man anderledes. Selv Jakob Aal, der stod Grev Wedel nær, ingenlunde var nogen Beundrer af Kristian Frederiks Politik, og som var tilstede ved denne Høitidelighed, siger om den, at den gjorde „et dybt Indtryk paa den hele Forsamling, og det var vist ingen for sit Fædreland følende Nordmand, til hvilken politisk Farve han end monne høre, som jo forlod denne Høitid med et rørt Sind og de varmeste Ønsker for Norge." Han havde aldrig, yttrede han videre, „bivaanet nogen Kirkehøitid, hvorved han som Nordmand har følt sig mere bevæget."

Saaledes gik i disse Februardage her i Norge den ved

Kielertraktatens brutale Bestemmelser fremkaldte Uvillie mod Sverige i høie og stride Bølger. Som de syntes mest oprørte, vendte Grev Wedel tilbage fra Danmark. Det danske Hof havde vist ham en meget mer smigrende, end oprigtig ment Opmærksomhed. Virkelig mente var dog Frederik den Sjettes Afskedsord. Kongen formanede Wedel til at sige sine Landsmænd, at dersom de endnu havde nogen Godhed tilbage for Danmark og det danske Kongehus, maatte de ikke modsætte sig Foreningen med Sverige. Oversat i Kjendsgjerningernes Sprog vilde dette sige, at jo flere Knuder Norge gjorde ligeoverfor Sverige, jo vanskeligere blev Kong Frederik den Sjettes Stilling ligeoverfor de europæiske Stormagter. Grev Wedels statskloge Blik saa dog Forholdet fra et andet og mer ophøiet Synspunkt. Han ønskede en fri og uafhængig Tilslutning mellem Norge og Sverige; men kunde Norge ikke ad denne Vei opnaa Frihed og Uafhængighed, var han ogsaa rede til at drage Sverdet til Forsvar mod Sverige og Svenskerne. Med denne Opfatning af Forholdet lagde han Veien hjem til Norge over Sverige, for denne Opfatning tog han Ordet under sit Samvær paa Reisen med høitstaaende svenske Mænd, og overbevist om, at en saadan Forening var Norges og Nordmændenes virkelige Fremtidslykke, vendte han tilbage til Kristiania.

Han traf paa Veien med den svenske Udsænding Rosen, og følte sig allerede da ilde berørt ved at høre om Kristian Frederiks Optræden mod de svenske Udsendinge. Neppe ankommen til Hovedstaden, søgte Grev Wedel Foretræde hos Prindsregenten. I dennes Forgemak traf han Jakob Aal, og med den ham saa egne Djervhed og Frimodighed spurgte Greven: „Hvad er det for dumme Streger, I gjør her i Norge?" Aals Svar var en Advarsel til ham om, at den øieblikkelige Stemning i Byen gjorde saadanne Yttringer ukloge. Det dæmpede Grevens Iver. Men ikkedestomindre var et Sammenstød ved denne Leilighed uundgaaeligt. Paa den ene Side Grev Wedel, hædret ved Landsmænds ubetingede Tillid, overbevist om, at den skandinaviske Halvøs og dens Befolknings

Velfærd faldt sammen med en frivillig Sammenslutning til fælles Forsvar mellem Norge og Sverige, fuld af Mistro til, at Kristian Frederik, naar Pennen og Munden havde udspilt sin Rolle, og naar han fra velklingende Kundgjørelser og fagre Taler skulde gaa over til de stærke Ords Indløsning med væbnet Arm, var sin Opgave voxen; paa den anden Side Kristian Frederik, beruset af Folkets Hyldest, i sit Inderste bevæget af det høie Kald, han, maaske ubevidst, selv havde sat sig, krænket over den hensynsløse Tilintetgjørelse af sin Fødselsret, allerede før fuld af Mistro til Grev Wedels Hensigter, en Mistro, som Grevens Tilbagereise over Sverige maatte skjærpe — to slige Modsætninger kunde ikke glide forbi hinanden.

Grev Wedels Audiens hos Prindsregenten løb ogsaa alt andet end rolig af. Det ene Ord tog det andet. Tilsidst spurgte Kristian Frederik Greven, om han var ræd for Svenskerne. „Et saadant Spørgsmaal", svarede denne, „har endnu ingen gjort mig. Deres Kongl. Høihed kan alene takke Deres Stilling, at jeg ikke giver Dem et andet Svar. I Kampens Stund skal jeg stille mig ved Deres Kongl. Høiheds Side, og da skal Udfaldet vise, hvem af os to først viger Pladsen."

Det faatallige, men fremsynte Parti her i Landet, som delte Grev Wedels politiske Anskuelser, saa i ham sin selvskrevne Fører. For Øieblikket var det henvist til i Stilhed at se Tiden an. Dette indsaa meget snart ogsaa Grev Wedel, og han indrettede sig derefter.

Imidlertid fortsatte Prindsregenten sin Virksomhed. Et af de Spørgsmaal, som strax maatte ordnes, var Embedsstandens Revision. Den paa offentlige Meddelelser saa rige 19de Februar saa ogsaa en Kundgjørelse for Embedsstanden om, at de norskfødte civile, geistlige eller militære Embedsmænd, som ikke vilde tjene Norges Sag, men foretrak, overensstemmende med den danske Regjerings tidligere Opfordring, at drage til Danmark, strax kunde nedlægge sine Embeder i Regentens Hænder. En ligefrem Følge

heraf var en Mængde Forfremmelser, og de under den nye Tingenes Orden udnævnte Embedsmænd var, som let vil forstaaes, ikke de mindst ivrige til at fremme Frigjørelsens Ideer.

Endelig oprettede Prindsregenten under 2den Marts sit Regjeringsraad. Dette havde 5 Departementer. De Mænd, som Kristian Frederik stillede paa Landets høieste Embedsposter, var:

Til Chefer for Finantsdepartementet: Generalmajor Haxthausen og Kjøbmand Carsten Tank,
til Chef for Indredepartementet: Amtmand Jonas Collett.
til Chef for Justitsdepartementet: Konferentsraad Sommerhjelm.
til Chef for Handels- og Tolddepartementet: Raadmand Nils Aal.
til Chef for Departementet for Fabrik-, Skov, og Bjergvæsen: Konferentsraad Carsten Anker.
samt til Regjeringsraad og Direktor for Rigsbanken: Kammerherre Rosenkrantz.

Af disse syv Mænd bestod altsaa Prindsregentens Ministerium.

Samtidig udnævntes til Komite for Oplysningsvæsenet Biskop Bech, Professor Sverdrup og Professor Treschow.

Af de ovennævnte Regjeringsraader overtog dog Carsten Anker ikke sit Embede. Kristian Frederik anvendte ham i en anden Stilling, der i længere Tid medførte hans Fravær fra Landet. De indre Anliggender havde det jo indtil nu gaaet glat med — hvorledes var Norges, og hvorledes var Prindsregentens Stilling udadtil? Hvad sagde Europa?

VI.

Stormagternes Stilling til Selvstændighedsbevægelsen i Norge. Kristian Frederiks ydre og indre Virksomhed, indtil Rigsforsamlingen traadte sammen.

Europa var i disse Uger fremfor alt optaget med Napoleons og Frankriges Skjæbne. Vel var den franske Keiser, som i saa mange Aar havde ført sine Hære fra Seier til Seier paa fremmede Slagmarker, nu henvist til at forsvare sig paa fransk Jordbund. Men endnu var han ikke tilintetgjort; hans exempelløse Held var i frisk Erindring. End om han endnu vilde berede Verden en Overraskelse og sine overmægtige Modstandere et Nederlag?

Den svenske Kronprinds befandt sig i en vanskelig Stilling. De Allieredes Hære stod forlængst hinsides den franske Grændse. Karl Johan kunde ikke føle sig synderlig vel ved at se Napoleons Fiender rykke ind i sit oprindelige Fædreland. Ved Siden af denne Betragtning virkede ogsaa en anden. De Efterretninger, Kronprindsen modtog fra sit nye Hjemland, oplyste ham om, hvorledes Selvstændighedsbevægelsen med Kristian Frederik i Spidsen hurtig og energisk bredte sig over store Dele af Norge. Under disse Omstændigheder var Karl Johan ikke at fortænke i, at han søgte Ro for sine svenske Tropper — hvem kunde vide, hvad Brug han ret snart kunde faa for dem der hjemme?

Kristian Frederik fæstede paa sin Side Opmærksomheden nærmest paa England. Samtidig med sin Kundgjørelse og sit aabne Brev til det norske Folk udstedte han følgende besynderlige Erklæring:

„Jeg, Christian Frederik, Norges Regent o. s. v. gjør vitterligt: At jeg tilligemed det norske Folk erkjender det for

en udmærket stor Velgjerning, som det har modtaget af Hs. Majestæt Kong Frederik den VIte, at Høistsamme faa Dage forend han løste Folket fra sin Troskabsed skjænkede Norge Freden med Storbrittanien. Det skulde have været min første Bestræbelse at naae dette Gode: det skal stedse være mit Formaal at vedligeholde samme for det kjære norske Folk, ikke alene med Storbrittanien, men med alle øvrige Magter. Thi erklæres høitidelig: 1) at Kongeriget Norge har Fred med alle Magter; ikkun den er dets Fiende, som vil krænke det norske Folks Selvstændighed, og som med væbnet Haand betræder de norske Grændser eller Norges Kyster. 2) Alle Nationers Krigs- og Handelsskibe tilstedes Adgang til Kongeriget Norges Havne. 3) Alle de under den forrige Regjering udstedte Reglementer for Caperfarten ophæves. 4) Alle Fanger skulle tilbagegives i Masse, og den private Gjæld, som de norske Fanger maatte have gjort, betales. 5) Alle Nationers Skibe, som tilføre Kongeriget Norge Korn, eller Fødemidler indtil $^2/_3$ af Fartøiets Drægtighed, kunne uden Indskrænkning ved nogetsomhelst Forbud og under alle Omstændigheder imod anordnet Tolds Erlæggelse, udføre hvad norske Producter, de maatte ønske, Fødemidler undtagne; dog skulde Fiskevarer i ovennævnte Tilfælde kunne udføres indtil $^2/_3$ af Skibets Drægtighed."

Prindsregenten henskjød i denne høitidelige Erklæring Norge under den mellem Danmark og England afsluttede Fred. Men selvfølgelig forgjæves. Da Norge ikke bøiede sig under Kielertraktaten, var det ogsaa udenfor hin Fred. Dets Havne og Kyster blokeredes lige strengt. Prindsregenten har sandsynligvis havt en dobbelt Hensigt med denne Proklamation: Her i Norge at se den virke som et Fredens Olieblad, i England at vidne om, hvor fredelskende baade Kristian Frederik og Nordmændene var.

For at paavirke Stemningen i England til Gunst for sin Sag sendte Prindsregenten 28de Februar Carsten Anker, som derfor ikke kom til at overtage sit Embede som Regjeringsraad,

over til England, forsynet med en af Prindsregenten selv udarbeidet, nøiagtig og omstændelig Instrux. Carsten Anker ankom til England 24de Marts og gjorde, hvad stod i hans Magt, for at opfylde sin Mission. Han havde ikke Held med sig i sine Underhandlinger. Dertil kom, at han blev arresteret for Gjæld til et engelsk Handelshus, og kun slap løs fra Gjeldsarresten mod at stille Borgen for sin Forbliven i England. Heldigere var han desaarsag eiheller med sine øvrige Budskaber — Kristian Frederik havde sendt med ham Breve foruden til Prindsregenten af England, til Keiseren af Østerrige, Keiseren af Rusland, Kongen af Preusen og Præsidenten i de forenede nordamerikanske Fristater. Han slap ikke over til Fastlandet. Den med Instrux af 29de Marts forsynede Broder, Peder Anker, der sendtes efter for at bistaa, og, hvis Carsten forlod England, afløse ham, opnaaede heller intet. Ingen af dem blev modtaget som diplomatisk Udsending. Dermed var ogsaa Kristian Frederiks Regentskab over Norge i England nægtet enhver Anerkjendelse.

Gjennem store Lag af det engelske Samfund gik dog en stærk Medfølelse med Norges Stræben efter politisk Selvstændighed. Denne Medfølelse fik Udtryk saavel gjennem den engelske Oppositionspresse, som under Forhandlinger i det engelske Parlament. At Kristian Frederik med Begjærlighed greb denne Bistand var ligemeget en Følge af hans personlige Karakter, som af Forholdenes Udvikling her hjemme. Kristian Frederik var selv en Mand af mange og smukke Ord, derfor ogsaa tilbøielig til at forvexle den engelske Oppositions Sympati med den nøgne Virkelighed. Kristian Frederik havde allerede fra Aarets Begyndelse af anvendt den Taktik, saavidt muligt at forhale Offentliggjørelsen af Dokumenter eller Kjendsgjerninger, der kunde forudsættes at gjøre et nedslaaende Indtryk paa Nordmændene. Det faldt ham derfor paa den modsatte Side naturligt og bekvemt at gjøre del mest mulige ud af enhver gunstig Efterretning, og i denne Retning blev Udtalelserne i England til Gunst for Norge i den videst mulige Udstrækning

benyttet. Paa denne Maade styrkedes Selvstændighedstanken. Først da denne var tilstrækkelig modnet, blev det Onde meddelt Folket sammen med det Gode. Mangt og meget fortonede sig da anderledes. Saaledes Forholdet i England. Alle de stærke Udtalelser til Gunst for Norges Sag viste sig tilsidst at blive, hvad de var, Ord og Ord alene. Da det norske Anliggende et Par Maaneder senere kom til Afgjørelse i det brittiske Parlament, stod mer end tre Stemmer mod en paa Regjeringens Side og forlangte, at Norge, overensstemmende med den derom trufne diplomatiske Aftale og ifølge Kielertraktatens Bestemmelse, skulde overgives til Sverige.

Et saadant Udfald imødesaa dog ikke den sangvinske Kristian Frederik. Det vilde være uretfærdigt ikke at yttre al Anerkjendelse ligeoverfor hans energiske Bestræbelser for at vinde Udlandets Øre til Gunst for sin Sag. Saaledes sendte han Konsul Konow i Bergen over til Holland, dels for at virke for Istandbringelsen af et Pengelaan, dels for at knytte nye Handelsforbindelser, men allermest for at indvirke paa Prindsen af Oranien. Kristian Frederik, som ingenlunde var fremmed for kvindelig Indflydelse paa høitliggende politiske Stemninger og Afgjørelser, medgav derhos Konsul Konow et særskilt Brev til Prindsessen af Oranien, som han personlig kjendte, som han paa denne Maade haabede at vinde for sig, og gjennem hvem han da atter forventede Paavirkning paa den høitstaaende Dames Gemal.

Selv greb han til diplomatisk Aktion ligeoverfor Kong Karl den Trettende af Sverige. Da General Bernadotte paa Ørebro Rigsdag var valgt til svensk Tronfølger, havde Kristian Frederik inden denne Rigsdag et Parti, som under Forudsætning af en politisk Forening mellem Norge og Sverige ønskede h a m til Kronprinds. Dette Parti bestod af General Adlercreutz, Lagerbring, Håkonson, Greverne Karl og Gustav Løvenhjelm. Dette havde Kristian Frederik i friskt Minde n u, da Karl Johan sagdes at komme paa Kant med sine mægtige Medforbundne. Hvo vidste,

hvad kunde ske? End om de forbundne Monarker til Syvende og Sidst vilde foretrække den legitime Kristian Frederik for den tidligere franske General Bernadotte, som skyldte Revolutionskrigene baade sin Navnkundighed og sin Ophoielse? Ligeoverfor en saadan Fremtidsmulighed maatte det være Prindsregenten om at gjore at vinde Sympati hos Svenskerne og først og fremst hos den alderstegne svenske Konge. Kun Skade, at Prindsregenten ikke tænkte ligesaa, da han fornylig, 22de Februar, modtog de svenske Udsendinge i den norske Hovedstad!

Til sit forberedende Middel valgte Prindsregenten Generalmajor Grev Schmettow, et Valg, der viste sig hoist uheldigt. Denne Diplomat naaede Stromstad, men ikke længer. Han manglede Pas, og faldt den 5te Marts i den svenske General, Feltmarskalk Grev Essens Hænder. Grev Essen, som kjendte Grev Schmettow lidt fra tidligere Dage, var snart paa det Rene med dennes virkelige Ærinde: At faa Svenskerne til at afsætte Karl Johan som Kronprinds og i hans Sted vælge Kristian Frederik; han ilede med at indberette denne Plan til Kronprindsen. Grev Schmettows Anmodning om at tilstaa Prindsregenten — som var reist efter, og som opholdt sig paa Hafslund — en Samtale, slog Grev Essen hen i Spas. Ja, saa liden Glæde havde Kristian Frederik af sin Underhandler, at da Grev Schmettow forestillede Grev Essen, hvor meget bedre tjent Svenskerne var med Kristian Frederik som vordende Konge, end med Karl Johan, svarede Grev Essen med at gjore sig lystig over Prindsregentens fraskildte Gemalindes Forhold til en udenlandsk Sanger. Og Kronen paa Værket satte den svenske Greve, da han kort efter sendte Prindsregenten dennes paa Hafslund 9de Marts skrevne Brev til Karl den Trettende, som han havde lovet at besorge efter Adresse, uaabnet tilbage.

En Fremgangsmaade, som Grev Essens, ligeoverfor en Prinds, der dog var Arving til Danmarks Trone og for Oieblikket, hvor lidet end Grev Essen anerkjendte ham som saadan,

faktisk Regent i Norge, maatte egne sig til at fremkalde aaben Feide. Der manglede heller ikke paa dem, som søgte at bevæge Prinsregenten til at besvare den svenske Generals Udfordring med hurtig og kraftig Handling. De havde derhos en saa indflydelsesrig Talsmand, som Prinsregentens Fortrolige, Major Brock. Endelig stod i dette Dieblik dobbelt saa mange Tropper til Prinsregentens Raadighed, som til den svenske Generals. Ikkedestomindre stak Kristian Frederik dennes Fornærmelse i Lommen. Allerede nu viste Prinsregenten, at han var ligesaa klein til at slaas, som flink til at tale og skrive. Lykken stod ogsaa her paa en vis Maade den Svage bi. Thi Prinsregenten fandt en hvilende, under andre Omstændigheder udarbeidet Forsvarsplan at falde tilbage paa.

Foregaaende Aars Høst havde nemlig Oberst Sejersted paa Askims Præstegaard foredraget for den daværende Statholder et af Obersten udarbeidet „Forsøg til en Defensionsplan for den sydlige Del af Kongeriget Norge". Dette Forslag blev derpaa approberet og beroende hos Statholderen. Det gik ud paa, at Krigen skulde føres forsvarsvis. Naar Svenskerne gik over Grændsen, havde den norske Armee at gaa tilbage hinsides Glommen. Denne Elv blev saaledes Nordmændenes Forsvarslinie.

Nu var det slet ikke sagt, at en Plan, som fandtes brugbar Høsten 1813, ogsaa var den hensigtsmæssigste om Vaaren 1814. Tvertimod, vilde Prinsregenten vise Rækkevidden af sine Ord i Handling, kunde ikke Tidspunktet være beleiligere end nu. Den svenske Kronprinds befandt sig med Kjærnen af de svenske Tropper langt nede i Mellemeuropa, og den svenske General, Essen, havde mindre end 15,000 Mand at stille mod Prinsregentens 30,000. For et Par Maaneder siden, i Januar, havde jo ogsaa Prinsregenten, tiltrods for Sejersteds Defensionsplan, beordret Generalløitnant Staffeldt at modsætte sig de Svenskes Indmarsch, ligesom ogsaa Generalmajor Haxthausen da fik Befaling til at forsyne Magasinerne. Uagtet dette sidste under Landets

nødlidende Tilstand var vanskeligt nok, blev der jo altid skrabet noget sammen, sligt det var. Men nu faldt Modet igjen. Sejersted og Haxthausen besad Prindsregentens Tillid, den baade dygtige og energiske Staffeldt havde derimod ikke hans Øre. Netop i de Dage, da Essen optraadte paa en saa hensynsløs Maade mod Prindsregenten, holdt denne Krigsraad paa Hafslund. Resultatet blev, at Forsvarsplanen fra foregaaende Aars Høst skulde befølges. Prindsregenten inspicerede Fredrikstad og Fredriksstens Fæstninger og vendte den 12te Marts i al Ro tilbage til Kristiania. Den med Møie samlede Proviant blev fortæret, medens Armeens hele Virksomhed bestod i unyttig Forflytten hid og did af dens Afdelinger.

Da var Kristian Frederik helt anderledes resolut tilsjøs, hvor han som kommanderende General ikke havde nogen personlig Rolle at spille. Vedkommende Chefer var af Kong Frederik den Sjette beordret til at føre de i Norge stationerede Orlogsfartøier, som Danmark ifølge Kielertraktaten skulde beholde, ned til Danmark. Kristian Frederik bestemte sig til at hindre Udførelsen af denne Ordre og benytte Fartøierne til Norges Forsvar. Under 30te Marts skrev han til Admiral Lütken, at han vel erkjendte Kongen af Danmark Ret til disse Orlogsfartøier, men at han som Regent tillige følte sig forpligtet til at bevare dem for Norges Tjeneste, saalænge de til denne tiltrængtes, og i Særdeleshed saalænge Kongen af Danmark ikke erkjendte Norges Selvstændighed. De Officerer, der ikke vilde tjene Norges Sag, havde at nedlægge sin Kommando. Saavel Befal, som Mandskab, der ønskede at vende tilbage til Danmark, skulde paa norsk Bekostning snarest mulig blive ført over til dette Land. Admiral Lütken afslog at tjene Norge. Prindsregenten gav derpaa Oberst Arenfeldt Ordre til strax at reise til Kristiansand, lade heise det norske Flag paa Fartøierne og sikkre dem for den norske Stat. Lignende Forholdsregler traf Major Broch i Tønsberg, Generalmajor Lowzow og Oberst Sejersted i Bergen og Trondhjem.

Kaptein Fasting bistod efter Prindsregentens Befaling med Ordningen af denne Sag. Befalingerne blev overalt punktlig adlydte. Kun et Fartøi, Briggen Allart, gjorde Forsøg paa at forlade Landet, et Forsøg, som dog afværgedes af det norske Mandskab selv. Uagtet Admiral Lütkens Opfordring forblev den største Del af Befal og Mandskab i norsk Tjeneste, og Fartøierne blev strax satte i brugbar Stand.

Korntilførslen blev vanskeligere og vanskeligere, jo længer det led ud mod Vaaren, og jo sikkrere det viste sig, at det endelige Udfald af Kampen i Frankrige vilde blive Keiser Napoleons Undergang. Ligeledes forøgedes Pengevæsenets Forvirring. Prindsregenten lod ufortrødent fabrikere nye Millioner Prindsesedler; jo flere han lavede, jo mindre blev de værd. Det er betegnende for den daværende Stilling, at i Trondhjem en Mark Smør kostede 4 Rigsdaler 48 Skilling, en Tønde Malt 500 Rigsdaler, en Tønde Rug 400 Rigsdaler, og saaledes videre. Ikkedestomindre viste Offervilligheden sig stor. Saaledes sammenskjød endel Borgere i nævnte By efter en offentlig Opfordring 1720 3/4 Lod Sølv, 361 Rigsdaler grov Kurant, 200 Rigsdaler og 100 Lod i Skillemynt, 124 Skippund Kobber, 370 Pund Sterling og en hel Del Levnetsmidler. I en Skrivelse af 8de April takkede Prindsregenten for dette Offer, som forøvrigt ikke blev benyttet.

Lignende Nidkjærhed viste sig ogsaa i de fleste andre Byer i Landet. Navnlig udmærkede Bergen sig ved sit energiske Sprog ligeoverfor Sverige og Svenskerne.

I disse Uger ordnede Prindsregenten enkelte for Landet vigtige Anliggender. Hans Reskript af 27de Februar bestemte, at Norges Orlogs- og Koffardiflag skulde være rødt med hvidt Kors og den norske Løve med Hellebard i gul Farve i sit øverste Felt. Dette Reskript offentliggjordes 16de Marts.

Fire Dage senere, 20de Marts udstedte Prindsregenten Plakaten om, at en Enkekasse skulde oprettes. Den ordnedes, som

den danske, med Forpligtelse for norske Embedsmænd til i samme at gjøre Indskud.

Under 28de Marts afskaffede Prindsregenten Spidsrodstraffen i Armeen. Efter Forslag af Generalauditor Bergh blev den erstattet med ensomt Fængsel. Denne Foranstaltning gjorde Kristian Frederiks Hjærte og Forstand ligemegen Ære.

Imidlertid var en tidligere ukjendt Valgbevægelse i fuld Gang rundt om i Landet.

VII.

Grundlovens Historie. 1.

Rigsforsamlingen træder sammen og konstituerer sig.

Med al Føie kan Valgene kaldes jomfruelige. Den norske Almue befandt sig som ved et Trylleslag ligeoverfor en Opgave, der ikke mindst, fordi den var Folket saa fremmed, havde et ophøiet Præg. Og i Høitidsstemning gik Folket til disse Valg. De forskjellige politiske Retninger, der blandt de mer fremtrædende og formaaende Mænd gjorde sig gjældende, trængte kun Lidet, som oftest slet ikke ned til den vælgende Mængde. Just af den Grund kanske fik Rigsforsamlingen en Sammensætning, saa fortrinlig egnet til at sikkre dens Arbeide gode Frugter. Bygdemændene og Byborgerne, militære Befalingsmænd og Menige, alle spurgte de sig selv hvem de satte størst Lid til, og derefter valgte de sine Valgmænd. Valgmændene kaarede de bedste Mænd, de i sin Kreds kunde finde. Naar det senere viste sig, at de forskjellige politiske Synsmaader alligevel havde fundet sine Talsmænd inden Rigsforsamlingen, var dette saaledes ikke et Udtryk for Vælgernes Villie, havde derimod sin Grund i den Kjendsgjerning, at disse forskjellige Synsmaader nu engang fandtes blandt Landets mest betroede Mænd.

Valgene sammensatte Rigsforsamlingen af

6	Brugseiere,
22	Bønder,
10	Kjøbmænd,
39	civile Embedsmænd,
18	militære Embedsmænd,
15	Militære af Underklasserne, Gaardmænd,
1	Læge og
1	Skipper
112	i samlet Tal.

Bondestanden talte saaledes 37 Mand paa Rigsforsamlingen, 22 som Bønder valgte, og de 15 af militære Underklasser. Disse var alle tillige Gaardeiere.

Efter Valgkorporationernes alfabetiske Rækkefolge var de 112 Medlemmer af Rigsforsamlingen følgende:

Fra Akershus Amt: General-Veiintendant Peder Anker.
Sorenskriver Kristian Magnus Falsen,
Bonde Kristian Kristensen Kollerud.
„ Akershus ridende Jægerkorps: Major Sibbern.
„ Akershus Skarpskytterregiment: Oberstloitnant Stabell,
Kammandersergeant Melleby.
„ Arendal: Distriktslæge Møller.
„ Artillerikorpset: Kaptein Motzfeldt,
Sergeant Haslum.
„ Bergen: Sorenskriver Christie
Kjøbmand Meltzer,
Kjøbmand Rolfsen,
Præst Rein.
„ Bergenhusiske Infanteriregiment: Kaptein Holck,
Musketer Lostesnæs.
„ Nordre Bergenhus Amt: Sorenskriver Irgens,
Præst Nielsen,
Bonde Peder Hjermand.
„ Søndre Bergenhus Amt: Sorenskriver Koren,
Præst Jersin,
Bonde Brynild Andersen Gjerager.
„ Bratsbergs Amt: Amtmand Løvenskjold,
Foged Cloumann,
Bonde Tollef Olsen Huvestad,
„ Buskeruds Amt: Præst Schmidt,
Foged Collet,
Bonde Kristoffer Hoen.

Fra Kristiania: Professor Sverdrup,
Toldprokurør Omsen.
" Kristians Amt: Præst Stabel,
Sorenskriver Weidemann.
Bonde Anders Lysgaard.
" Kristiansand: Præst Wergeland,
Kjøbmand Mørch.
" Kristiansund: Kjøbmand Moses.
" Drammen: Magasinforvalter Scheitlie,
" Fredrikshald: Byfoged Dahl.
" Fredrikstad: Byfoged Heiberg
" Hedemarkens Amt: Amtmand Bendeke,
Sorenskriver Kjønig,
Lensmand Evenstad.
" Holmestrand: Præst Nysom.
" Jarlsberg Grevskab: Grev Wedel Jarlsberg,
Sorenskriver Blom,
Lensmand Apenæs.
" Ingeniørbrigaden: Kaptein Sibbern.
" Kongsberg: Bergmester Stenstrup.
" Kragerø: Byfoged Hornemann.
" Laurvigs Grevskab: Brugseier Hesselberg,
Skipper Grønneberg,
Bonde Ole Olsen Amundrød.
" Lister Amt: Kjøbmand Gabriel Lund,
Foged Erichstrup,
Bonde Teis Jakob Torkildsen Lundegaard.
" Mandals Amt: Bonde Osmund Andersen Lonesland,
Bonde Erik Haakensen Jaabæk,
Bonde Sivert Amundsen Eg.
" Molde: Byfoged Motzfeldt.
" Moss: Byfoged Wulfsberg.

Fra Nedenæs Amt: Jernværksejer Jakob Aal,
Præst Grøgaard
Lensmand Lilleholt.
" Nordenfjeldske Infanteri-Regiment: Kaptein Prydtz,
Musketer Vaagaard.
" Norske Jægerkorps: Kaptein Fleischer,
Korporal Dyhren.
" Oplandske Infanteri-Regiment: Oberst Hegermann,
Kommandersergeant Harildstad.
" Porsgrund: Kjøbmand Jørgen Aal.
" Robygdelagets Amt: Sorenskriver Bryn,
Bonde Even Thorkildsen Lande,
Lensmand Tveten.
" Romsdals Amt: Amtmand Krohg.
Præst Stub,
Bonde Elling Olsen Valbo.
" Roraas frivillige Berg-Jægerkorps: Kaptein Flor.
" Skien: Kjøbmand Cappelen.
" Smaalenenes Amt: Major Sibbern,
Præst Hount,
Bonde Jon Hansen.
" Stavanger: Kjøbmand Rosenkilde.
" Stavanger Amt: Præst Ostedal,
Kjøbmand Mølbach,
Bonde Askond Olsen Regelstad.
" Sødefensionen: Kommandør Fabricius,
Løitnant Konow,
Underofficer Jonsen,
Matros Thorsen.
" Søndenfjeldske Dragon-Regiment: Ritmester Ramm,
Korporal Bakke.
" Søndenfjeldske Infanteri-Regiment: Oberst Petersen,
Musketer Svendsen.

Fra Thelemarkske Infanteri-Regiment: Kaptein Hoyum,
Kommandersergeant Roed.

„ Trondhjem: Justitiarius Rogert,
Kjøbmand Schmidt.

„ Nordre Trondhjems Amt: Præst Midelfart,
Præst Heyerdahl,
Bonde Sivert Bratberg.

„ Søndre Trondhjems Amt: Klokker Forsæth,
Sorenskriver Rambeck,
Præst Darre.

„ Trondhjems Dragonkorps: Løitnant Heidemann,
Kvartermester Ertzgaard,

„ Første Trondhjemske Infanteri-Regiment: Kaptein Vasmuth.
Sergeant Ekevig.

„ Andet Trondhjemske Infanteri-Regiment: Kaptein Lange,
Sergeant Gedeboe.

„ Tønsberg: Kjøbmand Stoltenberg.

„ Vesterlænske Infanteri-Regiment: Major Ely,
Underjæger Bjørnsen.

„ Østerrisør: Kjøbmand Carstensen.

Ved disse Navne er at mærke, at Major Sibbern, som er opført baade fra Akershus ridende Jægerkorps og fra Smaalenenes Amt, efter Prinsregentens Bestemmelse repræsenterede Jægerkorpset. I hans Plads for Amtet mødte ingen. Ligesaa var Kaptein Motzfeldt valgt baade for Artilleriet og for Bergens By; han indtog Sæde i Rigsforsamlingen for Artilleriet, men i hans Plads for Bergen mødte den som No. 2 opførte Kjøbmand Meltzer.

Hele det nuværende Tromsø Stift er udeladt af foranstaaende Fortegnelse. Fra disse Egne mødte ingen Repræsentanter. Man havde dengang hverken Telegraf eller Damp, kun en høist kummerlig Postgang. Tiden havde derfor været for kort, til at noget Valg i denne Landsdel kunde udskrives.

Da det led til den 10de April, samledes lidt efter lidt de kaarne Mænd i Eidsvold, hvor Jernværkets Hovedbygning, Carsten Ankers Eiendom, var stillet til Rigsforsamlingens Raadighed. Prindsregenten kom til Eidsvold 9de April, men skulde efter Bestemmelsen have været der Dagen forud. Han var heftet ved en svensk Udsending, som bragte ham Underretning om, at det engelske Ministerium fastholdt sin Understøttelse af Sveriges Fordringer, en Meddelelse, der ikke gjorde nogen Virkning hverken fra eller til. Ritmester Eliesen var paalagt at sørge for Bopæl til Rigsforsamlingens Medlemmer. I det første var det jo ikke rart bevendt med Bekvemmelighederne. Saaledes berettes, at Mænd som Grev Wedel, Amtmand Løvenskjold, Foged Cloumann og Sorenskriver Blom ved sin Ankomst til Mødestedet blev anvist Kvarter i en Husmandstue, hvor der kun var to Senge, saa Løvenskjold og Blom laa paa Halm den første Nat oppe paa Loftet. Foged Collet, Bergmester Stenstrup og Præst Schmidt indkvarteredes i et usselt Hus paa den anden Side af Vormen, hvor de var henvist til en Stue og til Natteleie langs denne Stues egen Væg. Folkets Kaarne fik ikke tage det saa nøie i de Dage. Efterhaanden, som der kom mer Ro og Orden over Mødet, rettede sig dog ogsaa Mislighederne ved Repræsentanternes Bopæle og hvad dermed stod i Forbindelse. Da de ikke havde anden Godtgjørelse for sin Deltagelse i Rigsforsamlingen, end fri Bopæl og Fortæring under Mødet, var det jo et rimeligt Forlangende, at deres Logis skulde være nogenlunde upaaklageligt. For Medlemmernes Forpleining var der sørget paa den Maade, at de spiste Frokost sammen i nederste Etage af Eidsvoldsbygningen; foruden Spiseværelse var her ogsaa indrettet et almindeligt Forsamlingsværelse, hvor der fandtes Aviser og lignende. Ligeledes spistes fælles Middag mellem Kl. 4 og 5; ved denne gik det mer festlig til. Efter Datidens Skik sang man Fædrelandssange til Bægernes Klang, hvorhos Militærmusik spillede under Maaltidet. Hvilket Indtryk smaa Enkeltheder kan gjøre under store Forholde

viser bedst det lille Træk, at Jakob Aal i sine Erindringer ikke glemmer at tale om „en Trompetblæser, hvis gjennemtrængende Toner og færdige Spil ofte vandt Forsamlingens Bifald."

Naar Repræsentanterne havde faaet sin Kaffe efter Middagen, gik de vanlig hjem til sit Logis. Til Aftensmaaltid var der Adgang for Dem at faa udleveret — hos en dertil beskikket Leverandør — The, Sukker, Brød og Risengryn. Denne sidste Artikel leder uvilkaarlig Tanken hen paa den Sandsynlighed, at en stor Del af Repræsentanterne satte særlig Pris paa Risengrynsgrød som Aftensmaaltid.

I vor Tid er Afstanden mellem de forskjellige Klasser i Samfundet bleven mindre og mindre, dels ved de mange nye Trin, dels ved Udviklingens jevnende Tendens. Dengang var dette anderledes. Men uagtet den langt større Klasseforskjel, som da raadede, forsvandt den, stillet ligeoverfor Fædrelandets høieste Arbeidsstund. Adelsmand — thi da havde vi endnu Adel i Norge — og Borgerlig, Embedsmand og Bonde, Officer og Menig, Høi og Lav — alle lagde de, hine Særrettigheder og Krav paa dybe Buk fra Smaafolk, disse Mistænksomhed til høiere Stillede og Forlegenhed i Samvær med Høitstaaende, tilside. Den gamle Peder Anker, for Exempel, var en aldeles udmærket Vært baade for Liden og Stor; han øste Suppen op for Bønderne med det samme belevne Tække, som han vilde have vist i enhver Selskabskreds, krydrede den med munter Spog og fik Lensmand Tveten fra Raabygdelaget til at gnide sig langs Ærmet og raabe: „Aa nei, han er saa gjil og morsom, denne Karen." Hvilket interessant Skue, om vi nu kunde fremmane igjen disse 112 Mænd, siddende om hverandre i glimrende Uniformer eller i Vadmelskuften, i Embedsdragt eller i Bygdens nationale Skrud, snart skjæmtende med hverandre i munter Spog, snart fordybede i alvorlige Forhandlinger om Landets Fremtidsskjæbne, alle nationale i Ordets bedste Betydning!

Den 10de April, Samlingsdagen, var mild og klar. De

fremmødte Repræsentanter samledes ved Kirken, hvor Gudstjeneste blev holdt Kl. 11. Eidsvolds gamle Sognepræst, Leganger, holdt fra Prækestolen en Tale over den Text: „Enhver, der efter Kristi Exempel opoffrer sig for den gode Sag, fortjener Udødelighed og erholder den.“ Talen havde sine smukke Enkeltheder; men der faldt ogsaa Ytringer i den, der gik ind paa det politiske, som var taktløse og blev skarpt dadlede.

Efter Gudstjenesten mødte Repræsentanterne i Eidsvolds-bygningen og afleverede sine Fuldmagter. Disses Revision blev derpaa udført, under Prindsregentens egen Ledelse, af Regjeringsraad Sommerhjelm, Biskop Bech og Biskop Bugge.

Den følgende Dag, 11te April, sammentraadte for første Gang Rigsforsamlingen i den for samme bestemte Sal. Repræsentanterne tog Plads i alfabetisk Orden efter sin Valgkreds's Navn, en Ordning, der senere er bibeholdt. Udstyret var simpelt — Repræsentanterne sad ved Siden af hverandre paa lange Træbænke, anbragte langs Væggene og overtrukne med rødt Klæde. For dem, som var længst ude i Rækken og ikke fik Plads paa Bænkene, blev Stole stillet frem.

Prindsregenten aabnede Mødet, ledsaget af et betydeligt Følge civile og militære Embedsmænd, der opstillede sig i to Rækker midt efter Gulvet. Prindsregentens Aabningstale var noget hoittravende, men, som alt, der kom fra hans Haand, vel affattet. Den endte blandt andet med at opfordre Forsamlingen til at vælge en ugentlig vexlende Præsident, en fast Sekretær og en Konstitutionskomite. Leiligheden benyttedes, besynderlig nok, til at meddele Forsamlingen, baade paa Fransk og paa Dansk, Indholdet af det tidligere nævnte Brev, Kristian Frederik havde stilet til Karl den Trettende af Sverige, men som han uaabnet fik tilbage fra Grev Essen.

Strax Prindsregenten havde forladt Forsamlingen, skred denne til Valg af Præsident. Som saadan for den første Uge kaaredes Peder Anker. Til Vicepræsident valgtes Rogert, til

Sekretær Christie. Derhos valgte Forsamlingen en Komite paa 6 Medlemmer, Sverdrup, Omsen, Hegermann, Falsen, Wergeland og Diriks, hvis Opgave det var at forfatte Reglement for Rigsforsamlingens Forretningsorden og en Takadresse til Prindsregenten.

Komiteen forelagde allerede den følgende Dag, 12te April, Rigsforsamlingen Udkast saavel til Reglement i 15 Paragrafer som til Adresse. Dette sidste lød saaledes:

„Da Norge, løsrevet fra sin ældgamle Forbindelse, var blevet bestemt til et Rov for erobrersyg Ærgjærrighed, var dette vort elskte Fædreland dog ikke forladt; thi det havde sin faste Tillid til Gud, sit nedarvede Mod og sin Kraft; det havde Dem, ædle Fyrste, som efter det norske Folks almene Ønsker greb og førte Roret med Visdom, Værdighed og Kraft, som med stor og beundringsværdig Opoffrelse forebyggede Anarkiets Rædsler, og lovede med Liv og Blod i Forening med Folket at forsvare Norges den gode Sag, og hævde dette ældgamle Riges Selvstændighed og Frihed. Deres Kongelige Høihed har med Ord og Daad skjønt og kraftigen tolket Deres varme Følelser for Norges Held og Hæder, Deres urokkelige Troskab og Hengivenhed for et frit Folks retfærdige Sag, Deres utrættelige Omsorg for dets Tryghed og Frelse. Hvor ønskede vi værdigen i Folkets Navn at kunne tolke den dybe og inderlige Følelse af Ærbødighed, Høiagtelse og Kjærlighed, som enhver ægte og redelig Nordmand føler for Dem; den Taknemmelighed, hvormed hele det norske Folk i Deres Sendelse erkjender en af Forsynets største Velgjerninger imod et frit og trofast Folk i Farens og Nødens Stund; den Forvisning, det har, at Deres sjeldne Talenter, Dyder og trofaste Hengivenhed for det gamle Norges gode Sag ville blive det norske Folk uforglemmelige, saalænge det ikke forglemmer sig selv!“

Mod dette Udkast til Adresse reiste Wergeland Opposition. Han ønskede gjennem Adressen at faa forklaret, at Suveræniteten

laa hos Folket, vilde have en Takadresse voteret til de Mænd, som havde mødt paa Eidsvold 16de og 17de Februar, og endelig en bestemt Anmodning stillet til Prindsen om at vedblive at staa i Spidsen for Rigets Styrelse, indtil en ny Tingenes Orden var afgjort. Allerede nu fandt Grev Wedel Anledning til at vise sin Statsmandsdygtighed. Uagtet Wergelands Tankegang jo i det væsentligste maatte falde sammen med hans egen Synsmaade, nølede Wedel ikke med at modsætte sig Wergelands Indvendinger som ubetimelige. Han karakteriserede meget rigtig Afsendelsen af en saadan Takadresse til Prindsregenten som en Høflighedsbevisning, under hvilken man ikke fik tage det saa nøie med de enkelte Udtryk. Præsidenten, Sverdrup, Grogaard og Flere ytrede sig i samme Retning; Wergelands Forslag blev med stort Flertal forkastet, og Adressen derpaa vedtagen, som den forelaa.

Prindsregentens Svar paa Adressen var affattet saaledes:
...enig paa det norske Folks Tilfredshed med
...rebart, hvor meget mere Værd
...ed Nationens udvalgte
... har udrettet noget
...e mere. Ved
...le Deres
..., Fore-
...attigen
...n til ...ld.
...r og en
...g nok, til af
Dansk, Inden.
...fik havde stileks,
... han uaabnet ...

... Driftighed, der vil besj...
er til Dem at udret...
mig, at jeg ...
... snart tilendebringe det vigtige
...orge en Konstitution, som endrægt...
...ndhæves, og hvortil jeg ønsker Dem H...
Rigsforsamlingen min Tak."
... bevidne Rigsforsamlingen til Medlemmer
valgte Rigsforsamlingen ... Hegermann, Fals...
følgende 15 Mænd:
...al, Rein, P. Motzfeldt, Rogert, Wedel, Dir...
A. Omsen, Fr. Schmidt, Petersen og Midelfa...
...attes en Redaktionskomite, bestaaende af Sver-
og Jakob Aal, hvis Opgave det var at overant-
...amlingens Forhandlinger til Efterverdenen.
...et af den sidstnævnte Komitees Virksomhed blev

...men havde forladt Forsamlingen, ...
Præsident. Som saadan for den først
...redes Peder Anker. Til Vicepræsident valgtes Roger...

imidlertid tarvelig nok. To af Medlemmerne sad ogsaa i Konstitutionskomiteen, hvorfor det meste Arbeide maatte leveres af Grøgaard. Derhos havde Komiteen kun til sin Raadighed et Felttrykkeri, som arbeidede meget langsomt. Hvor lidet udviklet end Avisliteraturen dengang var, kom Meddelelserne om, hvad Rigsforsamlingen foretog sig, hurtigere ud blandt Publikum gjennem Hovedstadens Presse, end gjennem Felttrykkeriet paa Eidsvold. Komiteens Referat blev derfor kun en tør, registreret Fremstilling af trufne Afgjørelser.

Man kan visselig uden Overdrivelse sige, at Konstitutionskomiteens Sammensætning havde en større Indflydelse paa vort Fædrelands Skjæbne i den Række af Aar, som ligger mellem da og nu, end nogen anden enkelt Begivenhed. Dette Valg er et mærkeligt Vidnesbyrd om, hvorledes Rigsforsamlingen viste sig ligesaa handledygtig ligeoverfor Sammensætningen af Konstitutionskomiteen, som Landets Borgere havde været sin Opgave voxen, da de sammensatte Rigsforsamlingen selv. Hegermann, Værnepligtens varme og urokkelige Talsmand; Falsen, Komiteens Formand, Forfatter til det vigtigste af de Udkast til Konstitution, som Komiteen fandt sig forelagt, energisk og halstarrig; Sverdrup, tilbageholden, men, naar han tog Del i Komiteens Forhandlinger, skarpsindig og klar; Jakob Aal, forsigtig og fremsynt; Rein, taus, men henrivende i sin Veltalenhed, naar han brød Tausheden; Motzfeldt, altid paa Post som Vogter for Nationens Rettigheder, og altid flittig i Arbeidet; Rogert, kundskabsrig, men desværre svgelig paa Legeme og Sjel; Wedel, den mest talentfulde Forsvarer af Statsbegrebets Tarv under Komiteens Gjerning; Diriks, Komiteens Sekretær, der alene sad inde med mere Kundskab om andre Landes Konstitutioner, end de øvrige Medlemmer tilsammen, og som saaledes var Komiteens levende Lexikon; Wergeland, ogsaa Grundlovsforfatter, djerv, begeistret for sit Hverv; Omsen, praktisk anlagt, frimodig og frygtløs; Schmidt, Selvstændighedens Sag inderlig hengiven; Midelfart, en tolerant Kirkens Tjener og

Religionens Talsmand; Stabell og Petersen, efter Datidens Forholde dygtige og indsigtsfulde Officerer, som gjorde sin Nytte, naar militære Gjenstande kom under Behandling — alle og enhver i Komiteen havde, hvor forskjellige end deres Anskuelser var med Hensyn til, hvilken politisk Forbindelse bedst tjente Norges Fremtid, kun et Maal for sin konstitutionelle Virken: At bringe en Forfatning istand, paa hvis Grundmur det gjenfødte Norge med Tryghed kunde bygge. Saa udmærket var Komiteen sammensat, at i den overordentlig korte Tid, der levnedes den til Udførelse af sit høie Hverv, neppe noget Punkt, som dengang kunde ansees af Vigtighed, blev forbigaaet eller tilsidesat.

VIII.

Grundlovens Historie. 2.

Om vi tænke os, at vi i vore Dage paany skulde gjennemleve en Periode, lig Begivenhederne i 1814, vilde vi ganske sikkert se en overvættes Mængde Forslag til Forfatning og til Grundlov myldre frem. Men uagtet det politisk-literære Arbeide i hine Dage laa forholdsvis saa langt tilbage, manglede dog ikke ogsaa da Konstitutionskomiteen Materialer for sin Undersøgelse. Det Hoveddokument, der forelagdes den, var dog det tidligere nævnte „Udkast til en Constitution for Kongeriget Norge, udarbeidet af J. G. Adler, Lector og C. M. Falsen, Sorenskriver". Med de Ord: „Norges Ven, sand Frihedsven, Rigets oplyste Regent, Prinds Christian Frederik helliges dette Udkast underdanigst af Forfatterne", var dette tilegnet Prindsregenten. Det oprindelige Udkast er sandsynligvis gaaet tabt. Det var i Prindsregentens Hænder den 3die April, og denne yttrer sig i sine Optegnelser denne Dag saaledes om Arbeidet: „Jeg har idag læst et Grundlovforslag af Sorenskriver Falsen og Lector Adler, som i visse Henseender har behaget mig meget. Magten var godt delt imellem Kongen og den lovgivende Forsamling. Han havde den hele Magt til at gjøre det Gode og ikke det Onde. Jeg har gjort nogle Bemærkninger om, hvad der er at forandre, og jeg har sammenlignet det med Treschows Forslag. Jeg har givet Sverdrup og Bergh mine Bemærkninger for at udarbeide et Forslag, der kunde tjene som Grundlag for Komiteen." Men det Udkast, der senere er trykt og hvis Tittel ovenfor er gjengivet, er efter al Rimelighed netop det reviderede Arbeide, som Kristian Frederik havde anmodet Sverdrup og Bergh om at levere. For-

mentlig har begge disse Mænd fundet Falsen og Adlers oprindelige Udkast i alt væsentligt tilfredsstillende, og har derfor indskrænket sig til at bringe nogle af dets Enkeltheder til at falde sammen med Prindsregentens Bemærkninger. Under enhver Omstændighed er Udkastet, saaledes, som det forelaa efter Bearbeidelsen, det Hovedbokument, paa hvilket Konstitutionskomiteen byggede sit Værk.

Prindsregenten havde efter al Sandsynlighed allerede i Februar faaet sig tilstillet et af Statsraad Treschow forfattet Grundlovsudkast. Dette byggede paa den Forudsætning, at Suveræniteten under dets Vedtagelse er hos Kongen, og at Nationalforsamlingen sidder i Kraft af en Konges Indkaldelse. Hvor fuldstændig ogsaa Prindsregenten selv havde opgivet denne Forudsætning, sees af ovennævnte hans Ytringer om det Adler-Falsenske Udkast. Der var ingen Konge, og Rigsforsamlingen sad i Kraft af Folkets Valg.

Prindsregentens Ønske om, at der vilde vises „Driftighed" under Konstitutionsarbeidet, blev i fuldt Maal opfyldt. Den 13de April begyndte Komiteen sine Forhandlinger; allerede den 15de var Komiteen bleven enig om til foreløbig Drøftelse at forelægge Rigsforsamlingen følgende Hovedprinciper:

1. Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki;
2. Folket bør udøve den lovgivende Magt igjennem sine Repræsentanter.
3. Folket bør alene have Ret til at beskatte sig igjennem sine Repræsentanter.
4. Krigs- og Fredsretten bør tilkomme Regenten.
5. Regenten bør have Ret til at benaade.
6. Den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende.
7. Trykkefrihed bør finde Sted.
8. Den evangelisk-lutherske Religion bør forblive Statens og Regentens Religion. Alle Religionssekter tilstedes fri Re-

ligionsøvelse, dog ere Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.

9. Nye Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ei finde Sted.

10. Personlige eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstedes Nogen for Fremtiden.

11. Statens Borgere ere i Almindelighed lige forpligtede til i en vis Tid at værne om Fædrelandet, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue.

— Nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger ville blive at tilføie ovenanførte Grundsætninger ved Statsformens Udarbeidelse.

Disse Grundsætninger lod Komiteen trykke og omdele til Rigsforsamlingens Medlemmer, som atter mødtes den 16de April, mange af dem visselig fulde af Tvivl om, hvad Dagen vilde bringe.

Da den 1ste Grundsætning kom under Votering, erklærede Forstvoterende, Peder Anker, at han antog Grundsætningen, men forbeholdt sig nærmere Bestemmelse af Navnet. Falsen, der kom efter ham, optog et allerede før af Kaptein Holck fremholdt Forslag om et Tillæg til Grundsætningen. Mod dette Tillæg havde saavel Wedel som andre indvendt, at det ikke kunde komme under Afgjørelse nu, eftersom det Reglement, Rigsforsamlingen nys havde givet sig selv, bestemte, at man ikke kunde forhandle om Forslag, der ikke var fremsat i et foregaaende Møde. Falsen satte sig imidlertid ud over Reglementet. Han foreslog, at Grundsætningen skulde lyde saa: „Norge skal være et indskrænket arveligt Monarki, det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og Regenten skal føre Tittel af Konge.“ Et overveiende Flertal, ikke mindre end 78 af Medlemmerne, delte Falsens Anskuelse, som derfor blev Rigsforsamlingens Beslutning. For Grundsætningen i dens af Konstitutionskomiteen indstillede Form voterede 21 Medlemmer; de øvrige holdt sig til andre, mer eller mindre afvigende Tillæg eller Forbehold. Da Wergelands Tur til at votere kom,

gav han sig til at oplæse en lang Afhandling om den bedste Regjeringsform, men blev afbrudt af Forsamlingen og standset af Præsidenten.

De næste 9 Grundsætninger antoges efter Indstillingen. Den 4de, om Krigs- og Fredsretten, og den 10de, om personelle eller blandede arvelige Forrettigheder, blev begge dog kun antagne foreløbig, indtil Forsamlingen fik se, i hvilken Form deres Indhold kom igjen i Grundlovsudkastet.

Saa let gik det ikke med 11te Grundsætning, om almindelig Værnepligt. Hegermann var dens talentfulde Forkjæmper. Men Rigsforsamlingens Flertal skjød denne Sag fra sig; først i vor Tid, i 1876, altsaa ikke mindre end 62 Aar senere, fik Landet en Lov om almindelig, tvungen og lige Pligt for enhver vaabendygtig Borger til at underkaste sig Indøvelse som Fædrelandsforsvarer.

Under Behandlingen af 8de Grundsætnings sidste Passus, „dog ere Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget", forefaldt en høist fornøielig Episode. Ikke saa faa Medlemmer af Rigsforsamlingen tog Israeliternes Parti; men Uvillien mod at omflakkende Sjakrejøder skulde faa Indpas i Landet var saa almindelig, at de, der var imod Jødeforfølgelsen, Intet formaaede at udrette. Da Forhandlingen om dette Punkt truede med at blive langvarig, reiste pludselig Listerbonden Teis Lundegaard sig og raabte: „Staar op Alle, som ingen Jøder vil have i Landet." Og op reiste sig det aldeles overveiende Flertal rundt om Teis, Jødernes Sag var haabløst tabt, og Teis Lundegaard saa sig med et bredt, triumferende Smil, der viste 2 Rader prægtige, ufordærvede, hvide Tænder, rundt omkring i Salen for tilgavns at nyde sin Seir. Historien melder Intet om, at Teis kaldtes til Orden for dette Indgreb i Præsidentens Rettigheder, uagtet det forresten gik nøie nok til ogsaa i hine Dage.

Dette Møde endte med en liden, men betydningsfuld Episode, der viste, hvor efter al Sandsynlighed Landet vilde ligge.

Præsidenten gjorde opmærksom paa, at Forsamlingen til den 18de — den 17de var en Søndag — maatte være forberedt paa Valg af nye Præsidenter, og af en Komite til Finantsvæsenets Undersøgelse. Wergeland reiste da det Spørgsmaal, om ikke ogsaa en Komite burde nedsættes, der kunde undersøge navnlig Rigets Forhold til Udlandet. Men Kristianiarepresentanterne, Sverdrup og Omsen, indvendte mod Wergeland, at Rigsforsamlingen ikke havde den dertil fornødne Myndighed.

I Mødet den 18de April blev Finantskomiteens Nedsættelse besluttet, Antallet af dens Medlemmer fastsat til 9, og disse 9 valgte. De var: Meltzer, Kjøbmand Schmidt, Collett, Rolfsen, Krohg, Morch, Stoltenberg, Lund, Rosenkilde, altsaa væsentlig Forretningsmænd. Men i Forbindelse med dette Spørgsmaal reistes tvende andre, og navnlig et af stor Rækkevidde. Efterat Finantskomiteen var valgt og Rigsforsamlingen havde kaaret til Præsident Hegermann, til Vicepræsident Falsen, reiste denne Sidste sig og oplæste en længere Tale, udarbeidet før Mødet, som endte med følgende 3 Forslag:

„1, at en Komitte af 9 Personer strax nedsættes, for, i Forening med de Regjeringsraader, som forestaa Finantsvæsenet, at undersøge Landets Pengevæsen, at gjøre Forslag til en ny Banks Indretning, at bestemme, paa hvad Maade og efter hvad Forhold de circulerende Representativer skulle indløses af Staten, og efter hvad Tid de maa gjælde;

2, at en anden Komite, bestaaende af 5 kyndige og erfarne Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes af Rigsforsamlingen, saasnart denne har endt sine Forhandlinger, for at gjennemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den har at forelægge den første, eller om dette ikke er muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbeide;

3, at denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antagen og Kongen valgt, ansees som hævet.“

Dette sidste Forslag var rettet paa Rigsforsamlingens egen Hovednerve. Det vakte almindelig Forbauselse. Wedel tog strax Ordet mod det; men Forhandlingerne saavel over dette, som over No. 2 af Forslagene udsattes til følgende Dag. Falsens første Forslag afgjordes derimod strax. Man vilde ikke foreskrive den allerede valgte Finantskomite, hvad den skulde foretage sig, med mindre den selv forlangte Regler i saa Henseende, og Rigsforsamlingen henholdt sig altsaa forsaavidt til den Afgjørelse, den allerede tidligere under Mødet havde truffet.

Desto mere bevæget var den følgende Dags Møde. Det danner paa en vis Maade en Mærkedag i vor Konstitutions Historie. I Virkeligheden var Afgjørelsen af Falsens tredie Forslag ensbetydende med Afgjørelsen af Kristian Frederiks Magtstilling.

Forhandlingerne begyndte Tirsdag 19de med Afgjørelse af Falsens Forslag No. 2. Resultatet af den langvarige skriftlige Votering til Protokollen, og af den mundtlige Forklaring, hvor det skriftlige Votum fandtes mindre klart, var, at Forslaget vedtoges, dog saaledes, at Antallet af Lovkomiteens Medlemmer først skulde bestemmes, naar Valget foregik. 58 Stemmer afgaves for, 52 Stemmer mod Forslaget. Og saa gik man til Brændpunktet.

Efterat Falsens allerede i forrige Møde oplæste Tale paany var foredraget, fik Løvenskjold Ordet. Ogsaa denne Repræsentant havde skrevet sin Tale før Mødet. I den første Del af sit Foredrag polemiserer han mod Lovkomiteen, der nu allerede var vedtaget, og begjærer, hvis Falsens 2det Forslag bifaldes, tilføiet samme: „At det maatte vorde Lovkommissionen paalagt sukcessive ved Trykken at bekjendtgjøre sine Udarbeidelser for derover at modtage kyndige Mænds Bedømmelse og Bemærkninger, at tage disse i Overveielse, og først derefter at forelægge vedkommende lovgivende Autoritet sit endelige Arbeide". I den anden Del af Talen fastholdt Løvenskjold med megen Bestemthed, at alle mulige Oplysninger maatte tilveiebringes angaaende Norges

Stilling udadtil, for „Konstitutionen endelig fastsloges, saaledes, at denne maatte være grundet paa sikkre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed og Held." Med andre Ord: Prindsregenten skulde, før Konstitutionen endelig bestemtes, gjøre Rigsforsamlingen fuld Rede for Rigets Forhold til Europas store Magter.

Skrevne Taler har i Regelen den Fordel at være besindige Taler. Det var ogsaa Løvenskjolds, og hans Yttringer gjorde øiensynlig stærkt Indtryk paa Forsamlingen. Umiddelbart efter ham forlangte Wergeland Ordet. Ogsaa han havde skrevet sin Tale, men lært den udenad, og ved den frie Gjengivelse traadte dens overdrevne Svulst kun saa meget mere frem. Eller hvad siger man vel om en saadan Sammenføining af Ord: „Haanden fæster jeg i Himlen og lader Kloden rulle; — ingen Hvirvel af Partier skal rokke, skal anfægte mig. Foden fæster jeg paa Religionens Klippe, og smiler ad hine truende Bølger." En Politiker, som nu for Tiden anvendte slige Lignelser, vilde Tilhørerne utentvivl tro mindre vel forvaret. Men ogsaa mange af Datidens Mænd tykkedes denne Tale smagløs. Ikke destomindre gjorde den paa andre sin Virkning. Grev Wedel udtalte sig ogsaa mod Forslaget, ligesaa Grøgaard. Forslagstilleren, Falsen, indskrænkede sig til sin Indledningstale; derimod støttedes han af Rein, som havde nedskrevet et Forsvar for Falsens Motion, fuldt af personlige Udfald mod anderledes Tænkende. Stemningen blev bitter. Jakob Aal, der ogsaa var Forslagets Modstander, havde skrevet ned en Tale, men denne blev ikke holdt.

Forsamlingen skulde dog ikke skride til Votering med de ophidsede Følelser, som navnlig Reins Foredrag havde frembragt. Østerrisørs Repræsentant, Carstensen, satte Alle i muntert Humør igjen ved at afslutte Forhandlingerne med et ligesaa naragtigt som forvirret Foredrag. Den mundtlige Votering fandt derpaa Sted saaledes, at de, som bifaldt Falsens tredie Forslag, svarede ja, de, som var imod det, nei. Da Voteringen var forbi, fandtes ligemange Stemmer paa enhver af Siderne. Et saadant Tilfælde

havde, besynderlig nok, Reglementet ikke forudseet. Fra alle Kanter i Salen hørte man: Præsidentens Stemme gjør Udslaget! Denne Mening udtaltes fra begge Sider, ogsaa fra Forslagets Modstandere, uagtet Præsidentens Stemme fandtes paa Ja'ernes Side. Ved en ren Tilfældighed seirede altsaa Falsens Forslag ogsaa i dette Punkt; Prindsens Nærmeste jublede. Som det i Regelen times Forslagsstillere til vigtige Beslutninger, gik det ogsaa Falsen. Uagtet han fremdeles stod Prindsregenten noget fjern, udspredtes — og troedes af Mange — Rygtet om, at han ved denne Leilighed havde gaaet Kristian Frederiks Ærinde. Dog, Falsens virkelige Hensigt var kun at samle Rigsforsamlingens Arbeide om Konstitutionens Istandbringelse. Som det vigtigste Grundlovsudkasts ene Forfatter og som Konstitutionskomiteens Formand var en saadan Bestræbelse fra Falsens Side ligesaa naturlig, som i fuldeste Maal berettiget. Men hans Seier fik en større, og kunde lettelig have faaet en meget større Rækkevidde. Da Prøvens Time kom, var til alt Held Lykken bedre, end Forstanden.

Store Beslutninger afhænge ofte af Tilfældet. Havde Jakob Aal oplæst sit nedskrevne Foredrag, vilde efter al Sandsynlighed Falsens Forslag være forkastet. Ganske sikkert vilde dette have været Forslagets Skjæbne, om Wergelands Tale, der vandt nogle, men stødte flere bort, tænkes ombyttet med Aals.

Om end Østerrisørrepresentantens naragtige Optræden i Øieblikket fremkaldte Smil, hvor Harmen umiddelbart iforveien førte Herredømmet, havde dog Bitterheden hos mange fæstet dybere Rødder. Den fik umiddelbart ovenpaa Afgjørelsen et eiendommeligt Udtryk. Wedel, som i Mødet talte uden Forberedelse, havde gjentaget en allerede af Løvenskjold benyttet Vending om, at man, hvis man ikke for varligen frem, vilde reise Regenten en Trone paa Sand, istedetfor paa Klippegrund. Rigsforsamlingens Visedigter, Præsten Schmidt, skrev da en Bordsang, der begyndte saaledes:

„Lad Rænkesmedens hæse Skraal
kun stedse spaa Ulykker!
Hver ægte Nordmand har et Maal,
som Mundsveir ei forrykker",

og hedder det senere i Visen:

„Paa Retfærds evigfaste Grund
og ei paa Sand vi bygge".

Denne Vise, der af de Seirende i Modet med Jubel blev sunget ved Prindsens Taffel, er et Vidnesbyrd om, hvorledes Partilidenskaben truede med at trænge ind i Forsamlingen. I Virkeligheden havde der, bortseet fra enkelte Nomader, allerede dannet sig fire mer eller mindre udprægede Grupper. I Spidsen for disse maa nævnes det saakaldte Prindseparti, for hvilket Prindsens Ophøielse til Konge i Norge var saare vigtig. Den næste Gruppe, der forsaavidt faldt sammen med den første, som den var fuldt og fast overbevist om, at en Forbindelse med Sverige vilde være Norges Ulykke og for enhver Pris maatte undgaaes, havde Mænd som Sverdrup og Motzfeldt til Ledere. Sammenlagt var disse tvende Grupper Rigsforsamlingens saakaldte Selvstændigheds-parti. Foruden Sverdrup og Motzfeldt kunde af mer bekjendte Mænd til disse to Grupper regnes om hverandre Hegermann, Falsen, Fabricius, Schmidt, Jørgen Aal, Collett, Rein, Møller, Holck, Heidemann, Weidemann, Christie, Stoltenberg, Lysgaard, Meltzer og Stenstrup. Den tredie Gruppe dannedes af de Tvivlsomme, af dem, der stod raadvilde, og som ængsteligen søgte at holde sig til den, der for Tilfældet syntes at have Retten paa sin Side. Den fjerde Gruppe endelig kastedes Udtrykket „Svenske-partiet" i Næsen, men talte, naar alt kom til alt, i Virkeligheden Rigsforsamlingens selvstændigste Mandom. Denne Gruppe saa længer ind i Fremtiden, end nogen af de tre andre — den følte sig forvisset om, at Norges Fremtidslykke laa i en fri Forening, som et frit Folk, med den svenske Nation. I Spidsen for denne fjerde Gruppe stod selvsagt Wedel. Til ham sluttede sig Loven-

skjold, Jakob Aal, Grogaard, Wergeland, Anker, Blom, Cappelen Ostedal, Mølbach, Sibbern, Stabell, Fleischer, Omsen, Cloumann, Mørch, Moses, Kjøbmand Schmidt, Hornemann, Bryn, Erichstrup, Wulfsberg, Stub og Rogert. Der klagedes, og vistnok med Rette, over, at Mænd inden den førstnævnte af disse Grupper, understøttede i disse sine Bestræbelser af Prindsregentens Omgivelser, flittigen søgte at hverve Tilhængere fra de andre, og da navnlig fra den tredie. Agitationen dreves saa hensynsløst, at den søgte allerede skrevne Stemmesedler forandrede. Blandt den af Prindsregentens Omgivelser, som især var ilde anseet for Lefleri, ja, endog for Spioneri ligeoverfor Rigsforsamlingen, var en Løitnant ved Navn Schwartz.

Men glemmes maa det ei, at hos alle Grupper, ja, det tør vel siges, hos ethvert Medlem af Rigsforsamlingen, hvor forskjellig end Meningen kunde være om Middelet, Maalet var det eneste, fælles og store: Norges Frihed og Selvstændighed.

Prindsregenten, der efter et kortere Fravær i Kristiania atter var vendt tilbage til Eidsvold, fortsatte konsekvent med at oplyse Rigsforsamlingen om alt, som kunde stemme Svenskehaderne inden samme end bittrere mod Naboerne hinsides Kjølen, og med omhyggelig at fordølge enhver Efterretning fra Udlandet, navnlig fra England, der kunde virke nedslaaende. Ja, tjenstvillige Aander var ude og fortalte den ene Historie efter den anden, stik imod Sandheden. Netop i de Dage havde Prindsregenten faaet Meddelelse om, hvor aldeles feilslagne hans Forhaabninger til England var. Men denne Kundskab beholdt han hos sig selv — det gjaldt nu om at se den forestaaende store Valgakt i Rigsforsamlingen, hvis muligt, foregaa upaavirket af nedslaaende Kjendsgjerninger. Imidlertid naaede en og anden Oplysning om, hvorledes det virkelig var fat, til de mer fremragende Mænd i Forsamlingen, navnlig til Wedel; den Kundskab, de saaledes fik om Kristiau Frederiks Dobbeltspil, bidrog ikke til at forøge deres Agtelse for ham.

Prindsregenten havde dog ogsaa sine Anfegtelser. Ligeoverfor

Rigsforsamlingens Medlemmer viste han et freidigt Ansigt — i Ensomhed var han undertiden dybt nedbøiet. Allerede nu veg han tilbage for det Ansvar, han havde taget paa sig, søgte Trøst hos Kirkens Tjenere og Styrke gjennem Religionens Sandheder. Men han var ikkedestomindre ude af Stand til at handle som en Mand: Aabent og ærligt at forelægge den hele Virkelighed for Nationens kaarne Mænd.

Den 25de April valgtes til Præsident Fabricius, til Vicepræsident Rein. Al Interesse samledes dog nu om Konstitutionskomiteens Arbeide. Komiteen var overmaade flittig. Den havde et betydeligt Materiale at gjennemarbeide; men alligevel var den allerede 30te April færdig med sit Udkast til Grundlov paa 115 Paragrafer. Det bearbeidede adler-falsenske Forslag var allerede trykt den 22de April og havde saaledes været til stor Nytte for Komiteen; ved Siden af dette Hovedarbeide var den tilstillet et Udkast, forfattet af Sorenskriver Weidemann, lignende Arbeider fra Lensmand Lysgaard, Sorenskriver Koren, Wergeland, en Fremmed (Svensken Gyllenborg), og mer kortfattede Betænkninger over Enkeltheder fra Christensen, Stenstrup, Heidmann, Hout, Ramm, Bratberg og Moller. Disse Materialer sammenlignedes med flere udenlandske Konstitutioner; at det heller ikke da altid gik saa fredeligt til i Komiteen, hvis Arbeidstid var fra 10 til 2 og fra 4 til 7, fremgaar af Jakob Aals Dagbog. I denne hedder det herom: „Der disputeres ofte med Hestighed og Bitterhed om meget ubetydelige Ting, om grammatikalske Feil i Stilen. Præsidenten i Komiteen, Sorenskriver Falsen, paatager sig ofte en myndig Tone og paabyder Taushed og Orden; men efter et Øieblik er hele Forsamlingen igjen i en larmende Ventileren. En og samme Paragraf formes forskjellige Gange, dikteres ligesaa mange Gange, og vore Manuskripter se saa bemalede ud, at vi neppe kunne finde Rede i dem.“ Eidsvolds Felttrykkeri (der senere kom til Tromsø og havde Æren af at være det første Bogtrykkeri, som virkede nordenfor Polarcirkelen) kunde ikke engang

præstere det Stykke Arbeide hurtig nok at trykke Konstitutionskomiteens Udkast, hvorfor man enedes om at formaa Rigsforsamlingens Medlemmer til hver for sig at afskrive samme efter Diktat. Trods alt dette var Komiteen, sammenlignet med Nutidens politiske Arbeidsmaade, udmærket arbeidsdygtig.

Samtidig med Konstitutionskomiteen virkede ogsaa Finantskomiteen. Den 27de April havde begge Komiteer Fællesmøde. Komiteernes Vilkaar var dog høist forskjellige. Konstitutionskomiteens Gjerning var at skabe noget Nyt, i Fortiden ukjendt; Finantskomiteen befandt sig ligeoverfor de elendige Rester af en i Bund og Grund ødelagt Nationalvelstand.

Under denne Virksomhed gik April Maaned til Ende. Efterhvert, som Tiden led, blev Interessen for, hvad foregik paa Eidsvold, mer og mer levende saavel i Datidens ufuldkomne Presse, som Mand og Mand imellem. Under stadig stærkere Spænding inden Rigsforsamlingen og under voxende Gjæring udenfor den saa i en af de første fagre Maidage den norske Grundlovs § 1 Dagens Lys. Medens de store Staters hjærteløse Styrere, ligegyldige for Retfærdighedens Stemme og for et tappert Folks solclare Ret til selv at sige et Ord med om sin egen Fremtid, bestemte, at Kielertraktaten skulde opfyldes efter sin fulde Ordlyd og Nordmændene afstaaes som andet Gods, lagde vore gjæve Fædre i al Stilhed Grundvolden til Fædrelandets Frihed, Selvstændighed og Lykke. Konstitutionskomiteen havde fuldført sit vigtige Hverv — det stod nu til Rigsforsamlingen at lægge den afsluttende Haand paa det store Værk!

IX.

Grundlovens Historie. 3.

Og enhver Arbeidsdag var nu kostbar.

Medens Konstitutionskomiteen sad i sit travleste Arbeide, fuldbyrdedes i Frankrige den Omvæltning, som gav Kristian Frederiks Forhaabninger til Udlandets Bistand, der i England allerede var saa haardt skuffede, sit sidste Knæk. Den 11te April havde Napoleon frasagt sig sin keiserlige Værdighed, og den 4de Mai, samme Dag, som Rigsforsamlingen paa Eidsvold paabegyndte sine Forhandlinger om Grundloven, steg han som Fyrste af Elba iland paa denne Ø.

Kristian Frederiks Haab om, at Seirherrerne og Karl Johan skulde geraade i Strid indbyrdes, slog ganske feil. Den svenske Kronprinds ilede til Paris, sikkrede sig den russiske Keisers Garanti for Iværksættelse af den tidligere Overenskomst, 60000 Mand Russere som Nodhjælp mod Norge, hvis de trængtes, og Stormagternes fornyede Godkjendelse af Kielertraktaten. Udrustet med disse Midler til Norges Underkuelse vendte Kronprindsen over den franske Grændse tilbage til sit Hovedkvarter.

Rygter om Napoleons Tronfrasigelse den 11te April naaede først Norge ved paafølgende Maanedsskifte og for 1ste Mai som en Løbeild rundt om til Rigsforsamlingens Medlemmer. Ikkedestomindre gik Forretningerne sin sikkre Gang. Den 2den Mai valgtes Diriks til Præsident, Bendeke til Vicepræsident. Tirsdag den 3die Mai drøftedes Konstitutionskomiteens 115 Paragrafer omkring i Medlemmernes Kvarterer, og Onsdag den 4de sammentraadte Rigsforsamlingen til sit første Grundlovsmøde. Forsamlingen talte 110 Medlemmer — altsaa havde kun to Forfald.

Den sidste Del af den almindelige Beretning, med hvilken Konstitutionskomiteen ledsagede sit Udkast til Grundlov, lød saaledes:

„Det vilde være lidet gavnligt, om Komiteen havde forsøgt at tilveiebringe fuldkommen Enhed i Stilen og streng Orden i Paragraffernes Følge. Udeladelser, Forandringer eller Tillæg, som Forsamlingen maatte finde hensigtsmæssige, vilde tildels nedbryde denne Enhed og Orden.

Om Statens Pengevæsen udfordres Bestemmelser, og disse ville ikke kunne indføres i Konstitutionen, førend Finantskomiteens Forslag ere fremsatte og prøvede. Komiteen tillader sig derfor det Forslag, at Stilen og Materiens Form maa vorde undtagne fra Debatterne.

Naar Forsamlingen har tilendebragt sine Forhandlinger om det hele Udkast og de §§ angaaende Pengevæsenet, som deri bør indlemmes, vil Stilens Enhed og §§s rigtigste Orden bekvemmest fastsættes ved 2 eller 3 dertil udvalgte Mænd.

I flere Poster have Komiteens Medlemmers Meninger været delte, og den underkaster nu Rigsforsamlingens visere Granskning, om og hvorvidt sikkrere Midler i Konstitutionen kunde udfindes til Betryggelse for Fædrenelandets Selvstændighed, dets Hæder og Held.“

Det var et meget praktisk Forslag fra Komiteens Side, at „Stilen og Materiens Form“ maatte „vorde undtagne fra Debatterne“; Forslaget blev ogsaa enstemmig bifaldt. Uden denne Begrændsning havde det været umuligt, selv for en saa fremragende Handledygtighed, som den norske Rigsforsamlings, i en Tid af kun nogle faa Dage at fuldføre et efter de raadende Omstændigheder saa vanskeligt Arbeide, som den norske Grundlov.

Formiddagen den 4de Mai gik hen med Oplæsning af Hegermanns Bemærkninger til enkelte Paragraffer, Weidemanns Grundlovsudkast, Korens Strøtanker, Lysgaards Forslag og Gyllenbourgs anonyme Skrift. Wergelands Arbeide oplæstes ikke, da det var benyttet i Komiteen. Først da Dagen var begyndt at

helde, tog den egentlige Behandling sin Begyndelse; og dog arbeidede Rigsforsamlingen sig i denne Dags Møde gjennem ikke mindre end 20 Paragraffer. Den endelig fastslaaede Konstitution er bekjendt nok; her omhandles derfor kun de Paragraffer, ved hvis Behandling der viste sig Dissens af nogen Betydning.

Saadan Dissens gjorde sig allerede gjældende ved § 2. Efter nogen Meningsudvexling fik Christie Ordet. Han oplæste en skriftlig Udtalelse, der endte med følgende Forslag:

„Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle kristelige Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse; dog er Jøder og Jesuiter fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget. Munkeordener maa ikke taales. Landets Indbyggere, som bekjende sig til Statens offentlige Religion, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i den Samme."

Med 94 Stemmer vedtoges dette Forslag. Teis Lundegaard havde faaet sin Villie gjennem: Jøderne var udelukkede fra Norge. Meget Vand løb til Stranden, før denne ubarmhjertige Bestemmelse i vor Grundlov, men da visselig ogsaa for altid, blev slettet ud igjen.

§ 4 var af Komiteen givet saadant Indhold: „Kongen skal stedse have bekjendt sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte den." Her havde Komiteen befundet sig langt nedenfor Høiden af sit Storværk. For det Første burde jo en Grundlov ikke fæste Sigte paa nogen enkelt Mand, for det Andet var Spørgsmaalet i og for sig altfor personligt. Ingen var i Tvivl om, at Prindsregentens ivrigste Tilhængere her havde søgt at sætte en Grundlovstopper for Muligheden af, at Katoliken Karl Johan nogensinde skulde kunne bestige den norske Trone. Af de mødende 110 Medlemmer voterede ogsaa kun 77 for Paragraffen i denne Skikkelse. De øvrige 33 gik ud fra, at Staten maatte slaa sig tiltaals, naar Kongen bekjendte sig til Statens Religion, og overlade til Kongens egen Samvittig-

hed at afgjøre, om han under denne Betingelse vilde paalægge sig de Kronens Byrder, som var langt større, end dens Herligheder.

I § 6 forekom første Gang Ordet „Storthing." I det Adler-Falsenske Forslag stod „Althing". Wergeland foreslog i Konstitutionskomiteen Navnet Storthing, som nu blev fastslaaet. Det norske Sprog eier neppe noget bedre og mer passende Ord.

§ 17 var saaledes indstillet af Komiteen:

„Nærmeste Arving, om han er den regjerende Konges Søn, fører Titel af Kronprinds til Norge. De øvrige Kongelige Børn kaldes Prindser og Prindsesser."

Efter nogen Forhandling blev denne § vedtagen i følgende Form:

„Nærmeste Tronarving, om han er den regjerende Konges Søn, fører Titel af Kronprinds til Norge; de øvrige, som til Tronen er arveberettigede, kaldes Prindser, og de Kongelige Døtre Prindsesser."

I § 20 havde Komiteen foreslaaet Kongens Myndighedsalder til det fyldte attende Aar. Efter en kort Debat sattes under Votering Forslag om, at attende skulde ombyttes med 19de, med 20de, eller med 21de; disse Forslag fik henholdsvis 15, 51 og 44 Stemmer af de 110 for sig, og efter denne eiendommelige Afstemning fastsattes altsaa Myndighedsalderen til det fyldte tyvende Aar.

Tyve Grundlovsparagraffer paa en Eftermiddag var et forsvarligt Virke. Men ikkedestomindre mødte alle 110 frem igjen den følgende Dag og fortsatte Arbeidet med, om muligt, endnu større Kraft.

Denne Dag — den 5te Mai — begyndte altsaa Forhandlingerne med den 21de Paragraf. Saavel denne, som de fem følgende Paragraffer, vedtoges, med et Par mindre Ændringer, som af Komiteen foreslaaet.

§ 27 lød efter Indstillingen saaledes:

„Kongen skal bo i Riget, og maa ikke opholde sig uden for det længere end 6 Maaneder uden Storthingets Sam-

tykke, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret til Kronen."

Norge havde i den lange Tid, det var forenet med Danmark, kun sjelden seet Konge eller Medlemmer af Kongefamilien i Landet. Denne Paragraf fremkaldte derfor nogen Meningsforskjel. Forskjellige Talere fremholdt, at Kongen burde forpligtes til at bo indenfor Landets nærværende Grændser; at Storthinget ikke burde have den i Paragraffen foreslaaede Myndighed til at tilstaa ham længere Fravær, end 6 Maaneder; at Kongen, naar han havde været fraværende 6 Maaneder, ikke maatte drage bort igjen før om mindst 3 Aar, ja, den forskruede Carstensen foreslog saagar, at Kongen i hele sit Liv kun maatte være fraværende i 6 Maaneder. Med 84 Stemmer blev endelig følgende Omredaktion bifaldt:

„Kongen skal stedse bo inden Rigets nuværende Grændser, og maa ikke uden Storthingets Samtykke opholde sig udenfor det længere end 6 Maaneder af Gangen, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret til Tronen".

Ved den folgende Paragraf, 28de:

„Kongen maa ikke antage nogen anden Krone eller Regjering, uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde Totrediedele af Stemmerne udfordres"

bragte Koren Sporgsmaalet om alle tre nordiske Kroners Gjenforening paa et Hoved og Kristian Frederiks sandsynlige Valg til norsk Konge paa Bane. Wergeland fik da Ordet og udtalte sig i et dybt følt Foredrag mod enhver Gjenforening med Danmark. I denne Taleaf Wergeland forekommer saaledes følgende Yttringer: „Skulde et Baand, der fast ved intet gjengjælder de dyreste Opofrelser, atter kunne knyttes? Eller har Norge nogensomhelst gjensidig Fordel af den danske Forbindelse, hvor stor og herlig maa da hin Fordel ikke være, naar selv langvarige Feider ei ere for stor en Pris for samme? . . . . . Hvormed har da Danien fortryllet dette Folk, at det endnu, forend Riget har forvundet

Lidelserne af 7 Aars Feide, kan tænke sig Gjenforeningen — at det paa en Tid, da det lægger den første Grundsten til en egen, uafhængig Stat, og staar færdig til med Strømme af Blod at besegle sin Uafhængighed, kan taale Forestillingen om, at Efterslægten atter skulde skjænke Danmark Frugten af sin Møie? . . . ." Taleren foreslog principalt, at det i Konstitutionen udtrykkelig skulde siges, at Norge og Danmark var og blev adskilte. Subsidiært foreslog han § 28 givet saadant Indhold: „Kongen maa aldrig antage nogen anden Krone eller Regjering".

I fire Hundreder af Aar knyttes mange og stærke Baand, og der var mange og stærke Baand mellem en Flerhed af Rigsforsamlingen, Prindsregenten og hans Omgivelser paa den ene, Danmark paa den anden Side. Hvad man end mener om Wergelands Tale i dette Spørgsmaal — at den var modig, vil Ingen kunne nægte. Wergeland viste sig ved denne Leilighed som en af Rigsforsamlingens mest uforfærdede Mænd. Fra hans Side var intet til Hinder for endnu mer Dristighed; han havde udarbeidet nok en Tale, adskillig voldsommere i sit Sprog, end den, han foredrog, men af Klogskabsgrunde indskrænkede han sig til, hvad han i denne havde yttret. I sin anden Tale havde Wergeland til Hensigt at anvende følgende, med den Fremtid, som snart kom, i flere Henseender overensstemmende Yttringer: „Nuvel, siger man, naar saa er, at vi maa forenes med et af Rigerne med Bibehold af Konstitutionen, hvorfor kunne vi da ikke heller forenes med vore gamle Brødre de Danske, og beholde vor Grundlov, end med de Svenske? Nei, heller med de Svenske. I Forening med Sverige er det sandsynligere, at vi kunne beholde Grundloven i Tidens Længde tilligemed al den udvortes Selvstændighed, den endog i saadan Forbindelse kan forbeholde Riget, end i Forbindelse med Danmark. — Sverige er selv et konstitutionelt Land, Danmark et despotisk. Regjeringen i begge Lande, Norge og Danmark, vilde blive modsatte Extremer. — Vi have ingen Sympathier med de Svenske, siger man. Desto bedre, siger

jeg; desto vanskeligere vil en Amalgamation blive, desto lettere ville vi beholde vor Nationalitet. Med Danmark vil Amalgamationen strax være gjort. Norske og Danske ere som to Draaber Vand, der vil flyde sammen ved den ringeste Berørelse. Svenske og Norske ere i denne Henseende som Vand og Olie. — Men, siger man, vi have jo næsten intet tilfælles med det svenske Folk, uden samme Fornødenheder og samme Udførselsvarer. Just derfor er denne Forening at foretrække for den danske, naar vi have vor Selvstændighed og Nationalitet for Øie. Det norske Folk har et Slags Mistro til det svenske, især til dets talrige Adel. Atter desto bedre, saa vil det norske Folk med saa meget mere Circumspektion vaage over sin Grundlov og sine Foreningsrettigheder, hvilke det derimod af Kjærlighed og Tillid til den danske Regjering og af tilvant Lydighed efterhaanden vilde lade sig fraliste . . . ."

Wergelands Synsmaader fandt dog ikke mange Tilhængere i Rigsforsamlingen. Stemningen gik endnu aldeles overveiende i en anden Retning. Den sindige Jakob Aal traf vistnok Sømmets Hoved i sit korte Foredrag, i hvilket han fra rent almengyldige Grunde, uden at indlade sig paa Spørgsmaalene norsk-dansk-svensk, norsk-dansk, norsk-svensk eller norsk, holdt paa Paragraffen, som den var indstillet; i denne Form var den bedst skikket til at gjøre enhver kommende Mulighed Fyldest inden rimelige Grændser.

§ 28 blev efter dette Foredrag vedtaget i uforandret Skikkelse med 98 St.

Den af Komiteen foreslaaede § 31 havde tre Led, af hvilke det midterste lød saaledes:

„Saavel Kjøbesummer, som Indtægter af det Geistligheden og Skolerne beneficerede Gods skulle blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme."

Allerede i 1814 dukkede ved denne Anledning et Spørgsmaal frem, der senere ofte og uden Fremme er bragt paa Bane, nemlig Præsternes Overgang til fast Aflønning. Fem Bønder, Lundestad, Huvestad, Harildstad, Olsen og Bjørnsen, fremsatte

under Behandlingen af § 31 Forslag om, at Præsterne maatte for Eftertiden lønnes af Statskassen og det beneficerede Gods blive solgt for Statskassens Regning, eller ogsaa Paragraffen udsættes til det kommende Storthing.

Imod denne Tendens, der havde flere Talsmænd, optraadte Wedel skarpest. Han kaldte et Indgreb i det beneficerede Gods en uudslettelig Skamplet paa Forfatningen; en Stands Eiendom maatte respekteres, ligesaavel som Privateiendom. Carstensen fra Østerrisør morede atter Forsamlingen: „Skal jeg svare" — sagde han, — „efter min egen Interesse paa Spørgsmaalet, om det beneficerede Gods skal kunne anvendes udenfor sin oprindelige Bestemmelse, da maa jeg stemme Nei; men skal jeg stemme efter mit Hjertes Overbevisning, maa jeg svare Ja" — hvorpaa han voterede . . . „Nei!" Imidlertid faldt kun 40 Stemmer for de fem Bønders Forslag; Komiteens Indstilling vedtoges med 69 Stemmer.

Ved Komiteens Indstilling til § 32, som blandt andet gik ud paa, at „ingen fremmede Tropper maa indbrages i Riget uden Storthingets Samtykke", blev efter Ordet „Tropper" indskudt „undtagen Hjælpetropper imod fiendtligt Anfald."

I § 35, om Kongens Benaadningsret, lød sidste Sætning saaledes: „I de Sager, som af Odelsthinget foranstaltes anlagte for Rigsretten, kan ingen Benaadning finde Sted." Under Behandlingen i Rigsforsamlingen blev Ordet „Benaadning" ombyttet med: „anden Benaadning, end Fritagelse fra idømt Livsstraf."

Da næste §, den 36te, var behandlet og vedtaget, afsluttedes denne Dags Forhandlinger. Rigsforsamlingen havde saaledes behandlet og afgjort 36 af Grundlovens Paragraffer, og blandt disse flere af stor Vigtighed og Rækkevidde, i tvende Arbeidsdage. Vilde det være muligt for det norske Folk, om derfor havdes Behov, nu at nedsætte en konstituerende Forsamling, dygtig til at gjøre Rigsforsamlingen dette Arbeide efter?

Den følgende Dag var den almindelige Bededag. Paa

den hvilede Arbeidet. Men Lørdag den 7de Mai traadte Rigsforsamlingen atter sammen og gav sig strax iſærd med § 37, der af Komiteen var indstillet saaledes:

„Kongen kan meddele Rang, Titler og Ordener til hvem, han forgodt befinder, til Belønninger for udmærkede Fortjenester; dog saaledes, at ingen af hine maa være arvelige, give Ret til Fritagelse for Statsborgeres fælles Pligter og Byrder, eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder.

Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes nogen for Fremtiden."

Denne Paragraf fremkaldte langvarige Forhandlinger. At dens Gjenstand levende interesserede den hele Rigsforsamling, viste sig bedst deraf, at denne under Paragraffens Behandling og Afgjorelse var fuldtallig.

Som det var at vente, førtes under Debatten det ene skarpe Angreb efter det andet paa Adel og Fødselsaristokrati. Ikke i nogen anden Forhandling bar Rigsforsamlingen et saa fremtrædende Præg af det ægte Demokrati, der boede hos den.

Allerede forhen udarbeidede og kjendte, men tillige ogsaa først nu oplæste Ændringsforslag fremkom under Forhandlingerne. Da Forsamlingen skred til Sagens Afgjørelse, bestemtes først med 93 mod 19 Stemmer, at Komiteindstillingen skulde kunne forandres. Efterat de enkelte Punkter var vedtagne, dels enstemmig, dels med 98, 81 og 62 Stemmer, fik Paragraffen i sin Helhed saadant Indhold:

„Kongen kan ikke uddele nogen anden end Embedsrang og „titel. Den Embedsmand, som i Naade afskediges, beholder den Titel og Rang, hans havte Embede har medført. Til Belønning for udmærkede Fortjenester kan Kongen meddele Ordener, til hvem han for godt befinder; men ved Ordeners Tildelelse skal offentligen kundgjøres de Fortjenester, hvorfor de ere givne.

Intet Hæderstegn kan give Ret til Fritagelse fra Statsborgernes fælles Pligter og Byrder eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder. Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes nogen for Fremtiden".

I denne Paragraf er Intet afgjort med Hensyn til de arvelige Forrettigheder, der allerede fandtes, eller, kortere udtrykt, med Hensyn til Adelen i Landet. Stenstrup havde 28de April i Henvendelse til Komiteen foreslaaet, at arvelige Forrettigheder for Fremtiden ikke maatte forplantes til nogen. Heidemann havde allerede 16de April, under Grundsætningernes Behandling, som Tillæg til den tiende af disse foreslaaet indtaget Bestemmelse om, at arvelige Forretninger vel gik over paa de nu fødte Arvinger, men ikke af dem atter kunde forplantes. Som man ser, forholder Rigsforsamlingen sig taus med Hensyn til dette Punkt. Klogskab var her visselig dens fornemste Drivfjeder. Et Tidspunkt, da fremfor alt trofast Enighed var nødvendig, var ikke det rette til en Kuldkastelse af det Bestaaende, der hos indflydelsesrige Mænd maatte befrygtes at føles som en Krænkelse. 7 Aar senere, i 1821, ophævedes derimod Adelen ved særegen Beslutning, og de 67 Aar, som siden den Tid er forløbne, har lært enhver Nordmand, at Adel i Navn ikke hører til et Folks nationale Nødvendigheder.

Hvad ikke Rigsforsamlingen gjorde, det gjorde Falsen. Adskillige af Rigsforsamlingens Medlemmer var uvidende om, at Falsen var Adelsmand; baade de, der ikke vidste det, og de, som var vidende derom, blev lige overraskede, da han forlangte Ordet og oplæste en Erklæring, i hvilken han for sig og sine Efterkommere høitidelig frasagde sig Adelsskab. Man bør ikke dømme om skjulte Bevæggrunde, og Falsens kan gjerne have været de bedste. Men hans Exempel blev ikke fulgt af nogen anden, og det almindelig Indtryk, Falsen gjorde paa Forsamlingen, var, at Frasigelsen var en Tilstelning.

Ved § 39 blev der taget det Forbehold, at der under § 53 skulde fattes Bestemmelse om, hvem ligeoverfor Udnævnelse til Embedsmænd skulde ansees som norske Borgere.

Istedetfor de af Komiteen foreslaaede § 41, 42, 43 og 44 besluttede Rigsforsamlingen, efter først med 102 Stemmer at have vedtaget, at der skulde ske Forandring, følgende, dels af Falsen, dels af Wulfsberg foreslaaede ene Paragraf:

„Kongen vælger selv sit Raad af norske Borgere, som ikke er yngre end 30 Aar. Dette Raad skal idetmindste bestaa af 5 Medlemmer, men foruden dem kan Kongen ved overordentlige Leiligheder tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage Sæde i Statsraadet. Forretningerne fordeler han iblandt dem saaledes, som han det for tjenligt eragter.

Fader og Søn eller tvende Brødre maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet.“

Det Ord „selv“ i Begyndelsen af denne Paragraf staar ikke for intet i den. Der foreligger ingen Meddelelse fra hine Dages Forhandlinger om, at Ordet skulde være betydningsløst. Meget mere har man bestemte Udtalelser om, at Ordet var ment at udtrykke netop, hvad det udtrykker: Kongens Ret til, upaavirket, om han saa vil, af Nogensomhelst at vælge sit Raad. Saa meget vissere er dette, som Wulfsbergs Forslag om, at Storthinget skulde kunne vælge Statsraader, forkastedes med 105 Stemmer mod 1, Wulfsbergs.

I § 45, der indeholdt, at mindst 3 Statsraader maatte være nærværende, for at gyldig Beslutning kunde fattes, gjordes den Forandring, at 3 ombyttedes med „over det halve Antal.“

I et Par af de efterfølgende Paragraffer foretoges mindre Forandringer, hvorpaa Rigsforsamlingen afsluttede Dagens Forhandlinger med Afgjørelsen af den 50de.

Præsidentens Nidkjærhed bragte ham til at foreslaa, at Forhandlingerne skulde fortsættes Dagen efter (Søndag) til

alminbelig Tid, altsaa under Gudstjenesten. Dette Forslag vakte megen Modstand. Mange vare ude af Salen, da Voteringen foregik; Mindretallet forlangte, at den med knebent Flertal og overensstemmede med Præsidentens Forslag fattede Beslutning skulde sættes ud af Betragtning, eftersom ikke $^2/_3$ af Forsamlingen havde været tilstede. Præsidentens derpaa fremsatte Forslag om at mødes Kl. 4 den følgende Dags Eftermiddag samlede dog saa stort Flertal, at man troede at kunne sætte sig ud over de enkelte fremdeles Gjenstridiges Modstand. Blandt disse var Teis Lundegaard den mest høirøstede. Sverdrup forsøgte at tale ham til Rette, da de forlod Salen tilsammen. Historien om dette Sammenstød berettes saaledes:

„Det ved jeg, at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbeide paa Søndagen."

„Men ved Du ikke ogsaa", sagde Sverdrup, „hvad der staar i Bibelen, hvad Kristus siger . . . . ."

„Græsk og Latin, det maa I forstaa; men lær I mig ikke min Kristendom! Hvad Guds Ord siger, ved jeg nok. I Bibelen staar der: Falder Din Oxe eller Asen i en Grav paa en Helligdag, saa kan Du trække dem op igjen. Og er der nu Oxer eller Asener i Rigsforsamlingen, saa skal jeg Fanden gale mig nok komme og hjælpe til at trække dem ud, om det saa var paa Sabbaten."

Det er muligt, at Teis havde lært vel sin Kristendom; saa god Kristen var han ialfald ikke, at han lod være at bande og sværge. Men selvstændig var han indtil den yderste Trevl i sin Vadmels Kufte.

Søndag Eftermiddag den 8de Mai Kl. 4 traadte Rigsforsamlingen atter sammen. Der manglede kun to Medlemmer. Med Paragrafferne 51 og 52 var Bestemmelserne om Statsraadet i sin Helhed afgjorte, og Rigsforsamlingen gik over til at behandle det næste store Afsnit af Grundloven, Om Borgeret og den ovgivende Magt.

X.

Grundlovens Historie. 4.

Allerede ved den første til dette Afsnit hørende Paragraf af Indstillingen blev der en Stands i de hidtil saa raskt fremadskredne Afgjørelser. § 53, om Borgerretten, vakte langvarige Debatter, i hvilke inddroges Behandling af det under Gaarsdagens Afgjørelse af § 39 tagne Forbehold om nu at bestemme, hvem der skulde ansees som norske Borgere. For en ren og skjær national Holdning i dette Spørgsmaal udtalte sig Stabell, Bryn og Wergeland; paa en Formidling, navnlig ligeoverfor Danske, holdt Jørgen Aal, Midelfart og Sverdrup. Resultatet var, at § 53, ligesaa den følgende § 54, der omhandlede Stemmeret, sendtes tilbage til Konstitutionskomiteen til ny Behandling og Indstilling. Søndagsmødet endte derpaa med Oplæsning af „Modums Almues Ønsker med Hensyn til Norges tilkommende Regjeringsform" og et andet lignende Dokument fra Budskeruds Amt, hvilket sidste blandt andet indeholdt det Krav, at Odelsretten som „en Landeplage" maatte vorde afskaffet.

Mandag den 9de Mai traadte Konstitutionskomiteen sammen Kl. 9 Formiddag. Den var færdig med sin Indstilling saa betids, at Rigsforsamlingen kunde mødes Kl. 12 Middag. Komiteen foreslog, at § 53 skulde udgaa, og § 39 forandres til at lyde saaledes:

„Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle geistlige, civile og militære Embedsmænd. Til Embeder i Staten skulle alene udnævnes de norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have svoret Konstitutionen Troskab og tale Landets Sprog, samt

a) ere fødte i Riget af Forældre, der vare Statens Undersaatter, eller b) ere fødte i fremmede Lande af norske Forældre, som paa den Tid ikke vare en anden Stats Undersaatter, eller c) som have stadigt Ophold i Riget, eller d) som herefter opholde sig der i 10 Aar, eller e) som af Storthinget vorde naturaliserede.

Dog kunne Fremmede beskikkes til Professorer, Lærere ved lærde Skoler, Læger og Konsuler paa fremmede Steder. De kgl. Prindser maa ei beklæde civile Embeder."

Paragraffen vedtoges med den Forandring, at til Punkt c blev føiet saadant Tillæg efter Ordet „Riget": „og ikke have vægret sig for at aflægge den Ed at hævde Norges Selvstændighed."

Komiteens nye Forslag til § 54 lød saaledes:

„Stemmeberettigede ere kun de norske Borgere, som have fyldt 25 Aar, have været bosatte i Landet i 5 Aar, og enten a) ere eller have været Embedsmænd, b) paa Landet eie eller bruge matrikuleret Jord, c) i Kjøb- og Ladesteder svare borgerlige Tyngder, eller eie Gaard eller Grund, af Værdi idetmindste 300 Rbdr. S. V."

Denne Paragraf vedtoges saaledes, at Litr. b) kom til at lyde: „paa Landet eie eller for længere Tid end fem Aar have bygslet matrikuleret Jord", og Litr. c) dets Begyndelse saaledes: „i Kjøb- og Ladestederne have Borgerskab eller eie Gaard eller Grund . . ." o. s. v.

Derpaa fortsattes Forhandlingerne. Under § 56, om Suspension af Stemmeretten, blev efter Aarsagen „Fallit" tilføiet: „med mindre samme er foraarsaget ved Ildsvaade eller ved noget andet ulykkeligt og bevisligt Tilfælde."

Rigsforsamlingen avancerede til og med § 59. Dagens Forhandlinger afsluttedes med Falsens Valg til Præsident, Kroghs til Vicepræsident. Denne Sidste, der var Formand i Finantskomiteen, oplyste derhos, at denne Komite havde tilendebragt sit

Hverv, og at dens Indberetning var færdig til Meddelelse for Rigsforsamlingen.

Næste Dag, Tirsdag den 10de Mai, var Rigsforsamlingens travleste, men ogsaa frugtbareste Arbeidsdag.

§ 60 var af Komiteen indstillet saaledes:

„I Kjøbstæderne udnævnes en Valgmand for hver 50 stemmeberettigede Indvaanere. Disse Valgmænd samles, inden otte Dage derefter, paa et af Øvrigheden dertil bestemt Sted, og udnævne enten af deres egen Midte eller iblandt de øvrige Stemmeberettigede i deres Valgdistrikt en Fjerdedel af deres eget Antal til at møde og tage Sæde paa Storthinget, saaledes, at 3 til 6 vælge 1, 7 til 10 vælge 2, 11 til 14 vælge 3, 15 til 18 vælge 4, og saa videre. Har en Kjøbstad færre end 150 Stemmeberettigede, sender den sin Valgmand til nærmeste Kjøbstad for at stemme i Forening med dennes Valgmænd, og ansees da begge Kjøbstæder som et Distrikt."

Der fattedes den almindelige Beslutning, som fik sin Plads i § 62, at Bestemmelserne om Storthingets Antal Medlemmer kun skulde gjælde indtil førstkommende Storthing. I Paragraffen gjordes den Forandring, at Ordene „og saa videre" erstattedes med, „hvilket er det høieste Antal, nogen Kjøbstad maa have."

I Overensstemmelse hermed fik § 61 og 62 efter endt Behandling følgende Ordlyd:

§ 61: „I hvert Præstegjæld paa Landet udnævne de stemmeberettigede Indvaanere i Forhold til deres Antal Valgmænd, saaledes, at indtil 100 vælge 1; fra 100 til 200 2; fra 200 til 300, 3, og saa videre i samme Forhold."

§ 62: „Disse Valgmænd samles inden en Maaned derefter paa et af Amtmanden dertil bestemt Sted, og udnævne da enten af deres egen Midte eller blandt de øvrige

Stemmeberettigede i Amtet, en Tiendedel af deres eget Antal til at møde og tage Sæde paa Storthinget, saaledes, at 5 til 14 vælge 1, 15 til 24 vælge 2, 25 til 34 vælge 3, 34 og derover 4; hvilket er det største Antal, noget Amt maa sende.

De i denne og den 60de § indeholdte Bestemmelser gjælde indtil næste Storthing, men saafremt det da befindes, at Kjøbstædernes Repræsentanter udgjøre mer end en Trediedel af hele Rigets, kan Storthinget til Følge for Fremtiden forandre disse §§, saaledes at Kjøbstædernes Repræsentanter forholde sig til Landets, som 1 til 2; dog bør Repræsentanternes Antal i det Hele ikke blive mindre end 75, og ei større end 100."

Altsaa stillede Rigsforsamlingen gjennem 2det Led af § 62, under en vis Forudsætning, en hel Revision af § 60 og § 62 i Udsigt.

Som § 66 havde Komiteen foreslaaet følgende Bestemmelse:

„Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa være Embedsmænd. Er Tallet ulige, maa Embedsmændene være det mindste."

Konstitutionskomiteen bestod, paa et Par Undtagelser nær, af lutter Embedsmænd. At en saa sammensat Komite kunde enes om en Indstilling, der gav Bondestanden [illegible] det en saa aldeles overveiende Indflydelse, er vel det smukkeste Bevis paa den norske Embedsstands uinteresserede Holdning og Handlemaade, der kan tænkes.

Indstillingen blev imidlertid angreben, og andet var ei heller at vente, da den var ædelmodig indtil det Risikable. Sibbern forlangte Ordet og oplæste et Foredrag, der indledes med følgende Udtalelse:

„Naar ikke Valget kan være frit, naar ikke den, der har sine Medborgeres Tillid, ubehindret, hvad enten han er Embedsmand eller ikke, kan vælges til Repræsentant, naar han

ellers har de fornødne, i Konstitutionen bestemte Egenskaber: saa tror jeg, der ogsaa bør gjøres Indskrænkning paa flere Sider, end blot for Embedsmændene."

Sibberns Forslag gik principalt ud paa, at Paragraffen aldeles skulde udgaa; subsidiært foreslog han Paragraffen givet saadant Indhold: „Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa, forsaavidt Byerne betræffer, være Embedsmænd. Er Tallet ulige, skal Embedsmændene være det mindre. Af hvert Amt skal i det mindste en og ikke over to af dets Repræsentanter være af Bondestanden."

Rigsforsamlingen bifaldt med 82 mod 18 Stemmer det principale af disse Forslag; Paragraffen blev strogen.

Storthingets Samlingstid bestemtes til hvert tredie Aar. Hverken et fremsat Forslag om dets Afholdelse hvert 5te Aar, eller et andet, gaaende ud paa, at det fungerende Storthing bestemte, naar det næste skulde afholdes, vandt nogen Tilslutning.

Som § 78 havde Komiteen indstillet:

„Folket udøver sin lovgivende Magt ved Storthinget, der bestaar af 2 Afdelinger, et Lagthing og et Odelsthing."

Kaptein Motzfeldt havde udarbeidet en længere Forestilling om Nødvendigheden af saavidt muligt at simplificere Storthingets Sammensætning og Virkemaade. Til den Ende bekjæmpede han ogsaa ivrig Storthingets Deling i Odelsthing og Lagthing. Han var ikke langt fra at bringe Seiren hjem; thi § 78 blev kun antagen med 54 mod 52 Stemmer, altsaa med 2 Stemmers Overvægt. Da saa var skeet, kunde Motzfeldts Bemærkninger og Forslag til de følgende §§ 79 og 80 ikke øve nogen Indflydelse, hvorfor disse enstemmig bifaldtes.

I det Adler-Falsenske Udkast var Storthinget foreslaaet delt i et „Lagmandsthing og et „Odelsthing". Det første skulde sammensættes ved særegne Valg; Ingen skulde nemlig kunne blive „Lagmand" uden enten at eie Jordegods af en Værdi mindst 10,000 Speciedaler, eller have en Indtægt af mindst 800 Specie-

daler. Mellem Udkastets og Kaptein Motzfeldts Forslag laa saaledes det, som blev Rigsforsamlingens Beslutning, et fælles valgt Storthing, delt i to Afdelinger.

I § 81 tilføiedes som Storthingets Rettighed under Punkt 1: „at naturalisere Fremmede".

Kaptein Motzfeldts under § 78 fremholdte Anskuelser skulde imidlertid, om end i en modificeret Form, i et Punkt komme til sin Ret. Komiteen havde som § 82 foreslaaet:

> „Enhver Lov skal først foreslaaes paa Odelsthinget, enten ved dets Medlemmer eller af Regjeringen ved en Statsraad. Er Forslaget der antaget, sendes det til Lagthinget, som enten bifalder eller forkaster det; og i sidste Tilfælde sendes det tilbage, med tilføiede Bemærkninger. Disse tages i Overveielse af Odelsthinget, som enten henlægger Lovforslaget, eller atter indsender det til Lagthinget."

Til dette Lydende føiedes først Ordene „med eller uden Forandring". Men derhos vedtog Rigsforsamlingen med 62 mod 39 Stemmer et af Præsten Schmidt foreslaaet Tillæg saalydende: „Naar et Forslag fra Odelsthinget 2 Gange har været Lagthinget forelagt, og anden Gang derfra er blevet tilbagesendt med Afslag, da træder hele Storthinget sammen, og ved Totrediedele af dets Stemmer afgjøres da Forslaget. Imellem enhver saadan Deliberation maa i det mindste hengaa 3 Dage."

§ 84, om Kongens Sanktionsret, og § 85, om Indskrænkning af Kongens Veto i almindelige Lovsager til et suspensivt samt om vedkommende Lovs Ikrafttræden efter tredie Gangs uforandret Beslutning, bifaldtes, den første enstemmig, den anden med 65 mod 38, hvilke sidste voterede for, at Paragraffen skulde kunne ændres.

Under Behandlingen af § 86, Fortegnelsen over de Beslutninger, som ikke tiltrængte Kongens Sanktion, tilføiedes som Litr. f det § 81 tillagte Punkt: „Beslutninger, hvorved Fremmede naturaliseres."

§§ 87 til 99 vedtoges derpaa, den ene efter den anden, enstemmig. Saaledes havde Rigsforsamlingen denne Dag afgjort hele 33 Paragraffer, deriblandt mange af den største Betydning for Folkets Fremtidsliv. Ikkedestomindre blev der Tid til at oplæse Finantskomiteens Indberetning. — Behandling af denne Sag udsattes derpaa, indtil den foreslaaede Konstitutions Gjennemgaaelse var fuldbragt.

Onsdag den 11te Mai manglede Rigsforsamlingen kun to Medlemmer. Efterat det var bestemt, at det skulde overlades Storthinget selv at fatte Beslutninger om Fordeling af Nationalforsamlingens Funktioner mellem Storthing, Odelsthing og Lagthing, gik man over til at behandle § 93, om Rigsrettens Sammensætning.

Fra Sverdrup reistes Indsigelse mod, at hele Lagthinget skulde sidde i Rigsretten. Han fremholdt, at Lagthingets Medlemmer, paa Grund af sit nære Forhold til Odelsthinget, ikke kunde siges at staa saa ganske udenfor Anklagen, og antog derfor at det maatte være nok, naar Lagthinget besatte et Antal Pladse i Rigsretten, som svarede til Høiesterets Antal af Medlemmer. En anden Taler, Christie, foretrak Høiesterets Justitiarius som Præsident i Rigsretten for Lagthingets Præsident. Ingen af disse Anskuelser vandt dog frem til Seier. Paragraffen vedtoges i den foreslaaede Form, om end med knebent Flertal, 58 mod 51 Stemmer.

Under § 100 blev den vigtige Tilføielse gjort af Forsamlingen, at ikke alene Dommere, men ogsaa andre Embedsmænd, der ikke tidligere i § 51 udtrykkelig var omtalte, ikke skulde kunne afsættes, uden efter Dom.

§ 107 lød efter Indstillingen saaledes:

„Hver Borgers Hus er helligt. Ingen maa betræde det imod hans Villie, uden i Kraft af en skriftlig Ordre fra Øvrigheden.“

Den meget mer velmente, end hensigtsmæssig affattede

Paragraf ændredes efter Forslag fra Diriks til saadant Lydende: „Husinkvisitioner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde".

Rigsforsamlingen var nu naaet hen til et Spørgsmaal, der allerede tidlig under Forhandlingerne havde vist sig at ville blive et Tvistens Æble, nemlig Ordningen af Værnepligt i Landet. Komiteens Indstilling til § 108 havde følgende Indhold:

> „Enhver Statens Borger er i Almindelighed lige forpligtet til, i en vis Tid, at værne om sit Fædreneland, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue. Denne Grundsætnings Anvendelse, og de Indskrænkninger, den bør undergaa, overlades til næste ordentlige Storthings Afgjørelse, efterat alle Oplysninger ere erhvervede ved en Komite, som vælges inden denne Rigsforsamlings Slutning. Imidlertid vedblive de nu gjældende Bestemmelser."

Denne Paragraf vakte langvarige Forhandlinger og fandt stærk Modstand. Dog stod denne Modstand under Debatten i afgjort Misforhold til Resultatet ved Voteringen; thi Indstillingen blev bifaldt mod kun 9 Stemmer.

Mod Indstillingen udtalte sig først og fremst Løvenskjold, der oplæste sin under 16de April affattede „Bemærkning til den af Konstitutionskomiteen foreslaaede 11te Grundregel for Norges Konstitution." Til Løvenskjold sluttede sig Stenstrup, Jakob Aall, Jørgen Aall, Wergeland og delvis Hount; i Spidsen for dem, der udtalte sig f o r almindelig Værnepligt, stod Hegermann. Til ham sluttede sig Heidmann, Ramm under Forudsætning af Stillingsret og Fritagelse for akademiske Borgere, Alexander Møller, Gabriel Lund, der vilde have en anden Redaktion af Paragraffen, og Helge Waagaard. Alexander Møllers Foredrag udmærkede sig vel ved glødende Fædrelandskjærlighed, men ogsaa ved opstyltet Pathos. „Det hidtil førte militære Tyranni", saa yttrede blandt andet Taleren sig under sit Foredrag, „som, til Skjændsel for Mennesket, saalænge har hersket, vil da, som unyttigt og umenneskeligt, ophøre, og Fædrelandssind med Fædrelandskjærlighed

lede vore Falanger, som hine Grækeres, til Seier eller Hædersdød, naar det kun gjælder om at forsvare Arnestedet og Fædrenelandet. Hin den gustne Egoismes Trudsler, som man vel før her og der har hørt ved lignende Leiligheder at yttre sig, skulde da ikke kyse eller skrække os med Trudslen om dens Bortfjernelse. End skal der ikke blive øde Marker med henvisnede Leilændinge paa disse, som de hedenfarne Dage noksom have vist i alle Landets Egne."

Ikke mindre Strid var der om næste Paragraf, der angik Odelsretten. Komiteen havde indstillet som § 110:

„Odelsretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser, hvorunder den til største Nytte for Staten og Gavn for Landalmuen skal vedblive, fastsættes af de følgende Storthing."

Spørgsmaalet om Odelsrettens Bibeholdelse eller Ophævelse havde vakt megen Bevægelse blandt Rigsforsamlingens Medlemmer. Imod Ophævelsen havde Holck under 22de April, og Bønderne Tveten, Lande, Evenstad, Valbo, Regelstad og Huvestad under 30te April udtalt sig i Skrivelse til Konstitutionskomiteen; som man ser, bar disse Protester Frugt i Komiteens Indstilling. Efterat disse Protester var oplæst i Rigsforsamlingen, fremsatte Bryn Forslag om, at Aasædesretten skulde nævnes sideordnet med Odelsretten i Paragraffen. Enden paa Forhandlingerne om dette Spørgsmaal blev, at § 110 fik saadant Indhold: „Odels- og Aasædesretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser, hvorunder den til største Nytte for Staten og Gavn for Landalmuen skal vedblive, fastsættes af det første eller andet Storthing."

Sidste Paragraf lød saaledes i Indstillingen:

§ 115. Naar Rigsforsamlingen har antaget denne Konstitution, vorder den Rigets Grundlov. Viser Erfaring, at nogen Del af den bør forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa et ordentligt Storthing, og kundgjøres ved Trykken; men det tilkommer først næste ordentlige Storthing at bestemme, om de foreslagne Forandringer bør finde Sted, eller ei."

Denne Slutning af Indstillingen bifaldtes enstemmig.

Men derhos vedtoges, ligeledes enstemmig, følgende Tillæg, foreslaaet af Hegermann:

„Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand; og bør endvidere to Trediedele af Storthinget være enige med, inden saadan Forandring kan ske."

Derimod blev Hegermanns andet Alternativ, der gik ud paa at bringe det suspensive Veto i Anvendelse ligeoverfor Beslutninger til Forandring af Grundloven, ikke vedtaget.

Nu stod kun tilbage at træffe Bestemmelse om de vedtagne Paragraffers indbyrdes Ordning og Foranstaltning til en omhyggeligere Redaktion af deres Sprog og Udtryk. Dette ansvarsfulde Hverv blev overdraget til Diriks, Sverdrup og Weidemann.

Rigsforsamlingen kunde, da den efter endte Forhandlinger traadte fra hinanden den 11te Mai, med Stolthed se tilbage paa sit Arbeide. I fem hele og to halve Dage, nemlig Eftermiddagen 4de; den 5te, 7de; Eftermiddagen 8de; den 9de, 10de og 11te Mai havde den paabegyndt og tilendebragt et Storværk!

XI.

Rigsforsamlingens Afslutning. Kristian Frederik vælges til Konge.

Ifølge den Indberetning fra Finantskomiteen, som 10de Mai var oplæst i Rigsforsamlingen, var Statsgjælden steget til 5,396.946 Rbdlr. Heraf var 1,824,925 Sedler, udstedte af Prindsregenten indtil 21de April 1814. Men foruden denne Statsgjæld skyldte Landet for de af Regjeringskommissionen i Aarene 1807, 1808 og 1809 udstedte Assignatsedler, hvis Beløb ikke noie kjendtes; endvidere kom hertil Norges Forpligtelser ligeoverfor de i begge Riger, baade i Danmark og Norge, cirkulerende Sedler.

Finantskomiteens Indstilling, af hvilken en Afskrift var meddelt ethvert Medlem af Rigsforsamlingen, gik ud paa:

„1. At der bestemmes af Rigsforsamlingen, at den cirkulerende Masse af de ved Regjeringskommissionens Foranstaltning udstedte Assignationssedler, af Statholderskabets Sedler, samt af de i Danmark udstedte Sedler vorder indløst med norske Sedler, saa snart ske kan og i det seneste til 1814 Aars Udgang, efter hvilken Tid de ei længer maa være gjældende.

2. At Rigsforsamlingen ei alene garanterer den nuværende Statsgjæld, forsaavidt den af Storthinget vorder erkjendt rigtig, men ogsaa de 12 Millioner Rigsbankdaler Navneværdi eller den Del deraf, naar Statsindtægterne ere fradragne, saavelsom hvad mere der af Rigsbanken udstedes til den 1ste Marts 1815, og hvorfor der vil blive aflagt offentlig Regnskab, Alt til den af Rigsbanken den 1 August 1813 satte Kurs af 375 Pct., hvilken strax maa gjøres almindelig bekjendt.

3. At en Finantskomite, der foreslaaes at skulde bestaa af 5 Medlemmer enten i eller udenfor Rigsforsamlingen, maa vorde udnævnt, forinden Rigsforsamlingen slutter sine Forhandlinger, der i det Tilfælde, at Krig skulde udfordre større Pengeresurser, kunde i Forening med Finantsbestyrelsen bedømme disse, samt derefter bemyndige Rigsbankdirektionen til at udstede og overlevere den fornøden befundne Summa til Regjeringens Disposition. Den samme Komite maatte ogsaa paa det nøiagtigste undersøge Rigets Finantsvæsen, ved at træde ind i Sammes Detail, i Forening med vedkommende Departement ordne dette, samt derefter til næste Rigsforsamling fremlægge det Forslag, som maatte blive Resultatet af dens Arbeide, hvorhos tillige bemeldte Komite maatte bemyndiges til at arbeide og til Rigsforsamlingens Bedømmelse fremlægge Planen til en ny Nationalbank, i hvilken Henseende den under 3die Post benævnte Oktroi og Reglement, der af nærværende Komite er gjennemgaaet, samt Komiteens derved lagte Forslag til en lignende, men paa andre Grundsætninger bygget Indretning, maatte overleveres samme til Afbenyttelse.
4. At den nærværende norske Afdeling af Rigsbanken erklæres af Rigsforsamlingen for at være Nationens, indtil den nye Bank sættes i Virksomhed.
5. At Rigsforsamlingen, inden den slutter sine Forhandlinger, vælger 2 i eller ved Kristiania bosiddende Mænd, der, tillige med de allerede ansatte Direktører, paatog sig Norges midlertidige Rigsbanks midlertidige Bestyrelse i Egenskab af Bankdirektører.
6. At de nu gjældende permanente Skatter fremdeles vedvare uforandrede for det indeværende Aar, saaledes, som det hidtil er gjældende, da det ved den næste Rigsforsamling vil, efter det da af Finantskomiteen forelæggende Overslag og Finantsdepartementets Budget, bestemt kunne fastsættes, hvilken For-

ogelse der udfordres til Statsindtægterne, og hvorledes denne, ved nye paaliggende Skatter, kan tilveiebringes.

7. At det henstilles til Finantskomiteens nøieste Opmærksomhed, hvor nødvendigt er, paa Grund af den forvirrede Skatteberegning, som nu finder Sted, og hvilken fornemmeligen maa udledes af de mangfoldige forskjellige Skyldspecies, der nu gives, at det hele Skattevæsen snarest mulig simplificeres, saaledes at det nøiagtigen bestemmes, hvor stort Beløb af direkte Skatter der skal udredes af en enkelt nærmere bestemmende Skyldspecies, hvortil de øvrige maatte reduceres; en saadan Foranstaltning vil ei alene medføre det Gode, at enhver Skatteyder kan forud beregne sin Skat, men den vil og medføre megen Lettelse for Oppebørselsbetjenten i Henseende til de forfattende Beregninger, og, hvad der maa være vigtigt for enhver retskaffen Mand, aabne Adgang til disses Kontrollering, hvilket nu er næsten aldeles umuligt for den Uindviede. En lignende Foranstaltning maatte maaske ansees nødvendig i Henseende til Toldafgifterne."

Under Grundlovens Behandling i Rigsforsamlingen var „Selvstændighedspartiet", eller, med andre Ord, de Mænd inden samme, der ikke vilde nogen fremtidig politisk Forbindelse med Sverige under Karl Johan, det stærkeste. Nu stod det til disse samme Mænd at vise sin Tro i Gjerningen. 14 Millioner, hvis man kunde gjøre sig Haab om at slippe hermed, var allerede mange Penge, overmaade mange Penge for det fattige Norge. Rigsforsamlingens Flertal gik i en Rus af Begeistring, og Prindsregenten vil ikke af Nogen kunde frigjøres for alvorlig Daddel, fordi han undlod at slaa koldt Vand i det hede Blod. Han vidste allerede da saa nogenlunde, hvor sangvinske mange af Flertallets Forhaabninger var. Han var i Besiddelse af Oplysninger, som, betroede Rigsforsamlingen, vilde have bragt endog de ivrigste af hans Tilhængere til at se Fædrelandets Stilling i et mindre forhaabningsfuldt Skjær. Det stod i Prindsregentens Magt at

forklare dem, at Forventningerne om Danmarks og Englands Bistand sandsynligvis var uden Betydning, og at hans, Prindsregentens, egne Forhaabninger om at se Karl Johan fjernet som svensk Kronprinds og sig selv i den ledigblivende Stilling, om muligt, endnu mindre værd. En saadan Forklaring afgav ikke Prindsregenten — han søgte tvertimod i den almindelige Omgjængelse heller at farve Fremtiden lys og let. Denne hans Holdning medførte mange Ubehageligheder for de Mænd i Rigsforsamlingen, der saa klarere end Øvrerne, og hvem Norges Fremtid laa mange Gang tungere paa Hjærtet, end Kristian Frederiks. Disse Mænds Advarsler blev af Prindsregentens blinde Beundrere besvarede med Haan — med denne Haan fulgte Beskyldningen for at de var „feige Uslinger", „Svensker" og „Forrædere". Paa denne Maade uretfærdig stemplede, som de var, skulde de nu optage Kampen mod Flertallet i Statsgjældsspørgsmaalet, og Stillingen blev end vanskeligere, da deres Fører, den i Finantssager uden Sammenligning mest Indsigtsfulde i Rigsforsamlingen, Wedel, i de sidste Dage havde holdt sig i sit Logis paa Grund af et Sygdomsanfald. Den nærmeste Tid før han af denne Grund blev borte fra Forsamlingen, havde Wedel forøvrigt holdt sig tilbagetrukken i denne; han var misfornøiet med den ophidsede og lidenskabelige Tone, der gik gjennem Flertallets Rækker, og mismodig over, for Øieblikket ialtfald, Intet at kunne gjøre for at fjerne dette Onde.

Dog — den 13de Mai, da Finantskomiteens ovenciterede Indstilling skulde afgjøres, indfandt Wedel sig, om end paa Krykker, paa Kamppladsen, rustet som ingen anden til at skille Skal fra Kjerne. Særlig angreb han Indstillingens Punkt 2, og paaviste, hvorledes man ved en virkelig nøktern Betragtning maatte komme til et meget mindre gunstigt Resultat, end det, Komiteen fremstillede som Frugt af sit Arbeide. Komiteformanden, Krohg, baade følte og viste sig stødt over denne Kritik, en Fornærmelse, som Wedel dog med sin sædvanlige Klogskab vidste at udjevne ved at

rose Komiteen for dens Energi og ved at lægge Skylden for dennes mindre paalidelige Udbytte paa det mangelfulde i de fra Regjeringen meddelte Oplysninger og Tal, der dannede Grundlaget for Komiteens Arbeide. Præsidenten foreslog nu at tilkalde Regjeringsraaderne Harthausen og Tank til nærmere Forklaring, hvilket Forslag blev vedtaget. Da disse to Herrer mødte i Forsamlingen, opstod en længere Ordvexel mellem den Sidstnævnte og Wedel, i hvilken Tank brugte de fleste Ord, Wedel derimod de bedste Grunde.

Da dette Mellemspil var forbi, og de tilkaldte Regjeringsraader havde forladt Forsamlingen, skred denne til Realitetsbehandling af Finantskomiteens Indstilling. En Række Talere yttrede sig til Fordel for Komiteindstillingen, og man trøstede sig endog blandt andet med, at 14 Milioner i norske Penge vel hørtes stort, men svandt ind til at høres lidet, omgjort i engelske.

Veltalenhedens Magt er stor. Dette viste sig ogsaa under denne Sags Behandling. Rein holdt et opflammende, voldsomt Foredrag, der endte med følgende specielle Henvendelse til Norges Odelsmænd: „Vælg svensk Herredømme, og naar engang i Tiden Dine Efterkommere, medens de arbeide som Trælbyr under det uværdige Adelsaag, medens de udsuges og sukkende læse i Kroniken, hvad Norge, hvad Nordmænd engang havde været — naar de paa dette sidste Blad i Kroniken læse: „Da man skrev Aar efter Christi Byrd 1814, da solgte Norges Mænd deres Nations gamle Hæder, deres Frihed og Uafhængighed, deres Børns Odel for en Sum, hvorved hver Mand kunde kjøbe en Tønde Korn — da ville de forbande vort Minde, og bittert spotte med vor Usselhed. — Overalt jublede man Friheden imøde; Tydskland og Spanien havde for at vinde den trodset de største Lidelser. Og Eder, Nordmænd, tor man opfordre til saa skammelig Feighed, til saa skjændigen at forraade det gjengivne Fædreland — at bortgive det til Fremmede, til en Arvefiende, forat spare en Haandsfuld forslidte Bankosedler! — Europas Øine ere heftede paa os. —

O! lader os dog ikke bedække vort Navn med Skjændsel! — Her gives Mænd iblandt os, der true med at forlade Fædrelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! Lad dem længe nok fly det Land, hvis uægte Sønner de ere! Kun at de ville gjøre os den Tjeneste at fortie, fra hvilket Land de uddrage. Jeg for min Del antager altsaa Finantskomiteens Forslag. Om jeg eier eller kan tilveiebringe den Sum Rigsbankseddler, som af mig maatte fordres, det ved jeg ikke, men at jeg opoffrer indtil den sidste Rest, det ved jeg."

Naar man nu, 74 Aar senere, rolig gjennemlæser disse stærke Udtryk, falder Overdrivelsen strax i Øinene. Der var jo slet ikke Tale om, at Modstanderne vilde vælge „svensk Herredømme", men vel indlede en fri politisk Forbindelse med den svenske Stat. Naar Talerens Udgangspunkt saaledes tilintetgjøres, falder ogsaa den derpaa byggede videre Udvikling til Jorden. Tiraden om, at der var Mænd inden Rigsforsamlingen, der truede med at forlade Fædrelandet, saafremt det blev frit, sigter nærmest til Løvenskjold, til en Ytring, som denne sandsynligvis har ladet falde under et af Rigsforsamlingens Fællesmaaltider, og som er misbrugt i Foredraget. Traditionen beretter nemlig, at Løvenskjold, der var en ivrig Modstander af almindelig Værnepligt, skal have sagt, at han, „hvis Konskriptionen indførtes, vilde sige de norske Farvel", hvorpaa Rein skal have svaret: „Og de norske Fjeldes Ekko svare: Vel, vel!" Vistnok var det Trangsyn af Løvenskjold, at han ikke forstod den nationale Betydning af almindelig Værnepligt; men derfra og til ikke at ville Landets Frihed var dog et meget langt Skridt. Slutningen af Reins Foredrag er karakteristisk for Flertallets store Letsindighed i Pengeforholde. Det hjalp saare Lidet, at Rein, som ikke vidste, om han havde, hvad vilde kræves af ham, var villig til at give, hvad han havde — var Norge, den norske Stat, istand til at opfylde de Forpligtelser, Rigsforsamlingens Flertal stod i Begreb med at paabyrde Landet, se, det var Spørgsmaalet!

Men dengang, i den allerede før begeistrede Forsamling, gjorde Talen, og maaske netop dens Overdrivelser, stor Virkning. Flertallet reiste sig, klappede og raabte Bravo, da Rein havde endt sit Foredrag. Der skulde under disse Omstændigheder Mod til at fremstille sig som den anden Parts Talsmand. Dette Mod havde dog Omsen. Neppe var Jubelraabene hendøede, før han reiste sig og aabnede sin Tale mod Finantskomiteens Forslag med de betegnende Ord: „Poesi er et, Prosa et andet", hvorpaa han oplæste et længere nedskrevet Foredrag. Særlig betonede han, at Rigsforsamlingen var sammenkaldt for at bringe en Grundlov istand, ikke for at udskrive Skat. Dette sidste fik blive et sammenkaldt Storthings Opgave. Han besvor Rigsforsamlingen ikke at begynde med at undergrave sin egen Bygning, Konstitutionen. Han endte sin Tale med det Udraab: „I samme Øieblik, som vi indvilge 14 Millioner ufunderede Rigsbanksedler, og Ret til at gjøre flere efter Fornødenhed, i samme Øieblik dekretere vi Dyrtid, Hungersnød og mange Medborgeres Undergang og Død."

Dette var jo stærke Ord ogsaa fra den anden Side. Til disse, og til skriftlige Reservationer under Voteringen indskrænkede dog Mindretallet sig. Fremtiden gav Mindretallet Ret — for Øieblikket havde det intet andet at gjøre, end at lade Strømmen faa sit Løb. Ethvert Forsøg paa at dæmme op mod den var forgjæves.

Resultatet af den hele Votering var, at Indstillingens:

Post 1 bifaldtes med 87 mod 21 Stemmer, idet Ordet „indløst" erstattedes med „ombyttet",

„ 2 — med 76 mod 29 Stemmer, hvilke 29 Stemmer saaledes paa det nærmeste angiver Mindretallets Styrke,

„ 3 — med 72 mod 31 Stemmer, idet Ordet „National" udelodes, og som Tillæg tilføiedes: „Den udnævnende Finantskomite paalægges at tage under Overveielse og gjøre Forslag til næste Rigsfor-

samling om Fordelingen af de Præstationer, der blive en Følge af den indgaaede Garanti efter enhver Statsborgers Formuesomstændigheder",

Post 4 bifaldtes med 84 mod 16 Stemmer, idet „Nationens" ombyttedes med „Norges midlertidige Rigsbank",

„ 5 — enstemmig,

„ 6 udgik som overflødig,

„ 7 bifaldtes enstemmig.

Da denne Sag saaledes var bragt til Ende, besluttede Rigsforsamlingen, at næste ordentlige Storthing blev at sammenkalde den 1ste Søgnedag i Februar 1815.

Derpaa foretoges Valg. Til Medlemmer af Lovkomiteen udkaaredes Professor Krohg, Assessor i Trondhjems Stiftsoverret, med 104, Diriks, Byfoged i Laurvig, med 104, Generalauditør Bergh med 85, Professor N. Treschow med 56 og Assessor Debes med 32 Stemmer. Værnepligtskomiteen besattes med Oberst Hegermann, Kommandør Fabricius, Jakob Aal, Lensmand Lysgaard, Sorenskriver Falsen, Matros Jens Svendsen og Kjøbmand Iver Holter. Medlemmer af Finantskomiteen blev Professor Rasmussen, Assessor Vogt, Grosserer Johannes Thrane, konst. Amtmand Poul Holst og Grev H. Wedel. Til Direktører for den midlertidige Rigsbank valgtes: Agent Nielsen, Grosserer Thomas Johannesen Heftye og Grosserer Westye Egeberg.

Redaktionskomiteen fremlagde sit vigtige Arbeide — Grundlovens Omredaktion. Arbeidet blev uden Ændring godkjendt og er, hvor ikke den mellemliggende Tid har forandret Indholdet, den Dag i Dag vor Konstitution.

Til Præsident valgtes Professor Sverdrup, til Vicepræsident Motzfeldt, hvorpaa Kongevalget bestemtes til 17de Mai.

Den 17de Mai var Rigsforsamlingen, paa en Mand nær, fuldtallig. Efterat Præsidenten havde oplæst et Par andre Dokumenter, skred han til Dagens store Handling, Kongevalget. Efter en kort Tale opfordrede han Forsamlingen til at foretage skriftlig

Afstemning. Atter fandt en lignende Scene Sted, som under Statsgjældens Drøftelse — Flertallet klappede til Præsidenten, raabte Hurra og Bravo. Men atter reiste sig ogsaa Omsen, saasnart Larmen var forbi, og fremsatte som Forslag: „At Kongevalget udsættes, enten til Norge faar Fred, eller til enten Danmark eller Rusland eller England erkjender Norges Uafhængighed, eller til næste Storthing.“ Omsen begrundede sit Forslag med den Advarsel, at lukkede man end Øinene for Landets ind- vortes og udvortes kritiske Stilling, burde man dog ikke ved et overilet Valg udsætte enten Nationen eller den tilkommende Konge for at kompromitteres. Derhos anviste Omsen den Udvei at anmode Prindsregenten om fremdeles at forestaa Rigets Styrelse.

Selvfølgelig blev Forslaget forkastet med stor Pluralitet. Men dermed var ikke Vanskelighederne til Ende. Peder Anker skulde som første Repræsentant fra Akershus begynde Voteringen. Men Peder Anker fastholdt, at Kongevalget burde udsættes. Nu viste sig Rækkevidden af Falsens 3die Forslag, at „denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antagen og Kongen valgt, ansees som hævet“, der den 19de April var vedtaget med 55 mod 55 Stemmer, idet Præsidentens Stemme havde gjort Udslaget. Mod Ankers Indvending anførtes i Henhold til hin Afgjørelse, at Kongevalget allerede var besluttet, og at denne Beslutning ikke kunde omgjøres. Fra Flertallets Side krævedes selvfølgelig Valget uden Ophold foretaget. Thi veg Rigsforsamlingen nu tilbage for at vælge Konge, vilde dette opfattes som et Vidnesbyrd om Svaghed; Europa vilde ringeagte den, der først havde givet sig selv en monarkisk Konstitution, og saa ikke vovede at kaare sig en Konge i Spidsen for dette Monarki. Fra Mindretallets Side fortsattes med Indvendinger; Grøgaard raabte endog: „Kan jeg her ikke handle efter min Fornuft og min Samvittighed, saa er jeg en ufri Mand i det fri norske Folk.“ Men hertil svarede man fra Flertallets Side, at Grøgaard som enhver anden var fri i sit Valg; han kunde vælge, hvem han vilde; men nogen maatte der

stemmes paa. Hermed var jo ogsaa Kristian Frederiks enstemmige Valg givet.

Peder Anker voterede, eftersom ingen anden Udvej gaves, saaledes: „Da vi alle ere uvidende om vores nærværende politiske Stilling i Europa, saa tror jeg det rigtigst og forsigtigst, ikke at stemme for noget Kongevalg i dette Øieblik, men derimod anholde hos Prindsregenten, at han indtil videre vedbliver Bestyrelsen af Kongeriget Norge efter den af Rigsforsamlingen sanktionerede Konstitution. Efterat denne min Mening er anført til Protokollen, fandt Rigsforsamlingen som Lov, at jeg skulde nævne en Konge, og vælger jeg da naturligvis Prinds Christian Frederik." Lovenskjolds, af Wedel vedtagne Votum var saalydende: „Pligt saavel imod Norges Folk som mod den Fyrste, der i denne Begivenhed ene kunde komme i Betragtning, bød, efter min Overbevisning, Udsættelse af det Valg, som nu foretages; men da Rigsforsamlingens Pluralitet har gjort mig Valg til Pligt, vælger jeg Prinds Christian Frederik til Norges Konge." Det klareste Votum var maaske Ostedahls: „Den Krone, som det selvstændige Norge nu har at give, er jeg overbevist om, at Stavanger Amt ikke tilbyder Nogen heller end Prinds Christian Frederik. Dette er ogsaa min individuelle Mening, og derfor tilbyder jeg den herved paa mine Comitenters Vegne." Mindre omfattende, men ogsaa mer sammentrængt var Jakob Aals: „Da Kongevalg efter de fleste Stemmer i Rigsforsamlingen skal finde Sted, vælger jeg Prinds Christian Frederik til Konge."

Voteringen var tilende. Præsidenten afsluttede Valgakten saaledes:

> „Reist er altsaa inden Norges Enemærke Norges gamle Kongestol, som Adelstener og Sverre beklædte, og hvorfra de med Viisdom og Kraft styrede gamle Norge. At den Viisdom og Kraft, der prydede hine vort Hedenolds store Konger, ogsaa maa besjele den Fyrste, vi, Norges frie Mænd, overensstemmende med hele Folkets Ønske, af Taknemmelighed og Erkjendt-

lighed i Dag eenstemmigen have valgt, er et Ønske, som sikkerligen enhver Norges ægte Søn med mig nærer. Gud bevare gamle Norge!"

Saa sikker var Præsidentskabet paa Valget, at det allerede paa Forhaand havde udarbeidet følgende Adresse til den nyvalgte Konge: „Vi undertegnede Norges Repræsentanter gjøre hermed vitterligt: At vi, overenstemmede med Folkets Ønske og Deres Kongelige Høiheds Opfordring, have, i Følge de os meddelte Fuldmagter, forenet os om at forfatte en Grundlov for Kongeriget Norge, saaledes, som vi efter bedste Skjønnende eragtede samme at være Riget tjenligst. Vi have til den Ende søgt at fordele den souveræne Magt saaledes, at Lovgivningen nedlægges i Folkets, og den udøvende Magt i Kongens Haand. — Efterat have udarbeidet denne Grundlov, blev det os en kjær Pligt at vælge en Konge, der ved sin vise og kraftfulde Styrelse kunde betrygge og haandhæve Rigets Sikkerhed, Held og Hæder. — Det kunde ikke være tvivlsomt for det norske Folks Repræsentanter, hvem de skulde udkaare til denne høie og vigtige Post. Tillid, Taknemmelighed og Kjærlighed opfordrede os ligemeget til at fæste vore Øine paa Deres Kongelige Høihed. De kom til os i Farens og Nødens Stund; De tænkte og virkede med utrættelig Iver for vort Fædrelands Tarv; De knyttede Deres Skjæbne uadskillelig til vor, og De har som Landets Regent vist ligesaa megen Agtelse for Folkets Rettigheder, som Nidkjærhed for dets Lykke og Hæder. — Vi ere forvissede om at have opfyldt det norske Folks Ønske og Villie, ved i Dag at udvælge Dem til Norges Konge; og idet vi fremlægge denne Rigets Grundlov for Deres Kongelige Høihed, glæde vi os i det Haab, at den maa findes Deres Bifald værdig, og at De vil modtage en Krone, som frivillig rækkes Dem af et frit Folk.

I Rigsforsamlingen paa Eidsvold, den 17de Mai 1814.

Efter Forsamlingens Beslutning undertegnet paa samtlige Repræsentanters Vegne af

G. Sverdrup,	Motzfeldt,	Christie,
p. t. Præsident.	p. t. Vicepræsident.	Sekretair."

Til at overrække Prindsregenten denne Adresse opnævntes af Præsidenten følgende 18 Medlemmer af Forsamlingen:

Fra Akershus Stift: Anker, Sibbern, Hount, Lysgaard.
„ Bergens — Holck, Koren, Rolfsen, Gjerager.
„ Trondhjems — Rogert, Heidemann, Darre, Forseth.
„ Kristiansands — Ostedahl, Mørck, Rød, Tveten.
„ Sødefensionen — Fabricius, Thorsen.

Ligesaa sikker, som Præsidentskabet, ligesaa sikker var ogsaa Prindsregenten paa Valghandlingens Udfald. Han havde, uagtet Deputationen strax afgik til ham, Svaret færdigt. Det lød saaledes:

„Denne Dag er en af de vigtigste i Norges Aarbøger. Det Værk er fuldendt, som skal grundfæste det norske Folks Held. Constitutionen er et Palladium for Folkets Frihed, som selv Uretfærdighed og Vold ei ustraffet skal antaste. — Denne Dag er den hæderligste for mig; thi Nationens Tillid kalder mig og min Æt til at haandhæve denne Grundlov paa Norges Throne. Dømmer selv om de Følelser, som nødvendig maa opfylde mit Sind, og tilsteder mig nogen Tid til modent Overlæg, efter hvilken jeg skal meddele Rigsforsamlingen mit Svar. Naar jeg følger Rigsforsamlingens yttrede Villie, sker det ene, fordi hellig Pligt imod det norske Folk byder det, og jeg ved, at det altid staar i Guds Haand, om mine redelige Bestræbelser skal krones med Held, eller om det skal vorde min skjønne Lod, selv i Døden at opoffre mig for Fædrelandets Frihed og Selvstændighed. Jeg beder Dem at tilkjendegive Rigsforsamlingen min Høiagtelse og Erkjendtlighed, og at underrette Sammes Medlemmer om, at jeg paa Torsdag den 19de, om Formiddagen Kl. 11, agter høitideligen at slutte Rigsforsamlingen."

Den følgende Dag, den 18de Mai, blev Konstitutionen underskrevet af Rigsforsamlingens Medlemmer. Som naturligt var, havde de i Ugernes Løb ikke saa sjelden bittre Udtalelser fremkaldt adskilligt Fængstof, som blot ventede paa en bekvem Lei-

lighed for at blusse op i lys Lue. En saadan Leilighed fremkaldte Pettersen, der følte sig brostholden ved det Udtryk i Wergelands Tale den 12te April „den døende Selvstændighed og Nationens skuffede Tillid til Forsamlingen.“ Han forlangte, at Præsidenten skulde opfordre Wergeland til at kalde disse sine Ord tilbage. Wergeland var ikke tilstede. Han blev budsendt ved Elling Valbø, som fandt ham i en nær ved Gaarden liggende Lund, og sagde ham, at han skulde indfinde sig i Forsamlingen for at rette for sig. Forundret over denne Budsendelse indfandt Wergeland sig i Salen og paahørte da Pettersens Motion, som atter blev oplæst. Wergeland forholdt sig aldeles korrekt. Han antog, han ikke nu kunde kaldes til Regnskab for en frimodig Udtalelse, falden for hele fem Uger siden, vilde dog ikke skyde sig ind herunder, erklærede, at han ikke havde havt til Hensigt at fornærme Nogensomhelst, men at han, hvis han havde fornærmet Nogen, var rede til at staa denne til Ansvar, dog kun for sine rette Dommere. Da raabte Diriks: „Dommeren er her.“ Præsidenten tog nu ogsaa Parti mod Wergeland. Han yttrede, at Rigsforsamlingen enstemmig havde fundet, at Wergeland havde forbrudt sig mod den, og forlangte Afbigt fra Wergelands Side. Da der i Anledning af disse Ord opstod en almindelig Mumlen, spurgte Præsidenten atter: „Hvad, er det ikke saa? Har ikke Præsten Wergeland fornærmet den hele Forsamling?“ Jakob Aal reiste sig nu og erklærede, at h a n ikke var med i denne Enstemmighed. Til ham sluttede sig nu flere; der blev høirøstet Snakken i Munden paa hverandre. Motzfeldt fandt under denne Larm en heldig Udvei til Mægling: Da Wergeland havde sagt, at det ikke havde været hans Hensigt at fornærme nogen, maatte dette være tilstrækkelig Fyldest. Præsidenten fandt det nu klogest at slaa til Retræt. Den Krænkelse, som Flertallet i sit Overmod havde tiltænkt Wergeland, nod saaledes ikke Fremme. At den end yderligere forbittrede Mindretallet faldt denne Gang tilbage paa dens egne Ophavsmænd. Inden Flertallet misbilligede ogsaa flere en saadan Forfølgelsessyge, og

Wergeland vandt, hans Angribere tabte i denne Skjærmydsel. Dette Træk er betegnende. Det viser, hvorledes allerede da, i vor Folkerepresentations tidligste Ungdom, Spirerne fandtes til det Flertalstyrrani, der senere har skudt saa frodig en Vært i mange Samfund. Det viste sig derhos tillige, at Flertallet var mest forbittret paa Mindretallet, hvor dette indtog en Holdning, som Fremtiden noksom skulde godtgjøre var den sande og rigtige. Wergeland saa klart ind i Fremtiden, da han, efterat have spurgt, om Regnskabet nu var forbi, og hans Angribere derpaa havde svaret Ja, tilraabte dem: „Der kommer en større Regnskabsdag, og da haaber jeg ogsaa at kunne bestaa."

Ogsaa en anden Mand, som Flertallet var forbittret paa, Løvenskjold, havde et Sammenstød med en Modstander. En Sladdermund havde fortalt Stenstrup, at Løvenskjold havde sagt om ham, at han var en Torsk. Stenstrup røg forbittret paa Løvenskjold ude i Forsamlingens Forværelse, det ene Ord tog det andet, Stenstrup var den iltreste og gav Løvenskjold En under Øret. Der blev Spørgsmaal om en Udfordring. Denne kom dog ikke længer, end til Tanken. Men paa den anden Side forsøgte den sindige Jakob Aal forgjæves at bringe Forsoning istand mellem Parterne.

Den 19de Mai Klokken 11 mødte Rigsforsamlingen i fuldt Festskrud, for ved en smuk Høitidelighed at feire sit Samværs Afslutning. Prindsregenten, der havde meddelt, at han ikke vægrede sig for at modtage den tilbudte Krone, blev mødt og ført ind i Salen af den samme Deputation, der havde overrakt ham Rigsforsamlingens Adresse.

Han tog Plads paa en Stol, anbragt for ham i Salens øverste Ende; idet han tog Sæde, satte ogsaa Rigsforsamlingens Medlemmer sig. Hans Følge blev derimod staaende rundt omkring og bag ham.

Hans Tale lød saaledes:

„Nordmænd! Det høie Kald, hvortil Medborgeres Tillid

udkaarede Eder, er fuldbyrdet. Norges Statsforfatning er grundlagt; Nationen har gjennem Eder, sine udvalgte Mænd, haandhævet sine Rettigheder, befæstet dem for Fremtiden og, ved en viis Fordeling af Magten, sikkret Borgerfrihed og den Orden i Staten, som den udøvende Magt er pligtig og formaaende at vedligeholde.

Den for andre Stater dyrekjøbte Erfaring har lært det norske Folks Repræsentanter i lige Grad at vogte Regjeringsformen for Despotismens Kjendemærker og for Folkeregjeringens Misbrug. Dette gamle Kongerige forlanger en Konge, men han skulde i Formen ligesaa lidet som i Gjerningen være Despot, — Nei! Sit Folks første Ven og Fader bør han være. Dette venter Nationen at finde i mig, og dens Tillid er for mig et helligt Kald til, uagtet de Farer og den Møie, der vente mig, ganske at opoffre mig for Norges Held og Hæder. Med disse redelige Hensigter, og styrket ved Tro paa Gud den Almægtiges Bistand, haaber jeg at svare til denne Nationens Forventning. Jeg antager Norges Krone som en Gave af et oprigtigt og trofast Folk, et Pant paa dets Kjærlighed for mig og min Kongelige Æt.

Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Constitution og Love; Saa sandt hjelpe mig Gud og hans hellige Ord.

Min store Forgjængers, Fjerde Christians, Aand følge mig i al min Gjerning: Han var det norske Folks gode Konge og Fader. Hans Mønster skal tidligen indprentes i min elskede Søns Hjærte, og Folkets Kjærlighed skal gaa i Arv til ham; thi han skal lære at agte denne Arv høiere end Kronens Glands.

Og nu, Norges udvalgte Mænd, dets troe Sønner! besværger den Grundlov for det selvstændige Norge, som vi troligen ville haandhæve og forsvare."

Her aflagde Rigsforsamlingen Eden, hvorefter Kongen fortsatte:

„Hellig er den aflagte Ed! Du høre og velsigne den Gud!

Endnu staar tilbage at meddele Rigsforsamlingen, hvad jeg ser mig istand til angaaende Rigets politiske Stilling — en Meddelelse jeg gjerne havde ønsket at kunne give samme, forend Kronen overdroges mig, men dette Ønskes Opfyldelse er bleven mig nægtet ved Udeblivelsen af Indberetningen fra de betroede Personer, som jeg har afsendt til England og de allierede Fyrster; og paa de svenske Tidender bør jeg ei bygge nogensomhelst Gisning eller Forventning. Imidlertid er ingen Fiendtlighed udøvet eller nogen Krigserklæring af nogen Magt udstedt imod Norge. Kongen af Sverige har under 12te April erklæret Norges Kyster i Blokadetilstand, og lader udstede Kaperbreve for at opbringe alle til og fra Norge seilende Skibe; nogle Skibe ere opbragte til svenske Havne, hvorimod ogsaa trende svenske Kapere ere indbragte af norske Krydsere. Under vore Briggers Beskyttelse have betydelige Kornforraad, til Beløb af omtrent 150,000 Tønder, naaet vore Havne, og man tør saaledes med Taknemmelighed mod Forsynet anse de fleste af Rigets Egne sikrede mod Hungersnød.

Angaaende Forholdet med Danmark ser jeg mig istand til at forelægge Rigsforsamlingen nogle oplysende Aktstykker, i hvilke jeg ønsker, at den fra min Side maatte finde det norske Folks Værdighed iagttaget, tilligemed hvad jeg til denne Dag skylder en høit elsket Frænde og et trofast Folk, hvilket Folk, selv efter Adskillelsen fra Norge, viser, at det ønsker at bistaa det norske Folk af yderste Evne, og som derfor har Fordring paa enhver retsindig Nordmands Høiagtelse og Erkjendtlighed.

Saaledes sluttes Rigsforsamlingens Forhandlinger. Dog ville Præsidenterne og de øvrige Embedsmænd fungere, indtil Protokollerne med videre ere underskrevne.

Drager hjem, Medborgere! med den lønnende Overbevisning, at Enhver har handlet med det Fædrelandssind, som besjæler ham, og at Folket med Tilfredshed vil erkjende, at

Rigsforsamlingen har vist sig dets Tillid værdig, idet den har hævdet Nationens Ære og beredt dens Fremtids Vel.

Hertil ville Gud lægge sin bedste Velsignelse, om hvilken vi i Dag samlede i Herrens Tempel ville anraabe den Almægtige!"

Under denne Tale vaiede i den friske Foraarsbris det norske Flag udenfor Salens Vinduer; ved Talens Afslutning gav Salutbatteriet 81 Skud. Under Rigsforsamlingens Raab: „Kongen leve!" forlod Kristian Frederik med sit Følge Salen. Eidsvoldsmændene havde udfærdiget Konstitutionen og valgt Kongen: Konstitutionen skulde af enhver retskaffen Nordmand holdes høit og i Ære, se dem alle vanære i Graven — den Konge, de havde valgt, saa sit Kongedømme gaa til Grunde, før Aaret var omme!

Efterat Forsamlingen ifølge Tidens fattige Leilighed havde været til Kur hos den nye Konge, gik Alle til Kirke. Den herstedes forsamlede Mængde blev af Kongen hilset med de Ord: „Himlen smiler til os i Dag." Professor Leganger holdt ogsaa nu Talen over Dagens Text. Efter endt Gudstjeneste var der anrettet Festmaaltid i Præstegaardens Have, hvor det deilige Vaarveir havde tilladt Værtsfolket at dække under aaben Himmel.

Efter Tilbagekomsten til Eidsvoldsbygningen indtog Rigsforsamlingen sit sædvanlige Middagsmaaltid. For Anledningen bestod dette dog „af fire Retter Mad og slet Madeira dertil." Kongens Skaal blev drukket under stor Entusiasme og høie Tilraab; Kristian Frederik traadte strax efter ud til Forsamlingen fra det Værelse, hvor han selv spiste, takkede for den yttrede Hengivenhed og blev hilset med ny Ovation.

Den følgende Dag, 20de Mai, var Rigsforsamlingen samlet for sidste Gang. Protokollerne blev underskrevne. Men ligesaa endrægtig og samstemmig, som dens Medlemmers Navn findes Side om Side i Protokollen, ligesaa endrægtig og samstemmige var ogsaa Folkets kaarne Mænd under dette sit sidste Samvær. Al Mislyd var nu forstummet. Tidens Alvor, den store Gjerning, som var fuldbragt, Landets betænkelige Stilling, det Uvisse

i Fremtiden, alt forenede sig for at bringe de stedfunde Rivninger i Glemmebogen, udslukke Tvedragten, nærme Hjærterne til hverandre og erstatte Spænding med varmt Venskab.

Denne Stemning fandt sin rette Akkord. Fabricius, den mest humane af alle Rigsforsamlingens Medlemmer, der neppe havde vexlet et uvenligt Ord med nogen under den hele Samling, foreslog, at al Uenighed nu skulde være forbi, og alle som en forene sig til en sammensluttet Broderkjede. Og dette Forslag blev „enstemmig vedtaget"; Haand i Haand, lovende hinanden Enighed og Trofasthed indtil Dovre faldt, beseglede Folkets kaarne Mænd den Grundlov, de har givet Marv og Ben og svoret Troskab. Stor var Deres Daad, aldrig vil den glemmes!

XII.
Kong Kristian Frederiks og hans Kongedømmes Udsigter.

Den 17de Mai, Kongevalgets Dag, sendte Kristian Frederik Assessor, senere Statsraad Krohg en Takkeskrivelse for dennes Bestræbelser i Anledning af Landets Kornforsyning fra Danmark af. Denne Skrivelse er forsaavidt mærkelig, som Kristian Frederik fraraader yderligere Forsendelse nu, da Svensken var bleven saa stærk, og afslutter Skrivelsen med at underrette Assessoren om, at han den 19de vilde antage Kronen, og at dermed „Rigsdagen" var til Ende.

Den modtagne Kornforsyning og det enstemmige Kongevalg var Lyspunkter i det unge Kongedømmes Tilværelse — Skyggesiderne skulde ikke udeblive. Umiddelbart efter sin skriftlige Vedtagelse af den tilbudte Krone modtog den nyvalgte Konge atter, og denne Gang utvetydig Meddelelse om, hvorledes de udenlandske Magter vilde stille sig til ham og til hans Sag. Saalænge Begivenhederne endnu for et Par Uger befandt sig paa Afstand og i sin Udvikling, var Kongen hel modig. Den 20de Mai 1814 tilskrev han Generalmajor Staffeldt angaaende de fremmede Udsendinge, som var at vente, og gav ham Forholdsordre saavel ligeoverfor disse Udsendinge, som i Anledning af Stillingen nede ved Grændsen i sin Almindelighed. I samme Aand tilskrev han Dagen efter den danske Kammerherre og Admiral Bille.

Medens Rigsforsamlingen gjorde Grundloven istand, tilintetgjordes Kristian Frederiks Forhaabninger i England. Der taltes saavel i Over-, som i Underhuset mange fagre Ord fra

Oppositionens Mænd. Men Virkningen stod ikke i Forhold til Anstrengelsen. Regjeringen, der forlangte den indgaaede Overenskomst overholdt og Norge forenet med Sverige, seirede i Overhuset den 10de Mai med 115 mod 34, i Underhuset den 12te Mai med 229 mod 79 Stemmer. Tælles Stemmerne for og imod i begge Dele af Parlamentet sammen, staar ikke mindre end 344 mod 113, med andre Ord, Kristian Frederiks Sag laa under mod et Flertal af over Trefjerdedele af de afgivne Stemmer.

Medens dette gik for sig i England, var Omvæltningen i Frankrige fuldbyrdet. Karl Johan, som allerede oplyst, sikret Understøttelse af 30,000 Mand russiske Tropper, lovet fortsat Pengeunderstøttelse fra England, samt derhos 6 Orlogsskibe til Blokering af den norske Kyst, ilede tilbage fra Fastlandet til Sverige. Han indskibede sig, efter 21de Mai at have udstedt en Proklamation til den svenske Hær, med et hvervet Regiment i Travemünde den 25de Mai, befandt sig snart efter i Sverige og samlede der de til Raadighed staaende svenske Tropper.

Medens Karl Johan, der af de Mægtige i Europas Raad var tilsikkret Norges Krone, saaledes gjorde sig rede til at bringe den tilsikkrede Belønning i sin Besiddelse, traf den, der allerede var Besidder, de fornødne Foranstaltninger til ret at lade sin nye Herlighed skinne for alt Folk. Den 22de Mai, Aarsdagen efter sin Ankomst til det „nye Fædreland", holdt Kong Kristian Frederik Indtog i sin nye Hovedstad. Han mødtes nu Ansigt til Ansigt med Kristianias Befolkning, der maatte forventes ikke at vise Kongen mindre Kjærlighed og Hengivenhed, end den havde lagt for Dagen ligeoverfor ham som Prindsregent. Vort Folk er tilbøieligt til at tro paa Varsler. Et Par saadanne udlagdes ikke til Fordel for det nye Kongedømme: En Del af Æreporten faldt ned, strax før Kongens Indtog, og det var netop, den blev istand igjen til rette Tid; værre var det, mente man, at en Ugle sad paa vor Frelsers Kirkes Taarn og tudede, medens Kongen passerede den brøstfældige Æreport. Men de mange, som ikke troede

paa nogen Betydning af slige Varsler, fandt det saa meget betænkeligere, at den nye Konge samme Dag, som han drog ind i Hovedstaden gjennem en brøstfældig Æreport og under Uglebskrig, udnævnte hele 18 Kammerherrer og 12 Kammerjunkre.

Imidlertid gik Indtoget for sig uden virkeligt Uheld. Byens betroede Mænd modtog Kongen ved Bygrændsen, og 24 unge Piger strøede Blomster paa hans Vei. En af disse unge Piger overrakte Kongen en Krands af Egeløv som: „Fortjent Hæder“; en anden et Dokument, der indeholdt Meddelelse om og Tilbud af en Gave, sammenskudt af Kristiania Borgere, bestaaende af 52 Lod Guld, 12,550 Lod Sølv, 8,200 Rbdlr., 372 Pd. Sterl., 7½ Skpd. Kobber og endel Levnetsmidler. Som det vil forstaaes, var Gaven ikke af den Art, at den lod sig overrække in natura.

„Det hulde Kjøn“, saaledes henvendte sig den altid galante Konge til de 24 unge Piger, „forskjønner enhver Fest, forskjønner Livet, taknemmeligen skal jeg erkjende enhver Blomst, det vil strø paa min Vei.“ Mindre galant, men desto venligere takkede han Borgerskabet og de øvrige Fremmødte. „Kristiania Borgere“ sagde han, „ville mindes med mig, at dette er Aarsdagen, da jeg første Gang saa mig omringet af dem. Det henrundne Aar har været mig dyrebart, thi jeg har lært Nordmænd at kjende. I Fremtiden skal det glæde mig, hver Gang jeg kan bidrage til Eders Held.“ Til det fremmødte Militær yttrede han: „Norges Krigere; Kongen og Folket stoler paa Eder. Værer forvissede om min faderlige Omsorg, og intet skal glæde mig mer, end at se Eder lykkelige“. Ved vor Frelsers Kirke var Regjeringsraadet, der nu bar Navnet Statsraad, og Geistligheden mødte frem. Dagens Prædiken blev holdt af Biskop Bech. Derpaa oplæste denne Rigsforsamlingens Adresse om Kongevalget af 17de og den valgte Konges Kundgjørelse af 19de Mai. Efterat derpaa Biskoppen havde lyst Velsignelsen over Folk, Konge og Kongehus, tiltalte Kongen fra Kongestolen Menigheden med nogle hjertelige Ord, som hos denne fandt

høirøstet Gjenklang. Dagens Høitidelighed endte med en i Haven udenfor Kongens Bolig paa Borgernes Bekostning afholdt Folkefest.

Rundt om i Landet afholdtes Takkefester. Paabuddet om disse udgik den 19de Mai ved følgende Skrivelse fra Kongen til Biskopperne:

„Vi Christian Frederik, af Guds Naade og efter Rigets Constitution Norges Konge, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg. Vor synderlige Gunst tilforn! Rigsforsamlingens Adresse til Os af 17de Mai, og Vort aabne Brev tilligemed Kundgjørelsen af 19de Mai, tilstilles Dig herved, med Befaling at anordne udi enhver Kirke i det Dig anbetroede Stift en Takke- og Bønfest, at afholdes til Høimesse første Søndag efter denne vor Befalings Meddelelse. Ved samme Fest skal prækes over Texten i Davids Psalme den 125de, 1ste Vers, og Rigsforsamlingens Adresse af 17de Mai, samt Vort aabne Brev og bemeldte Kundgjørelse af 19de Mai oplæses, hvornæst Prækenen sluttes med en hjertelig Bøn, hvilken Du have at anordne, og i hvilken Himlens Velsignelse udbedes over det norske Folk og over Os og vor kongelige Slægt. Vi forlade Os trygt paa Gud den Almægtige, at han vil bistaa en retfærdig Sag, og udføre al Vor Gjerning til Vort elskede Folks Held og Hæder. Befalende Dig i Guds høie Varetægt. Givet paa Eidsvold den 19de Mai 1814.

Christian Frederik."

Alt dette var jo vel nok. Men Et var at blive valgt til Konge, at udstede Kundgjørelser, at anordne Takkefester, at holde høitideligt Indtog i Hovedstaden, og at glæde Folket med vakre Taler, med hulde Lader — et Andet var at holde sig fast paa den Trone, der saa let var erhvervet. Atter og atter kastede Kongen sine Blikke hinsides Havet. Til England havde han fra Begyndelsen af det største Haab, til et Omslag i England satte han fremdeles sin Fortrøstning. I London havde begge Brødrene

Anker og den over Holland sendte Konsul Konow truffet hverandre i sidste Halvdel af Mai Maaned. I Begyndelsen af Juni sendte Kongen nok en Styrke af tre Underhandlere over til England, Statsraad Nils Aal, Sorenskriver Christie og Konsul Rosenkilde. Denne Deputations Overreise havde en saare trang Fødsel. Ifølge de Indberetninger, som foreligge fra Statsraad Aal, befandt Deputationen sig i Porsgrund den 4de Juni, i Kristiansand 13de Juni, fremdeles i Kristiansand den 15de Juni, ligesaa den 24de og den 28de Juni, i Flekkerø den 29de Juni, hvorpaa den da endelig kom afsted med den engelske Brig „Shelldrake." Med Deputationen fulgte Doktor Gärtner som Sekretær, og Skibskaptein Kruse for, om nødvendigt, at benyttes som Kurer.

Ogsaa disse Affendinge havde en stormende Overreise. Deputationen ankom endelig til Leith; Havneadmiralen tillod den at gaa iland, men neppe var den i Byen, før Tolddirektøren afkrævede den Pas, og, da den fornødne Dokumentation i saa Henseende ei fandtes i Orden, tog det Løfte af den, at den skulde være at finde indtil Kl. 10 følgende Formiddag paa sit Hotel. 6 Dage varede Opholdet i Leith, hvorpaa Passene, der ved en kunstig Manøver var bragte tilveie, ankom. Til stor Overraskelse for Carsten Anker, som vidste, at den engelske Regjering havde truffet Foranstaltninger til at hindre Deputationens Nærværelse i London, præsenterede denne sig nu for ham. Men dette var ogsaa dens eneste Held. Deputationen maatte, uden sin Bagage, som var paa Veien efter den fra Leith, begive sig til Yarmouth; Befordringen did stod allerede færdig, og 24 Timer efter Ankomsten til befandt Kong Kristian Frederiks Udsendinge sig saaledes paa Veien fra London. Efter 6 Dages Ophold i Yarmouth saa Deputationen hos sig den engelske Søkaptein Bryan, der havde Ordre til at bringe den til Kristiansand eller hvilken anden sydlig norsk Havn, den maatte ønske at anløbe. Denne Gang var Overfarten heldig. Efter 3 Døgns Seilads steg Deputationen iland ved Flekkerø, begav sig derfra overland til Kristiania, hvor

dens Formand, Statsraad Aal, forlod de Øvrige for efter Kongens Ordre skyndsomt at begive sig til Hovedkvarteret paa Moss og der afgive sin Indberetning. Kong Kristian Frederik havde saaledes intet andet Udbytte af denne Foranstaltning end Ydmygelse. Den Underhaandsmeddelelse, Deputationens Formand kunde bringe Kongen fra en høitstaaende engelsk Statsembedsmand, at England muligens nok kunde skifte Standpunkt ligeoverfor Norge, hvis dette kunde udholde Kampen for sin Selvstændighed, indtil Wienerkongressen om 2 a 3 Maaneder traadte sammen, havde hverken større eller mindre Betydning end de mange andre Følelser, udtrykte i Ord, som Kristian Frederik i de forløbne Uger havde fattet Lid til.

Ogsaa et Par andre Udsendte anvendte Kongen. Saaledes formaaede han, udelukkende ad skriftlig Vei, Baron Hardenberg—Rewentlow, dansk Kammerjunker og Godseier, Søn af den preussiske Storkansler, Fyrst Hardenberg, til at arbeide for sin Sag. I sidste Halvdel af Juni og i Juli Maaned var ogsaa denne Underhandler som privat Agent i London, uden at kunne formaa noget. Endelig blev, ligeledes som privat Udsending, en i Rigsbanken i Norge ansat Funktionær, Philip Gustav Christoph Struwe, i Slutningen af Mai sendt fra Kristiania over Kristiansand og under forskjellige Gjenvordigheder videre til Amsterdam, Frankfurt am Main, Berlin og Altona, medbringende forskjellige Brevskaber, blandt andre til Prindsen af Oranien, Fyrsten af Metternich, Statskansler Hardenberg og Grev Nesselrode. Han blev senere Bureauchef i Finantsdepartementet.

Trods alle disse Udsendinge, og uagtet den overordentlige Energi, som deres Førstemand, Carsten Anker, tildels under fortvivlede Forholde, udfoldede, kom der intet Positivt ud af samtlige Kong Kristian Frederiks diplomatiske Anstrengelser. Det stod skrevet i Skjæbnens Bog, at han skulde henvises til at hjælpe sig selv.

Omtrent paa samme Tid, som Kong Kristian Frederik

afsendte den ovenfor omhandlede Deputation til England, ankom til Norge en diplomatisk Udsending fra den engelske Regjering, ved Navn Morier. Ligesom den engelske Regjering ikke anerkjendte Kristian Frederiks Udsendinge, saaledes vogtede den sig ogsaa for direkte at sende nogen officiel Diplomat til det for Tiden ubestridelig af ham regjerede Norge. Morier, en privat betroet Mand hos Lord Castlereagh, havde i det Høieste en halvofficiel Karakter som diplomatisk Funktionær, neppe nok dette. Han kom til Norge, antagelig til Kristiansand, 31te Mai, og blev strax tildelt en større Værdighed, end han tilkom. Kommandanten i denne By skaffede ham nemlig Vogn, Hest, Kudsk og Ordonnanceofficer til Kristiania, hvor han ankom 5te Juni, tog ind hos Statsraad Haxthausen og blev gjort meget mer Væsen af end nyttigt var.

Efter Alt, hvad nu vides, maa Morier karakteriseres som en Mand, der tillagde sig større Betydning end han havde, og som under sine Forhandlinger baade med Kong Kristian Frederik og med dennes betroede Raadgivere begav sig ind paa Omraader, hvor han ingenlunde var i Besiddelse af fornøden Myndighed som Talsmand for den engelske Regjering. Han førte et dobbelt Sprog. Officielt havde han at meddele, at England fremdeles ansaa sig for bundet ved de indgaaede Forpligtelser. Privat mente han, at den svenske Kronprinds ikke var nogen af England velseet Mand, og at den engelske Regjering gjerne saa ham styrtet. Det var hel naturligt, at Kongens Forhaabninger, der altid havde laant sit Lysskjær fra England, ved slige Meddelelser atter blev stærke og levende. Hvad den engelske Udsending saaledes meddelte Kongen, var i Overensstemmelse med, hvad han efter sit eget Sigende skulde iagttage ligeoverfor Landet. Hans Opgave var at oplyse Nationalforsamlingen om, at England ikke kunde bryde sin Aftale med Sverige, før dettes Overhøihed over Norge af dette sidste var erkjendt. Men, paastod han, han havde tillige at undersøge og gjøre Rede for det norske Folks virkelige Stemning,

Resultatet af Forhandlingerne mellem Kongen og Morier

var, at der allerede den 9de Juni i et Kl. 8 om Aftenen sammenkaldt Statsraad blev fattet foreløbig Bestemmelse om, at et overordentligt Storthing skulde sammenkaldes. To Dage efter, den 11te Juni, traf Kongen i et nyt Statsraadsmøde de første Forberedelser til denne Regjeringshandling, og den 13de Juni udfærdigedes Reskript til alle Overøvrigheder om Optagelse af Mandtal over de stemmeberettigede i Landet.

Svenskerne syntes ikke om Moriers Forhold i Norge. Den svenske Regjering søgte at paavirke ham ved fra svensk Synspunkt at oplyse ham om det virkelige Forhold, og sendte til den Ende en Løitnant, Grev Spens, afsted til Norge med den Opgave at træde i Forbindelse med den engelske Agent.

Morier søgte ved en Reise at gjøre sig bekjendt i Norge, medens han oppebiede nye Instruktioner fra sin Chef i England. Fra denne Udflugt vente han tilbage den 21de Juni; han tog atter ind hos Haxthausen. Efter at han havde modtaget Lord Castlerceaghs Instruktion af 28de Juni, var imidlertid Moriers Rolle udspillet. Han blev fra nu af stillet under den virkelige engelske Befuldmægtigede, Augustus John Foster, og var fra dette Øieblik ogsaa i Formen uden nogensomhelst Indflydelse paa Sagernes Gang.

Medens Kristian Frederik som Prindsregent i den første Halvdel af Mai havde afvist Udsendinge, der fra Danmark og Sverige — fra det første Land Admiral Bille og Oberst Lønborg, fra det andet Generalmajor Mörner og Oberst Sköldebrand — var afsendt til Norge for at formaa ham til at opfylde Kielertraktatens Bestemmelser og den danske Konges Befalinger, maatte han som Konge stille sig helt anderledes til Stormagternes Befuldmægtige. Foruden Englands Kommissær, ovennævnte Foster, mødte for Østerrige General Steigentesch, for Rusland Generalmajor Orloff, og for Preussen Baron Mertens. Disse Mænd ankom til Kristiania den 30te Juni. Allerede Dagen efter, 1ste Juli, havde de sin første Sammenkomst med Kristian Frederik.

Det første Indtryk lovede ikke godt for Fremtiden. De havde afslaaet Kongens Indbydelse til Taffel; uagtet Kristian Frederik modtog dem til den første Conference, omgivet af sit Statsraad, tiltalte Kommissærerne ham ikke, som en Konge skal tiltales, men kaldte ham kun „Deres Høihed."

Skulde man dømme efter Kristian Frederiks Handlesæt de nærmest foregaaende Uger, maatte man antage, at han var forberedt paa at opretholde sin kongelige Stilling. Thi det Tidsrum, som laa mellem 8de Juni, første Gang Spørgsmaalet om Indkaldelse af overordentligt Storthing var fremme i Statsraadet, og 1ste Juli, da Stormagternes Kommissærer havde sit første Sammentræde med Kongen, havde man ikke siddet med Hænderne i Skjødet omkring i Landet. Under 9de Juni havde Kongen udstedt følgende „Opfordring til almindelig Væbning af Norges vaabendygtige Mandskab:

„Vi Christian Frederik o. s. v. Gjør vitterlig: at Vi efter indkomne Beretninger om betydelige Rustninger i Nabolandet, der ikke kunne have anden Hensigt end at krænke det norske Folks Frihed og Selvstændighed, finde Os foranledigede til at opfordre Norges Sønner til Bevæbning, og til at være rede til at møde den overmodige Fiende, naar han skulde betræde Rigets Grændse; thi opfordre Vi: Samtlige Reserve-Landeværn, eller de i Reserverollerne indskrevne Mandskaber, samt alle andre vaabendygtige Nordmænd, som frivilligen ville møde til Fædrelandets Forsvar — og hvilke Nordmænd er ikke rede dertil? — have i Kompagnidistriktet paa de af Amtmanden bestemte, gjennem Fogderne bekjendtgjorte Dage, at møde ved Kirkerne udi hvert Præstegjæld, hvor Lensmanden tilligemed de i Distriktet hjemmeværende Officerer eller ældste Underofficerer af Kompagniet eller Landeværnet, forfatter og underskriver en Mandtalsliste over samtlige dette Mandskab. — Til samme Tid og Sted skal Mandskabet medbringe de Vaaben, de eie og ville betjene sig af, og bliver da tillige optegnet

hvor mange der savne Vaaben, eller hvor der til samme maatte mangle Ammunition o. s. v. Beretning herom indsendes snarest muligt gjennem Amtmanden efterhaanden som de fra Fogderne indkomme. — Hvert Præstegjelds saaledes samlede vaabendygtige Fædrelandets Forsvarere udvælge mellem sig for hver 30 Mand en Rodeanforer, som de have mest Tillid til, og disse Roders Samleplads bestemmes dernæst foreløbigen af Fogden, indtil de for hvert Bataillons- eller hvert Regimentsdistrikt senere udnævnte Autoriteters Bestemmelse om Samlingspladsen ved almindelige Opbud kan meddeles. — Samtlige disse Bevæbningsmandskaber eller Mandhusinger, som de i visse Distrikter kaldes, skulle under Vaaben til Tegn bære graae Kokarder med grøn Kant. Naar de i Krigstilfælde rykke længere bort fra deres Hjemstavn, end at de derfra kunne drage Ophold, da underholdes de af militaire Magasiner, og underordnes de ved Brigaderne kommanderende Officerer, samt bruges til Bedækning af Transporter, Bevogtning af Magasiner og Fanger, Forsvar af Defileer og ved andre Leiligheder, hvor de efter deres Vaaben og Indretning som Fædrelandets ægte Sønner kunne tjene til Forsvar af Arne, af eget Hjem, til Bevogtning for Kone og Børn, og hvorved enhver Nordmænd vil kappes om at vise Mandemod ligt Fædrenes, der aldrig ustraffet lod nogen Fiende betræde Norges lykkelige Dale."

Dagen efter sin første Sammenkomst med Stormagternes Kommissærer, eller 2den Juli, udstedte derhos Kongen ligelydende Befalinger til Generalløitnant Staffelt, Oberstløitnant Stabell og Oberstløitnant Haffner, om, hvorledes Forsvaret skulde anordnes, og traf andre i Forbindelse hermed staaende Foranstaltninger. Forudsætningen for alle disse var, at Kongen selv kommanderede som Overgeneral, og at hans Opholdssted var Hovedkvarter.

Tilsyneladende gjorde vistnok Kongen sig saaledes rede til, hvad det skulde være. I Virkeligheden var han allerede dybt inde

i Dobbeltspillet. Han optraadte med Værdighed den 1ste Juli ligeoverfor Kommissærerne — men han fandt sig i, at de kun kaldte ham „Høihed". Han vægrede sig afgjort mod at lade Fredriksten, Fredrikstad og Kongsvinger besætte af svenske Tropper; ligeledes erklærede han umulig at ville indlade sig paa, som Kongen af Danmark havde befalet ham, inden fjorten Dage at forlade Landet. Men umiddelbart efter dette officielle Foretræde havde disse samme Kommissærer, som ikke vilde kalde ham Konge, enkeltvis fortrolige Samtaler med Kongen, foranledigede af Kongen selv.

Som Resultat af disse Forhandlinger samlede Kongen sit Statsraad i sin daværende Bopæl paa Ladegaardsøen, derhos ogsaa den opløste Rigsforsamlings Præsidenter Peder Anker, Oberst Hegermann, Kommandør Fabricius og Professor Sverdrup. Tilstede var tillige Kongens Adjutant, Major Brock, og Kaptein i Marinen Holsten.

I dette Møde oplyste da Kongen de Tilstedeværende om Øieblikkets Vilkaar. Kommissærerne tilbød Vaabenhvile i 3 Maaneder, mod at Fredriksten, Fredrikstad og Kongsvinger overleveredes til svenske Tropper, og Strækningen mellem Grændsen og Glommen erklæredes for nøitralt Omraade. For sit personlige Vedkommende udtalte Kongen allerede da, at han, naar et Storthing var samlet og Landets Stilling forklaret dette, var villig til at nedlægge Kronen. Men han var ogsaa, om saa blev foretrukket, villig til at gaa i Døden for Norges Sag.

Som høist rimeligt var, erklærede de Tilkaldte, at Kongen ikke kunde gaa videre. Som man ogsaa paa Forhaand kunde vide, modsatte de sig derhos bestemt Udleverelse af nogensomhelst norsk Fæstning.

Allerede da har udentvivl Beslutningen om at gaa i Døden for Norges Sag ikke været den mest eftertragtede Udvei hos Kong Kristian Frederik. Umiddelbart efter hint Sammentræde paa Ladegaardsøen paabegyndte nemlig Kongen personlig de Forarbeider, der var fornødne for at ændre den norske Grundlov over-

ensstemmende med de Krav, som en Forening med Sverige maatte antages at stille. Disse Forarbeider drøftedes den 7de og 8de Juli i Statsraadet, hvor Generalpolitidirektør Diriks var tilkaldt, og deres Behandling blev senere, den 16de Juli, fortsat.

Samtidig, som disse Underhaandssysler indledes, var det nødvendigt at udarbeide det officielle Svar paa Kommissærernes Ultimatum af 7de Juli. Dette Svar afgaves den 13de Juli. Kristian Frederiks bedste Jeg afpræger sig i dette Dokument. Efter at have betonet, hvorledes det først og fremst er Norges og det norske Folks Sag, det kommer an paa, mindre Kongens egen, og at han er rede til at offre sin Krone for det norske Folks Vel, erklærer Kongen: For det første at ville lægge Afgjørelsen i en Nationalforsamlings Hænder; for det andet, at han er villig til at lade Landstrækningen mellem Grændsen og Glommen samt Hvaloerne og Fæstningerne Fredriksten og Fredrikstad rømme for norske Tropper, under Betingelse af, at samtlige disse Besiddelser forblive nøitrale under Vaabenhvilen; og for det tredie, at han maa forlange Blokaden hævet.

Samtidig med dette Svar tilstillede han den danske Konge, den svenske Kronprinds og den svenske Konge Skrivelser; med den sidste fulgte Forslag til Vaabenstilstand og de allerede færdige Grundtræk for en Forening mellem Norge og Sverige. Ligeledes tilstilledes Kommissærerne tvende, tildels i Overensstemmelse med denne Expedition til den svenske Konge udarbeidede Tillæg til ovennævnte Svar, samt en paa Fransk affattet Gjenpart af de med en Forening mellem Norge og Sverige for Øie udarbeidede Forslag til Forandring i den nys vedtagne norske Grundlov. Hvorledes man end dømmer om Kong Kristian Frederiks Handlesæt i disse Dage — i en Henseende skal han have norske Mænds Lov: Han glemte intet Øieblik at kræve Frihed for Norge til selv at bestemme sin Skjæbne.

Den væsentligste Del af alt dette Arbeide udførte Kristian Frederik selv.

Som et mærkeligt Træk maa her nævnes, at den, der indirekte mest støttede Kristian Frederiks Bestræbelser for at vogte Nordmændenes politiske Frihed, ikke var den frie engelske Nations, men den russiske Selvherskers Repræsentant blandt Kommissærerne. Ganske vist kunde dette Træk forklares fra ligesaa særegne Bevæggrunde, men for Norge var i Øieblikket selve Kjendsgjerningen Hovedsag, dens Bevæggrunde et Bispørgsmaal.

Allerede 15de Juli afgav Kommissærerne sit Svar, der af Kongen modtoges enten samme Dag eller senest Dagen efter. De fandt ikke i sin Helhed at kunne gaa ind paa de af Kongen opstillede Krav. Deres Afreise var bestemt til 17de, men opsattes til den 18de Juli. Den 17de havde de sin sidste Sammenkomst med Kristian Frederik før Afreisen, en Sammenkomst, der heller ikke ledede til noget Resultat.

Den 21de Juli kunde Kommissærerne i Uddevalla meddele Karl Johan Udfaldet af de i Kristiania stedfundne Forhandlinger. Karl Johan lagde Uvillie for Dagen ligeoverfor den russiske Afsending; han spurgte blandt andet denne om, hvorvidt det stod i hans Instruktioner, at han skulde tale til Fordel for en Konstitution i Norge. Denne Karl Johans Opfatning parredes forøvrigt dog med Ønsket om, at Almenheden skulde faa det Indtryk, at han havde gjort, hvad gjøres kunde, for at undgaa Krigen.

Han formaaede derfor Kommissærerne til at gjøre nok et Forsøg paa Mægling hos Kristian Frederik, erklærede, at „Alt, hvad det norske Folk med Billighed kan forlange til Betryggelse af sine Friheder og Rettigheder", satte han sin „Ære i at bevilge."

Kong Kristian Frederik havde imidlertid 21de Juli taget Hovedkvarter paa Moss. Her havde Kommissærerne, der efterkom Karl Johans Ønske, atter Foretræde hos Kongen den 28de Juli. Da de meddelte denne, at Karl Johan kun vilde indvilge Vaabenstilstanden under Betingelse af, at Kristian Frederik nedlagde Kronen, og at Kongsvinger, Fredrikstad og Fredrikstens Fæstninger blev besat af svenske Tropper, afbrødes paany Underhandlingerne

uden at have ledet til noget bestemt formuleret Resultat. Karl Johan, der dengang efter al Sandsynlighed gik svanger med den Plan at samle alle de tre nordiske Rigers Kroner paa sit Hoved, var personlig neppe utilfreds med Kristian Frederiks Afslag. Denne derimod befandt sig i en modsat Sindsstemning: For sin Æres Skyld kunde han ikke opgive sin Sag uden Sverdslag; dog, i sit Hjærte havde han allerede tabt alt Haab om et for ham lykkeligt Udfald.

Samme Dag, 28de Juli, udstedte Kongen en Kundgjørelse til det norske Folk og et Opraab til Hæren. Kundgjørelsen afsluttedes saaledes: „Vi opfordre Folket til at lægge for Dagen, at Rigsforsamlingens høitidelige Erklæring af 19de Mai, heller at ville dø end at foretrække Slavelænker, var talt i Folkets Aand! — Paa Gud og paa Vor retfærdige Sag ville Vi forlade Os trygt, og vente tidlig eller sildig Forløsning af den Almægtige, naar Vi fremdeles handle som Vor Samvittighed, Vor Eed og Pligt byder Os." Opraabet endte med følgende Ord: „Svenske Tropper have allerede betraadt norsk Grund. Hvad andet Valg end Kamp og Selvforsvar levnes os da? Med Os skulle I, tappre norske Mænd, stride for Arne, for Frihed og Selvstændighed, og gamle Norges Navn og Hæder skal haandhæves ved Eders Mandemod. Mangehaande Savn og haarde Prøvelser kunne forestaae, men i Tro paa Guds Bistand ved vor retfærdige Sag skal disse overvindes, og den Kriger, som vender tilbage fra den hæderfulde Kamp, skal dele Ære med den, der offrer sit Liv for det elskede Fædreneland. — Frihed eller Død være vort Løsen!"

Det forholdt sig, som i dette Opraab anført, — svenske Tropper havde allerede den 27de Juli sat sig i Bevægelse mod Norge. Forud for denne Aktion laa den svenske Konges Proklamation til Nordmændene af 10de Juli. Denne var besvaret fra Kristian Frederiks Side ved ovenfor nævnte Breve af 13de Juli til den svenske Konge og til den svenske Kronprinds. Paa dette Sidste modtog Kong Kristian Frederik som Svar et Brev, dateret

Göteborg den 28de Juli, i hvilket Karl Johan henviste ham til at følge sine Pligter som dansk Prinds og den danske Konges Undersaat.

Denne fornærmende Afvisning ligeoverfor Kristian Frederik personlig var en ligefrem Følge af den Tone, der gik gjennem Karl den Trettendes forannævnte Proklamation af 10de Juli. I denne siges ligeud, at Danmarks forrige Statholder, Kristian Frederik, havde forledet Nordmændene til „brødefuld Modstand"; at Norge var lovligen aftraadt til Sverige; at Rigsforsamlingen var sammensat paa en kunstig Maade, sigtende til at fremme Kristian Frederiks Planer. Om Rigsforsamlingen hedder det i Proklamationen: „Imidlertid erklære vi herved den af Prinds Christian sammenkaldte Rigsforsamling lovstridig og fornærmende ei mindre mod Vore end mod alle lovlige Regjeringers og selve det norske Folks uomtvistelige Rettigheder. Vi erklære yderligere alle Handlinger og Beslutninger, som ere udgangne i denne Forsamlings Navn eller med dens Myndighed, i enhver Henseende for ugyldige, uden Kraft og Forbindelse, samt forbyde udtrykkeligen Enhver af Vore norske Undersaatter at lyde eller efterleve dem paa nogen Slags Maade."

Ligeledes stod den fornærmende Afvisning ligeoverfor Kristian Frederik i fuld Samklang med Indholdet af Kronprinds Karl Johans Kundgjørelse til det norske Folk, udstedt i Wennersborg den 17de Juli. Denne Kundgjørelse begyndte saaledes: „Nordmænd! Naturen har bestemt Eder til at udgjøre et Folk med de Svenske, og Eders Skjæbne er fuldbyrdet, efterat Kongen af Danmark ved Freden til Kiel har afstaaet sine Rettigheder til Sverige." Og senere hedder det: „Nordmænd! Smaa Stater ere et Spil i de større Hænder. Under en egen afsondret Styrelse kunne I ikke bestaae. Den Mands Hensigt, som forvilder Eder, er paany engang at forene Norges Krone med Danmarks. Men Naturen, forenet med sund Statskonst, vil, at mellem Nordmænd og Svensker skal sluttes Venskab og Broderbaand. Det er

som Brødre de Svenske begjære at leve med Eder. Forenede og stærke ved fælles Bistand skal Sverige og Norge fra hver Side frembyde en uomstødelig Værnemur; hver for sig og adskilte skal de have alt at frygte af Andre og hverandre. Betragter England! Denne saa navnkundige Ø, grunder den ikke sin Stolthed og sin Lykke paa en lignende Forening? At Norge og Sverige skulle høre sammen, er fastsat og bekræftet af Verdens første Magter."

Krigen var saaledes uundgaaelig.

Det Tidspunkt var nu inde, da Kristian Frederik som Konge skulde indløse de mange store Ord, han som Prinsregent havde ført i Skrift og i Tale. Nu kom det ikke længer an paa at udtrykke sig vakkert, paa at føre sig smukt, paa at optræde vindende og belevent. Nu skulde Handling, bygget paa personligt Mod og selvstændig Kraft, afgjøre den nyvalgte Konges og hans Krones Skjæbne.

Et enkelt Træk fra Kristian Frederiks Forberedelser til Krigen tydede noksom hen paa, hvor ringe Udsigter han maatte have til at bringe Laurbærene hjem ogsaa som Hærfører. Der var i hans Raad Tale om allerede strax at føre Krigen over paa svensk Jordbund, men vel at mærke paa den Maade, at den franske General Lallemand skulde formaaes til at optræde som norsk Overanfører — formentlig under Kong Kristian Frederiks Præsidium. En General, der var ligesaa fremmed for norske Tropper, norske Officerer, Norge, det norske Folk og den nyvalgte norske Konge, som norske Tropper, norske Officerer, Norge, det norske Folk og den nyvalgte norske Konge var fremmede for ham!

XIII.

Krigen bryder ud.

Saa skulde da atter den unaturlige Feide mellem tvende Folk, som Naturen havde henvist til at søge Kraft og Støtte hos hinanden, bringe gammelt Nag tilbage i Sindene og væbne norske Mænd mod Angreb fra svenske Frænder.

Norge var saare mislig rustet til at møde denne Ulykke. Skibsfarten var paa det Nærmeste standset, og al Handelsvirksomhed laa nede. Kornforraadene, hvis Tilvæxt for nogle faa Uger siden hørtes saa forhaabningsfuld, viste sig i Virkeligheden at være meget smaa, mangesteds udtømte til Hungersnød. Saa mislig var Tilstanden, at endog voldelig Tagen sig til Rette forsøgtes paa flere Steder i Landet.

Hvor delte Meningerne end havde været, før Kristian Frederiks endelige Brud med Sverige, om hans Kongedømme og om det Rigtige eller det Mislige i at drive dettes Opreisning igjennem: Nu, da Lodbet engang var kastet, fylkede Landets Borgere sig om den valgte Konge. En fri politisk Forening med Sverige havde mange og mægtige Tilhængere i Landet — Tvangsbudet fra svensk Side fandt derimod alle Partier forenede til Forsvar for den paa Eidsvold gjenvundne nationale Selvstændighed. Der manglede saaledes ingenlunde paa Borgeraand, hvor meget andet Landsstyrelsen end maatte savne, da den saa sig stillet ligeoverfor Krigens Alvor.

De Forsvarskræfter, Norge kunde opstille, var ikke store. De var fordelt saaledes:

1. Brigaden Staffeldt, omtrent 8000 Mand stærk, var fordelt i Berg, Skeberg, Tune Rakkestad og Eidsberg, i den sydlige Del af Smaalenene. Dens Chef var Generalmajor Staffeldt.

2. Brigaden Hegermann, af lignende Styrke, Chef Oberst Hegermann, laa nordligere, i Sørum, Ullensaker, Eidsvold, og tilstødende Distrikter.
3. Afdelingen Krebs, kun omtrent 2000 Mand, Chef Oberstløitnant Krebs, stod i Kongsvingers Omegn, henimod Grændsen.
4. Afdelingen Rode, henimod 2000 Mand, Chef Oberst Rode, kantonnerede i Elverum og sydover henimod Fliseelven.
5. Brigaden Arenfeldt, omtrent 5000 Mand stærk, under Generalmajor Arenfeldt, dannede Reserve og var forlagt til Omegnen af Kristiania og Strøget mellem Kristiania og Drammen. En Del af Brigaden var dog, da Fiendtlighederne begyndte, allerede rykket ind i Smaalenene.
6. Afdelingen Meilænder, Chef Generalmajor Meilænder, omtrent 2000 Mand, paa Brunlagnæsjet i Omegnen af Tønsberg og i Nærheden af Valø Saltværk.
7. Avantkorpset under Oberstløitnant Stabell, ogsaa omtrent 2000 Mand stærkt, havde dannet en Bevogtningslinie fra Krogfos i Høland langs Fredrikshaldsvasdraget over Ørjebro og de trange Passer ved Strøm i Aremark til Skolbergsund i samme Præstegjæld. Til dette Korps hørte Kaptein Spørcks Detachement i Enningdalen.

Foruden disse 29,000 Mand havde Kongsvinger, Fredriksten, Fredrikstad, Akershus og Fredriksværn sine Garnisoner. Kommandoen over den hele Styrke førte Kong Kristian selv, med Oberst Sejersted som Chef for Generalstaben og Statsraad Generalmajor Haxthausen som Generalintendant.

Søværnet talte 7 Orlogsbrigger, og omtrent 150 Kanonchalupper og Kanonjoller. Af disse var 40 under Kommandør Fasting posteret ved det sydlige af Hvaløerne. Resten laa fordelt langs Kysten opover til Trondhjem fra Langesundsfjorden af.

Da den kortvarige Krig var tilende, var ogsaa de Forudsigelser, mindre begeistrede, men mer klartskuende Mænd havde

givet tilkjende, ganske og aldeles gaaet i Opfyldelse. Nordmændene viste sig da, som de med Guds Hjælp altid vil vise sig, naar det gjælder at forsvare egen Arne, modige, rede til at udholde Savn, til at bringe ethvert Offer, naar Forerne kræver det af dem. Disse Egenskaber trængtes ogsaa. Halvtomte eller endnu daarligere forsynede Magasiner og deraf følgende mislig Forpleining var ikke det værste for Soldater, som nøiede sig med tør Havre, den de selv maatte sørge for at faa malet til den aller nødtørftigste Føde. Beklædningen var ikke bedre, end Provianten; mange maatte føre egne Klæder med sig, for ikke at vise sig altfor fillede. Da den Autoritet, der stod i Spidsen for denne Gren af Forvaltningen, Generalintendant Haxthausen, for det første langtfra var sin Opgave voxen, dernæst ogsaa overlæsset med Arbeide, blev disse Forholde misligere for hver Uge, som var gaaet. Synderlig gunstigere var eiheller Betingelserne for Hærens Vaabenbrug. Ammunitionen lod meget tilbage at ønske, baade i Kvantitet og Kvalitet; Lasaretterne var mislig indrettede, idet der var Mangel baade paa Læger og Forbrugsgjenstande; ikke at tale om Finantsernes ynkelige Tilstand. Men alt dette var, hvor sørgeligt, som anført ikke det Værste. Det er hændt før, og det kunde maaske ogsaa være hændt i 1814 i Norge, at en Krig, ført under mislige Forholde, men med Fortvivlelsens Energi, kan vise Lysglimt efter Lysglimt, og Medgangen voxe til virkeligt Held. Den Respekt Heldet, fremkaldt ved saadanne Egenskaber, altid vækker hos Omgivelserne, turde maaske ogsaa have bragt en og anden af Kristian Frederiks tidligere Drømme om et Omslag hos Europas Herskere til Virkelighed. Paa sit nye Fædrelands Troskab kunde Kristian Frederik trygt stole. At dele dets Gjenvordigheder havde han ofte nok og høitidelig nok baade lovet og svoret. Men da han skulde sætte *sin* Indsats ind i det store Foretagende, han selv havde stillet sig i Spidsen for, — da der blev Spørgsmaal om *hans* Energi, ikke alene som Landets Konge, men som Hærens Fører, da vidste de, der gjennemskuede ham, at han var en slagen Mand, før han tog Sverdet i sin Haand.

Dog, eiheller denne sidste Mangel, Mangelen paa Hærførertalent hos Kong Kristian Frederik, gjorde en heldig Udgang af hans Foretagende umulig. En Mand kan være en meget dygtig Konge og paa samme Tid ubrugbar som Hærfører. Men skal han, naar Landet geraader i Krig, bevare sit Omdømme som dygtig Konge, maa han nødvendigvis forstaa at vælge Hærens Førere. Ikke engang denne Statsmandsevne viste Kristian Frederik sig i Besiddelse af. Han forgabede sig i Haxthausen og Sejersted. Den første er allerede ovenfor nævnt som en Mand, der ikke var den betroede Stilling voxen. Sejersted havde megen Theori, var efter Datidens Begreber en helt lærd Militær; men han forstod ikke at anvende disse Kundskaber paa en hensigtsmæssig Maade. I Krigen gjælder det mer, end noget andet Sted, at Theori og Praxis maa gaa Haand i Haand, om den første skal blive tilstrækkelig og rigtig udnyttet under den sidste. Idet Kristian Frederik anfortroede sig til disse Mænd, forbigik han General Staffeldt, som vistnok havde sine personlige Mangler, navnlig ikke besad nogen af de Egenskaber, med hvilke Kristian Frederik selv glimrede mest, Elskværdighed og Belevenhed, men som til Gjengjæld i 1808 havde vist, hvad han duede til, varmt var anbefalet af Prinds Kristian August, og utvivlsomt var den som Overgeneral mest skikkede. Det samme gjaldt tildels Oberst Stabell; denne havde forøvrigt neppe været at formaa til at overtage Kommandoen, uden med meget bestemte, for Kristian Frederik saarende Forbehold, eftersom han vel forstod, hvad rørte sig hos Kongen, var paa det Rene med hans Svaghed, og ingen Tro havde paa, at Kongens Villie ligeoverfor Krigen var større, end hans Evne. Foruden disse var kun Oberst Krebs tilbage af Mænd i høiere Stillinger, fra hvis Fortid man kunde slutte, at de var brugbare som overordnede Ledere. De øvrige Chefer var vistnok dygtige og hæderlige Mænd; men man vidste intet om deres Egenskaber som Førere af større Korpser.

Alt sammenlagt finder man paa den ene Vægtskaal kun

Nordmændenes Mod, Selvopofrelse og Fædrelandskjærlighed. I den anden hviler Kongens Vankelmod og Udueligheb som Overanfører, hans uheldige Valg af militære Raadgivere og Hærens mangelfulde Forsyning af Fornødenheder, ligefra Føde til Krudt og Bly.

Den svenske Hær, som rykkede mod Kristian Frederik og Norge, bestod af to Armekorps, det ene paa 20,000, det andet paa 17,000 Mand, med et Reservekorps paa 10,000 Mand. Det første af disse Armekorps førtes af Karl Johan selv og var sammensat af de fra Felttoget i Mellemeuropa tilbagevendte svenske Kjærnetropper. Dette Korps var delt i 3 Divisioner med Cheferne Generalmajor Posse, Generalløitnant Sandels og Generalløitnant Boye. Hver Division var atter delt i 2 Brigader. De sex Brigadechefer var Generalmajor Schultzenbein, Generalmajor Lagerbring, Generalmajor Brøndstrom, Oberst Reutersköld, Oberst Bergenstråle og Generalmajor Hederstjerna. Det andet Armekorps, som i længere Tid havde dækket Grændsen mod Norge, førtes, som tidligere nævnt, af Feltmarskalk General von Essen. Det bestod af 2 Divisioner, med Chefer Generalmajor Mørner og Generalmajor Rosenblad. Ogsaa hver af disse Divisioner var delt i 2 Brigader; Brigadecheferne var Oberst Platen, Oberst Hay, Oberst Klingsport og Oberst Gahn. En detacheret Brigade under Oberst Eck stod som Observationskorps paa Grændsen ved Jemteland. Chef for Generalstaben var den fra Gustav den 4des Afsættelse bekjendte General Adlercreutz. Som Generaladjudant for de indre Anliggender forrettede Generalmajor Sparre, for det ydre Generalmajor Bjørnstjerne. Landshøvning de la Grange var Generalintendant.

Den svenske Hær var saaledes meget større end den norske; den var i alle Henseender efter Datidens Forholde vel udrustet, og, hvad ikke var det mindst vigtige, den bestod for en væsentlig Del af krigsvante Soldater med øvet Befal og en Overanfører, som havde Verdensry.

Den svenske Flaade talte 4 Linieskibe, 4 Fregatter, endel

Brigger og 70 Kanonchalupper. Med den alderstegne Kong Karl den Trettende, der var Sømand fra tidligere Dage, som Overbefalingsmand, førtes Flaaden af Admiral, Statsraad Puke. Denne Flaade løb ud fra Strømstad 26de Juli, og tog uden Modstand Hvaløerne i Besiddelse. Thi den norske derstedes stationerede Sømagt, der kun bestod af de 40 Kanonbaade under Kommandør Fasting, havde allerede den foregaaende Dag efter Befaling fra Kristian Frederiks Hovedkvarter trukket sig tilbage til Kristianiafjordens vestre Side. Fra svensk Side var saaledes Felttoget aabnet allerede 26de Juli med Besætttlse af norsk Teritorium uden paa samme at møde væbnet Modstand.

Dette Tegn paa Svaghed skulde meget snart følges af et andet. Udenfor Fredrikstad Fæstning ligger en Ø, Kragerøen. Denne Ø forsvaredes af den norske Oberstløitnant Hjermann med 1200 Mand. Tidlig den 3die August nærmede den svenske Flaade sig Øen; den landsatte henimod 6000 Mand i tre Afdelinger. Den første Afdeling under Oberst Wirsén førte paa 27 Kanonslupper 2000 Mand Landgangstropper og 300 Baadsmænd med Artilleriet. Den anden under Oberstløitnant Bruncrona bestod af 1900 Mand Landgangstropper og 200 Baadsmænd. Den tredie Gruppe havde 4 armerede Barkasser og 8 armerede Slupper med 300 Volontører og 800 Baadsmænd. Nu var dette ganske vist en stor Overmagt. Men større Overmagt end denne maatte søges hindret fra at landgaa som Fiender; hertil kom, at Krageroens Beliggenhed og Beskaffenhed egnede sig for et energisk saadant Forsøg. Oberstløitnant Hjermanns Pligt var til det yderste at dække Fredrikstads Fæstning, hvis Nøgle Krageroen var, ved saavidt muligt at hindre Fiendens Landgang. Men Hjermann gjorde intet for at opfylde sin Pligt. Han slog ikke fra sig. Da han saa Overmagten nærme sig, trak han sig bort med sine Folk, og overgav, uden at have en Mand saaret, end mindre falden, uden Sværdslag det vigtige Punkt til Angriberen.

Ligesom Krageroen var Fæstningens, saaledes var Fæst-

ningen Glommens Nøgle. Det gik underligt til med denne Fæstning. Istedetfor at sætte den i bedst mulig Forsvarsstand, var den med Flid forsømt. Man har sagt, og det synes, at man ikke har sagt det saa aldeles med Urette, at Kristian Frederik bevidst og med Hensigt gav efter i et af sine vankelmodige Øieblikke og svækkede Fæstningens Forsvarskraft. Det Formaal, Kongen derved vilde opnaa, kunde ikke være noget andet, end ved en uheldig Begyndelse af Krigen saa meget hurtigere at se den uheldig ført til Ende og sig selv ude af den vanskelige Stilling, han havde bragt sig i. Forholder dette sig saa — og der foreligger mange flere Grunde til at antage denne Mening, end til at forkaste den — da var det jo en høist eiendommelig Maade, paa hvilken Kristian Frederik begyndte at vove Liv og Blod for sin Krone, for sin Ære og for Norges Selvstændighed.

Sikkert er det, at Fæstningen, Dagen for Hvaløerne blev besat, var berøvet en Del af sit svære Skyts. Oberst Mechlenburg var Kommandant umiddelbart før Krigen brød løs. Han havde Ben i Næsen, han var ærekjær og gjorde kraftige Forestillinger mod at man tog Skytset bort fra Fæstningen med en nær forestaaende Kamp for Øie. Kongen følte sig fornærmet ved Kommandantens Skrivelse; han gav ham et Svar, der saarede den hæderlige Officer og bragte denne til at forlange Afsked. Allerede i Februar havde Kristian Frederik fra sin Trondhjemsreise, dateret Toten, paalagt Oberst Sejersted at inspicere Fredrikstad og lade transportere „Sager af Værd" til Akershus. „Skulde Mechlenburg", saaledes skrev den daværende Prinds, „have tabt Hovedet, kan General Staffeldt suspendere ham." Men, som man ser, den kjække Oberst havde baade Hovedet i Behold og Hjertet paa rette Sted. Sin Afsked fik han. Den ledige Post blev tilbudt Oberst Hals. Denne betænkte sig paa at gaa ind i en Stilling, som Oberst Mechlenburg havde anseet for uholdbar. Men, saa fortælles det, hans Ven Major Brock, der var Kongens Adjutant, skal da have bortryddet hans Betænkeligheder ved at

yttre for ham, „at det ikke vilde blive Spørgsmaal om Fæstningens Forsvar.“ Da han havde overtaget Kommandantstillingen, fik han, i fuld Overensstemmelse med disse Ord fra Major Brocks Mund, Ordre til at søge, forsaavidt han maatte kapitulere, at frelse Garnisonen. Dennes Styrke var 1200 Mand.

Da Svenskerne saa let var blevne Herrer over Krageroen, ilede de med paa denne at opkaste Batterier mod Fæstningen. Samtidig angrebes den fra Søsiden af de svenske Kanonbaade. Nu viste sig Følgen af, at Fortet Isegram, som ovenfor nævnt, var berøvet sine svære Kanoner. Da disse var borte, lykkedes det de svenske Kanonbaade at komme helt hen til Fæstningen. Kanonerne skulde ei heller blive til Nytte paa noget andet Sted. Skipperen, som fandt Udløbet spærret af den svenske Flaade, seilede op til Sannesund med Kanonerne. Der blev de sikkert fortøiede paa Havsens Bund.

Kl. 4 om Morgenen den 4de August begyndte Svenskerne sin Kanonade baade fra Fartøierne og fra Batterierne paa Krageroen. Allerede Kl. 8, fire Timer efter, heisede Oberst Hals Parlamentsflag. Kl. $7^1/_2$ Eftermiddag samme Dag havde Fienden taget Fæstningen i Besiddelse. Den Kurer, som blev afsendt for at melde Kristian Frederik Fæstningens Fald, krydsede den Kurer, som Kongen, da han blev vidende om Krageroens Overgivelse, havde afsendt for at beordre Fæstningen afstaaet til Fienden.

De Mænd, der aabnede dette Felttog paa en saa lidet hæderlig Maade, havde ikke samme Skjæbne. Hjermann benyttede sig af den Leilighed, som aabnedes ham ved kongelig Resolution af 5te Mai 1815, ifølge hvilken kun de Officerer skulde sættes under Tiltale, der selv ønskede deres Forhold afgjort ved Dom. Han fritog sig selv for saadan Renselse og henskjød sig under Kongens Naade. Hals derimod, hvis største Feil maaske var, at han for tidlig gav efter for Tanken om at skaane Byen for unyttige Lidelser, idet han troede „at burde opoffre sit militære Ry for Menneskehedens Stemme“, og som efter alle Beretninger

opførte sig kjækt den Stund, han kjæmpede, blev dømt fra Liv og Ære for Fæstningens Overgivelse. Han blev dog benaadet og beboede siden en liden Eiendom i Trygstad.

Kapitulationen undertegnedes paa norsk Side af Hals, paa svensk Side af Overadjutanterne Klint og Sköldebrand.

Kapitulationsvilkaarene var: 1) Fæstningen Fredrikstad med Kongsten og alle dertil hørende Værker og Forstæder overgives med Kanoner og Forraad til H. M. Kongen af Sveriges og Norges Tropper Kl. 7 i Dag Eftermiddag. 2) Garnisonen overgiver sig til H. M. Kongen af Sverige og Norge. 3) Alle saavel Militaires som andre Indbyggeres Eiendomme skal respekteres, og ingen Krigskontribution eller andre Paalæg skal paalægges Indbyggerne, men de skulle have de Rettigheder, som Kongen af Sverige og Norge høitideligen har lovet Norges Indbyggere. 4) Paa en halv Mil nær Fæstningen skal Stilstanden række indtil Kl. 8 om Aftenen.

Da Svenskerne rykkede ind i Fæstningen, var af Besætningen kun tilbage 1 Officer, 18 Underofficerer og 188 Menige. De øvrige havde allerede i al Stilhed sneget sig bort. De Tilbageværende fik drage til sine Hjemsteder, efter at have afgivet det Løfte, under denne Krig ikke mer at tjene mod Sverige. De blev ikke vel modtagne i sine Hjem; paa Tilbagereisen til disse var de endog tildels udsatte for Mishandling, uagtet de som lydige Menige og Underordnede jo ingen Skyld havde i den dem overgangne Forsmædelse. Deres Befal overgav Fæstningen, de havde kun at lystre Ordre. At de ikkedestomindre forhaanedes af sine Landsmænd, viste noksom, at disse var bestemt paa at værge sig med Næb og Klør mod den indrykkende Fiende.

Denne Seir kostede Svenskerne kun 7 Døde og 12 Saarede. Et ganske betegnende Vidnesbyrd om Beskaffenheden af den overordnede Ledelse viser den Kjendsgjerning, at paa samme Tid, som Kurer var paa Veien fra Hovedkvarteret for at paabyde Fæstningens Overgivelse, rykkede en Bataljon af Arenfeldts Bri-

gade frem til dens Undsætning. Da Svenskerne rykkede ind i Fæstningen, ankom Bataljonen til Gaarden Kniple, der ikke er mer end henved to Kilometer fjernet fra dens Volde.

Til Kommandant i den erobrede Fæstning blev Oberstløitnant Cederstrøm udnævnt. Den svenske Konge Karl den Trettende havde fra Linieskibet Gustav den Store været Tilskuer under Kampen. Han besøgte Fredrikstad, hvor Karl Johan allerede den 7de August havde taget Hovedkvarter, to Dage efter, den 9de August. For ham saluterede da 112 erobrede Kanoner. Snart efter forlod han Norge og overlod Sagernes videre Skjøtsel her i Landet ganske i Kronprinds Karl Johans Hænder.

I en senere afgiven Embedserklæring ytrer Forsvarsplanens Forfatter, Sejersted, at Angrebet paa Krageroen vist kun var en Demonstration, forat lokke den norske Hær ned mod Kysten og saaledes lette Hovedangrebet gjennem Rakkestad, men da Demonstrationen lykkedes over al Forventning, forandrede Fienden den til et virkeligt Angreb. Demonstration eller ikke, ligeoverfor denne Sejersteds Forklaring er Svaret ligetil. Naar Krageroen og Fredrikstads Fæstninger var Noglen til Glommen, var det kun ligefrem Pligt at lade de Tropper, der var anbetroet Forsvaret af disse Punkter, holde dem mod Angriberne af yderste Evne.

Krageroens og Fredrikstads Fald fremkaldte ogsaa en Forbittrelse, som gjenløb over det hele Land. „For veik ser Du ud til at blive Norges Frelsermand", saa fortalte jo Rygtet, at den gamle Kjærring oppe i Gudbrandsdalen havde hilst Kristian Frederik. Spaadommen begyndte allerede at gaa i Opfyldelse. Var den danske Fyrste bestemt til at bringe Skam over det Folk, hvis Hjemstavn han saa ofte og saa entusiastisk havde kaldt sit Fædreland?

Thi med den Forklaring, at det jo var godt, at Besætningen blev sparet, og at Fredrikstads Forsvar ikke hørte med til den lagte Plan, lod selvfølgelig ingen sig nøie. Besætningen havde kapituleret og var prisgiven mod Løfte om ikke mere at tage

Del i Krigen. Fredrikstad var et altfor vigtigt Punkt, til at det ikke i og for sig burde forsvares. Den daarligste af alle Gjerninger var et Forsvar kun paa Skrømt, som det, der nu havde fundet Sted. Det var en sørgelig Indledning af Krigen.

XIV.

Kampen ved Lier og ved Matrand.

Den Styrke, Oberstløitnant Krebs havde under sin Kommando, da Krigen brød ud, bestod af

1000 Mand fra Akershusiske Skarpskytterregiment,
400 — „ Søndenfjeldske Skiløberbataljon,
750 — „ 2det Trondhjemske Infanteriregiment under Major Stang,
½ trepundigt Fodbatteri samt 4 Regimentskanoner, og et Kompagni eidsvold-næsiske ridende Jægere, tilsammen i det Hele omtrent 2300 Mand.

Disse Tropper kantonnerede i Odalens og Vingers Præstegjeld, paa begge Sider af Glommen.

Fra Sverige førte Hovedveien fra den svenske Station Marast over Grændsen forbi den norske Station Magnord og derpaa forbi Midtskog, Kongetorp, Aabogen og Lier til Glommens østre Bred ligeoverfor Kongsvinger. Over Glommen fandtes dengang ingen Bro, kun et Færgested, ved Traastad. Dette forsvaredes fra selve Kongsvinger Fæstning og fra tvende Redouter, anlagte lige ved Færgestedet. Veien gik gjennem skovbevoxet, tildels stærkt kuperet Terrain. Som Forsvarsstillinger paa samme kan mærkes Gjennemgangen ved Kongetorp mellem Malmerbjerget og Aklangensø, ved Aabogen mellem Malmerbjerget og Vrangselven, og den befæstede Stilling ved Liergaardene. Stillingerne ved Kongetorp og Aabogen var dog udsatte for at omgaaes ad østenfor Hovedveien liggende Sideveie. Afstanden fra Grændsen til Kongsvinger efter Hovedveien var noget over femti Kilometer.

Paa denne Hovedvei mod Grændsen havde Krebs skudt

sin Bevogtning frem til Midtskog Kirke, og derhos udsat Posteringer paa de nævnte Sideveie.

Paa samme Tid, som det norske Forsvar førtes saa elendig ved Fredrikstad, skulde Nordmændene gjenoprette den der tabte Hæder ved under den energiske Oberstløitnant Krebs med Næb og Klør at forsvare Grændseovergangen foran Kongsvinger.

Mod Oberstløitnant Krebs rykkede Generalmajor Gahn frem. Hans Brigade bestod oprindelig af 8 Bataljoner, der tilsammen talte noget over 4000 Mand Vermlændinger og Vesterbotninger; af denne Styrke havde dog Generalmajoren maattet afgive endel før Fremrykningen mod Grændsen. Han var ikke ukjendt i Norge; i Krigen i 1808 var han blevet fanget af Nordmændene ved Trangen.

Generalmajor Gahn rykkede over Grændsen Natten mellem 31te Juli og 1ste August; Kl. 3 om Morgenen indløb Underretning til de norske Forposter om, at Svenskerne havde passeret Magnord. Denne Melding sendtes strax til Oberstløitnant Krebs, som havde samlet sin Styrke ved Lier den foregaaaende Dag.

Allerede da havde nemlig Oberstløitnanten sikker Kundskab om det forestaaende Angreb. En norsk Løitnant, Bay, hvis Fader boede paa Gaarden Magnord, havde tilligemed flere andre lokalkjendte Mænd i længere Tid kunnet besørge paalidelige Efterretninger om Svenskernes Bevægelser til den norske Befalhavende; i de sidste Dage af Juli forlod han Magnord og drog tilbage til Afdelingen, hvor han meldte sig til Tjeneste. Han kunde da oplyse Oberstløitnant Krebs om, at Bønderne i Eda Sogn havde faaet Ordre til at holde sig færdige til Transportskyts, og at Gahns Indfald i Norge saaledes var nærforestaaende.

Bay maatte forøvrigt lide meget for sin Dristighed som Speider. Da Svenskerne drog tilbage over Grændsen efter mislykket Angreb, brændte de Faderens Gaard. Mange Aar senere reiste Bay over Grændsen til et Marked i Vermeland, blev

kjendt, anfaldt og alvorlig mishandlet af endel svenske Soldater. Han frisknede dog til igjen, avancerede efter Tur til Kaptein, og bevilgedes, da han gik af som Pensionist, fuld Gage for de Tjenester, han havde gjort Fædrelandet i 1814.

Svenskernes Fortropper naaede Midtskog Kirke og Matrand Bro omtrent Kl. 5 om Morgenen den 1ste August. De geraadede strax i Ildfegtning med de norske Forposter, hvilke veg for Overmagten, og i god Orden gik tilbage i Stillingerne ved Kongetorp og Aabogen. Dette Tilbagetog ledendes af Kapteinerne Engelhart og Cusen; under samme tabtes 7 Mand Døde og Saarede. Oberstløitnant Krebs var hurtigst mulig ilet frem til sine Forposter; strax efter hans Ankomst ophørte Fægtningen. En ung svensk Befalingsmand, ved Navn Lagerberg, der var skudt af en norsk Sidepostering, blev umiddelbart efter Fægtningens Ophør efterspurgt ved en svensk Parlamentær.

Krebs trak nu sine Forposter tilbage helt foran Stillingen ved Lier. Denne Stilling, der laa i en Afstand fra Kongsvinger af omtrent 6 Kilometer, dannedes af Høidedraget mellem Fuskersøen og Tarvensøen. Dens Udstrækning i Fronten var noget over 900 Meter. Bag høire Fløi beherskedes den hele Stilling af en tildels skovbevoxet Høide; Stillingen strakte her sin Flanke nedtil Fuskersøen. Venstre Fløi faldt i bratte Bakkeskraaninger ned mod Tarvensø og mod dennes Afløb i Vingersøen. Foran Stillingen laa en omtrent 400 Meter bred, tildels sumpig Eng; foran denne igjen hævede sig et skovbevoxet Høidedrag. Den eneste Vei, der førte ind i Lierstillingen, var forannævnte Hovedvei fra Sverige, der laa over sidstnævnte Høidedrag og langs den vestlige Bred af Tarvensø, dog adskilt fra samme ved en steil og skovbevoxet Styrtning, og kom op i Stillingens venstre Fløi lige ved Gaarden Lier.

Gaarden Liers store Bygninger egnede sig fortrinlig som Støttepunkt for Forsvaret. Desuden var langs Stillingens Front anlagt Forskandsninger saavel for Artilleri, som for Infanteri.

Et Par Hundrede Meter foran Stillingens Front laa en lukket Forskandsning. Stillingen var saaledes besat: Akershusiske Skarpskytterbataljons og den kombinerede Jæger- og Skiløberbataljons Hovedstyrke stod fordelt langs Stillingens Front, Artilleriet stod ligeledes i denne, i venstre Flanke samt med et Par Kanoner i den lukkede Forskandsning. I denne stod ogsaa en Afdeling Jægere under den unge Løitnant, senere Generalmajor Theodor Broch. Eidsvold-næsiske ridende Jægerkompagni og Bataljonen Stang stod som Reserve dækket bag Liergaardens Bygninger.

Generalmajor Gahn fortsatte den 2den August sin Fremrykning mod Lier. Ved Midtskog efterlod han halvanden Bataljon, med Opgave at dække hans Retraitevei. I Anledning af nogle Fanger sendte han samme Dags Formiddag en Parlamentair til Oberstløitnant Krebs, som medbragte den Beskeb, at Generalmajoren snart vilde have den Fornøielse personlig at hilse paa Oberstløitnanten. Saa sikker var han paa Seiren.

Ved Femtiden samme Dags Eftermiddag skred den svenske Styrke til Angreb. De skovbevoxede Høider foran Stillingen forsøgtes besatte og paa samme Tid rykkede Afdelinger frem mod begge Flanker. I 1808 var det paa denne Maade lykkedes Svenskerne at trænge ind i Lierstillingen. Denne Gang gik det ikke saa. Flankeangrebene blev strax modtagne med kraftig Ild, og maatte opgives. Op paa de skovbevoxede Høider naaede nok Svenskerne; men derfra og over den forannævnte Eng, som laa mellem Høiden og Stillingen, var det umuligt for dem at komme. Vel aabnede Generalmajoren en kraftig Ild fra den Del af Høiden, som laa nærmest Hovedveien, mod den lukkede Forskandsning; men Besætningen i denne led ikke Tab af nogen Betydning. Den svenske Befalingsmand skred derpaa til Storm paa Forskandsningen. Gjentagne Forsøg blev gjort paa saaledes at komme i Besiddelse af dette vigtige Punkt; intet af dem lykkedes. Medens denne Kamp stod paa, lod Oberstløitnant Krebs en Del af Bataljonen Stang rykke frem fra sin Reservestilling til et Punkt bagenfor

Forstandsningen, fra hvilket Angriberne truedes i Flanken. Generalmajor Gahn kom nu paa det Rene med, at han med den Styrke, han raadede over, Intet formaaede ligeoverfor Stillingen; istedetfor personlig at hilse paa Oberstløitnant Krebs, tiltraadte han derfor Kl. 9 efter 4 Timers Kamp sit Tilbagetog.

Dele af det Infanteri, der laa i Forstandsningen, under Løitnant Broch, og af Rytteriet under Vagtmester Thesen forfulgte Svenskerne, indtil Forfølgerne blev beskudte fra et Par Kanoner, som Generalmajor Gahn, for at dække Retræten, havde ladet kjøre op paa en noget tilbageliggende Høide. De vendte tilbage til Lier med 10 Fanger.

Oberstløitnant Krebs tabte i denne Kamp 26 Døde og Saarede. Om end Beretningerne om Fiendens Tab var overdrevne, er det ingen Tvivl om, at de var meget større.

Generalmajor Gahn trak sig tilbage til Malmer, og fortsatte den følgende Dags Eftermiddag Retraiten til Midtskog.

Paa Moen ved Matrand og Midtskog samledes nu den svenske Brigade, i det Hele en Styrke af 2400 Mand med 6 Kanoner. Den 4de August modtog Oberstløitnant Krebs Underretning om, at den svenske Brigade den paafølgende Dag havde til Hensigt at gaa tilbage over Grændsen. Han besluttede sig strax til at gaa angrebsvis tilværks. Samme Aften, den 4de Kl. 10, brød han op med sine 3 Bataljoner, det halve Batteri, de 4 Regimentskanoner samt 50 ridende Jægere og gik frem efter Hovedveien mod Midtskog. Kl. 11 fik han fra en af Bønderne i Omegnen sikker Meddelelse om, at Generalmajor Gahn allerede tidlig paa Eftermiddagen havde sendt sit Train med Bedækning til Skotterud, 5 a 6 Kilometer bagenfor Midtskog, hvor det skulde overnatte.

Oberstløitnant Krebs traf da hurtig sine Dispositioner.

Vel Halvdelen af sit Infanteri sendte han over Gaarden Bramhus, for paa en af Sideveiene at naa frem til Skotterud. Den saaledes detacherede Styrke havde Ordre til at bemægtige sig

Fiendens Train og derpaa falde Gahns Hovedstyrke i Ryggen, saasnart Krebs med sine øvrige Tropper havde tvunget denne til at gaa tilbage fra Midtskog.

Med disse sine øvrige Tropper fortsatte derpaa Oberstløitnant Krebs sin Marsch efter Hovedveien, for over Kongetorp og Malmer at angribe Fiendens Front, og over Skindpingrud og Matrand hans venstre Flanke.

Angrebet kom overraskende for Svenskerne. Just, som Reveljen gik i deres Leir ved Firetiden om Morgenen den 5te, blev Svenskernes Bevogtningstropper saa hurtig trængt tilbage, at deres Hovedstyrke neppe fik den fornødne Tid til at ordne sig for at møde Angriberen. Efter en Times Strid maatte Generalmajor Gahn gaa tilbage efter Hovedveien langs Vrangselvens østlige Bred. Tilbagetoget foregik under stadig Fægtning, men fra Begyndelsen af i god Orden. Snart indløb Melding til Gahn om, at Trænet var angrebet ved Skotterud; han maatte saaledes uopholdelig sende Forstærkning og selv paaskynde sin Marsch derhen. Nordmændene gik imidlertid ogsaa paa med forøget Energi; Kampen blev staaende ved Skotterud, hvor Gahn maatte gjøre Front til to Kanter. Han havde imidlertid fundet en heldig Stilling for sit Artilleri, og dette tilføiede Nordmændenes Artilleri ikke ubetydelige Tab, indtil det lykkedes Krebs at faa en Afdeling Jægere saa langt frem mod Svenskernes Artilleristilling, at de kunde skyde Kanonbetjeningen ned. En af Kanonafdelingerne tabte saaledes næsten hele sit Betjeningsmandskab. Under Artilleriets derpaa følgende Retræt tog Nordmændene en Kanon.

Kampen gik nu for en stor Del over til Haandgemæng. Fienden havde skudt bort sin Ammunition, gik, for at skaffe sig Luft, gjentagne Gange paa med Bajonetten, men kastedes lige saa ofte tilbage. I sin Rapport siger Krebs om denne Episode af Kampen, at „en mere grusom og hidsig Affære paa begge Sider end denne kan næsten ikke ansees trolig mellem tvende saa ubetydelige Troppekorps.“ De norske Soldater gik med hensynsløst

Mod sine Fiender ind paa Livet og greb paa gammel national Vis under Haandgemænget ikke sjelden til sine Knive.

Det kunde have gaaet værre med Generalmajorens Brigade, end Tilfældet blev. Den Del af den norske Styrke, der havde angrebet Trainet, og som faldt Svenskerne i Ryggen, spredte sig formeget. Den havde tilsidst kun en tynd Skytterlinie paa selve Hovedveien. Det berettes, at Landshovding Eichstedt, der fulgte Generalmajor Gahn for at ordne Styrelsen i de norske Distrikter, som man ventede Generalmajoren skulde erobre, gjorde denne opmærksom paa Nordmændenes Uforsigtighed. Landshovdingen faldt kort efter dødelig saaret. Gahn brød imidlertid gjennem paa det svage Punkt og undslap efter Hovedveien med Størstedelen af de nærstaaende svenske Tropper. Resten søgte at undkomme til Siderne; nogle trængte ned til Gaustadsøen, som de forsøgte at komme over paa det Flaademateriale, de forefandt; saaledes blandt andet Taget af en Laave. Nogle af disse druknede. Af Resten blev de fleste dels skudte, dels fangne.

Nordmændene var saa udasede af den forcerede Marsch og af den heftige Kamp, at de kun lidet var istand til at forfølge den flygtende Fiende. Det lykkedes derfor Generalmajor Gahn med noget af sin Brigade at vende tilbage til Eda, hvor han efterhaanden samlede de øvrige Rester. Det var imidlertid paa et hængende Haar, at han paany skulde være blevet afskaaren. Af Brigaden Hegermann var nemlig 3 Jægerdivisioner sendt frem paa Veien over Mangenfjeld for at virke mod Generalmajor Gahns Forbindelseslinie med Sverige. De kom til Magnord Bro en halv Time, efterat Gahn under sin Retræt havde passeret den.

I denne Kamp skal Svenskerne have havt flere Hundrede Døde og Saarede; Oberstløitnant Krebs havde over Hundrede. Af norske Officerer var Kaptein Flor, Løitnant Colbjørnsen, Løitnant Norgreen og Løitnant Theodor Broch saarede, Løitnant Colbjørnsen af to Bajonetstik.

I sin Rapport siger Oberstløitnant Krebs blandt andet:

„Ved Attaquens Ende havde faa af Folkene mere Ammunition tilbage, næsten hvert andet Geværlaas var brøstfældig og Folkene saa udmattede, at mange af dem neppe var istand til at slæbe sig tilbage." Rapporten slutter saaledes: „Jeg vover underdanigst paa det kraftigste at anbefale til Deres Majestæts allerhøieste Naade samtlige Herrer Officerer og Mandskaber, hvilke jeg ved denne Leilighed har havt den Ære at kommandere. At anbefale nogen enkelt i Besynderlighed kan jeg ikke, saa som samtlige kappedes med den umiskjendeligste Iver og Anstrængelse for at opfylde alt, saaledes som det egner kjække Nordmænd, og kan Udfaldet af Dagens Foretagende vidne nok herom."

De fangne Svensker udgjorde 12 Officerer, 4 Læger, 1 Præst, 1 Regimentskvartermester, 1 Auditør, 2 Regimentskommissærer, 1 Feltrevisor, 1 Mønsterskriver, 1 Lensmand, 25 Underbefalingsmænd og 223 Menige. Derhos faldt hele den svenske Brigades Train og med dette dens Krigkasse i Nordmændenes Hænder. Krigskassen var betydelig, men kom desværre ikke de Seirende tilgode. Den blev stjaalet, trods den ved det erobrede Train satte Bevogtning. Rygtet vil vide, at Ransmændene havde anbragt Kassens Indhold hos en Kjøbmand i Kristiania. Denne anstillede sig imidlertid, da Tyvene senere vilde have Pengene udleverede, ubekjendt med det Hele. Den i Sagen anstillede Undersøgelse bragte ikke Klarhed i Sagen. Sikkert er det, at vedkommende Kjøbmand i kort Tid blev en rig Mand.

Om end Træfningerne ved Lier og ved Matrand som Krig betragtet er smaa Begivenheder, for os Nordmænd var de dog af stor Betydning. De viste, at Kjærnen i det norske Folk var frisk og sund, og at Landet i sin Helhed ikke kunde ventes undertvunget, selv med betydelig Overmagt, i ethvert Fald ikke uden efter haardnakket Modstand. De havde derfor ogsaa stor Indflydelse paa de Vilkaar, under hvilke de endelige Forhandlinger om en politisk Forening mellem Norge og Sverige om faa Uger atter skulde gjenoptages.

XV.

Kampen om Glommen nedenfor Øieren.

Atter gjenlød Vaabengny i Egne, der havde været Vidne til saamange forbittrede Sammenstød mellem den skandinaviske Halvøs Nabofolk. Det 2det svenske Armekorps gik, omtrent samtidig med Angrebet paa Krageroen og Fredrikstad, gjennem Enningdalen over Grændsen; 17000 Mand under Feltmarskalk Essen truede atter Fredrikshald og Fredriksten.

Det første Stød tog Kaptein Spørck med en liden Forpostafdeling, tilhørende Oberst Stabells „flyvende Korps", da han blev angrebet af Generalmajor Brändström, der havde Befaling til at trænge frem saa langt og saa hurtigt, som Omstændighederne tillod. Spørck søgte, selvfølgelig forgjæves, at nægte den aldeles overlegne Angriber Overgangen over Tistedalselven. En svensk Afdeling under Major Cronhjelm fandt et Vadested paa Nordmændenes venstre Fløi, og tvang dem, efter nærved 2 Timers tapper Modstand, i hvilken Forsvarerne bortskjød saagodtsom al sin Ammunition, til at trække sig tilbage. Alene Leirdølerne havde 27 Mand Døde eller saarede.

Veien til Fredrikshald laa nu aaben. General Vegesack med 6000 Svensker rykkede frem efter den og indesluttede Fredriksten. Spørck drog sig tilbage over Hveden paa Sydsiden af Femsøen tilbage til Kjølfjeldene paa Søens Vestside.

Spørcks Retraite for Overmagten gjorde ogsaa Oberstløitnant Butenschøns Stilling uholdbar. Det var hans Opgave med Jægerkorpset og en Afdeling Skarpskyttere, at modsætte sig Svenskernes Fremkomst over Svinesund. Han maatte, for ikke at blive indesluttet, den 1ste August paa Morgensiden forlade sine Stillinger

og gaa tilbage. Paa 17 Pontonner slog Svenskerne Bro over Sundet, og paa denne rykkede den 2den August 20000 Mand svenske Tropper, anførte af Karl Johan personlig, over. Korpsets Artilleri og Rytteri fulgte efter under Kommando af Generalmajor Posse.

Paa Veien til Hafslund bød dog Butenschøn Fienden, der fulgte ham i Hælene, Spidsen. Mellem Fiendens Fortropper under Oberst Bergholz og Butenschøns Afdeling blev der ved Diestad, strax nordfor Ingedals Kirke, en haardnakket Kamp. 500 Nordmænd forsvarede sig her mod en lige indtil 3000 Svensker voxende Overmagt. Kjæmpende drog Butenschøn sig derpaa tilbage til Sækkeland, omtrent midt mellem Hafslund og Rakkestad.

Medens disse mindre norske Troppeafdelinger efter Evne opfyldte sin Pligt og kun veg for Overmagten, viste Kristian Frederik sin Mangel paa militært Overblik ved i Frastand at være hel modig i urette Tid. Han var misfornoiet, erklærede han, med at Stillingerne ved Tistedalselven og Svinesund saa snart var opgivne; han glemte, at han selv som Overgeneral bar Ansvaret for deres utilstrækkelige Besættelse. Han gav nu Staffeldt Ordre til, understøttet af Stabell, fra Sporcks Retraitestilling i Kjølfjeldene at angribe de tvende af Svenskerne tagne og af dem nu besatte Overgange, „hvis han var Fienden overlegen". Uagtet Stabell i en Skrivelse til Kongen af 3die August erklærede det umuligt at udføre Kongens Ordre, blev dog en af de Hovedanker mod Staffeldt, der tvende Aar senere bragte Hoiesteret til at dømme ham fra Livet, at denne Ordre ikke var efterkommet.

Den staffeldtske Brigade trak sig, da Angrebet som umuligt var opgivet, efter Kongens Befaling tilbage til Rakkestad. Den forenede sig der med Hegermanns Afdeling. Den saaledes samlede Styrke var omtrent 15000 Mand, der var fordelt langs Bodalselven, ved Sækkeland og paa Veien til Degernæs.

Kristian Frederik havde nu sit Hovedkvarter paa Rakkestad

Præstegaard. Han havde den 3die August holdt Statsraad i Moss og der tilsyneladende taget en bestemt og kraftig Beslutning. Der skulde nu blive Alvor i Legen. „I Tilfælde“, saa lød Kongens Diktamen, „at vi skulle falde i Fiendens Vold eller træffes af en fiendtlig Kugle, da skal Generalmajor Sejersted som Kongens Generaladjutant føre Kommandoen over Armeen.“ Nu som altid skrev og talte Kristian Frederik saare vel. Om Morgenen den 5te August red han langs sine Troppers Rækker, opflammede dem med sin Veltalenhed og lod dem mundtlig, som tidligere skriftlig, vide, at „om denne Haand synker i Kampen, skal Generalmajor Sejersted tage Overanførslen.“

Planen var at trænge Vegesack tilbage og undsætte Fredriksten. Alle var rede til at følge Kongen.

Medens hans Freidighed var paa sit Høieste, brød pludselig en voldsom Regnskur løs over den. Kristian Frederik og hans Stab søgte Tilflugt i en Lade. Hans Adjutanter skulde just bringe Ordre om at gjøre sig færdig til Kamp til de fjernere liggende Troppeafdelinger, da Kongens Stridslyst med engang kjølnedes. Efterretningen om Fredrikstads Fald var indløben. Efter Skinnet at dømme kom denne Efterretning aldeles overraskende og nedslaaende over Kongen. Adjutanterne blev standsede. For faa Øieblikke siden var hans Feltraab: „Frem“; nu kom Løsenet, og det lød: „Tilbage.“

Ingen har let for at tro paa noget Alvor i alt dette. Den samme Kristian Frederik, der blev saa nedslagen over Fredrikstads Overgivelse, havde jo for ikke ret mange Timer siden været fuldkommen fortrolig med, at Kommandanten kun havde at overgive Fæstningen og forlade den.

Selv Generalmajor Sejersted, som havde sin Styrke i Defensiven, blev Kongens forandrede Dispositioner et vel stærkt Stykke. „Skal der ikke prøves Slag her, saa ved jeg ei, hvad herefter skal udrettes“, udbrød han. Uvillien over Tilbagetoget var almindelig. En af Bergenhusingernes Kompagnichefer, Kaptein

Holck, sagde ligeud til den Officer, der overbragte Ordren om Retraite, at han „ei brød sig om saadanne Ordres". Kun med Nød og Neppe fik Kristian Frederik de Tropper, som nys med Jubel havde hørt Befalingen om Fremmarsch mod den indtrængende Angriber, til at lystre, da han vilde have dem til at vende Fienden Ryggen. Var Kongen vægelsindet, da det gjaldt om at gaa frem, var han dog bestemt nu, da han vilde tilbage. Dette Forsæt satte han, trods den Uvillie, det vakte, igjennem. Brigaden Hegermann gik tilbage over Glommen ved Onstadsund — mellem Trygstad og Spydeberg Kirker. De bergenhusiske Feltbataljoner og Batteriet Møller, hvilke Tropper nu stod under Staffeldt, gik over Elven ved Gronsund i Nærheden af Eidsberg Kirke og tog Stilling i Raade, mellem Hafslund og Rakkestad. Hans Opgave var at forsvare Isebroen, der førte over den vestlige Arm af Glommen mellem Raade og Tune, og samtidig at dække den Vei, der kommer fra Kjølbergbroen.

Paa Glommens østre Bred fandtes nu af norske Tropper kun Fredrikstens Besætning, der var omringet af svenske Afdelinger under General Suremain, Oberstløitnant Stabells saakaldte flyvende Korps paa henved 3000 Mand og norske Jægerkorps under Butenschøn. Butenschøn havde, fulgt af Sandels, under stadig Strid trukket sig tilbage til Sækkeland, i det vestre Dalføre fra Hafslund opover til Rakkestad. Der befandt hans Afdelinger sig om Aftenen den 5te August.

Stabell dækkede den foran omtalte Tilbagegang over Glommen. Han besatte Broen ved Bjørnestad, tæt ved Rakkestad Kirke, med et Par Kanoner og af Infanteri, foruden Kanonernes Bedækning, med et Kompagni af norske Jægerkorps, Leirdølerne og Spørcks Division.

Den svenske General Vegesack angreb den 6te August Stabells Forsvarsstilling. Da han saa sig istand til samtidig at slaa Bro over Elven paa begge Sider af Stabells Stilling, udenfor Rækkevidden af dennes smaa Kanoner, og over disse Broer

førte to Bataljoner Infanteri, medens 4 svenske Sexpundere var de norske Kanoner overlegne, maatte Stabell efter en Par Timers Kamp romme Forsvarsstillingen. Hans Tilbagetog dækkedes dog af den tililende bergenhusiske Skarpskytterbataljon og 2 Kompagnier af Jægerkorpset; ved at tage Stilling tilhøire for Rakkestad Præstegaard lettede de Stabells Retraite til Mysen og Onstad Sund. Efter at have opfyldt denne Pligt, gik Undsætningsafdelingerne tilbage til Fladestadhøiderne; her standsede de tappre Jægere en hel Time den overlegne Fiende. Stadig stridende drog de sig derpaa tilbage til Grønsund.

Under denne hidsige Forpoststrid var de norske Soldater ikke alene Angriberne saa underlegne i Antal, men derhos udmattede, forsultne, og, hvad var det Værste, kun slet væbnede. Kaptein Fleischer klager i sin Rapport, dateret 7de August, over det slette Krudt. Han anfører i denne, at Svenskernes Geværild føltes i Afstande helt til 800 Skridt, medens de norske Kugler ikke gjorde synderlig Virkning udover 200.

Ved Tronborg Kirke i Eidsberg blev Stabell indhentet af de under Generalerne Cederstrøm og Vegesack forenede svenske Troppeafdelinger, hvorfor han, efter at have vexlet nogle faa Skud med den aldeles overlegne Forfølger, kastede sig ind i Trygstad. Ved Tvedten, nær Trygstad Kirke, satte han sig i Forsvarsstilling, samlede sine Folk, trak til sig Afdelinger fra Ørjebro og fra Rødenæs. Ligesaa fik han Understøttelse fra Krebs, der ved dette Tidspunkt havde vist Gahn tilbage og slaaet ham ved Matrand, og hvis kjække Karle var rede til en ny Dyst.

De forenede svenske Generaler angreb imidlertid ikke denne Stilling. De forandrede Marschretning og rykkede ind i Askim for ved Onstad Sund at passere Glommen.

Her havde de norske Afdelinger slaaet en Pontonbro over Elven, som forsvaredes fra Forskandsningerne ved Langenæs. Den 8de August rykkede de svenske Generaler frem mod disse, og

mødtes af Hegermanns Brigade, som den 9de August Kl. 4 om Morgenen geraadede i Strid med de længst fremskudte Dele af det svenske Korps, en Bataljon Wermlændinger og en Bataljon Vestgoter. Disse veg for Hegermanns Angreb, fik dog strax betydelige Troppedele til Understøttelse, og blev derved stærke nok til at standse Hegermann for derpaa at trykke ham tilbage i Forskandsningerne. Disse angrebes af General Vegesack, der forsøgte at storme dem; under dette Sammenstød faldt Artilleriløitnant Hauch paa Brystværnet. Hegermann modtog under Kampen mundtlig Befaling fra Kongen om ikke at slaaes — men da var det for sent at standse Striden. Hegermann opildnede sine Folk, det svenske Angreb blev slaaet tilbage, og Svenskerne maatte lægge en halv Mil mellem sig og Forskandsningerne.

Opfyldt af letforstaaelig Glæde begav Hegermann sig tilbage over Broen og søgte Kongen, der var ankommen til Spydeberg Præstegaard. „Vi have seiret, Deres Majestæt", tilraabte han Kristian Frederik. Han, der jo „før skulde se sin Haand visne, før det norske Folk skulde opgive sin Selvstændighed", svarede: „Min Gud, Hegermann, vil De opoffre 2 Bataljoner". I dette Dieblik fortes Hauchs Eftermand, Løitnant Ramm, og nogle saarede Soldater forbi. „Min Gud, er jeg Skyld i alt dette", raabte den tappre Konge. Og da det saa begav sig, at nogle Mandskaber, hvis Skud troedes fugtige, afskjød sine Geværer for at lade dem paany, tænkte Kristian Frederik, at Svensken atter var løs. Han gav Ordre til Forskandsningernes Rømning og Broens Afbrydelse. Med al mulig Føie karakteriseres denne Krigsførelse af samtidige Berettere som „elendig".

Kongens Befalinger modtoges med stor Forbittrelse. Generaladjutant Borkenstein, der forgjæves gjorde indtrængende Modforestillinger, udbrød fortvivlet: „Det er forbi". Ved Kongens Foranstaltninger hindredes Nordmændene fra at drage Fordel af en af de faa lykkelige Tilskikkelser under dette Felttog.

Men Befalingen maatte efterkommes. Forskandsningerne

blev forladt. De Kanoner, som ikke hastig nok kunde bringes tilbage over Broen, delte Skjæbne med Isegrims Brumbasser og sænkedes i Elven. Kongens Energi rettede sig nu mod den ulykkelige Bro. „Hug Broen istykker", raabte han. Snart drev dens Dele nedover Strømmen. Da Svenskerne den paafølgende Morgen rykkede frem, fandt Forskandsningerne rømmede og Stillingen forladt, troede de ikke sine egne Øine.

De vendte sig nu atter mod Stabell. Tre svenske Generaler, Vegesack, Boye og Cederstrøm, 10,000 Mand Infanteri, 3 á 400 Mand Rytteri og 10 Sexpundere fortes fra tre forskjellige Kanter mod ham. Med sine 3000 Mand forsvarede han sig, saa længe han kunde, mod denne Overmagt, men maatte derpaa rømme Tvedtenstillingen og efterlod 200 Fanger i Fiendens Hænder.

Disse uophørlige Tilbagetog virkede i høi Grad demoraliserende paa Stabells Tropper. Blottede for Mad, fillede og slet væbnede gik Disciplinen tilgrunde blandt dem. Kun med Møie lykkedes det den dygtige Chef at opretholde saa megen Mandstugt, at han fik sit Korps over Glommen ved Fedtsund. Her indtog han paany Forsvarsstilling for at dække denne Overgang og Elvens Passage ved den strax nordenfor liggende Blakjer Skandse.

Major Schrøder, der med sin Afdeling stod i Tune, havde til Opgave at forsvare Overgangen over Sannesund nedenfor Sarpen. Da General Mørner havde bemægtiget sig Dele af den nordenfor Fredrikstad liggende Rolfsø, truedes Schrøder med at blive afskaaret, og hans Stilling blev uholdbar, efterat Oberst Adlercreutz havde sat sig i Bevægelse for at tiltvinge sig Sannesundsovergangen og anlagt de til Opnaaelse af dette Formaal fornødne Batterier. Da Schrøder derhos var svækket ved atter at have maattet afgive Tropper, sendte til hans Understøttelse, maatte han den 9de August gaa tilbage til Isebro, der fra den anden Side af Øen fører over Glommens vestlige Arm, og derpaa, efter tapper Modstand, ogsaa opgive denne Stilling. Svenskerne var nu i Besiddelse af den hele Ø.

Da Svenskerne gjorde sig istand til at gaa over Glommens vestre Løb ved Kjølberg Bro — mellem Rolfsøen og Onsø — lod General Arenfeldt denne afbryde, hvorpaa han indtog Forsvarsstilling paa den modsatte Elvebred, ved Kjolberg. Her blev et Batteri anlagt. Svenskernes første Angreb, 9de August, blev afslaaet. Den følgende Dag undersøgte Karl Johan, ledsaget af sin Søn Oscar og Stab, Nordmændenes Forsvarsstilling. Generalmajor Mørner beordredes derpaa til at forcere Overgangen. Natten mellem 13de og 14de August gik en Afdeling af Livgrenaderregimentet og Bahus Regiment dels paa Tømmerflaader, dels svømmende, over Elven 1/4 Mil søndenfor Nordmændenes Stilling, anført af Oberst Skøldebrand. Den saaledes over Elven komne Styrke førtes strax til Angreb; da andre svenske Afdelinger, forsynede med Artilleri, snart saa sig i Stand til at rykke frem over den i en Fart udbedrede Kjølberg Bro, maatte Nordmændene, efter energisk Modstand, rømme sin Stilling. Deres Tilbagetog foregik kjæmpende og med god Orden. Under dette blev Skøldebrand, der søgte at forfølge de vigende Nordmænd, truffet af en Kugle i Benet.

Mørner ledede, uagtet syg, det hele Angreb. Da det var lykkedes, overlod han Kommandoen til Oberst Hay.

Kl. 1 Eftermiddag stod endnu Arenfeldt ved Ørmen i Onsø, 1/4 Mil nordenfor Kjølberg Bro. For at vinde dette Terrain havde den svenske Styrke tiltrængt 13 Timer.

Arenfeldts Brigade indtog derpaa Stilling ved Stromshoug, vestenfor Carlshus og Raade Kirke. Den øvrige Del af den norske Styrke samledes i Svendalsfjeldene mellem Vandsjø og det vestre Udløb af Glommen.

Den svenske Roflotille havde fulgt Landarmeens Bevægelser. Slevigsbatteriet opgaves feigt af sin Chef og Onsøen faldt i Angribernes Hænder.

Mellem Øiern og Søen var Glommen nu i Svenskernes Magt. Dette Resultat skyldtes for en stor Del deres Overlegenhed

i Tal, Udrustning og Bevæbning. At det gik saa hurtig fremad med de svenske Operationer, seede i sin Helhed, havde tilvisse mindre sin Grund i den dygtige Ledelse fra svensk, end i den slette Overanførsel paa norsk Side. Krebs handlede selvstændig og nægtede afgjort Fienden at trænge frem over Glommen ved Kongsvinger. Paa denne nordlige Del af Krigsskuepladsen hævdede Nordmændene med Hæder sin Jordbund og drev den indtrængende Angriber tilbage. Søndenfor Dieren førte Kristian Frederik Kommandoen og Resultatet blev derefter. Kongsvinger fri — Fredrikstad erobret og Fredriksten overgivet!

Under den her i Korthed skildrede Kamp optraadte Karl Johan med stor Klogskab. Fangerne gaves ikke alene fri; de sendtes hjem, vel forsynede med Fødemidler, saa de kunde fortælle sine Landsmænd, hvorledes de havde det meget bedre efter Fangenskabet, end før Kampen.

XVI.

Hvorledes Grundloven blev reddet.

Den Klogskab, Karl Johan i disse Dage viste, indskrænkede sig ikke alene til Krigførelsens Anliggender. Han søgte ogsaa at fremme sit Maal, Unionens Oprettelse, under fredelige Forhandlinger.

Forhenværende Statsraad Tank og Præsten Hount, der havde været Medlem af Rigsforsamlingen, indfandt sig som Sendebud fra den svenske Kronprinds i Kristian Frederiks Hovedkvarter paa Spydeberg Præstegaard, og fremlagde der den 7de August følgende Forslag fra Karl Johan til en Forening mellem Norge og Sverige:

1. Vaabenstilstand,
2. Antagelse af den paa Eidsvold givne Grundlov, med de Forandringer, som et indkaldt Storthing i Anledning af Unionens Stiftelse maatte samtykke i,
3. Storthingets ufortøvede Sammenkaldelse ved Kristian Frederik, Regjeringens Overgivelse i Statsraadets Hænder og Kristian Frederiks Afreise fra Norge.

I disse Vilkaar finder man Betingelser, som Karl Johan selv tidligere havde forkastet. Flere Omstændigheder havde samvirket til dette Omslag i Karl Johans Anskuelser; blandt disse maa nævnes den Seir, Krebs gjentagende havde vundet over Gahn, og det Indtryk, som den danske Konges dybt nedslagne Sindsstemning havde frembragt hos de Raadende paa Wienerkongressen — en Meblidenhed, der naarsomhelst kunde finde Udslag i Handlinger til Danmarks Fordel.

Kristian Frederik holdt Dagen efter, 8de August, Statsraad paa Spydeberg Præstegaard. I denne Raadslagning deltog Rosenkrantz, Sommerhjelm og Jonas Collett, og som tilkaldte Sejersted og Hegermann. Begge disse afgav den Erklæring, at den norske Hær efter al Sandsynlighed ikke vilde kunne hindre Svenskerne fra at trænge frem til Landets Hovedstad. Efter Haxthausens Meddelelse havde Hæren kun Proviant til Midten af Maaneden, fraregnet 4000 Tønder Korn, der var oplagt paa forskjellige Kanter.

Det Valg, der stod til Buds, var efter dette lidet tvivlsomt. Eftersom Karl Johans Forslag paa det Nærmeste faldt sammen med de tidligere forgjæves optrukne Grændser for en Overenskomst, kunde ingen Indvending af nogen Vægt reises mod at forelægge samme for et overordentligt Storthing. Da Fredrikstad var i Svenskernes Hænder, Fredriksten indesluttet og udsat for Bombardement, maatte derhos Statsraadet tilraade Antagelse af den tilbudte Vaabenstilstand.

Kristian Frederik anbetroede Tank Skrivelser saavel til den svenske Konge som til Karl Johan. I disse gav han sine nye Følelser og Stemninger Udtryk. Nu var hans Ønsker rettede paa at faa Blokaden hævet, Grundloven hævdet og en Vaabenhvile, der tillod Storthingets Sammentræde, istandbragt. For at opnaa dette tilbød han sig i nævnte Skrivelse at nedlægge Kongeværdigheden i Storthingets Hænder.

Allerede 10de August besvarede Karl Johan det til ham rettede Brev. Han forsikrede, at han skulde gjøre alt for at fremme det norske Folks Frihedskrav. Dette Svar affendte han med sin Adjutant, Toll; men den følgende Dag forlod ogsaa Generalmajor Bjørnstjerna Karl Johans Hovedkvarter og begav sig til Moss, hvor Kristian Frederik nu befandt sig.

Samme Dag saa Bjørnstjerna sig istand til at affende en Kurer til Karl Johan, der medbragte Ordlyden af Kristian Frederiks tilsigtede Tronfrafigelse.

Den 13de August samlede Kristian Frederik sine Raadgivere

om sig paa Moss. Til dette Møde var ogsaa M. C. Falsen, Diriks, Sverdrup og Christie indkaldte. Kongen skildrede Landets farlige og sin egen vanskelige Stilling og erklærede, at han var bestemt paa at nedlægge sin Kongeværdighed i Storthingets Hænder. Han dannede en sørgelig Modsætning til de Raadgivere, der var samlede om ham, og som alle følte, hvorledes han Intet havde gjort for at indløse sine store Ord. Under en privat Samtale med Sverdrup beklagede han alt det Blod, som var flydt. Hertil bemærkede Sverdrup saare træffende, at Nationen slet ikke beklagede, at der var flydt for meget, men tvertimod for lidet Blod. Det kongelige Svar herpaa var, at Kristian Frederik grædende kastede sig ned paa en Sofa!

Collett, samt Aal, der var vendt tilbage fra sin Englandsreise, fik det Opdrag at underhandle videre med Bjørnstjerna. Paa dette Punkt af Forhandlingerne reiste Aal Modstand: „Efter alt, hvad der er foregaaet, kræver Kongens egen, ikke mindre end Nationens Ære et afgjørende Slag". De øvrige Raadgivere erklærede sig enige heri med Aal. Kristian Frederik, der nu var ligesaa bestemt paa at undgaa Krigen, som han tidligere havde omtalt denne bittre Nødvendighed med høitravende Ord, bøiede sig tilsyneladende for denne Mening. Han sendte Ordre til Arenfeldt om at holde Stand og om muligt tilbageerobre det saa letsindig offrede Fredrikstad. Mannsbach var Ordrens Sendebud — den kom ikke længere, end paa Papiret. Der er liden Tvivl om, at den tilbagekaldtes af Kristian Frederik selv. Skin, Skin og atter Skin!

Men naaede Ordren ikke sit direkte Maal, havde den en betydningsfuld indirekte Virkning. Aals Betænkeligheder mod at paatage sig det foran nævnte Hverv som Underhandler var, om ikke hævede, saa dog betydelig formindskede. Sammen med Collett indfandt han sig i Bjørnstjernas Kvarter hos Kjøbmand Gude paa Moss. De Forhandlinger, der fandt Sted mellem disse Mænd, var af større Betydning for Norges Fremtid, end mange

Foliosider af Kristian Frederiks Resolutioner og Haandskrivelser. De var kortvarige, men indholdsrige, og som deres Resultat blev følgende Punkter med fuld Enighed slaaet fast:

1. Vaabenstilstand,
2. Krigens Ophør,
3. Blokadens Ophævelse,
4. Et overordentligt Storthings Indkaldelse,
5. Den svenske Konges Anerkjendelse af Norges Grundlov, efterat de Forandringer, som Foreningen med Sverige gjorde nødvendige, i samme var foretagne.

Som Sagerne nu stod, var disse Punkter Hovedsporgsmaalet. Krigsbegivenhedernes Gang var ved Kristian Frederiks Vankelmodighed paatrykket et Løshedens Stempel, der efter hele sit Præg maatte stille Spørgsmaalet om Krigstilstandens Forhold i anden Række. Under disse Omstændigheder havde Fredrikstens Overgivelse liden Betydning. Allerede under 5te August var Fæstningens Kommandant, gamle Ohme, der forsvarede den med en Besætning af 800 Mand, af Oberst Anckarsvärd tilstillet skriftlig Opfordring om at overgive Fæstningen. Han truede Ohme med, at denne ellers „efter dens Fald" vilde „blive behandlet som Rebel, og som saadan blive hængt". „Skyd væk", raabte Gamlingen til sine Folk, „jeg er en udlevet Mand og maa alligevel snart dø". Efterat Underhandlingerne paa Moss var tilende blev Fæstningen af Næstkommanderende, Eidsvoldsmanden Oberst Petersen, overgiven til Svenskerne. Det er saaledes ikke sandt, at Fæstningen blev „tagen". Den blev paa høieste Befaling udleveret. Karl Johan besøgte Fæstningen, hvor General Vegesack nu var udnævnt til Kommandant, den 18de August; da han med sin Stab gik forbi det Sted, hvor Karl den Tolvte faldt, blottede alle sine Hoveder.

Foruden Spørgsmaalet Fredrikstén, der løstes paa denne Maade, var det andet militære Anliggende, som nødvendig maatte bringes i Orden under Mæglingen, hvilken Linie foreløbig skulde

trækkes mellem begge Hære, den saakaldte Demarkationslinie. Idet Fredriksten, der var kringsat af Svenskerne, overgaves, blev Skillet mellem begge Hære bestemt saaledes, at enhver af dem forøvrigt beholdt sit. Hovedstadens Befolkning og det snart sammentrædende Storthing forskaanedes derved for Synet af svenske mod Nordmænd væbnede Soldater ved Byens Grændser — en Fordel, der ingenlunde var uden Betydning.

I det Hele kan det med Sandhed siges, at de tvende norske Underhandlere, tiltrods for en kleinmodig og forsagt Konge, opnaaede at frelse Landets Hæder og Hærens Ære. Den foreløbige Overenskomst blev strax forelagt Statsraadet til Prøvelse og af samme vedtagen. Konventionen og Vaabenstilstanden til Moss af 14de August blev derpaa underskreven af Aal og Collett paa norsk, Bjørnstjerna og Generalløitnant Sköldebrand paa svensk Side. Denne Sidste, hvis Søn nys er omtalt under Beretningen om Striden ved Kjølberg Bro, havde ikke havt Bjørnstjernas aabne Syn for det virkelige Sagforhold. Saaledes havde han hos Karl Johan gjort Indvending mod at gaa ind paa Blokadens Ophævelse. Karl Johans Svar er at mærke. „Hvad“, udbrød han, „vil De, at jeg skal udsulte en Nation, som jeg siden skal regjere over!“

Saavidt var man altsaa kommen. Nu var Spørgsmaalet, hvorvidt Karl Johan vilde vedtage den Overenskomst, som Kristian Frederik i Spidsen for sit Statsraad havde billiget. Det Tvivlsomme var, om Karl Johan, efter den Vending, Krigen i de sidste Dage havde faaet, vilde gaa ind paa den optrukne Demarkationslinie. Det stod ikke til at nægte, at begge Hære søndenfor Øieren derved stilledes jevnbyrdige, medens Kjendsgjerningen var, at Svenskerne her stadig var gaaet frem, Nordmændene tilbage. Det er ikke at undres over, at navnlig Kristian Frederik, der havde vist særlig Iver for at faa sin Hær til at retirere, havde et stærkt Indtryk af denne Kjendsgjernings Tilstedeværelse. Alt hos ham samlede sig nu i det ene Ønske: At komme vel bort fra den hele

Stilling. Han traf ogsaa sine Forholdsregler derefter. Han befuldmægtigede sin Adjutant, Stabschefen Broch, til at fastholde Konventionen, selv om ikke den norske Fordring paa Demarkationslinien blev indrømmet, og gav ham denne Fuldmagt i et egenhændig skrevet, særskilt Dokument.

Den 14de August om Aftenen forlod Broch Moss og blev den paafølgende Morgen i Fredrikstad modtaget af Karl Johan, af dennes Søn Oscar og af Officerer af den svenske Stab, alle iforte Paradedragt. Karl Johan kjendte Broch fra tidligere af og havde nu en længere Forhandling med ham i Enrum. Broch, som følte, hvilken Vægt der efter Omstændighederne laa paa Demarkationsliniens Fastsættelse, bragte snarest ske kunde under Samtalen denne paa Bane. Han forestillede Karl Johan, hvor nødvendigt det i den fælles Interesse var, at det norske Krav her blev opfyldt. Med den ham eiendommelige Livlighed svarede Karl Johan, at han ofte nok havde lagt for Dagen, at han vilde en mindelig Overenskomst. „Det er nu", yttrede han, „engang min Natur, at naar Nogen gaar mig et Skridt imøde, saa avancerer jeg ti".

Norges Kart laa udbredt paa Bordet. Karl Johan gik, heftig gestikulerende, frem og tilbage over Gulvet. Broch gjorde ham ærbødigen opmærksom paa, hvor liden den Del af Norge var, som Svenskerne havde inde, mindede om, at intet Slag endnu var leveret, at Norge var et Bjergland, let at forsvare, og at Nordmændene med dette for Øie havde fordelt de Fødemidler, der endnu var i Behold.

Nu blussede det franske Blod op. „Jeg vil kjøre mine Kanoner op mod Eder i Eders Bjerge", raabte Kronprindsen. „Saameget værre for Artilleristerne", svarede Broch. Da Karl Johan studsede over dette Svar, tilføiede Broch med Varme: „Eders Høihed ønsker en fredelig Overenskomst med Norge, og De vil begynde med at udsætte dets Arme for Skam"! „Selv Soldat, skulde jeg udsætte Armeen for Skam . . . aldrig"!

svarede Kronprindsen. Da greb Broch Anledningen til at forklare, hvorledes det dog maatte ansees for Vanære, at den norske Hær forlod sine Stillinger, uden at have gjort noget alvorligt Forsøg paa at forsvare dem.

Brochs Ytringer havde en dobbelt Baggrund. I sin Forklaring over, hvorledes Hæren maatte blive haardt bedømt, om den gik tilbage uden yderligere Sværdslag, faldt han sammen med Aal i dennes Opposition mod Kristian Frederik under Statsraadsmødet paa Moss. Her gjaldt det den militære Honør. Men Brochs Udtalelser om Norges Beskaffenhed og hans Paavisning af, hvorledes det som et Bjergland, og i hin Tid et lidet tilgjængeligt Bjergland, var let at forsvare, altsaa i samme Grad vanskeligt at angribe, var ligemeget Udtryk for Borgernes, som for Officerers Følelser. De rammede Spørgsmaalets Kjærne, og i denne indesluttedes ikke alene Hærens Ære, men ogsaa Nationens Hæder og Landets Selvstændighed. Den samlede Nations Modstandskraft mod ydre Vold vilde først komme for Dagen, naar Kampen om Fædrelandets Jordbund var forplantet til dets Indre.

Karl Johan aabnede Døren og forlangte Skrivesager. Derpaa bekræftede han sin Indrømmelse af det norske Krav. Med denne Bekræftelse i sit Værge drog Broch, ledsaget af Karl Johans Adjutant, Stjerncrona, til Fredriksten for at beordre Fæstningens forannævnte Overgivelse, hvorpaa han vendte tilbage til Moss. Efter Kristian Frederiks Ordre meddelte han i Skrivelse af 17de August det norske Statsraad, at Kronprinds Karl Johan havde bifaldt Vaabenstilstanden og accepteret den reserverede Demarkationslinie.

Den endelige officielle Ratifikation af Konventionen til Moss fulgte den 18de August, efterat Karl Johan havde hørt de tilstedeværende svenske Generalers Mening, blandt dem ogsaa Essens, som han i Skrivelse af 15de August i den Anledning havde kaldt til sig fra Hafslund.

Den 30te August udstedte derpaa Karl XIII fra Uddevalla

en Kundgjorelse, der bekræftede alle de af Kronprinds Karl Johan trufne Dispositioner, ifølge hvilke

„Kongeriget Norge skal, uden at ansees som erobret og underlagt Land, for Fremtiden udgjore en fri og med Sverige uafhængig Stat, samt forhverve den nuværende norske Statsforfatning, efterat de for begge Rigers Forening uomgjængelige Modifikationer og Rettelser derudi have faaet Sted, lovlig Beskyttelse".

Kristian Frederiks Sindsstemning var nu saare nedtrykt. Under 16de August skrev han til Staffeldt, at han „var syg af Bekymring". Al Mandighed hos ham var borte. Samme Dag, som han sendte Staffeldt denne Meddelelse om sin Sindstilstand, udstedte han følgende Kundgjorelse til det norske Folk:

„Nordmænd!

Da vi efter Oplosningen af eders Forbindelse med Danmark overtog Styrelsen af Norges Anliggender, var det for at hindre, at Borgerkrig og Partiaand skulde sonderslide eders elskede Fædreland. Eders Onske kaldte os til Norges Throne; vi fulgte eders Kald; eders Tillid og gode Sag fordrede vor Deltagelse. Vi besluttede at underkaste os enhver Opofrelse for at føre eder hine Goder imode. Vel oinede vi Farer, som i en ulige Kamp truede med at tilintetgjore eders og vort Haab; men vi kunde umuligen fatte, at Europas mægtigste Stater vilde forene sig for at undertrykke et ædelt og uskyldigt Folk, hvis billige Onsker var Frihed, og hvis eneste Attraa var Uafhængighed. Imidlertid lode Sveriges mægtige Bundsforvandte os ved deres Sendebud erklære, at Norges Forening med Sverige var uigjenkaldeligen besluttet. Det er eder bekjendt, at vi vare villige til at opoffre en personlig lykkelig Stilling, naar et sammenkaldt Storthing fandt, at det kunde berede Folkets Held, men det er eder ogsaa bekjendt, at de Vilkaar, som da bleve tilbudne for en Vaabenstilstand, vare af det Slags, at vi ikke kunde antage dem forend Krigslykken blev provet, idet de vare stridende mod Grundloven. Vi

maatte saaledes beklage, at vore redelige Bestræbelser for at undgaa Krigen i Norden blev frugtesløse. Norges udstrakte Grændser og Søkyster havde gjort det nødvendigt at fordele Tropperne. Sverige rustede sig med Anstrengelse paa flere Steder, og, uvisse om, paa hvilken Del af Riget dets Angreb kunde ventes, maatte vi vælge en Stilling, hvorfra vi baade kunde dække Rigets indre Provindser og tillige ile de angrebne eller truede Punkter til Hjælp. Glommen synes i denne Henseende at tilbyde de fleste Fordele.

Ved Efterretningen om Fiendens Indbrud over Idesletten og Svinesund ilede vi at samle et Armekorps ved Rakkestad, for ved et Angreb fra denne Side at standse Fienden fra at gjøre videre Fremgang, men Fredrikstads uventede Overgivelse nødte os til at søge Glommen; thi Fienden havde derved vundet en sikker Overgang, og Veien til Christiania kunde forceres. Overlegen til Søes kunde Fienden ved idelige Landgange tournere vor Flanke. En langvarig Blokade af engelsk og svensk Sømagt havde hindret Magasinernes tilstrækkelige Forsyning; de vare næsten udtømte, og Mangel paa de fleste Fornødenheder truede med at knække det Mod, som Fiendens Overmagt ei kunde bøie. Rigsforsamlingens Afsendte bleve ei modtagne af det engelske Ministerium og kom saaledes tilbage uden Haab om Hjælp eller Formildelse af dette Riges fiendtlige Forholdsregler. Under disse Omstændigheder foreslog Sverige Vaabenstilstand. Af de to Fæstninger, hvis Besættelse af svenske Tropper i de afbrudte Underhandlinger var omtvistet, var den ene allerede i deres Magt, og den anden afskaaren al Undsætning og bombarderet. Krigslykken havde erklæret sig mod os og Kampen i nærværende Stilling maatte blive Fædrelandets Ødelæggelse. For at afværge dette og at give Folket Leilighed til at skjønne Rigets Tilstand ved at beramme et Storthing, gjentage vi vort Tilbud beredvilligen at træde tilbage fra den lykkelige Stilling, hvortil eders Tillid kaldte

os. — Vaabenstilstanden og Konventionen af 14de dennes bleve undertegnede, og som en Følge deraf have vi ved Reskript af Dags Dato til samtlige Overøvrigheder ladet sammenkalde et overordentligt Storthing, at aabnes i Christiania den 7de Oktober dette Aar.

Elskede norske Folk! Kun den bydende Nødvendighed — dette ville I ikke omtvivle — kunde bevæge os til et Skridt, som eders Hengivenhed gjorde os dobbelt sørgeligt. Vor Attraa var at fortjene eders Kjærlighed, vor Trøst er Overbevisning om eders Sindelag og den Bevidsthed, at eders Vel er Maalet for alle vore Handlinger.

Givet paa Moss den 16de August 1814.

Christian Frederik".

Naar Kristian Frederik ikke betænkte sig paa i denne Proklamation at meddele det norske Folk, at „Rigsforsamlingens Afsendte" ikke blev modtagne af det engelske Ministerium, er det ogsaa forklarligt, hvorledes han har kunnet give Kundgjørelsen forøvrigt det Indhold, den har. Det var ham og ingen anden, som sendte Aall og Christie over til England og overhovedet Udsendinge afsted til andre Lande og til andre Monarker. I den hele Proklamation findes ikke et Udtryk, der lader formode, at Kristian Frederik har havt den svageste Følelse af nogen Egenskyld for den Stilling, i hvilken han var geraadet. Med Kjendskab til det sande Forhold vil Ingen lade sig føre bag Lyset af Kundgjørelsens mange og fagre Ord. Thi Virkeligheden var en helt anden.

Det tør her være paa sit rette Sted at minde om den Karakteristik af Kristian Frederik, som, allerede under Skildringen af hans Reise til Trondhjem i Februar, er givet: Kristian Frederik nærede fra først af den Overbevisning, at han havde Enevoldsmagtens Ret til Norges Krone. I et senere Afsnit af sit Liv handlede han som Danmarks Konge i samme Aand. Sandsynligheden taler for, at de „liberale" Ideer, for hvilke han gjorde sig til Repræsentant i Norge, mer hvilede paa Øieblikkets Følelser,

end paa dybe Robber. Tvende Bevæggrunde ledede ham mer, end noget andet. Den ene var den Visheb, han fik for, at han kun som valgt vilde opnaa Kongeværdigheden i Norge. Den anden var Forudfølelsen af, at han, naar det gik galt med den hele Affaire, løb mindre Risiko ved at tage Kronen efter Folkets Valg, end om han, Europas mægtigste Stater stik imod og paaberaabende sig Fødselsret, søgte selv at sætte den paa sit Hoved. Hvad nu var skeet, gjør denne Opfatning af hans Personlighed fuldt berettiget.

I en vis Forstand klinger det rigtigt, at han havde taget Kronen efter Folkets Ønske. Men det var vitterligt for ham og for enhver anden, at mange i Rigsforsamlingen helst ønskede Kongevalget udsat eller undgaaet, og at de kun stemte paa ham, fordi de, naar de maatte stemme, ikke havde andet Valg. Blandt disse mange var ikke alene indflydelsesrige, men ogsaa klartskuende Mænd; hvad alle nu saa, godtgjorde tilstrækkelig, at de havde bedømt Kristian Frederiks Egenskaber og Landets Stilling aldeles rigtig.

Hvad derimod uden mindste Afkortning var givet, det var, at Kristian Frederik selv ønskede Kronen, og at han (og hans Nærmeste blandt hans Omgivelser) gjorde, hvad muligt var, for at se dette Ønske opfyldt.

En Mand, der bestiger en Throne i Kraft af Landets Konstitution og sin Arveret, maa holdes tilgode, om Forsynet har nægtet ham den helstøbte Karakter og den overlegne Begavelse, som haarde Tider sætter paa Prøve. Kristian Frederik, der under saa kritiske Forhold vilde være Konge, og som under disse lod sig vælge til Konge, kan som saadan ikke gaa ind under denne Velvillie.

Sangvinsk af Natur drømte han, med en Krone paa sit Hoved, om i Fremtiden at sætte en til paa hver Side af den. Da han, overensstemmende med sine givne Løfter og pralende Forsikringer, skulde forsvare den ene, han var i Besiddelse af, laa han under for Tanken paa, at han muligens kunde forspilde dem alle. Frygten for sin Fremtid gjorde ham udygtig i sin Nutid.

En Feltherre, som Kristian Frederik, kan ikke tale om Krigslykke. Han førte i Virkeligheden ikke Krig. Overalt, hvor han greb ind, lamnede han den krigerske Aand, det Mandsmod og den Forsagelse, der alene kunde bringe hans norske Krone i Havn. At det Stof, der stod til hans Raadighed, var godt, viste sig ved Lier og Matrand. At han var ude af Stand til selv at anvende dette Stof, godtgjorde han ved Onstadsund. At han manglede Herskerens Evne til at stille de rette Mænd, hvor han selv ikke var Gjerningen mægtig, fremgaar tydelig af Udnævnelser til Hærens høieste Poster, han foretog.

Forsaavidt Karl Johans kloge Politik ligeoverfor Norge bestemtes af militært Held fra norsk Side, skyldtes dette Krebs og ikke Kristian Frederik. Forsaavidt denne Karl Johans Politik bestemtes ved Stemninger og diplomatiske Drag i det store europæiske Raad, var Kristian Frederiks Fortjeneste heraf ligesaa liden.

Men det lader sig nogenlunde sikkert forudsige, at Norge, om ikke Karl Johans Politik var gaaet i denne Retning, og hvis Kristian Frederiks Opgave var blevet til sidste Blodsdraabe at forsvare Norge mod at erobres — at Norge d a havde været saare ilde tjent med ham som Konge og som Overgeneral.

Saaledes maa Kristian Frederik bedømmes som den, der var Norges Konge, fordi han vilde være Konge i Norge. En anden Sag er det, at netop de Egenskaber, han manglede, og de, han besad, gjorde ham til en nyttig Mand i Spidsen for Regjeringen under de Forholde, der indtraadte. Forsaavidt skal man, under det friske Minde om de lykkelige Dage, som Norge, en fri og selvstændig Stat, har glædet og glæder sig ved i en fri og selvstændig Forening med Sverige, uden Overdrivelse sige, at Kristian Frederiks Svaghed blev Norges Styrke.

Personlig Ros herfor er det dog vanskeligt at give K o n g Kristian Frederik. Skal man dømme efter alle hans udroutende Kundgjørelser, Proklamationer og Taler, ønskede han slet ikke at ansees for, hvad han virkelig var.

Men en stor personlig Fortjeneste hos ham skal altid erindres — da han havde bestemt sig for at trække sig tilbage fra den Stilling, han selv havde bragt sig i, gjorde han sit Yderste for at hindre, at Principerne i den Konstitution, der var given paa Eidsvold, blev krænket. Mod dem kunde han jo ikke optræde — dertil havde han erklæret sig altfor klart og bestemt. Men han kunde have valgt fuldkommen Passivitet. Kristian Frederik gik den modsatte Vei, han kjæmpede for Grundloven med Aarvaagenhed og Energi, saalænge han dertil havde Adgang, selv da han forøvrigt var en nedbrudt Mand. For denne hans Gjerning vil Nordmænd altid have ham i taknemmeligt Minde.

Da Forhandlingerne paa Moss var tilende, reiste Kristian Frederik til Kristiania og begav sig ud til Ladegaardsøen. Under 19de August tilstillede han Statsraadet Ordre om at besørge alle Regjeringshandlinger, deriblandt ogsaa de, som stod i Forbindelse med Sammenkaldelse af det overordentlige Storthing. Faktisk var hans Kongedømme tilende; Statsraadet greb Regjeringens Tøiler.

XVII.

Det norske Statsraads Regentskab.

Kristian Frederiks Kundgjørelse af 16de August blev ilde modtagen. Ingen lod sig nu bedaare af smukke Talemaader; thi midt imod dem stod den nøgne Virkelighed. Kristian Frederiks Folkegunst var erhvervet ved fagre Ord; Handlingens Stund var nu forbi, hans fuldkomne Udygtighed til at føre Statsskibet frem gjennem Brændingerne lagt for Dagen, og Folkegunsten slaaet om til Forbittrelse og Foragt, mod ham og mod hans fornemste Raadgivere.

Som det altid gaar, naar Krigens Vanheld kommer, raabtes der høilydt om Forræderi. Man fortalte — og det troedes selvfølgelig strax -- at den ved Matrand faldne Landshøvding Eichstädt havde været i Besiddelse af Planen for det norske Forsvar og af andre Dokumenter, der tilstrækkelig godtgjorde, at Landet var forraadt af sine betroede Mænd. Under saadanne Omstændigheder maa altid Nogle holde for, og den uvidende Hobs Vrede vendte sig snart mod de Mænd, der næst Kongen stod i Spidsen for Krigførelsen, særlig Haxthausen og Staffeldt.

Det er neppe forstandigt af Statsmænd at holde Gjæstebud i et fattigt Land, naar dette er i Fare. Haxthausen eiede Lille Frogner, havde der sit Landsted, og gjorde den 19de August stort Selskab. Tilfældet vilde, at General Bjørnstjerna med Adjutanter umiddelbart for ankom til Kristiania for fra svensk Side at vaage over Vaabenstilstandens rigtige Overholdelse. Han havde faaet Logis i Carstens's Gaard i Raadhusgaden. Da det norske

Statsraads Medlemmer, der var Gjæster hos Haxthausen, havde faaet Meddelelse om den svenske Generals Komme, brød de strax op fra Selskabet for at hilse paa og forhandle med den svenske General. Dette var nok for Pøbelen — der blev Stimmel paa Gaden, Raab udenfor Huset, og da en af de svenske Adjutanter stak Hovedet ud gjennem Vinduet for at se, hvad stod paa, gav en Murergut, der just befandt sig ved Vinduet, ham en ordentlig Drefig med sin Ske. Et Par af Statsraaderne, Aall og Rosenkrantz, søgte nu at tale Mængden til Rette; Opløbet stilnedes for Øieblikket, dog kun for gjentagne Gange og paa forskjellige Steder atter at blusse op i Aftenens Løb. Efter en Pibekoncert udenfor de svenske Fremmede vendte Folkehobens Harme sig mod Kommandantboligen ligeoverfor; da Kommandanten, Haxthausen, som meldt var paa sit Landsted, drog den larmende Mængde, efter at have slaaet Kommandantskabets Vinduer itu, ud til Lille Frogner for der at holde Afregning med Generalen.

Sandsynligvis havde denne havt Kundskab om, at noget var i Gjære mod ham, og mente ved at samle Selskab hos sig bedre at kunne ride Stormen af. Agent Nielsen, som her var den Nysgjerrige, gik det ikke bedre, end den svenske Adjutant; da han vilde se, hvem det var, som rykkede frem mod Landstedet, fik han en Sten i Hovedet. Heldigvis rammede den dog kun Hatten. Der er ingen Tvivl om, at Folk af forskjellige Samfundsklasser befandt sig i Hoben, og forsaavidt kan det vistnok med Sandhed siges, at Haxthausen i dette Øieblik rammedes af en Forbittrelse, der ikke blot var et Udslag af Øieblikkets Stemning. Tør vel ogsaa være, at Haxthausens personlige Fiender havde en Finger med i Spillet. Generalauditør Bergh var her den Mæglende; han talte Angriberne til Rette og rakte deres Førere sin Haand paa, at Klagerne mod Haxthausen, der blandt andet ogsaa gik ud paa Underslæb, skulde blive lovligen undersøgte. Med disse Løfter slog Hoben sig tiltaals og fjernede sig; men Haxthausen var nu bleven saa forskrækket, at han i Nattens Løb i al Stilhed søgte Tilflugt for sig

og sine hos Venner inde i Byen. Han nedlagde efter Statsraadets Forestilling alle sine Embeder, forlangte sin Embedsførelse retslig undersøgt og søgte derpaa et foreløbigt Fristed hos en Ven, Provst Lassen i Gran. For sit Forhold som Statsraad blev han senere paa Aaret ved det overordentlige Storthings Beslutning stillet under Rigsret.

Ikke bedre gik det den gamle Staffeldt. Han blev jaget af sine egne Tropper, begav sig til sit Hjem i Laurvig, blev her angrebet af Pøbelen og maatte flygte til Skien, hvor en Ven under Fare for sig selv gav ham Husly. Under 25de August nedsatte Statsraadet en Overkrigsret, bestaaende af General Meyer, Generalauditør Bergh og Oberst Ramm, der fik i Opdrag at undersøge de militære Forbrydelser, over hvilke Rygterne førte Klage. Da det overordentlige Storthing var traadt sammen, nedsattes en Komite for at undersøge de ved denne Ret samlede Dokumenter og Beviser. Ved Odelsthingets Beslutning af 19de November oversendtes denne Komites Indstilling til Regjeringen, der anmodedes om at sætte de Skyldige under Tiltale. Sagen kom dog ikke til Afgjørelse i Regjeringen før i det følgende Aar; først den 5te Mai 1815 faldt der kongelig Resolution for, at kun de, der selv begjærede sin Sag undersøgt paa denne Maade, skulde sættes under Tiltale.

Haxthausen, Staffeldt, Hals, Schrøder og Grüner forlangte i Henhold hertil sit Forhold prøvet. Til den Ende nedsattes da en ny Over-Krigsret, bestaaende af Generalmajor Meylænder, Oberstløitnant Aubert og Justitiarius Berg. Dennes Dom faldt 15de Marts 1816; fire af de Tiltalte frikjendtes, kun Schrøder dømtes til Døden. Men Høiesteret kom til et helt andet Resultat. Høiesterets Dom faldt den 17de December 1816; Schrøder blev frikjendt, ligesaa Haxthausen, derimod Staffeldt dømt fra Livet, Hals baade fra Liv og Ære. Vistnok nød begge godt af Kongens Benaadningsret; men den gamle Staffeldt, der til Bunds var en Hædersmand, døde af Græmmelse og forskaanedes derved for sine Medmenneskers Barmhjertighed.

De Uroligheder, der saaledes brød ud i Kristiania ved de svenske Udsendinges Komme, kunde ikke blive uden Indflydelse paa disses Handlesæt. De flyttede strax fra sit Logis, og forlod Dagen efter Byen, hvor de havde tænkt at opholde sig for længere Tid. Det Indtrufne gav selvfølgelig Anledning til Forhandlinger i det svenske Hovedkvarter, og Resultatet af disse var Statssekretær Wirséns og Admiral Cederstrøms Sendelse til Kristiania, eskorteret af hele to Fregatter; ikke ret længe efter ankom ogsaa den svenske General Boye. Der var saaledes vist Kristianiapøbelen en særdeles Opmærksomhed fra Svenskernes Side. De svenske Sendemænd optraadte med megen Myndighed, navnlig Wirsén; det norske Statsraad, hvis Førstemand Rosenkrantz nu var, tog dog Sagen med Ro. Det indskrænkede sig til at erindre om, at intet Lydrigeforhold bestod mellem Norge og Sverige, at man vistnok beklagede de indtrufne Optøier, men at den norske Regjering ansaa sig fuldkommen stærk nok til selv at holde Justits inden sine Enemærker.

General Bjørnstjerna vendte snart tilbage til Kristiania. De nærmere Underhandlinger om Demarkationslinien pleiedes mellem ham og Oberst Hegermann, som dertil under 20de August var befuldmægtiget af det norske Statsraad. I dette indtraadte Kammerraad Holst som Medlem i den ved Haxthausens Udtrædelse ledigblevne Plads og overtog Finantsdepartementet, dog uden Sæde i Regjeringen.

Denne bestod af Rosenkrantz, Sommerhjelm, Collett og Aall; i den længste Tid dog kun af den første og de tvende sidste. Det var overordentlig vanskelige, ja farlige Forholde, under hvilke disse Mænd styrede Landet, og de styrede det godt. De Vilkaar, under hvilke denne Regjering arbeidede, var følgende:

I dens Arme havde egen Nød og svensk Venlighed allerede fremkaldt Tegn paa Opløsning. 500 Mand af Stabells udmattede Tropper var deserteret til sine Hjem i den besatte Del af Landet eller til Svenskerne 22de August. Mod sig havde den en

overmægtig svensk Hær, der sad inde med norsk Jordbund. I Spidsen for denne Hær stod Karl Johan, hvem Forholdene nu havde bragt paa det Rene med, at det var et villigt, ei et undertvungent Norge, han maatte søge at vinde, og som derfor, uagtet Styrken i Baghaand, gjorde alt, for at drage til sig de Nordmænd, med hvem han kom i Berørelse, ved sin Venlighed og sin Mildhed. Medens den svenske Kronprinds paa denne Maade vandt Nordmændenes Hjerter, hvor han færdedes, havde den norske Regjering i Kristiania at drages med en opviglet Pøbel og at forhandle med svenske Stormænd, der var forbittrede over denne Pøbels Udskeielser. Hvorledes Bjørnstjerna opfattede Situationen fremgaar af en Skrivelse, han den 28de August sendte det norske Statsraad. Han vægrer sig i denne for at forhandle med Hegermann paa Mos, og forlanger som kongelig Kommissær at forhandle med ham i Kristiania. I dette Brev benytter han Anledningen til at blande sig op i ham ganske uvedkommende norske Valgforhold, idet han udtaler sin Forundring over, at den Del af Norge, der var besat af svenske Tropper, ikke skulde repræsenteres i det norske Storthing. „Om nogen" — saa ytrer han sig — „af Norges Indvaanere ere berettigede til at repræsenteres i Nationalforsamlingen, maatte det være den, som havde aflagt Hyldings- og Troskabsed til Norges lovmæssige Konge Carl XIII, og ei den, som endnu farer vild ved at erkjende Valget i Eidsforsamlingen, hvor Norges retsindige Medborgere blev overstemte af Soldater og Matroser, hvilken mod al forhen kjendt konstitutionel Sædvane repræsenterede Regimenter og Brigger". Hvorledes Karl Johan handlede under Situationen fremgaar af, at han stillede omtrent 2000 Tønder Korn til Statsraadets Raadighed, for ved dette at uddeles til de mest Trængende. Den norske Regjering viste i begge disse Tilfælder den samme kloge Bestemthed. Det sammentrædende Storthing billigede fuldkommen, at ingen Repræsentant kunde tilstedes Sæde og Stemme i Storthinget, saalænge hans Distrikt var i en fremmed Magts Besiddelse. Kornet

nægtede Regjeringen at lade uddele, tilbød sig kun at magasinere det, indtil Storthinget var traadt sammen. Forgjæves bad Bjørnstjerna den norske Regjering om i Sagens Anledning at henvende sig til Fattigvæsenets Bestyrelse, og ligesaa forgjæves henvendte han sig til Stiftsdirektionen, for at faa Kornet uddelt.

Mange lignende Vanskeligheder fandt den midlertidige Regjering paa sin Vei; den overvandt dem alle ved ærbødig Fasthed ligeoverfor Kronprinds Karl Johan, og ved embedsmæssig Kulde ligeoverfor de svenske Sendebuds Paagaaenhed. Følgen udeblev ikke. Raabet om Forræderi forstummede; Tiltro til Styrelsen vendte tilbage; Svenskerne fik Respekt for Mænd, der under saadanne Forholde forstod at hævde Landets Selvstændighed og sin egen Værdighed; de foreløbige Forhandlinger indtraadte lidt efter lidt i et roligere Spor. Saaledes lykkedes det disse gjæve Mænd at bevare Freden og opretholde Uafhængigheden for et Land, der var forarmet, udpint, opgivet af sin Konge og oprevet af indre Mistanke og Uro, indtil Storthinget den 7de Oktober kunde træde sammen og fatte Bestemmelse om Nationens Skjæbne.

Paa sin Side viste ogsaa Karl Johan Forsigtighed. Den svenske Oberst Eck havde under 26de September meddelt den kommanderende General nordenfjelds, Schmettow, at han, ifølge den svenske Kronprindses Forlangende, agtede at forlægge sine Tropper ind i Norge. General Schmettow svarede ham blandt andet, at han vilde modsætte sig svenske Troppers Overgang over Grændsen med Vaabenmagt; „og da den Del af disse Tropper, som først i August var paa Lier og Matrand, ogsaa bleve de første til at modtage ethvert fiendtligt Foretagende, tør jeg ogsaa vente de samme Følger deraf“. De svenske Kommissærer skyndte sig at bekjendtgjøre, at Kronprindsen, der med Omhu vaagede over Konventionen til Moss, fandt Oberst Ecks Forhold uoverensstemmende med de ham givne Befalinger, at Obersten var berøvet sin Kommando og beordret til Fredrikshald for Krigsret. Samtidig udtalte Kronprindsen gjennem de svenske Kommissærer dog Misnøie

med den Maade, paa hvilken General Schmettow havde taget Sagen. Men Generalens kjække og resolute Optræden billigedes overalt af hans egne Landsmænd.

Ogsaa et administrativt Anliggende af første Rang fandt under denne Regjering sin endelige Løsning. Den satte Landets Høiesteret i Virksomhed. Stiftamtmand i Bergen Bull blev udnævnt til Justitiarius; Rettens øvrige Medlemmer var Falbe, Collett, Mondix, Debes, Kjønig og Motzfeldt.

Derhos havde Regjeringen et andet vigtigt Spørgsmaal at løse — Bestemmelsen om, hvem Kommandoen over Armeen skulde overdrages. Denne overtoges under 25de August af General Arenfeldt, med Krebs og Hegermann som Næstkommanderende. En ligefrem Følge af den norske Regjerings hele Opfatning var det selvfølgelig, at den tilbageviste en svensk Meddelelse af 27de August om, at Essen var udnævnt til Generalguvernør i Norge.

I Tiden mellem Konventionen til Moss af 14de August og det overordentlige Storthings Sammentræden den 7de Oktober frembyder Norge et eiendommeligt Billede. Ude paa Ladegaardsøen sad en Konge, der ikke regjerede, og en Overgeneral, der ikke kommanderede; nede i Nærheden af Grændsen stod den svenske Kronprinds, rykket ind som Norges Fiende, gjørende Alt, hvad stod i hans Magt, for at blive Norges Ven; i Hovedstaden et Statsraad, der regjerede, uafhængigt baade af Konge, af Overgeneral og af den svenske Kronprinds.

Forsynet holdt Statsraadet og dets Gjerning i sin Haand.

XVIII.

Det overordentlige Storthing i 1814 sætter sig i Virksomhed.

Rigsforsamlingen paa Eidsvold havde talt 112 Medlemmer, det overordentlige Storthing bestod kun af 80 Thingmænd. Ved første Diekast skulde det saaledes synes, at de allerfleste af Eidsvoldsmændene maatte blive valgt til Repræsentanter. Men saa blev ikke Tilfældet. Kun 20 af de 112 kom igjen, Møller, Motzfeldt, Christie, Koren, Schmith, Collett, Diriks, Weidemann, Lysgaard, Wedel, Steenstrup, Lundegaard, Bryn, Krohg, Valbø, Jørgen Aal, Sibbern, Hount, Forseth, Stoltenberg. Af Wedels Tilhængere kom faa tilbage, af Kristian Frederiks Parti maatte ogsaa mange sidde hjemme. Af de 30 Gaardbrugere kom kun 4 igjen. For en stor Del var Grunden til denne Forandring i Sammensætningen den forandrede Valgmaade; men ogsaa de sidste Ugers Begivenheder havde uden Tvivl sin store Indflydelse. Det overordentlige Storthing talte 50 Embedsmænd og kun 16 Bønder. Som midlertidig Præsident fungerede Diriks.

Storthingets Forhandlinger aabnedes 9de Oktober, to Dage efter dets Sammentræden i Latinskolen i Kristiania, af Regjeringens Formand Rosenkrantz med en Tale fra Kristian Frederik, der i mangt og meget kun var en Omskrivning af Kundgjørelsen af 16de August. Storthinget opnævnte en Deputation, bestaaende af 25 Medlemmer, altsaa omtrent Tredieparten af det hele Thing, med Treschow som Formand, som den følgende Dag begav sig ud til Kongens Bolig paa Ladegaardsøen. Kristian Frederiks korte

Kongesaga var til Ende; Skilsmissens Følelser greb ikke alene Kristian Frederik, men ogsaa Deputationens Medlemmer, og dens Formand var ude af Stand til at udføre sit Hverv. Under denne pinlige Pause greb Treschows Sidemand, Biskop Bech, Ordet og udtalte i nogle faa, for Anledningen passende Ord dyb Beklagelse over, hvad Skjæbnen havde beskaaret Kongen, og takkede ham for de Offre, han havde bragt Norge og det norske Folk.

Kristian Frederik overrakte, efter at have besvaret denne Henvendelse, Deputationens Formand følgende Deklaration:

„Ikkun til Folkets Held har jeg villet bære Norges Krone. Rigets nuværende Tilstand, Europas forenede Villie mod Norge og Følelsen af, at de Midler, der levnedes os til at forfægte Norges Uafhængighed, ikke ere tilstrækkelige for mine redelige Hensigter, endeligen mit ved Vaabenstilstanden Afslutning givne Løfte, bevæge mig til at nedlægge Norges Krone tilligemed den udøvende Magt, uden Forbehold, i Folkets Hænder for mig og min Afkom. Jeg løser altsaa det norske Folk fra dets Troskab til mig, og, i hvor smerteligt det end maa være for mig at forlade et Folk, som jeg elsker og som har givet mig saa uforglemmelige Prøver paa sin Hengivenhed, saa bringer jeg dog dette Offer for at bevare Riget for Ødelæggelse. Betrygget ved Konstitutionen, som det norske Folk selv har givet sig, vil det norske Folks Selvstændighed og Frihed ikke tærdes, men lykkeligere Dage, det give Gud! opnaaes ved Fredens Velsignelser.

Ladegaardsøen, 10de Oktober 1814.

Christian Frederik".

Det var Karl Johan meget om at gjøre at se Kristian Frederik snarest ske kunde ude af Landet. Allerede samme Dag indfandt sig paa Ladegaardsøen den svenske Admiral von Platen; Kongen tog da i hans Nærværelse Afsked med sine tidligere Raadgivere. Han havde, lige siden han opgav Tanken om at forsvare Landet, været sysselsat med at udrede Forholde, der ved en For-

ening med Sverige under Bevarelse af Norges Frihed og Selvstændighed maatte gribe ind i den paa Eidsvold givne Konstitution. Disse Spørgsmaale kom han atter og atter tilbage til lige indtil sin Afreise fra Ladegaardsøen, der fandt Sted samme Dags Aften.

Mangt og Meget taler for, at det Vankelmod, der var Kristian Frederiks største Svaghed, endnu ikke havde forladt ham. Fulgt af sin Fortrolige Broch, af Forfatningskoncipisten Adler og et Par andre Herrer naaede han Jeløen. Her gik han med sit Følge ombord i det norske Krigsskib Alart, men kom formedelst Veirforholdene ikke længere end til Fredriksværn, hvor han forblev helt til den 28de Oktober. I denne Mellemtid var Forhandlingerne mellem Norges Repræsentanter og de svenske Tillidsmænd i sin varmeste Gjænge — Kristian Frederik var i sit Inderste slet ikke fri for enhver Tanke om, at Forholdene endnu engang kunde antage en for hans norske Kongeønske gunstig Skikkelse. Haabet er det Sidste, der forlader Mennesket, og Kristian Frederik havde i de Maaneder, han opholdt sig i Norge, noksom vist, at hos ham den dybeste Nedslagenhed hurtig kunde vexle med Sangvinikerens letsindige Fortrøstning. De Forsikringer om Medfølelse hos det norske Folks Udkaarne, som Deputationen havde bragt ham, var bevægede og dybtfølte. Kristian Frederik var ikke at fortænke, naar han efter sin hele Karakter forvexlede de Enkeltes Medfølelse med Landesorg. Endog Karl Johan, der havde helt andre Betingelser for med Klarhed at kunne overse Stillingen, lod sig paavirke af, hvad han hørte fortælle om de gribende Scener mellem Kristian Frederik, Storthingsdeputerede og Statsraader, da Skilsmissen forestod. Han søgte ved Sendebud paa Sendebud til Fredriksværn at paaskynde Kristian Frederiks Afreise, som dog ikke fandt Sted, før det var afgjort, at Foreningen mellem Norge og Sverige vilde blive stiftet, idet han 28de Oktober indskibede sig paa et dansk Orlogsfartøi og med dette vente tilbage til sit Fødeland. For nogen Del havde denne Karl Johans Iver for at faa Kri-

stian Frederik bort fra Landet ogsaa sin Grund i de store europæiske Forholde, der ikke længer var gunstige for et Forsøg fra svensk Side paa at se Norge som et erobret Land.

Imidlertid — allerede 10de Oktober havde Kristian Frederik forladt det Brændpunkt, hvor Nordmændene atter skulde raadslaa om sin Fremtid. Den 11te Oktober modtog Storthinget Beretning fra Deputationen om, hvorledes den havde udrettet sit Hverv. Præsidentens Tale som Svar paa denne Meddelelse lod saaledes:

„Kong Christian Frederik har gjengivet Kronen i Folkets Hænder. Agtværdige Medbrødre! Rigets udvalgte Mænd! Eders Sindighed, eders Visdom skal bestemme Fædrelandets Skjæbne. Kun faa af os kjende nøie dets Tilstand, dets Fordele, dets Mangler. Denne Kundskab er nødvendig for at bedømme dets Tarv. Opfordret ved min Pligt som Borger, og end mere ved den Post, hvortil Eders hædrende Tillid kaldte mig, foreslaar jeg derfor, at en Komite vorder nedsat til at undersøge Rigets Forfatning og overveie de Midler, der sikkrest kunne berede dets Held".

Dette Forslag fra den forrettende Præsident blev Dagen efter taget til Følge. Komiteen talte følgende 9 Medlemmer: Motzfeldt, Holst, Wedel, Krohg, Diriks, Hegermann, Konsul Konow, Sognepræst Brun og Biskop Sørensen.

Spørgsmaalet om, hvorledes Storthinget skulde forholde sig under de forestaaende Forhandlinger med de svenske Tillidsmænd, løstes ved den enstemmige Beslutning, at det hele Storthing og dets enkelte Afdelinger skulde træde sammen, „saa ofte det er Spørgsmaal om Rigets udvortes Forhold og Undersøgelse af dets indvortes Tilstand". Derhos besluttedes med overveiende Flertal, at Storthinget særskilt skulde vælge Præsident og Sekretær.

Storthingets endelige Konstitution fandt derpaa Sted. Iøienfaldende ved denne er Lagthingets Sammensætning. Ligesom det af Eidsvoldsmændene var tænkt at skulle være, saaledes blev det ogsaa Rigets Senat. De 20 Medlemmer af det første Lagthing var:

Amtmand Collet,
Grev Wedel,
Amtmand Sommerfeldt,
Amtmand Krohg,
Biskop Bech,
Professor Treschow,
Sorenskriver Berg,
Konst. Amtmand P. C. Holst,
Sorenskriver Nansen,
Byfoged Diriks,
Kjøbmand Holter,
Kaptein Motzfeldt,
Assessor Lange,
Sorenskriver Koren,
Sorenskriver Bryn,
Kammerraad Tidemand,
Sorenskriver Manthey,
Garver Jørgensen,
Assessor Hagerup,
Provst Hertzberg.

Christie valgtes til Præsident saavel i Storthing, som derpaa i Odelsthing; nærmest ham i Stemmetal som Storthingspræsident stod Wedel, der valgtes til Præsident i Lagthinget.

Alt dette bragtes i Orden den 11te Oktober. Dagen efter kom Storthingets Forhold til den midlertidige Regjering paa Bane. Med 49 mod 29 Stemmer besluttedes, at Storthinget gjennem Valg skulde tilføre Statsraadet en Forstærkning af tvende Medlemmer. Valgte blev en Landofficer, Hegermann, og en Søofficer, Fasting.

Medens Storthinget saaledes gjorde sig rede til at løse den vanskelige Opgave, det havde foran sig, var de svenske Kommissærer, der havde Fuldmagt til at forhandle med det norske

Folks Repræsentanter, allerede for en Uges Tid siden, den 5te Oktober, ankommne til Kristiania. De var fra først af

Statsraad Baron Rosenblad,
Hofkantsler Baron af Wetterstedt,
Statssekretær Wirsén,
Statssekretær Mørner,
Biskop von Rosenstein,

og blev senere tilforordnet

Kontreadmiral von Platen.

Da Kristian Frederik havde frasagt sig Tronen, den svenske Hær stod paa norsk Grund, og Europa fremdeles paa Sveriges Side i det norske Spørgsmaal, kom de svenske Sendemænd til den norske Hovedstad med den forudsattede Mening, at alt var kappet og klart, hvad nu stod tilbage kun en Formsag. Saa var dog langtfra Tilfælde. Kristian Frederik havde opgivet Norge og Norge ham; men inden Nationen var deres Tal, der g j e r n e saa en Forening mellem Norge og Sverige, paa dette Tidspunkt fremdeles lidet. At dette maatte give sig tilkjende, var selvsagt. De svenske Kommissærer blev mødt med Kulde; selv Hount, der nys havde arbeidet sammen med dem paa Fredrikshald, maatte, trykket af Stemningen mod dem, trække sig tilbage. Derimod mødte de hos Wedel, der ikke i mindste Maade havde opgivet sin Tro paa Foreningens Nytte og Hensigtsmæssighed, aaben og venlig Velvillie.

Under disse Omstændigheder var ogsaa de svenske Kommissærer i en vanskelig Stilling. Efterat den Konge, og den Kronprinds, hvis Repræsentanter de var, havde givet Afkald paa at undertvinge det norske Folk, skulde de forhandle om en fredelig Forening mellem to Nationer, der i de svundne Tider saa ofte havde baaret Vaaben paa hinanden, og med et Storthing, i hvilket Repræsentanterne fra Bergen, Landets næststørste By, endogsaa havde det udtrykkelige Paalæg fra sine Vælgere ikke under nogen Omstændighed at indgaa paa nogen Forbindelse med Sverige.

Karl Johans Klogskab vandt ogsaa her en Seir. Han havde forstaaet at vælge de rette Mænd til dette Hverv. Det er kun Pligt og simpel Retfærdighed at erkjende, at til de lykkelige Midler, der bragtes i Anvendelse for at opnaa en fredelig og fra begge Sider fri Overenskomst mellem Norge og Sverige, hører de svenske Tillidsmænds Sindighed, Ro og politiske Takt.

XIX.

Forhandlinger om Forening mellem Norge og Sverige mellem det overordentlige Storthing og de svenske Kommissærer.

Den svenske Kronprinds havde ikke været mindre ivrig end den fratraadte norske Konge ligeoverfor den norske Grundlov. Allerede i Slutningen af August havde Karl Johan i Stockholm forhandlet med det svenske Statsraad om Betingelser for en vordende politisk Forbindelse mellem begge Riger og begge Folk. Efterat have hørt det svenske Statsraads Mening, samlede han paa Fredrikshald om sig Nordmændene Hount og Tank og de svenske Kommissærer. Resultatet af disse Overveielser blev, at kun de Forandringer, som Foreningen gjorde nødvendige, skulde foreslaaes, og dette Forslag bragte de svenske Kommissærer med sig til Kristiania. Den 12te Oktober blev de ved den norske Regjering ifølge Storthingets Beslutning tilkjendegivet, at Storthinget den paafølgende Dag var rede til at se dem i sin Midte. De fremmødte overensstemmende hermed i Storthinget den 13de Oktober, og fremlagde der, foruden sin Fuldmagt, det ovennævnte Forslag til Forandringer i den norske Konstitution.

Storthinget imødesaa de svenske Kommissærers Fremtræden med blandede Følelser. Saa almindelig var Fordommen mod dem, at Præsidenten endog, før Mødet fandt Sted, erindrede Repræsentanterne om ikke at lade sig opirre, selv om der blev rettet mindre tækkelige Ord til dem. Og saa urigtig var denne Fordom, at der

i den Tale, som Kommissærernes Formand, Rosenblad, holdt til Storthinget, før han afleverede Fuldmagten og Forslaget, ikke forekom nogetsomhelst saadant eller beslægtet Udtryk. Tvertimod betonede Talen overalt Norges Selvbestemmelsesret; da Rosenblad, efter at have talt ud, nærmede sig Præsidenten for at overrække ham sine Dokumenter, var hans Holdning ikke alene medfødt høflig, men i høi Grad ærbødig. Han blev ogsaa af Præsidenten mødt med en Værdighed og Hoihed, som Ingen i den hele Nationalforsamling bedre forstod at lægge i sit Væsen, end Christie. Korrekt i Et og Alt var Christies korte Svar paa Rosenblads forholdsvis lange Tale.

Da Repræsentanterne denne Dag gik fra hverandre, drøftedes de svenske Kommissærers Optræden ivrig Mand og Mand imellem. Forholdets eget Væsen havde til Følge, at man ikke mindre var paa sin Post efter denne fuldendte Hensynsfuldhed, end om de svenske Kommissærer havde optraadt eggende og truende. Mange gik i den Tro, at Magtsproget var sat til Side, for saa meget virkningsfuldere at anvende List.

Den 14de Oktober skred da Thinget paa sin Side til at opnævne Tillidsmænd, der skulde træde i nærmere Forhandling med de svenske Kommissærer. Det bestemtes ved særskilte Beslutninger, at ingen af de Repræsentanter, der var valgt til den allerede 12te Oktober opnævnte Nimandskomite, skulde have Sæde i den Komite, som nu skulde kaares, samt at ogsaa denne Komite skulde bestaa af 9 Medlemmer, deriblandt 3 Bønder. Komiteen sammensattes saaledes:

Christie,
Treschow,
Collett,
Politimester Arntzen,
Sibbern,
Bech, og af „Bondestanden"
Nordgaard,
Forseth og
Nord,

Naar Christies Præsidentpligter hindrede ham, skulde Assessor Lange tiltræde Komiteen. I Overensstemmelse hermed valgtes Treschow til dens Formand.

Det maatte ligge Landets kaarne Mænd særlig paa Hjerte at erholde saavidt mulig paalidelig Kundskab om den Forsvarsevne, der ved Vaabenstilstandens Udløb kunde paaregnes at være tilstede. De sagkyndige Udtalelser herom var dog høist modsigende.

Oberst Rode tilstillede Storthinget en udførlig Afhandling, i hvilken han med megen Energi tog Ordet for, at Landet fortsatte Kampen. Byskriver Falsen i Trondhjem stillede sig i Spidsen for et Korps af Frivillige, udrustet og underholdt ved private Ydelser. Som nævnt havde Bergens By allerede tidligere erklæret sig for haardnakket Modstand. Byens Repræsentanter Hagerup, Konow, Motzfeldt og Christie var under 20de September tilskrevet saaledes fra sine Vælgere: „Vi have svoret at ville vove Liv og Blod for at hævde Norges Selvstændighed, og vi ville holde vor Ed. Vi underrette hermed Bergens 4 til næstkommende Storthing udvalgte Repræsentanter om denne vor ufravigelige Beslutning, og befuldmægtige dem hermed til at forkynde for Storthinget, at vi undertegnede ikke vilde eller ikke kunde løsbinde vor allernaadigste Konge fra hans Ed, men at vi ville regjeres af den valgte Norges Arving Kristian Frederik, og at vi under intet Vilkaar vil hylde svensk Overherskab og tabe vor Selvstændighed, som var at bryde vor Ed". I Samklang med denne energiske Holdning stod ogsaa Ytringer rundt om i Landet, der vidnede om, at dets Mandom var rede til at vove det yderste for Landets Frihed.

Paa den anden Side førte den kritiske Undersøgelse af Landets Stilling et mindre tillidsfuldt Sprog. Det var faldt i en af de nævnte Bergensrepræsentanters, Motzfeldts, Lod at være Formand i den 12te Oktober nedsatte Nimandskomite. Den 19de Oktober indbragte denne Komite for Storthinget sin Oversigt over Landets Tilstand. I denne opgives den norske Styrke, der var opstillet mod Svenskerne langs Demarkationslinien, til 7876 Mand.

Ved Landværnets Tilkaldelse og andre Anstrengelser kunde denne Styrke forøges til 21,000 Mand. Men indtil 5 Uger vilde medgaa, før denne Styrke var kampfærdig; Armeens Forraad paa Proviant strak neppe til for et Par Maaneder, og paa de nødvendige Beklædnings-, Udrustnings- og Bevæbningsgjenstande var der megen Brist. Armeens Overstkommanderende afgav den Erklæring, at det neppe vilde være muligt at hindre Svenskerne fra at trænge frem til Hovedstaden og erobre Akershus.

Hvad end mere vanskeliggjorde en klar Bedømmelse fra norsk Side af Stillingen, var det ringe Kjendskab, Storthinget havde til Karl Johans virkelige Styrke og Øieblikkets politiske Forholde i Udenverdenen. Her handlede Storthinget mer efter Instinkt, end efter Viden. Det viste sig siden, at det var paa ret Vei, naar det satte Norges Frihed og Selvstændighed som det første, Foreningen med Sverige som det andet. Allerede under 7de Oktober havde Karl Johan blandt andet tilskrevet sine Tillidsmænd i Kristiania saaledes: „Om I tror mine Herrer, at jeg for nærværende og under den tilstundende Vinter kan raade over 40,000 Mand og mindst 6 Millioner Daler, som uundgaaelig behøves for at føre en Krig i 6 Maaneder, skal jeg kunne tvinge Nordmændene til ei at gjøre Fordringer paa andre Rettigheder end dem, som et erobret Land kan begjære“. Det virkelige Forhold var, at Karl Johan nok var tilstrækkelig stærk til at gaa paa Nordmændene derfra, hvor han stod. Men han vilde ikke have været i Stand til at undertvinge Landet i en haardnakket og varig Feide, i hvilken Svenskerne tilsidst vilde have været ligesaa nødlidende, som Nordmændene. De sidste havde da Fordelen af at kjæmpe Fortvivlelsens Kamp for egen Arne, medens de svenske Soldater, der overhovedet kun havde liden Lyst til at slaas i det bjergfulde og lidet fremkommelige Norge, ganske sikkert havde tabt sin Energi, inden Vinteren var over. Der manglede ikke paa indstændige Henvendelser til Karl Johan fra svenske Generaler om at gaa paa Kristiania, erobre det mellemliggende Land, og saa

lade det øvrige Norge skjøtte sig selv. Karl Johan modstod disse Tilskyndelser. For det Første var han, som tidligere nævnt, i sit Hjerte stemt for at vinde Norge for sig som Ven. For det andet antog Europas Politik daglig en for ny væbnet Indskriden mod Norge mer og mer ugunstig Skikkelse. Stormagterne trængte ikke længer Karl Johan til, Rusland havde ingen Interesse af et stort Sverige, og Nordmændenes Reisning for at hævde sin Selvstændighed forhvervede det lidt efter lidt en stigende Interesse i det store europæiske Raad. Karl Johan har vistnok truffet Sømmets Hoved, da han den 22de Oktober tilskrev den svenske Minister Engestrøm saaledes: „I et Øieblik, da Udsigterne for vor Politik beror paa den mere eller mindre Enighed, som kan forhindres mellem de store Magter, er det for os af væsentlig Vægt at vise, at Foreningen er kommen istand gjennem Nationens frie Villie".

Storthinget befandt sig i ethvert Fald i Afgjørelsens Stilling. To Dage, før Beretningen om Landets Tilstand blev Forsamlingen forelagt, havde de svenske Sendemænd, om end i en Form, der i enhver Henseende var hoflig og hensynsfuld, saa dog bestemt erklæret, at fra svensk Side vilde Vaabenstilstanden ikke blive forlænget. Der maatte saaledes handles.

Den 20de Oktober reiste da Forhandlingskomiteens Formand, Treschow, det Spørgsmaal:

„Skal Norge som et selvstændigt Rige under visse Betingelser forenes med Sverige under en Konge"?

Under Forhandlingerne om dette Spørgsmaal faldt mange stærke Udtalelser, der noksom godtgjorde, at Landets Forsvarsevne ikke kunde maales efter Resultatet af Kristian Frederiks umandige Krigsførelse. Ved Siden af de ildfulde Foredrag læser man ogsaa besindige og advarende Udtalelser. Der gaar kjendelig tvende Strømninger gjennem Debatten. Den ene, skarp indtil Voldsomhed, er et Billede paa, hvorledes man vilde have tænkt og handlet i Norge, hvis der var gjort Forsøg paa at undertvinge Folket. Denne Strømning er Forløber for den „Desparation", som Christie

faa Dage senere vidste at sige en af de svenske Kommissærer nok vilde yttre sig, om det for Alvor kom til en væbnet Afgjørelse. Denne Stemning fandt sin ivrigste Talsmand i Repræsentanten Sogneprest Hertzberg. Den anden Strømning er et Udtryk for Statsmandens sindige Overveielse, for det Fremtidsblik, der saa, hvorledes en Kamp paa Liv og Død mellem begge Nationer, hvilket Udfald den end maatte faa, vilde avle Nag, Had og gjensidig Hevnfølelse, der vilde være en ligesaa stor Fremtidsulykke for den Stærkere, som for den Svagere. Denne Strømnings Talsmand var Wedel, og han fik gjennem den derpaa faldne Beslutning en Opreisning for al den Miskjendelse, han i Aarets Løb havde maattet lide, der for Fædrelandets Skyld visselig var det herligste Øieblik i denne ædle Mands hele Liv. Men begge Strømninger hvilede paa den Grundtanke, at hvad der end skulde ske, den paa Eidsvold vundne Frihed og Selvstændighed maatte ikke i mindste Mon opgives.

Af 77 Stemmegivende svarede 72 ja, 5 nei paa det af Treschow reiste Spørgsmaal. De 5 var de fire Bergensrepresentanter samt Repræsentanten fra Nordre Bergenhus Sognepræst Dahl. Teis Lundegaard var fraværende, men slap derfor ikke fra at votere; han blev den paafølgende Dag paalagt at afgive sin Stemme, og voterede da ja, dog under Forbehold.

Storthinget meddelte de svenske Kommissærer den trufne Afgjørelse i følgende Dokument af 20de Oktober, paa Storthingets Vegne underskrevet af Præsident og Sekretær:

„Norges overordentlige Storthing, som i flere Dage har været samlet for at overlægge om Rigets Tarv, har i Dag fattet den Beslutning: at Norge skal som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under en Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov, med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverige nødvendige Forandringer. Disse Forandringer i den af Hans Majestæt Kongen af Sverige ved Konventionen til Moss den 14de August dette Aar erkjendte

Konstitution, ville det hastigst muligt blive overveiede og besluttede af Storthinget; og saa snart som dette er skeet, vil Storthinget høitideligen udvælge og erkjende Sveriges Konge Hs. Majestæt Kong Carl XIII som Norges konstitutionelle Konge. Hvilket jeg efter Storthingets Beslutning, og med Hensyn til Hans svenske Majestæts Kommissairers Ytring ved deres Nærværelse i Storthinget den 13de i denne Maaned herved giver mig den Ære at kommunicere. De ville derfor mødtage Bevidnelsen om min fuldkomne Høiagtelse".

Paa denne forretningsmæssige Meddelelse svarede de svenske Kommissærer ved den paafølgende Dag at indfinde sig i Storthinget og gjennem sin Formand, Rosenblad, at lade oplæse følgende i det svenske Sprog skrevne Tale:

„Vi have ikke et Øieblik villet opsætte, gode Herrer og norske Mænd! offentlig for eder at faa lagt for Dagen vor levende og uskrømtede Glæde over den af eder igaar fattede høitidelige Beslutning. Den er saaledes kommen, den evig mindeværdige Dag, som skal ende Nordens langvarige Misforstaaelser og aabne nye Tidsaldre af Fred, Ære og Held. Nordmænd og Svenske har nedlagt de Vaaben, som de nylig rettede mod hinandens Bryst, for, paa de Fjelde, som fordum betegnede fiendtlige Grændser, at reise et Minde for Forsoningen og den nye Broderpagt. Der skal de afsværge alle Fordommens Forvildelser, alle ømfindtlige Erindringer fra det Forbigangne og love hinanden Enighed i Raadslag, Enighed i Farens Stund, Overbærrelse med hverandre, ubøielig Kraft mod Undertrykkelse. Derfra skal de kundgjøre for Verden, at de ikke stræber efter nogen anden Ære, end at leve selvstændigen mellem sine Klipper, og at Nordpolen og Havet paa engang er Grændsen for deres Herredømme og for deres Forhaabninger. Det er saaledes paa Kongens Vegne, i hans Søns og Sønnesøns Navn, og i det fælles Fædrelands, at vi til eder, gode Herrer og norske Mænd! frembære deres

forenede Taksigelser. Forsynet, som har vaaget over Norden under alle ublide Omvexlinger, der har overgaaet Europa, velsigne denne Stund, da tvende Folk af samme Stamme, samme Frihedsaand og samme Nationalkarakter skal, under en fælles Konge, søge Beskyttelse for gjensidige Rettigheder!

Af eders Beslutning har vi erfaret, hvor vigtigt I selv anse det, snart at optage til Overveielse og Afgjørelse de af Kongen foreslaaede Forandringer i Grundloven. Vi deler med eder en lignende Overbevisning, uden ringeste Ophold at bringe denne vigtige Sag til en forønsket Slutning, saa at ingen Hindring mer skal udsætte den høitidelige Anerkjendelse af Kongen og hans ved Successionsordningen af 26de September 1810 bestemte Efterfølgere. Vi er derfor rede til med den af eder tilforordnede Komite strax at indlade os i en nærmere Granskning af Konstitutionsforslaget, forvissede om, at fra eders som fra vor Side intet Øieblik skal forsømmes for at trykke det sidste Segl paa begge Rigers Forening. Da vil Kongen i Eders Skjød nedlægge den Ed, som vil blive eder en Borgen for hans Regjeringslære og Tænkemaade. Da skal I modtage den Fyrste, som, kaldet til en Dag at fortsætte sin Faders ømme Omhu for Skandinaviens Riger, allerede ser sin Ære forenet med det ældgamle Norges Ære, og sin egen Lykke ene at blive en Følge af den, som han kan berede for eder. Af hans Mund skal I lære, hvor høit han skatter et Folk, som kjender sit Værd og ved at sætte Pris paa sin Frihed. I denne Tænkemaade opfostrer han sin Søn, som med et nordisk Navn skal hilse eder i Nordens ældgamle Sprog; og omgiven af Haabets Blikke tolke eders Ønsker for hans Farfars Trone og ved sin Fars Side".

Præsidentens Svar herpaa lød saaledes:

„Med stadigt Hensyn paa Fædrelandets Vel og den skandinaviske Halvøs Held vil Norges Repræsentanter uafladeligen gaa frem i at overveie og beslutte de Forandringer i Grund-

loven, som bliver nødvendige i Anledning af Norges og Sveriges Forening."

Samme Nat forfattede efter Opdrag fra Storthinget en af de Repræsentanter, der havde stemt mod Foreningen, Motzfeldt, Kundgjørelse til det norske Folk om den fattede Beslutning.

Denne Kundgjørelse er dateret 21de Oktober 1814, indeholder en kortfattet Redegjørelse for Begivenhedernes Gang og afsluttes med følgende Ord:

„Ved Overveielsen af disse Forandringer i Grundloven skal Omhu for Folkets Frihed og Statens Tryghed lede Storthingets Arbeide. Landsmænd! Norges Repræsentanter, som Eders Tillid hædrede med det høie Kald, de have, ere forvissede om, at Eders Bifald vil lønne deres Bestræbelser — at I med den Sindighed, der er Nordmænd egen, ville modtage deres Beslutninger — og at I med dem dele det Haab, at en hæderlig Forening med Naboriget skal vorde til Held for det stedse frie og selvstændige gamle Norge".

Foreningen var besluttet. Men 47 Repræsentanter mod 30 havde voteret for, at Kongevalget ikke skulde finde Sted, før de reiste Spørgsmaal om Forandring i Grundloven endelig var afgjort. Hidtil var alt gaaet vel; dog — Farvandet var endnu fuldt af Skjær, før Foreningen kunde træde i Kraft og Landets Fremtid derved bringes i sikker Havn.

XX.

Det overordentlige Storthings Beslutninger til Forandringer i Grundloven.

Det overordentlige Storthing befandt sig nu under meget vanskelige Forholde. Dette følte uden Tvivl den enkelte Repræsentant. Men Storthinget som Helhed lagde ikke den mindste Frygt for Dagen. Tvertimod kan man ikke gjennemlæse Beretningerne om de følgende Dages Forhandlinger i Forsamlingen uden at faa et ganske stærkt Indtryk af, at der faldt vel mange og unødige store Ord. Storthinget i 1814 var paa meget nær ikke saa godt sammensat, som Rigsforsamlingen. Dygtige Mænd var i adskillige Valgdistrikter ombyttede med bravtende Snakkere.

Et af de vigtigere Anliggender, som Storthinget først og fremst maatte se til at bringe paa det Rene, var de svenske Troppers Fjernelse fra Norge. Allerede under 18de Oktober havde Komiteen desangaaende begjæret Oplysning, og under 23de næstefter besvarede de svenske Kommissærer denne Henvendelse saaledes:

„Hs. Kongelige Høihed har, efterat have erholdt Kundskab om den af Norges Riges Storthing den 20de dennes tagne Beslutning angaaende Kongeriget Norges og Sveriges Forening, i Naade fundet for godt at befale den svenske Krigsmagt til Lands og Vands efterhaanden at bryde op og vende tilbage til Sverige, og er dette Tilbagetog for en stor Del allerede iværksat. Desuden har Hs. K. H., i Følge den Dispositionsret, Hs. M. Keiseren af Rusland har givet ham over de i Hol-

steen under General Benningsens Kommando staaende Tropper, ladet Ordre afgaa til bemeldte General om successive at forlade nysnævnte Land. Som en ufeilbar Følge af dette forventer Hs. K. H., at de norske Tropper og Flaader ligeledes hjemforloves og sættes paa Fredsfod".

Kristian Frederiks lange Ophold i Fredriksværn og andre lignende Indtryk bragte vel Karl Johan til et Par Dage senere at lade den opbrydende svenske Styrke gjøre Holdt; men da hans Frygt viste sig ugrundet, tilbagekaldtes denne Ordre og de svenske Troppeafdelinger fjernedes efterhaanden fra Landet. Da Foreningen var stiftet, paaskyndede Karl Johan efter Storthingets Anmodning den endelige Rømning af Fredriksstad og Fredriksten, saa disse Fæstninger atter kunde besættes af norske Tropper.

Storthingets Holdning viser sig allerede klart gjennem dets Forhandlinger den 24de Oktober. Til Thingets Afgjørelse forelaa da det inden Forsamlingen selv reiste Spørgsmaal, hvorvidt Thinget var berettigct til at gjøre Forandringer i Grundloven. Med 69 Stemmer blev som Svar herpaa fastslaaet, „at ingen andre Forandringer i Grundloven ved dette Storthing maatte tages under Overveielse og gjøres, end de, som ere nødvendige formedelst Norges og Sveriges Forening". I Forbindelse hermed fattedes enstemmig Tilkjendegivende om, „at Storthingets Beslutninger til Forandringer i Grundloven blot skulde ansees som Svar paa de svenske Kommissairers Propositioner, og ikke for Tiden høitideligen erklæres som Ultimatum". Samtidig, som disse Forhandlinger fandt Sted, blev Thinget fra Statsraadet meddelt, at dette ifølge Præsidentskabets Begjæring havde paalagt den militære Overkommando at indkomme med Forklaring over, hvilke Afdelinger og Chefer særligen havde udmærket sig under Felttoget. Medens Styrelsen saaledes varetog egne Anliggender, udsatte derimod Thinget med at forhandle om en af Treschow foreslaaet Takadresse til Kristian Frederik; saavel denne Adresse som en lignende af Konow foreslaaet Foranstaltning døde bort af sig selv eller forkastedes. Kri-

stian Frederiks Popularitet var voxet med rivende Fart; den svandt endnu hurtigere.

Den følgende Dag, 25de Oktober, aabnedes Kampen om Grundlovsforandringerne. Ved § 12 kom atter den gamle Strid frem om, hvilken Statsmagt skulde udnævne Statsraadet. Der var dem i Thinget, som ikke alene vilde have denne Myndighed over i Storthingets Hænder, men endog have ophævet de Bestemmelser i Grundloven, der tillægger Kongemagten Retten til at give og ophæve Anordninger, indkræve Skatter og Afgifter, benaade, vælge og udnævne Embedsmænd, og videre saaledes. Kravene paa at overføre til Storthinget Retten til at vælge Statsraader vakte dog liden Anklang, endnu mindre de øvrige Fordringer. Med 61 mod 16 Stemmer besluttede Storthinget, at Grundlovens Bestemmelse: Kongen vælger selv sit Raad, skulde forblive uforandret. Meddelelsen om, at man i Storthinget havde villet fratage Kongemagten denne Ret, satte forøvrigt Karl Johan i en høist opbragt Sindsstemning. „Om vi lade dem gaa paa", yttrede han blandt andet, „skal de snart komme til at ville foreskrive os Love i Stockholms Slot".

Af langt større Vigtighed var dog Forhandlingerne om Foreningens Hjørnesten, Forsvarsspørgsmaalet. Hvilke Ændringer skulde §§ 25 og 26, der omhandlede Hær og Flaade og Unionskongens Forhold til Krig og Fred, undergives? Det viste sig, at Danmark, trods alt, hvad skeet var, endnu mindedes med Kjærlighed inden Storthinget. Repræsentanten Neumann foreslog nemlig, „at i Beslutningen angaaende Forsvar eller Angreb skulde det udtrykkeligen betinges, at Norge aldrig drager ud mod Danmark i offensiv eller defensiv Krig, naar ikke Norges eget Land af Danmark angribes". Som Grundlov kunde dette Forslag ikke antages; men dets Fremkomst er et af de mange Vidnesbyrd om, hvilke stærke Baand den opløste Forening med Danmark havde knyttet.

Om selve Sagen var Debatten heftig, tildels voldsom.

Paa Opfordring af Wedel fremsatte Motzfeldt tilsidst følgende Forslag til ny § 25:

„Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den maa ikke forøges eller formindskes uden Storthinges Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk, undtagen Hjælpetropper mod fiendtligt Overfald, maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke. I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i Norge, og ingen norske Tropper i Sverige; men naar Sveriges Kyster eller Grændser angribes, skal den halve Del af Norges organiserede Landmagt kunne bruges i Sverige, og naar Norge angribes, skal Sverige komme Norge til Hjælp med saa megen Landmagt, som den halve Deel af den norske Landmagt udgjør. En større Hjælp skal ikke gives eller modtages uden Storthingets Samtykke; ei heller maa norske Tropper uden Storthingets Samtykke bruges udenfor Sveriges Grændser".

Dette Forslag blev Storthingets foreløbige Beslutning. Men de svenske Kommissærer afgav et Diktamen, i hvilken de erklærede ikke at kunne gaa ind paa en saa snever Begrændsning af Kongens Myndighed ligeoverfor Landets Forsvarsmidler, og fremholdt, at man i Norge, som i Sverige, maatte finde sig beroliget, naar Tilveiebringelsen af Midler til at føre Krig og Bevilgning af saadanne laa i Nationens Hænder. I den videre Udvikling af sine Anskuelser udtaler i dette Diktamen Kommissærerne den Opfatning, at Konventionen til Moss indskrænkede det norske Folks Ret ligeoverfor Endringer i Grundloven til at antage eller forkaste de Forslag, som fra Kongen var Storthinget forelagt. Kommissærerne fremsatte derpaa et nyt Forslag til § 25 og § 26, og erklærer, at hvis ikke Storthinget antager disse Forslag, maa de oprindelige Bestemmelser i Grundloven forblive gjældende.

Da Storthinget den 1ste November atter tog denne Sag under Behandling, blev der reist Spørgsmaal om, hvorvidt Be-

slutningen af 25de Oktober, der vedtog Motzfeldts Forslag, skulde forandres. Med 57 mod 21 Stemmer besluttedes, at saa skulde kunne ske. Derpaa vedtoges Kommissærernes Forslag, hvilket falder sammen med de gjældende Grundlovsparagrafer 25 og 26, dog med det af Motzfeldt foreslaaede Tillæg til førstnævnte §, at Landværnet ikke maatte anvendes udenfor Rigets Grændser. Ved dette Tillægs Antagelse havde Storthinget faktisk modsat sig Kommissærernes Fortolkning af Konventionen til Moss.

I Tiden mellem 25de Oktober og 1ste November havde Thinget truffet en Foranstaltning, der viste, at det var aarvaagent. Det besluttede nemlig den 26de Oktober, at Christie, Motzfeldt, Sørensen, Diriks, Wedel og Schultz — hvilken Sidste allerede nu havde lagt for Dagen det djærve Mod, der senere hævede ham saa høit i Medborgeres Anseelse — skulde tiltræde Underhandlingskomiteen. Dette Træk var rettet mod Treschow. Man fandt ham altfor svag og lidet bestemt i den vigtige Post, han som Komiteens Formand indehavde. Christie tog nu Førerskabet i sin kraftige Haand; Treschows Styrelse inden Komiteen var tilende.

Dagen efter, den 27de Oktober, vedtog Storthinget enstemmig den samme Ordning af Arvefølgen til Tronen, der siden 26de September 1810 var gjældende i Sverige. Der var saaledes al Udsigt til, at man ved at fire og hale paa begge Sider dog tilsidst vilde komme til en lykkelig Enighed. De svenske Kommissærer gav et nyt Bevis paa Imødekommen. Den Grundlovsbestemmelse: „Ingen personlig eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes nogen for Eftertiden“, var udeladt i det svenske Forslag. Atter dukkede altsaa Spørgsmaalet om Oprettelsen af ny Adel i Landet frem. Men Storthinget vilde have Bestemmelsen staaende, som den lød, og Kommissærerne gav efter.

Saa glat gik det ikke med et andet Punkt af stor Betydning. De svenske Kommissærer havde indbragt følgende Forslag til § 92:

„Til Embeder i Staten skulle udnævnes de norske Borgere,

som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have svoret Kongen og Constitutionen Troskab, og tale Landets Sprog. Som Følge af Kongeriget Norges Forening med Sverige skal Kongen foreslaa begge Rigers Repræsentanter ved deres næste Sammenkomst en Lov til Antagelse om Vilkaarene for gjensidig Borgerret for Nordmænd og Svenske. Imidlertid skal det bero paa Kongen ved enkelte Tilfælde, hvor han finder det særdeles nødvendigt, at ansætte norske Embedsmænd i Sverige og svenske i Norge, dog saaledes, at til Præster og Dommerembeder alene kunne udnævnes Indfødte. Til Lærere ved Universitetet og de lærde Skoler, til Læger og til Konsuler paa fremmede Steder kunne Udlændinge beskikkes. Ingen maa beskikkes til Stiftamtmand eller beklæde de Embeder, som i § 22 ere nævnte, førend han er 30 Aar gammel, og Ingen beskikkes til Magistratsperson, Underdommer eller Foged, førend han er 25 Aar gammel".

Forslaget var utvivlsomt nærmest fremkaldt for at hindre Storthinget fra at naturalisere danske Mænd og forsaavidt en Ytring af Frygt for Fremtiden fra svensk Side. Men det tilsigtede visstnok tillige en Indblanding af Svenske i norske Forhold, der maatte fremkalde Frygt for Fremtiden fra norsk Side. Det sidste Hensyn havde ligesaa stor, som det første en forsvindende Betydning. Mod det svenske Forslag reiste sig ogsaa energisk Modstand. Med 70 mod kun 7 Stemmer besluttedes, at Grundloven i dette Punkt skulde bibeholdes, som den var.

Ligeoverfor denne Beslutning gjorde fremledes de svenske Kommissærer Modstand. De forlangte, at den Grundlovsbestemmelse, der gav Storthinget Ret til at naturalisere Fremmede, skulde stryges.

Ved den herved foretagne Afstemning stod Halvpart af Thinget mod Halvpart. En foretagen ny Votering bestemte med Flertal, at Afgjørelsen skulde udsættes i to Dage. Da disse var forbi, var Stemningen forandret. Der var nu Flertal mod at

gaa ind paa de svenske Kommissærers Forlangende. Disse lod det paa sin Side herved bero, og frafaldt sin Begjæring.

De øvrige Forhandlinger har mindre Interesse. Alle Anstødstene var nu enten fjernede, eller tilbagelagte. Storthinget og med dette Landet gik med Ære og Hæder ud af denne Styrkeprøve. De svenske Tillidsmænd erhvervede sig et vel fortjent Omdømme for udvist Statsmandskab og Sindighed under Udførelsen af sit vanskelige Hverv.

Intet hindrede længer Foreningens Indstiftelse. Norges Vilkaar var gunstige; vel havde selve Krigsførelsen under Kampen ofte været slet, men Kjærnen var sund. Den høit anseede Forfatter, der har skrevet om vor tidligere Statsforfatning, har ganske vist Ret naar han siger, at „dersom det norske Folk i 1814 ikke havde havt en saadan Hær, havde det neppe vovet at forlange og endnu mindre formaaet at erhverve sig nogen Indflydelse paa sin Skjæbne“.

XXI.

Norge og Sveriges Forening under samme Konge.

I Eftermiddagsmødet den 4de November valgte det overordentlige Storthing enstemmig Karl XIII til Norges Konge; Valget og dets Udfald blev strax meddelt den norske Regjering og de svenske Kommissærer.

Præsidenten opnævnte en Deputation paa syv Medlemmer, hvis Opdrag det var i personligt Foretræde at underrette enten Kong Karl eller Kronprinds Karl Johan om den stedfundne Begivenhed. Formand for denne Deputation var Wedel; Deputationen blev umiddelbart efter sin Ankomst til Fredrikshald indført til Kronprindsen, hvorpaa Wedel meddelte, at Norges Storthing enstemmig havde valgt Kong Karl til Norges konstitutionelle Konge. De Ord i Wedels Tale: „Saaledes er da den skandinaviske Halvøs tvende gamle Kongeriger, som Naturens Herre forenede, men som menneskelige Lidenskaber og Fordomme adskilte, atter sammenknyttede ved uopløselige Baand", var, om end stærke, saa dog et dybt følt Udtryk for en Tænkemaade og en urokkelig Stræben, der til Held for Norges fremtidige Ro og nationale Udvikling nu var kronet med Seir.

I sit Svar betonede Karl Johan, hvorledes de Svenske kun ugjerne bar Vaaben mod Nordmænd, og hvorledes Kongen, der ikke havde villet gjøre sine Rettigheder gjældende, overenstemmende med denne sin Synsmaade ansaa sig, „lykkeligere ved at regjere over en fri Nation end over et ved Vaaben undertvunget Folk". Kronprindsen erklærede sig derpaa rede til at følge Depu-

tationens Opfordring om med sin Søn at begive sig til Kristiania. Han brød allerede op den paafølgende Dag.

Den Sætning „lykkeligere ved at regjere over en fri Nation end over et ved Vaaben undertvungent Folk“ er mer, end en Talemaade. Den historiske Dokumentation, der siden Foreningens Stiftelse Aar om andet er kommet til Almenhedens Kundskab, har noksom godtgjort, hvor stærke de Strømninger ved det svenske Hof var, der vilde have Karl Johan til at gjøre Forsøg paa at undertvinge Norge. Men der var ogsaa fordomsfrie og ædle svenske Mænd, der virkede i den modsatte Retning, og som tog Norges Forsvar. Blandt disse skal her nævnes den Mand blandt Karl Johans nærmeste, som kraftigst udtalte sig mod den af Statsministrene Greverne Gyllenborg og Engeström anbefalede Kamppolitik, nemlig Grev Trolle-Wachtmeister. Disse Ord fra denne Mand: „Det var ikke længere den danske Provinds, som vi i Kiel havde erhvervet paa Papiret, men en gjenopstanden Nation, som — rigtignok under en kun kort Periode — havde formaaet at drikke dybt af den vakte Nationalitets, af Uafhængighedens og af Selvstændighedens Bæger . . .“ viser bedst, hvor klart og rigtigt han anskuede den virkelige Stilling.

Kristiania var illumineret, da Kronprindsen med Følge ankom den 9de om Aftenen. Den 10de indfandt han sig, ledsaget af sin Søn, og fulgt af det norske Statsraad, de svenske Kommissærer samt andre mer eller mindre høitstaaende norske og svenske Mænd. Han holdt sin Tale til Storthinget paa Fransk. Karl Johans personlige Hilsen til Storthinget lød i Oversættelse saaledes:

„Midt iblandt Vaabnenes Larm, og idet jeg fra Germaniens Marker, i Forening med Sveriges Bundsforvandte gik hen for at modsætte mig det forfærdeligste Tyranni, som nogensinde har trykket Europa, var mit Blik altid fæstet paa denne Stund, som den høieste Belønning for mine Anstrengelser, og den fredelige Palme, som jeg idag modtager af et frit Folk, overgaar i mit Hjerte alle Seirens Laurbær. Jeg gjentager

for eder, gode Herrer og norske Mænd! Forsikringen om mine ligesaa levende som oprigtige Følelser".

Kongens skriftlige Ed, der nu overraktes Storthingets Præsident af Karl Johan, lød saaledes:

„Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord"!

Storthingets Medlemmer aflagde derpaa følgende Ed:

„Jeg lover og sværger at vise Konstitutionen og Kongen Lydighed; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord".

Præsidentens Slutningsord er et klart Udtryk for det virkelige Indhold af den Pagt, der saaledes var indgaaet. Præsidenten yttrede:

„Eden er aflagt; et helligt, uopløseligt Baand er knyttet mellem Norge og Sverige. Begge disse Riger staa nu ved Siden af hinanden, hvert støttende sig paa sin særskilte Grundlov, hvis nøiagtige Overholdelse vil sikre dets Uafhængighed. Naar Tvillingrigernes fælles Konge med Visdom vælger og med Opmærksomhed hører sit Raad, aldrig adskiller det ene Riges Interesser fra det andets og aldrig glemmer, at begge er Søskende, der have lige Krav paa hans Faderomhu, naar begges Sønner paa Land og Hav kunne mødes som kjærlige Brødre; naar Norske og Svenske aldrig tabe af Sigte, at det ene Riges Hæder er det andets, og at ikkun fælles Bestræbelser og Opoffrelser give fælles Fordel og Sikkerhed: da vil Foreningen staa til silbigste Slægter; da vil den Dag, paa hvilken Baandet knyttedes, blive en Festdag for Efterkommere; da vil andre Nationer med Misundelse se hen til Nordens lykkelige Halvø. Dette venter, dette haaber den norske Nation af sin valgte Konges og hans Efterkommeres Visdom og af den svenske Nations Broderfind, ligesom den selv redeligen vil bidrage dertil. Gud bevare Kongen og hans Riger!"

Disse Ord har fuld Gyldighed den Dag i Dag, og det er nyttigt at mindes dem. Den Dag i Dag indeholde de fuldt saa vel, som den 10de November 1814, en nøiagtig Fastsættelse af de Betingelser, der maa være tilstede, om Foreningen skal opfylde sit Maal. Under Arbeidet for at befæste og styrke sin nationale Selvstændighed maatte der hidtil og vil der herefter opstaa Rivninger mellem et mindre og et større Folk, ethvert af dem frit, begge regjerede af en fælles Konge. Karl Johans Statsmandsklogskab gik i Arv til hans Afkom; takket være Unionskongernes upartiske Sindighed og dygtige Raadgivere har ingen af de Opgjør mellem Nationerne, der har seet sin Løsning, forringet deres Brodersind eller svækket deres Forbund. Enhver norsk og svensk Mand, som erkjender, at den skandinaviske Halvø fra 1814 og indtil nu har havt en saare velsignet Tid, kan ikke nære Tvivl om, at en omhyggelig Vaagen over Foreningens sunde og stærke Trivsel er den første Betingelse for Halvøens Fremtidslykke og for det norske og det svenske Folks Sikkerhed og Ro.

Grev Essen blev samme Dag udnævnt til Statholder, medens det fungerende Statsraad indtil videre forblev i Virksomhed. Storthinget besluttede at andrage om Karl Johans Udnævnelse til Vicekonge. Da Storthinget havde bemyndiget Regjeringen til at laane 2 Millioner Rigsbankdaler, var de nødvendigste Pengemidler skaffede tilveie og dets Virksomhed tilende. Det opløstes den 26de November af Karl Johan personlig. Tre Dage senere forlod han Kristiania og vendte tilbage til Stockholm.

Statsraadet sammensattes derpaa endeligen saaledes:

Kirke- og Undervisningsdepartementet: Treschow.
Justitsdepartementet: Sommerhjelm.
Departementet for Politisager: Diriks.
Indredepartementet: Collett.
Finantsdepartementet: Wedel.
Armedepartementet: Hegermann.

Det senere oprettede Marinedepartement: Fasting.

I Afdelingen i Stockholm: Motzfeldt, Krohg.

Derhos udnævntes Løvenskjold til Statsraad og Udsending til Danmark for under Opgjøret angaaende de gjensidige Gjeldsforhold at varetage Norges Interesser.

En Deputation med Christie som Formand affendtes til Sverige med en Gjenpart af Grundloven og Valgakten. Den 14de December blev Deputationen modtaget paa Stockholms Slot af den alderstegne Konge, hvis Myndighed Tidens Krav snart skulde lægge i den virkelige Regents, Karl Johans Hænder.

Indholdsfortegnelse.

I.	Indledning	Pag.	5
II.	De 72 Tillidsmænds Raadslagning i Kristiania ved Aarsskiftet 1813—1814	„	11
III.	Kristian Frederiks Trondhjemsreise	„	16
IV.	Eidsvoldsmødet 16de og 17de Februar	„	29
V.	Norge erklærer sig uafhængig. Rigsforsamlingen indkaldes.	„	37
VI.	Stormagternes Stilling til Selvstændighedsbevægelsen i Norge. Kristian Frederiks ydre og indre Virksomhed, indtil Rigsforsamlingen traadte sammen.	„	48
VII.	Grundlovens Historie. 1.	„	57
VIII.	Grundlovens Historie. 2.	„	69
IX.	Grundlovens Historie. 3.	„	81
X.	Grundlovens Historie. 4.	„	93
XI.	Rigsforsamlingens Afslutning. Kristian Frederik vælges til Konge	„	103
XII.	Kong Kristian Frederiks og hans Kongedømmes Udsigter	„	[illegible]
XIII.	[illegible] ud	„	[illegible]
[illegible]	[illegible] Matrand	„	[illegible]
XV.	Kampen ved [illegible] nedenfor Øieren	„	[illegible]
XVI.	Hvorledes Grundloven blev reddet	„	165
XVII.	Det norske Statsraads Regentskab	„	178
XVIII.	Det overordentlige Storthing i 1814 sætter sig i Virksomhed	„	185
XIX.	Forhandlinger om Forening mellem Norge og Sverige mellem det overordentlige Storthing og de svenske Kommissærer	„	192
XX.	Det overordentlige Storthings Beslutninger til Forandringer i Grundloven	„	201
XXI.	Norge og Sveriges Forening under samme Konge	„	208